梵文贝叶经与佛教文献系列丛书 ①
Series of Sanskrit Manuscripts & Buddhist Literature 1

2011
全国优秀
博士学位论文

《中论颂》与《佛护释》
——基于新发现梵文写本的文献学研究

MŪLAMADHYAMAKAKĀRIKĀ AND BUDDHAPĀLITA'S COMMENTARY
A Philological Study on the Basis of Newly Identified Sanskrit Manuscripts

RESEARCH INSTITUTE OF SANSKRIT MANUSCRIPTS & BUDDHIST LITERATURE

叶少勇　著
YE Shaoyong

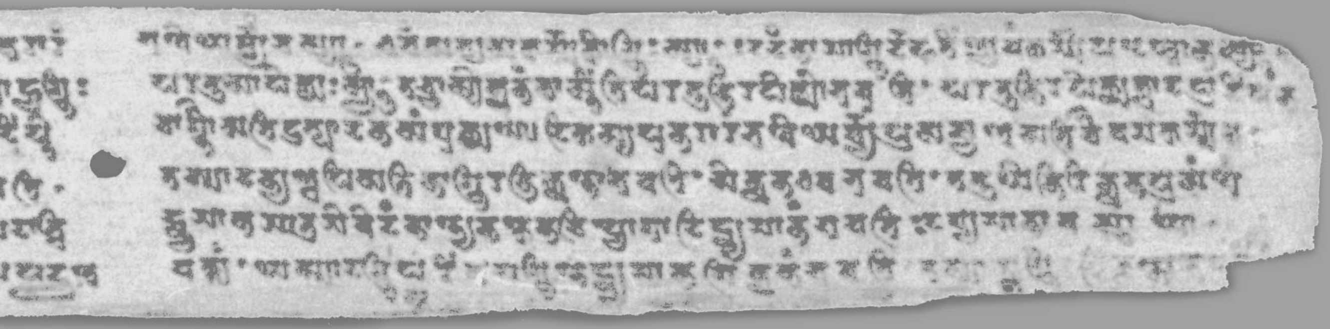

中西書局

梵文贝叶经与佛教文献系列丛书 ①
Series of Sanskrit Manuscripts & Buddhist Literature 1

2011
全国优秀
博士学位论文

《中论颂》与《佛护释》
——基于新发现梵文写本的文献学研究

MŪLAMADHYAMAKAKĀRIKĀ AND BUDDHAPĀLITA'S COMMENTARY

A Philological Study on the Basis of Newly Identified Sanskrit Manuscripts

叶少勇　著
YE Shaoyong

RESEARCH INSTITUTE OF SANSKRIT MANUSCRIPTS & BUDDHIST LITERATURE

中西書局

图书在版编目(CIP)数据

《中论颂》与《佛护释》：基于新发现梵文写本的文献学研究.汉文、梵文 / 叶少勇著 — 上海:中西书局, 2011.9
ISBN 978-7-5475-0296-9

Ⅰ.①中… Ⅱ.①叶… Ⅲ.①佛经－古文献学－汉语、梵语 Ⅳ.①B942

中国版本图书馆CIP数据核字(2011)第168416号

《中论颂》与《佛护释》
——基于新发现梵文写本的文献学研究

叶少勇 著

责任编辑	李　梅　刘寅春
装帧设计	叶少勇
出版发行	上海文艺出版(集团)有限公司(www.shwenyi.com) 中西書局(www.zxpress.com.cn)
地　址	上海市打浦路443号荣科大厦17F(200023)
经　销	各地新华书店
印　刷	上海市印刷十厂有限公司
开　本	787×1092 毫米　1/16
印　张	13.75　插页 4
版　次	2011年9月第1版　2015年1月第2次印刷
书　号	ISBN 978-7-5475-0296-9/B　·013
定　价	60.00元

目　录

丛书总序 …………………………………………………………… 段　晴 (1)
前　言 ……………………………………………………………………(7)
缩略语 ……………………………………………………………………(9)

绪　论 ……………………………………………………………………1
0.1 写本概况 ………………………………………………………………1
0.2 校勘方法 ………………………………………………………………4
0.3 文献概介 ………………………………………………………………5

第一部分　研　究

第一章　导　论 …………………………………………………………7
1.1 龙树 ……………………………………………………………………7
1.2 中观派源流 ……………………………………………………………11
1.3 《中论颂》 ……………………………………………………………14
1.4 佛护 ……………………………………………………………………22

第二章　写本的字体学研究 ……………………………………………25
2.1 基本特征 ………………………………………………………………27
2.2 字形比较 ………………………………………………………………27
2.3 结论 ……………………………………………………………………38
2.4 字体表 …………………………………………………………………40

第三章 基于新写本对《中论颂》文本的再检视 …………………………51
3.1 《中论颂》的文本修正 ………………………………………………52
3.2 《中论颂》传本差异的痕迹 …………………………………………58
3.3 结论 ……………………………………………………………………78
3.4 其他异读 ………………………………………………………………78

第二部分　写本校勘

校勘说明 81

《中论颂》梵文写本校勘 83

《中论佛护释》梵文写本校勘及藏译对照 93

《中论佛护释》梵藏索引 157

附　录　西藏自治区存中观学梵文写本初步概览 169

引用文献 185

英文简介 199

图　版 203

Contents

Preface to the Series .... Duan Qing (1)

Foreword and Acknowledgments .... (7)

Abbreviations .... (9)

General Remarks 1

0.1 Manuscripts Information 1

0.2 Editing Method 4

0.3 Philological Survey 5

Part 1: Studies Relating to the Manuscripts

Chapter 1: Introduction and Retrospection of Madhyamaka Studies 7

1.1 Nāgārjuna 7

1.2 An Outline of the History of the Mādhyamika 11

1.3 The *Mūlamadhyamakakārikā* 14

1.4 Buddhapālita 22

Chapter 2: A Paleographical Study of the Manuscripts 25

2.1 General Features 27

2.2 Comparision of *Akṣara*s 27

2.3 Conclusion 38

2.4 *Akṣara* List 40

Chapter 3: A Re-Examination of the *Mūlamadhyamakakārikā* on the Basis of the Newly Identified Manuscripts 51

3.1 Emendations to the *Mūlamadhyamakakārikā* 52

3.2 Hints of the Textual Lineage of the *Mūlamadhyamakakārikā* 58

3.3 Conclusions 78

3.4 Other Discrepancies 78

Part 2: Critical Sanskrit Editions of the Manuscripts

Editorial Policy and Conventions 81

Critical Sanskrit Edition of the Manuscript of the *Mūlamadhyamakakārikā* 83

Critical Sanskrit Edition of the Manuscript of the *Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti* with Tibetan Translation 93

Sanskrit-Tibetan Index of the *Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti* 157

Appendix: A Preliminary Survey of Sanskrit Manuscripts of the Madhyamaka Text Preserved in the Tibet Autonomous Region 169

Bibliography 185

Introduction for English Readers 199

Plates 203

丛书总序

段 晴

以叶少勇博士的《〈中论颂〉与〈佛护释〉——基于新发现梵文写本的文献学研究》、范慕尤博士的《梵文写本〈无二平等经〉的对勘与研究》为首发，北京大学梵文贝叶经与佛教文献研究所正式推出“梵文贝叶经与佛教文献系列丛书”。

此系列所谓“梵文贝叶经”沿用的是此名相外延的意义。

梵文，简而概之，曾是古代南亚次大陆通行的书面语言，是传承了印度文化的语言。印度古代的可以分类为学科的著作，例如天文、数学、医学、哲学，等等，都是用梵文著述的。佛教的一部分著作，也是以梵文撰写的。中国历史上那些前赴后继、不畏牺牲的求法高僧所赍得之佛经，大多数是梵文的。提出梵文贝叶经的整理和研究,主要针对的便是跨越了时空幸存于中国境内的梵文佛教典籍。

然而，古代来自天竺的佛教典籍，并非全部是用纯梵文完成的。众所周知的佛籍之藏，还有巴利语大藏经，在斯里兰卡、缅甸、泰国等地得到传承。巴利语，正是天竺俗语之一。上世纪末本世纪初，阿富汗佛教遗址有大量佛经重见天日，这些佛籍残片，按照语言，并非是纯梵文的，有些属于印度西北方言，又称犍陀罗语。有些在俗语的基础上发展出兼有纯梵文的模式，这样的语言被称为混合梵语。进一步说：所谓纯梵文，是指无论从正字还是从语词形态的变化，皆符合印度古代文法家波你尼设定的标准。俗语，具备独特的正字和语词形态变化。混合梵语，则是指偏于纯梵语的正字，而词形变化，则兼有俗语的形态。梵文贝叶经整理和研究项目，不仅限于纯梵语的典籍，凡是中国境内出土的、流传下来的梵文的、俗语的以及混合梵语的写卷，皆是此研究考察的客体。

这里所谓梵文贝叶经之“贝叶”，仅仅是书写材料的代名词。“贝叶”一词本身，是外来词语和汉语词义的组合。“贝”从梵语 pattra 拟音而得。正如古人云：“贝叶者，即多罗树叶也，犹此方竹帛简牍之类。载能诠文，可以披取。”[1] 古代天竺，没有纸张，习惯用多罗树的叶子作为书写材料。对于这种书写材料，玄奘

---

[1] ［宋］子璇录：《起信论疏笔削记》卷 1，CBETA, T44, no. 1848, p. 301c。

法师游历印度，行至南印度荼建那补罗王城时，曾特别记述：“城北不远，有多罗树林，周三十余里。其叶长广，其色光润，诸国书写，莫不采用。”[1] 唐代慧琳所制《一切经音义》甚至将写经的过程，描绘得如历在目，谓“此叶粗厚，鞕而难用，若书多以刀画为文，然后置墨。为叶厚故也”。这种以刀画为文，然后以加墨显字的方式至今仍在缅甸、印度尼西亚等国可得观。然而贝叶仅仅是印度古代的书写材料。当佛教传播到包括新疆在内的中亚地区时，在中国的造纸术传到中亚之前，用来书写的材料，“随方国土，或用赤桦木皮，……或以兽皮，或以金银铜叶”[2]。书写材料应用之广泛，尤其体现在南亚次大陆西北部以及中亚等地发现的写本之中。上世纪初，以及近年来新疆等地发现的写本，有些书于纸张上，有些书于羊皮上，也见到有书于丝帛之上的。而阿富汗、巴基斯坦等地区出土的梵文佛经残片，则大多写于桦树皮之上。例如 20 世纪 30 年代在巴基斯坦的吉尔吉特附近发现的大量梵文写本，在时间上要比收藏在西藏的梵文写本早几百年。这些俗称吉尔吉特写本，唯有梵文本的《一切庄严王功德经》是写在真正的贝叶之上，而其他写本皆书写在裁成贝叶状的桦树皮之上。产自印度的真正的多罗树叶，虽未在中亚地区得到广泛应用，然而多罗树叶的形状，还是影响了佛教流行的地域。贝叶经，实际上又是印度书形纸的代名词。

梵文贝叶经在中国存留下来，是绝无仅有的人类文明的现象。对于梵文文献的梳理和诠释，在学科的划分中属于印度学研究领域，似是非汉的，非中华的，充满了异域色彩。然而这一领域，却与中华文化有着不可分割的接连。中印文化之间，曾经数百上千年的交流。佛教传入中国，犹如涓涓细流，融入华夏之地，滋养了华夏的文化。佛教在中原，与道教、儒教并列，成为传统文化的三大支柱之一。佛教在西藏，则成为西藏传统文化的擎天柱。教自西方，法流东夏。而构成这历经千百年而不枯涸的细流之水的，正是梵文贝叶经。后来，大约到了13世纪，佛教在印度消亡，源头断而流未涸。梵文贝叶经，毕竟具有超越人类之寿的生命力。尽管玄奘、义净从印度赍得的梵文贝叶经卷，恐早已与无数汉籍一道，同毁于涤荡中原的兵燹。但是，在新疆和西藏，梵文贝叶经存留下来。

季羡林先生生前多次告诉我们，新疆和西藏是中西文化交流得天独厚之所在。针对新疆，季羡林先生指出，“世界上历史悠久、地域广阔、自成体系、影响深远的文化体系只有四个：中国、印度、希腊、伊斯兰，再没有第五个；而这四个文化体系汇流的地方只有一个，就是中国的敦煌和新疆地区，再没有第二个。”

---

[1] 季羡林等校注《大唐西域记校注》，中华书局 1995 年版，第 889 页。

[2] ［唐］慧琳著：《一切经音义》卷 10，CBETA, T54, no. 2128, p. 367b。

新疆是“东西文化交流的所在。东方文化从这里传到西方去，西方文化从这里进入东方”[1]。对新疆地区发现的古代语言的研究，是具有世界意义的。近年来已经发现的多种语言的写卷以及梵文贝叶经的残片已经充分证明了季羡林先生的远见卓识。和田地区新出犹太波斯语古信札，揭示了波斯犹太部落迁徙的痕迹。新发现的粟特语文献，印证了和田地区有粟特聚落的存在。于阗语蚕茧丝桑等文字的重新定义，仿佛为古代丝路平添了以桑园、丝织、商队往来为内容的画卷。北京大学梵文贝叶经与佛教文献研究所近年来对新疆地区新出梵文贝叶经的研究，发现了多部佛经的残片，其中有《撰集百缘经》（*Avadānaśataka*）、般若部类（*Prajñāpāramitā*）、《宝星陀罗尼经》（*Ratnaketuparivarta*）、《妙法莲华经》（*Saddharmapuṇḍarīkasūtra*）、《首楞严三昧经》（*Śūraṃgasamādhisūtra*）、《金光明最胜王经》（*Suvarṇabhāsottamasūtra*）等已为世人所知的梵文佛教经籍，还首次发现了《贤劫经》（*Bhadrakalpikasūtra*）的残片。这些佛教残片，明显带着因人类宗教信仰的变迁而造成的创伤，残破而零星分布。然而，这些残片最能证明佛教在古代新疆地区传播的历史，对于佛经传译等领域，有着非凡的意义。对新疆新出梵文贝叶经残片整理和研究，将是此梵文贝叶经与佛教文献系列丛书所呈现的重点之一。

与新疆发现的梵文贝叶经之零星残破截然不同，西藏所收藏梵文贝叶经基本完好，多集中于西藏的寺院中。这些梵文贝叶经，曾经历各种途经而达到西藏。11 世纪，当穆斯林的铁骑横扫印度北部地区，佛教寺院毁于一旦，一些佛教高僧，携带着被视为比自己的生命还要宝贵的梵文贝叶经，逃亡到尼泊尔，逃亡到西藏，为这些梵文贝叶经找到了永久的家园。翻阅梵文贝叶经，可以看到各种不同的字体，标识它们的源起之地各不相同。看着这些梵文贝叶经，仿佛可以看到西藏那些著名的翻译家、学者如仁钦桑波（958−1055）、布顿仁钦朱（1290−1364）如何手拿把持这些写卷，而将其中的内容翻译成藏文。其中一些，甚至可以追溯出抄本的笔手。每一部写卷背后，都有可歌可泣的故事，象征着人类为思想、信仰而付出的努力。

西藏的梵文贝叶经，曾经令20世纪初期来到西藏的印度学者、意大利学者兴奋不已，多少国际学者期待着能撩起罩在手稿之上那层无形的纱罩。梵文贝叶经因其年代久远，记载的内容丰富，是人们了解古代社会的语言、历史、艺术、哲学、宗教等的重要资料，也是解决此类学术研究中各种疑难问题的最可靠、最原

[1] 季羡林：《东方语文学的重要性》，载于《季羡林文集》第六卷（中国文化与东方文化），江西教育出版社，1996 年，第 7−8 页。

始的文献依据。因此，长期以来，梵文贝叶经被国内外学术界视为学术研究的珍宝。对西藏所藏梵文贝叶经，季羡林先生曾经给予这样的评价："过去，我们中国由于有了敦煌石窟的藏书而对世界学术研究做出了巨大的贡献,曾经轰动过世界。今天，西藏的梵文贝叶经，就其意义来说，至少可以同敦煌宝藏媲美。这又是我们中华民族，特别是西藏民族对世界文化的一大贡献。""敦煌学这个响亮的名称久已蜚声世界学术之林。如今应该再有一个西藏梵文贝叶经学，我相信，这个同样响亮的名称也将会蜚声世界学术之林。"[1]

如果说一百年前，风雨飘摇之中的中国，不得不目睹各国列强对敦煌藏经洞的掠夺，"敦煌在国内，敦煌学在国外"，曾经是令中国知识分子痛心疾首的往事。那么梵文贝叶经以及新疆古代西域语言的研究领域，又何尝不是中国学者的屈辱所在？原始资料在国内，却成为国外的学术推动力，对这其中的屈辱，以季羡林为代表的老一辈学者比我们有更深刻的体会。

季羡林先生生前十分关注对西藏收藏的梵文贝叶经的整理和研究，一直期望中国学者能够独立地实施这项工程，因为在此领域，不但可以拿来运用和发扬国际水准的印度学的学术方法，而且聪慧的中国学者将能充分展示自身的优势。在印度和西域古代语言研究领域，"我们在这方面应该作出至少不低于其他国家学者水平的贡献，这才符合我们国家的地位。"[2] 季羡林先生是把印度学植入中国学术界的第一人，他是西藏所藏梵文贝叶经的整理和研究工程的开光者。1988 年，蒋忠新先生出版了第一部西藏梵文贝叶经的转写本《妙法莲华经》，季羡林先生亲自写下序言，他老人家这样规划："我们将精选一些海内外的孤本和虽然不是孤本而原文比较有价值的佛典或其他梵文经典，甚至包括一些印度教经典和印度古代自然科学著作在内，逐步加以编纂、影印、整理、校刊，公之于世，让全世界研究印度古代文化和宗教的学者能有机会利用。"[3] 季羡林先生的规划，为中国的印度学学者指明了方向，也对我们这里推出的北京大学梵文贝叶经与佛教文献系列丛书的基本内涵，做了提纲挈领般的概说。

季羡林先生在他生命的最后时光，依然关心梵文贝叶经的整理和研究事业。多少次，他告诉我们，这个领域因为需要的基础知识非常庞杂，所以不是一个容

---

[1] 此段落引文均引自季羡林：《〈西藏现藏梵文贝叶经目录〉序》，载于《季羡林文集》第六卷（中国文化与东方文化），江西教育出版社，1996 年，第 204 页。

[2] 季羡林：《季羡林文集》第十二卷（吐火罗文研究），江西教育出版社，1998 年，第 174 页。

[3] 季羡林：《梵文〈妙法莲华经〉写本（拉丁字母转写本）序言》，载于《季羡林文集》第七卷（佛教），江西教育出版社，1998 年，第 88 页。

易把握的领域，需要智慧，更需要持续不断的学习和积累。人文学科尤其需要几代人的积淀。为了更有效地继承和发扬季羡林先生开创的事业，于 2004 年，我们成立了北京大学梵文贝叶经与佛教文献研究所，将培养学生和研究工作的重心，倾斜到对梵文贝叶经的整理和研究之上。几年来，北大师生已经在国内外发表了具有我们特色的研究成果，大有作为的中青年学者已经成为北京大学梵语巴利语专业教学和科研的栋梁，引起国际同行学者的关注和赞誉。如果没有季羡林等老一辈学者的积淀，就没有今天的成就。

早在上世纪 80 年代，在阐说开启整理研究西藏收藏的梵文贝叶经的现代意义时，季先生认为，这项工程“将会大大地促进中印文化交流问题的研究，促进中印两国人民的友谊，促进汉藏两族文化交流的研究，促进印度佛教史的研究”[1]。这其中折射的，是一位纯粹学者的美好愿望。北京大学印度学的师生，将继承发扬老一辈学者的治学事业，把由季先生开创的学术传统代代传递下去，实现老一代学者也是代代学者美好的愿望，让古老而神奇的外域文明，再复于中华开出新鲜而绚烂的花朵。

相对于梵文经卷的译经历史，我们的传承是古老的。相对于现代欧美日的印度学，中国的印度学是年轻的。北京大学梵文贝叶经与佛教文献研究所推出此崭新的丛书，必然携带着稚气，免不了疏漏。在此，对一切善意的批评和指教，我们将欣悦欢喜而奉行修订。《诗经》曰：“嘤其鸣矣，求其友声。”愿此著述之鸣，广泛地引起国际国内同行学者的共鸣友声。

2011 年 9 月 7 日于北京

[1] 季羡林：《〈西藏现藏梵文贝叶经目录〉序》，载于《季羡林文集》第六卷（中国文化与东方文化），江西教育出版社，1996 年，第 204 页。

前　言

本书是在笔者 2009 年 6 月提交北京大学南亚学系的同名博士论文的基础上修改而成。相比原论文，这里主要的变化是增补了一些新的参考著目，删去了原论文中的“译注”部分。原论文曾选取《中论佛护释》第 1、2、7、13 品，基于藏译和梵文残本作了尝试性的现代汉语译注。考虑到这一文献在中观思想史上有重要地位，却从未有汉译本，因此我想留待将来译全后单独出版。

本书的主题是新发现的两部梵文贝叶经的文献学研究。对原典的发掘、释读、校勘、对照，是佛教学中的基础研究。这一事业在国外已经开展了一个多世纪而方兴未艾，国内研究界对此仍比较陌生，甚至还有质疑这一工作的价值。笔者以为，“识文昧义”固不可取，“隔文断义”则不可能产生真正的学术进步。针对这一状况，本书在写作过程中尽可能地搜集和介绍国外的文献学资料，尤其是梵文校勘本和现代语译本，以方便读者进一步深入。另外应当说明，虽然笔者在修订论文原稿时补录了一些最新资料，本书参考文献的主体是截止于 2009 年，挂一漏万之处，祈请读者原谅。

在北京大学的学习以及本书的写作过程中，笔者深切感到，有太多的人对我倾注了心血，给予了热情的支持和无私的帮助。

首先应该感谢的是我的导师段晴教授，自我梵语启蒙之日，便跟随段师学习。是她指引我深入宝藏专攻梵文写本，并将这一重要写卷交付于我作博士课题，还为我创造出国交流和深造的机会。特别感谢王邦维教授，授业提点，慈心加被，在各个方面给予我指导和关怀。还要衷心感谢姜景奎教授、高鸿博士、湛如博士在我攻读博士期间对我的教诲与帮助。

衷心感谢日本创价大学国际佛教学高等研究所辛岛静志教授和东京大学斎藤明教授。本书的主体部分写成于日本留学期间，我曾师从二位先生并深受教益。就写本释读等问题，笔者曾与辛岛静志教授、斎藤明教授、大正大学长岛润道博士以及诸多国际友人定期会面讨论并获得大量宝贵建议，文中难以逐一提及，此处一并致谢。还要感谢日本龙谷大学桂绍隆教授，日本佛教大学松田和信教授、吹田隆道先生，日本创价大学工藤顺之博士、玉井达士博士，以及 Jan Nattier 教授和 Giuliana Martini 博士在我留日期间所提供的各种指导与帮助。

衷心感谢中国社会科学院罗炤研究员、Anne MacDonald 博士、美国哈佛大学 Michael Witzel 教授、德国汉堡大学 Harunaga Isaacson 教授、杨嵋女士、Peter Skilling 博士、德国 Lore Sander 博士、澳大利亚国立大学 McComas Taylor 博士在各个方面对我提供的无私帮助。

衷心感谢萨尔吉博士、吕新国先生、Andrew Glass 博士、何欢欢博士、吉崎一美先生、杨朝华博士、平林次郎先生、肖越博士、白云马先生为本书写作提供的资料与宝贵建议。

衷心感谢钦哲基金会为本书的出版提供经费，以及许功化女士给予的帮助。衷心感谢日本佛教传道协会、中国国家留学基金委以及日本创价大学国际佛教学高等研究所为我赴日留学提供的奖学金和各种便利。衷心感谢 Nader Rastegar 先生、Laser Performance 公司和赵毅华女士为我提供的慷慨资助。

衷心感谢中西书局李梅、刘寅春编辑为本书所作的努力。

最后要着重感谢我的父母，由于科研任务和出国等原因，我长期无法陪在二老身边，感谢他们一直以来对我的关心、支持和理解。

感谢所有上面没能举出的曾帮助过我的人。

本书中的错谬之处，则由笔者一人负责。

叶少勇

2011 年 2 月

缩略语

《安慧》	安慧造《大乘中观释论》，卷 1–9，《大正藏》第 1567 号，卷 30 第 136 页上；卷 1–18《中华大藏经》，卷 68，第 778 页；《高丽藏》第 1482 号，卷 41，第 102 页下。
《般若灯》藏	= PP; 藏译清辨造《般若灯论》（*Prajñāpradīpa-mūlamadhyamaka-vṛtti*），东北 3853；大谷 5253
《般若灯》汉	汉译清辨造《般若灯论释》，《大正藏》第 1566 号，卷 30，第 50 页下。
布达拉本	《明句论》梵文贝叶写本，布达拉宫藏（详见本书第 17 页）。
《长部》	*Dīghanikāya*, 3 vols., London: Pali Text Society, 1890–1911.
大谷	『影印北京版西藏大蔵経－大谷大学図書館蔵－總目録　附索引』，鈴木学術財団，1962。
《大事》	*Le Mahāvastu*, 3 vols., edited by Émile Senart. Paris: Imprimerie nationale, 1882–1897.
《大正藏》	《大正新修大藏经》
大众部《戒本》K.	Seishi Karashima. “Fragments of a Manuscript of the *Prātimokṣasūtra* of the *Mahāsāṃghika-(lokottara)vādins* (1).” ARIRIAB 11 (2008): 71–90.
大众部《戒本》T.	*Prātimokṣasūtram of the Lokottaravādimahāsāṅghika School*, Tibetan Sanskrit Works Series 16, edited by Nathmal Tatia. Patna, 1976.
狄雍本	= dJ；《中论颂》狄雍刊本，见 de Jong 1977
东北	『西藏大蔵経總目録　東北帝国大学蔵版』，東北帝国大学法文学部，1934。
东大本	《明句论》梵文写本，东京大学图书馆藏（详见本书第 17 页）。
《法集要颂》梵	*Udānavarga*, Sanskrittexte aus den Turfanfunden 10, edited by Franz Bernhard. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1965–1990.
《法句》巴利	*Dhammapada*, edited by Oskar von Hinüber and K. R. Norman. Oxford: Pali Text Society, 1995.
《法句经》巴特那	Margaret Cone. “Patna Dharmapada: Part I: Text.” *Journal of the Pali Text Society* 13 (1989): 101–217.
《佛护》藏	= BP; 藏译《中论佛护释》（*Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti*），东北 3842；大谷 5242
《佛护》梵	= BP_{Ms}; 《中论佛护释》（*Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti*）梵文写本，原民族宫藏。
根有部《戒本》	*Prātimokṣasūtra (Mūlasarvāstivāda)*, edited by A. C. Banerjee. Calcutta, 1954.

《迦叶品》	*The Kāśyapaparivarta: A Mahāyānasūtra of the Ratnakūṭa Class*, edited by Baron A. von Staël-Holstein. Shanghai, 1926. *The Kāśyapaparivarta: Romanized Text and Facsimiles*, Bibliotheca Philologica et Philosophica Buddhica 5, edited by M. I. Vorobyova-Desyatovskaya, in collaboration with Seishi Karashima and Noriyuki Kudo. Tokyo: International Research Institute for Advanced Buddhology, Soka University, 2002.
剑桥本	《明句论》梵文写本，英国剑桥大学图书馆藏（详见本书第 17 页）。
《俱舍》	*Abhidharmakośabhāṣya of Vasubandhu*, edited by P. Pradhan, Patna, 1967, rev. 2nd ed., Patna, 1975.
《龙树六论》	《龍樹六論：正理聚及其注释》，民族出版社，2000 年。
《罗炤目录①》	罗炤："罗布林卡所藏贝叶经目录，附哲蚌寺现藏贝叶经概况"，未出版手稿，1984 年 12 月。
《罗炤目录②》	罗炤："布达拉宫所藏贝叶经目录"，未出版手稿，1985 年 7 月。
《罗炤目录③》	罗炤："山南地区文管会所藏贝叶经概况"，未出版手稿，1984 年 8 月。
《明句》藏	= PSP；藏译月称造《明句论》（*Prasannapadā*），东北 3860；大谷 5260
牛津本	《明句论》梵文贝叶写本，牛津大学鲍德里氏图书馆（Bodleian Library）藏（详见本书第 17 页）。
帕坦本	《明句论》梵文写本，私人收藏（详见本书第 17 页）。
普散本	= LVP；《明句论》普散刊本，见 La Vallée Poussin 1903–1913
《青目》	汉译青目造《中论》注释，《藏要》，卷 2，第 903 页。
《桑德目录》	桑德：《中国藏学研究中心收藏的梵文贝叶经（微缩胶卷）目录》，未出版。
图齐本	《明句论》梵文写本，最初由图齐发现并拍照带回（详见本书第 17 页）。
《王森目录》	王森：《民族圖書館藏梵文貝葉經目录》，1985 年。作为附录影印出版于：Haiyan Hu-von Hinüber. "Some remarks on the Sanskrit manuscript of the Mūlasarvāstivāda-Prātimokṣasūtra found in Tibet." In *Jaina-itihāsa-ratna: Festschrift für Gustav Roth zum 90. Geburtstag*, edited by Ute Hüsken, Petra Kieffer-Pülz and Anne Peters, Marburg: Indica et Tibetica Verlag, 2006, 283–337.
《无畏》	= ABh；藏译《中论无畏疏》（*Mūlamadhyamakakārikāvṛtty-akutobhayā*），东北 3829，大谷 5229
《西域记》	季羡林等校注《大唐西域记校注》，《中外交通史籍丛刊 6》，1999 年，中华书局，2004 年重印。
《相应部》	*Saṃyuttanikāya*. 6 vols., London: Pali Text Society, 1884–1904.
有部《戒本》	*Prātimokṣasūtra der Sarvāstivādins*, Nach Vorarbeiten von Else Lüders und Herbert Härtel herausgegeben, Teil II: Kritische Textausgabe, Übersetzung, Wortindex sowie Nachträge zu Teil I, Sanskrittexte aus den Turfanfunden 11, edited by Georg von Simson, Göttingen, 2000.

《藏要》	欧阳竟无编《藏要》，上海书店，1991 年影印本。
《中论》藏	= MK；藏译《根本中论颂》（*Prajñā-nāma-mūlamadhyamaka-kārikā*），东北 3824；大谷 5224
《中论》梵	= MK_{Ms}；《中论颂》（*Mūlamadhyamaka-kārikā*）梵文写本，原民族宫藏。
ABh	=《无畏》；藏译《中论无畏疏》（*Mūlamadhyamakakārikāvṛtty-akutobhayā*），东北 3829，大谷 5229
ARIRIAB	*Annual Report of the International Research Institute for Advanced Buddhology at Soka University*. Tokyo.
BHS(D, G)	Franklin Edgerton. *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary*, 2 vols., Yale University Press, 1953. Reprint, Delhi: Munshiram Manoharlal, 2004.
BP	=《佛护》藏；藏译《中论佛护释》（*Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti*），东北 3842；大谷 5242
BP_{Ms}	=《佛护》梵；《中论佛护释》（*Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti*）梵文写本，原民族宫藏。
Bu ston chos ’byung	Bu ston Rin chen grub. *Bu ston chos ’byung*. Xining: Krung go’i Bod kyi shes rig dpe skrun khang, 1988.
C	卓尼（Co ne）版《藏文大藏经》
D	德格（sDe dge）版《藏文大藏经》，目录见东北
dJ	= 狄雍本；《中论颂》狄雍刊本，见 de Jong 1977
G	甘丹寺（dGa’ ldan）丹珠尔金汁写本
IBK	*Indogaku Bukkyōgaku Kenkyū*印度学仏教学研究 (Journal of Indian and Buddhist Studies)
IIJ	*Indo-Iranian Journal*
JBORS	*Journal of the Bihar and Orissa Reasearch Society*
JIP	*Journal of Indian Philosophy*
JNIBS	*Journal of the Naritasan Institute for Buddhist Studies*
JRAS	*Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*. London.
LVP	= 普散本；《明句论》普散刊本，见 La Vallée Poussin 1903−1913
m.c.	metri causa. 为了适应格律而使用的非标准形式
MK	=《中论》藏；藏译《根本中论颂》（*Prajñā-nāma-mūlamadhyamaka-kārikā*），东北 3824；大谷 5224
MK_{Ms}	=《中论》梵；《中论颂》（*Mūlamadhyamaka-kārikā*）梵文写本，原民族宫藏。
MW	M. Monier-Williams. *A Sanskrit-English Dictionary*. Oxford: Clarendon Press, 1899.

N	那塘（sNar thang）版《藏文大藏经》
NGMPP	Nepal-German Manuscript Preservation Project
P	北京版《藏文大藏经》，目录见大谷
PP	=《般若灯》藏；藏译清辨造《般若灯论》（*Prajñāpradīpa-mūlamadhyamaka-vṛtti*），东北 3853；大谷 5253
PSP	=《明句》藏；藏译月称造《明句论》（*Prasannapadā*），东北 3860；大谷 5260
SOR	*Serie Orientale Roma*
WZKS	*Wiener Zeitschrift für die Kunde Südasiens*

符号：

=	意义或行文相同
≠	意义或行文不同
*	该梵文词为拟构而无直接文献证据（在写本校勘中则表示 virāma）
°	若干梵文字母的省略

写本校勘所用符号见第 81 页

绪　论

0.1 写本概况

西藏自治区所藏的梵文写本，也许是世界范围内最后一处尚未完全探明开发的梵本宝藏。其数量之多、意义之重，堪称第二敦煌。上世纪 30 年代，印度学僧罗睺罗（Rāhula Sāṅkṛtyāyan）和意大利学者图齐（Giuseppe Tucci）曾分别造访西藏，将部分写本拍照并校勘研究。60 年代初，我国学者王森教授为运至民族文化宫的写本编制了简目[1]。80 年代，罗炤教授曾赴西藏各地调查梵文写本并分别编制了目录。系统的勘察工作也仅止于此。长期以来这些写本虽备受国内外学界的关注，却始终尘封于馆室塔庙之中。2003 年，笔者在导师段晴教授的带领下检阅北京大学藏“原民族宫藏梵文写本”的缩微胶片时，一函残破散置的贝叶引起了我们的注意。

这函散叶在《王森目录》中被列为“17 号梵文经残叶”，却未指明具体内容，其他目录也未见记述。散叶中掺杂的几片残破的贝叶，字形十分古老，与西藏惯见的 10 世纪以后的梵文字体风格迥异。经过分拣，从几十片散叶中一共选出 14 片字体相同的残叶，推定出自同一抄手。初阅之后，段晴教授发现这些残叶与《中论》有联系。辨识之初，由于参考资料的匮乏，笔者便像破译电码一般逐字推敲。这些写本的黑白胶卷摄于 20 年前，清晰度不高，常常无法区分笔墨与污迹。从照片来看，14 片叶面均有破损，有些甚至仅有寥寥数语可识。所有这些都为辨识工作增加了难度，造成释读进展缓慢。经过初步转写、推测内容并逐段比对相关藏译，到 2005 年才最终确认了写本的内容。这 14 片贝叶包含了两部写本的残片，其中 3 叶出自《中论颂》（*Mūla-madhyamaka-kārikā*），另外 11 叶出自《中论佛护释》（*Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti*）[2]。

---

[1] 西藏写本概况的介绍见本书附录部分 171 页。《王森目录》已经作为 Hu-von Hinüber 2006 的附录在德国影印出版。

[2] 两部写本都缺失题名，这里的梵名据藏译添补。

《中论颂》为公元 2、3 世纪时龙树（Nāgārjuna）所著，全文共 27 品约 450 颂，是中观派立宗之本。新发现的这部梵文本，若是全本应有 12 至 13 叶，现仅存 3 叶，保存了 107 首偈颂，约占《中论颂》总篇幅的四分之一。迄今为止，学术界得以窥见《中论颂》的梵文本，是通过月称（Candrakīrti）所作注释《明句论》（*Prasannapadā*）中的引文。根据内部流传的罗炤教授所辑西藏梵本目录，哲蚌寺藏有一部《中论颂》全本（参看附录 § 1.1.2）。如果属实，这将是世界上首次发现《中论颂》的单行梵文抄本，但是目前还不能为学者所利用。在这部写本公布于众之前，本书报告的这部残本，将是唯一能够利用的《中论颂》单行梵本。

《佛护释》是 6 世纪时佛护论师为《中论颂》所造注释。新发现的这 11 叶残本，约涵盖 57 首偈颂及附带注释，包括第 2、7 品约半数，以及第 8、10、13、14、20 品各一部分。《佛护释》只存藏译孤本，没有汉译，这一残本是其梵文本的首次发现。藏译《佛护释》最后 5 品的内容与《中论无畏疏》藏译几乎完全相同。一般研究认为，是在藏译时以《无畏疏》补《佛护释》之缺。此次发现的梵本不包含这部分。所以，究竟是佛护本来就没有撰写这 5 品的注释，还是写了却没有流传下来，仍是悬而未决的问题。如果将《佛护释》中与《无畏疏》等同的部分也计算在内的话，我们的写本约占整个篇幅的九分之一。

由于笔者目前只能看到写本的缩微胶片，无法接触原件，所以一些涉及写本的原始信息仍然无法获知。从本书所附的照片图版可见，这些叶面以两个穿绳孔为界分作三栏书写，每栏约有 30 至 40 字（akṣara），每叶 6 行。因其边角圆滑、两端略窄的形制，以及断裂处露出横向纤维的特点，可以断定写本材质为棕榈树叶，即通常所谓的“贝叶”[1]。两部写本由于年代久远，每叶都有不同程度的断裂和磨损，其中 4 叶破损相当严重。虽然两部写本字体相同，但以存有叶码的两片贝叶为依据，对照藏译的篇幅，可以推测这两部写本均有独立的叶码编号，即都从第 1 叶开始。这也是笔者视之为两部写本的原由所在。

两部写本尺寸不详，均不包含首尾叶，未见题名和纪年。近年来西方有使用碳 14 测定的方式，辅助字体学特征来为写本断代。但目前笔者不可能具备这样的条件。有鉴于此，传统的字体学断代就成为唯一可以依赖的手段。本书研究的两部写本的书写字体可以称作“后笈多体的东部变体”[2]。目前世界上尚未发现使用

[1] “贝叶”也称贝多罗叶，是梵语 *pattra*（叶、文书）的音译与意译的结合。而“贝叶经”一词在中文语境中，除了指在棕榈叶上书写的经典以外，有时也用来称呼长条形制的纸质写本。在本书中用其狭义，即棕榈叶制成的写本。

[2] 从时期和地域来判断，这种字体大致属于“悉昙体”（Siddhamātṛkā）的范围。然而，关于“悉

同样字体且带有纪年的写本。通过分析有纪年的尼泊尔碑铭，可以勾勒出一个尼泊尔地区的字体演变尺度，以之为参照可以推断这两部写本抄出于 6 世纪后半至 7 世纪前半（详见第二章）。基于这一断代，这两部写本将是已知现存最古老的中观写本。目前能看到的西藏梵文写本大多出自 10 世纪以后，其原因之一可能是西藏 9 世纪时曾罹遭灭佛之难。因此，如此古老的《中论颂》与《佛护释》梵本能够流传于世，堪称奇迹。它较之佛护的活跃年代（约 470−540），也不过百年。

下表为新发现两部写本所含章品内容，颂文编号依照狄雍本（de Jong 1977）。

《中论颂》写本		《佛护释》写本			
叶号	偈颂	叶号	偈颂	叶号	偈颂
1−4	缺失	1-8	缺失	27−28	缺失
(5?)a	9.10−12, 10.1−15ab	(9?)a	2.5−7	29a	7.30−32
(5?)b	10.15cd−16, 11.1-8, 12.1−8a	(9?)b	2.8−11	29b	7.32−33
6	缺失	(10?)a	2.11−13	30−32	缺失
7a	17.29−33, 18.1−12	(10?)b	2.13−16	(33?)a	8.13
7b	19.1−6, 20.1−12a	11−20	缺失	(33?)b	8.13, 9.1−3
(8)a	20.12bcd−24, 21.1−8ab	[21?]a	7.1	34−35	缺失
(8)b	21.8cd−21, 22.1−5	[21?]b	7.1−2	(36?)a	10.2−4
9 之后	缺失	22	缺失	(36?)b	10.5−8
		(23?)a	7.3−6	37−41	缺失
		(23?)b	7.6−9	(42?)a	13.7−8
		(24?)a	7.9−13	(42?)b	13.8, 14.1−2
		(24?)b	7.13−14	43−67	缺失
		25	缺失	(68?)a	20.11−15
		(26?)a	7.17−20	(68?)b	20.16−18
		(26?)b	7.20−22	69 之后	缺失

* 圆括号表示原件叶号缺失，据是推算；方括号表示页码残损；问号表示不确定。

昙体”这一术语，其基本特征、时间地域范围目前都不确定。因此本文将避免使用该词，而代之以较为保守的命名方式，即冠以时期与地域。关于“悉昙体”术语的讨论，参看桑德尔《印度字体学中的术语之混淆与混淆之术语》（Sander 2007, 127ff., 尤其是 131, n. 69）。

0.2 校勘方法

自比定出这两部写本的内容之后，校勘工作又历时近两年，其间笔者数次调整编辑方法。当前学界的写本校勘方式分两大类——抄录本（diplomatic edition）与精校本（critical edition）。抄录本注重客观再现写本原貌，依写本的分行进行编号抄录，通过各种符号的运用尽量重现写本的视觉特征，而保留所有的缺损、误漏。精校本则注重可读性，将写本的内容按照意群分段，厘定笔误，规范正字，填补缺损，甚至以注释的形式加入文献研究的内容，例如比定引文和平行文本等等。很多学者在校勘梵本时会同时刊出这两种形式的文本。但是，近年来对此出现了反省与批判的声音。就抄录本来说，严格意义上说并不存在真正的客观。梵文写本中没有分词的空格，只要抄录时添加了空格，便已经加入了主观判断，更不用说对于受损字迹的辨认。对于精校本的编辑，又往往难以区分是抄写错误还是某时某地的惯用形式，因此对文句的厘定往往抹杀重要文本信息，以至于编出一个史上从未存在过的文本。虽然同时做出两种形式的刊本可以一定程度上缓解上述矛盾，却不仅增加了编校者的工作量，更使读者须同时翻看而颇为烦费。于是，越来越多的学者选择将这两者合一，即通过各种规范与符号的运用，在文本校勘中尽量保留原文信息，却也不刻意追求写本原貌。文本校注与文献研究则置于脚注，以增进文本的可读性。这种方法虽然还有一些技术问题而称不上完美，而且尚无统一的范式，但却经济实用。本书在写本校勘部分将采用这种方法。

另一个须要说明的问题是学界对于梵文重构（reconstruction）的态度。梵文重构可以分为三种情况。第一种是将尚未发现梵本的著作从藏译或汉译返回译成梵语。上一世纪出版了很多这样的重构文本，其作者多为印度学者。这类著作虽然也能提供一些有益的参考，然而从文献学角度来看，其价值尚待商榷，而且一旦发现了梵文原本，便成为无用之功，所以近年来已鲜有学者热衷此道。第二种重构是在梵文原本佚失的情况下，根据其梵文注释本所提供的文本线索，参考藏译或汉译来恢复原本。这种重构的可靠程度取决于注释文献中引用文句的完整程度。若注释文献只是略引原文，就会给重构工作带来很大难度和不确定性，然而相比前一种情况，这种重构文本更为可靠。在原本发现之前，这一工作对文献学研究还是很有意义的。第三种重构是在校勘有残缺的梵本时根据译文佐证或前后文义补出缺失的字句。虽然对这种做法的意义目前也有一些争议，但是如果写本存有多叶，而且叶面缺失又不过半，则重构的做法仍是主流。

前面已经说过这两部新发现写本的保存状况甚差，不仅有大段的缺失导致文脉难以贯通，而且有很多磨损的字迹介于可识与不可识之间，仅依照片则斑驳漫漶难以辨识，若参考藏译推测其行文又似乎可出数语。遇到此种状况笔者采用的方法是，先从藏文反译还原整句梵文，再比照写本中残存的字迹，找出几个依稀可辨的字词，然后调整措辞语序，以使重构部分符合写本空缺处所能容下的字数，最后将重构与释读贯穿成句，刊作文本。为了将主观臆断的影响减至最低，校勘本中凡由笔者重构的字句均置于圆括号内，以示区别。圆括号内的正体字表示此处写卷缺失的是个别音节，这些音节完全可以根据上下文确定。斜体字则表示此处缺损较多，或者虽然缺损不多却无法根据上下文作出确定的推断，其文本是从藏文反译，有可能与梵文原文的措辞语序不尽相同。这种情况下，重构部分仅为疏通文义之用，不作文献参考。文本中也有几处虽经苦思冥想而不得善解，则留白以俟高明。

这样的做法虽不免主观之虞，却使得文本贯通可读，而不至刊作几个单词伴随一堆省略、缺损符号而已。其另一收获是，许多原已经令我灰心丧志的部分得到了成功的释读，最大程度地挖掘了写本的视觉信息，但同时也大大增加了工作量。笔者在校勘中体会到，整行的缺失并不难还原，往往是断断续续、似有还无的字迹，须费一番推敲苦吟才能填出符合的文本来。这样做的底气也在于，鲁意坚赞（Klu'i rgyal mtshan）的藏文译本精良可靠，用词规范固定。在与梵本的比对中发现的几处藏文讹误，也多为后世的误抄，而非误译。藏译本显然遵守了《翻译名义大集》（*Mahāvyutpatti*，一般认为出于 814 年）等厘定规范，也因此推断该本译出于 9 世纪初。为了体现梵本与藏译的字词对应，笔者在文本校勘之后附上了《佛护释》写本的梵藏索引。

0.3 文献概介

中观学作为大乘佛教思想体系的一个组成部分，不但在佛教中有重要的地位和影响，在人类思想史上也独树一帜。与此不相称的是，由于印度佛教消亡而典籍散佚，中观文献的梵本存世很少。上世纪初，比利时学者拉・瓦雷・普散基于 3 部写本校订出版了 7 世纪时月称的注释本——《明句论》（La Vallée Poussin 1903−1913）。通过引嵌于其中的偈颂，现代学术界得以窥探《中论颂》的梵本真容。其后百年间，又有十几部《明句论》的梵文写本被陆续发现，遂使学者们能够对普散刊本进行修订与补充。狄雍将偈颂单独辑出并修订刊行（de Jong 1977），

成为后来研究《中论颂》的参考底本。然而，所有后来发现的梵本都仅限于月称一家的注释，文本谱系单一而缺乏旁支参照。如果说，透过五百年后的注疏来窥视《中论颂》的原文已经令文献学研究者颇感沮丧的话，则更甚者是大部分写本的抄出年代又向后推迟了近一千年，现存最古的两件《明句论》写本也不早于 12 世纪。为了细究龙树的遣词用意，梳理各家的纷争开合，学者们不得不隔着藏汉译本去推求揣测。笔者相信这一状况将因这两部写本的发现而得到改观。

由于这两部写本年代久远且别有承源，其中保存的《中论颂》文本，不但可以对普散和狄雍的梵文刊本作 9 处修正,还可以根据 12 处异读探查到各注本所引偈颂来自不同传承的一些痕迹。也就是说,这两部写本的某些读法虽然与以前《明句论》的刊本不同，却不存在孰对孰错之分，而是源于各注释家不同传本的差异。值得注意的是，虽然这两部写本由同一人抄写并同置于一函，但比对异读的结果却表明,《中论颂》写本并不是《佛护释》所引偈颂的摘出辑录，而很可能归属于另一个文本传承系统（详见第三章)。《中论颂》这样一部洋洋四百馀颂的大论，经过了千馀年的传抄注解，其文本形态堪称稳定。然而，在不同的注释文献中一些偈颂在用词、顺序、增删等方面还是存在差异。虽然目前只见鳞爪，却已经使我们窥探到《中论颂》不同文本传承的蛛丝马迹。

龙树的《中论颂》继承“般若经”的空观思想开大乘理论之先河，其后曾有数十家争相注解。6 世纪时的《佛护释》在中观派的成立史与思想史上曾扮演重要角色。正是由于清辨对《佛护释》的尖锐批判，造成了中观派之内“自续”与“应成”的分道扬镳。而 7 世纪的月称对佛护的思想却极力推崇。在西藏，伴随后弘期时月称著作的译介，以及后来格鲁派的兴起，佛护、月称的“应成”一系遂被奉为中观正统。可以说中观派思想格局的形成，是以反对或拥护佛护为分水岭。这次《佛护释》梵本的发现，提供了第一手研究资料，部分弥补了梵本缺失之憾，除了有助于改正一些藏译本的讹误之外，对于今后的中观派文献、义理研究，也具有重要意义。

第一部分　研　究

第一章　导　论

1.1 龙树

1.1.1 生平

在大乘佛教中，龙树的知名度和地位仅次于释迦牟尼，在中国则有“八宗共祖”之誉。一位印度学者基于西方的视角将他称为“佛教学的亚里士多德，中观派的耶稣，大乘的圣保罗”[1]。他上承般若思潮，下启中观学派（Mādhyamika[2]），在佛教哲学以及人类思想史上的地位，前人已多有论述，无须赘言。可就是这样的一个光辉形象，除了充满神异的传说与相互乖违的断片之外，龙树的生平对于现代学术界仍然是一个谜团。近一个世纪以来，虽然诸多学者努力从各个方向访踪觅迹，却始终没有大的突破。[3]

传为鸠摩罗什（Kumārajīva, 343−413 或 350−409）译自梵文的《龙树菩萨传》（《大正藏》第 2047 号），一般认为是门人根据罗什的讲述而作，推测为 5 世纪初的作品。即使不是翻译作品，这也是有关龙树生平最早的记述。据此所传，龙树出身于南印度婆罗门种姓，初学吠陀，年少纵欲，与三个友人学习隐身术而遁入后宫，欺凌宫女。事发后三个友人被杀，龙树侥幸得脱。于是入塔庙潜心学习佛法，后得授大乘经典。又云游各地，欲自出心裁，独创教门，遂由菩萨引向龙宫，见到了未有流布的大乘经典，于是深为折服。回到南印后，得到了王族的支持，开始著书立说，广宣大乘教法。《龙树菩萨传》还特别指出，“（龙树）去此世已来至今，始过百岁。”这是龙树断代的一个重要依据。

《大唐西域记》（646 年成书）记载，龙树曾于娑陀婆诃王（Sātavāhana）时驻锡于南印度乔萨罗国的一个寺院，收提婆为徒，共弘教法。龙树有不死药术，年

---

[1] Subramanian 1932, 62，转引自 Mabbett 1998, 332。

[2] 关于“中观”一词，梵文文献中有 Mādhyamika 与 Madhyamaka 两个词，根据斎藤明（1988，30−34）的考证，前者侧重于人与派别，后者侧重思想体系。

[3] 德国学者华利赛汇集了藏汉文献中龙树传记的资料（Walleser 1923），是研究初期较有影响的著作。其后也不乏重要文章，如干泻龙祥在《梵文善勇猛般若波罗蜜多经》序文中的探讨（Hikata 1958, LII−LXXV），拉莫特对汉语文献中龙树年代记载的梳理（Lamotte 1962）等等。1998 年马贝特的文章《再访龙树的历史问题》总结了前人的研究（Mabbett 1998），但其对于龙树生平研究的贡献，拆解大于构建。近年瓦尔塞发表的龙树研究专著则包含了一些新资料和新视角（Walser 2005, 59−88）。

寿数百，国王也得妙药而长生。王子急于继位，向龙树乞要头颅，龙树即以茅叶自刎，不久国王亦命终（《西域记》，823−832）。“娑陀婆诃”是南印度王朝的名称，龙树的《宝鬘论颂》（又称《宝行王正论》）就是对该王朝某位国王的劝诫。

月称（约 600−670）的《中论赞》（*Madhyamakaśāstrastuti*）也提到龙树悲心舍头，并说死后往生极乐世界（de Jong 1962, 50, v. 7）。

布顿所著《佛教史》（1322 年成书）中也记述了版本稍异的龙宫取经和为王子舍头的故事，也有龙树擅炼金术，以及往生极乐的说法（郭和卿 1986，127−131）。多罗那它的《印度佛教史》（1608 年成书）则说龙树修学密法，通炼金术，以长寿法，享年近六百岁，住中印度二百年，南印度二百年，吉祥山（Śrīparvata）一百馀年（张建木 1988，82−85）。

在《楞伽经》、《大云经》、《文殊师利根本仪轨经》等文献中也有关于龙树的授记，但有附会的成分。南印度的克里希纳（Kṛṣṇa）河畔，有“龙树山”（Nāgārjunikoṇḍa）的地名，在附近发掘的碑铭中也曾提到龙树，但是否指向同一人物仍有质疑（参 Dutt 1931）。学者们还从其他文献中搜寻到一些龙树的遗踪，这里不再一一列举。

综合各种传述，我们得到龙树的一个轮廓。他的一生并不像佛陀那样自始至终笼罩于圣洁的光环之中，而是如神话史诗一般起伏跌宕。其寿命跨跃数百年，“长生之术”也许是古代史家所能作的唯一解释。其活动地域，从克什米尔到案达罗，从古吉拉特到那烂陀，几乎覆盖了印度全境。再看归属于其名下的著作，更是囊括了哲学、诗颂、密教文献甚至是医药丹术。所有这些，即使剥离其神异成分，也超出了一个历史人物所应有的范围。因此，为了从这些资料中还原出一个凡人的存在，最早始于温特尼兹，学者们开始怀疑历史上曾存在多个同名的龙树，分别在不同时期从事不同种类的著述。[1]这一观点被很多学者有意或无意地接受，却遭到冉云华的批评（Jan 1970）。他认为众多署名龙树的著作很可能只是伪托，而不见得另有同名作者存在；托名龙树的某类著作，也未见得是同一人所为。这一观点实际上是对同一事实的不同解释，却也未获广泛认同。现在学者对上述两种观点多取结合或折衷的立场：既存在伪托，也很可能另有同名的历史人物。[2]

对于混淆绞缠的古代文献记录，并不是析出多个龙树之后，就可以把所有事

[1] 温特尼兹主张四人说，分别是佛教哲学、密教、医药和炼金术等文献的作者。参 Winternitz 1933, 343, n. 2。若加上耆那教的龙树（参 Granoff 1988，转引自 Walser 2005），则有五人。在中观派中对多人同名的怀疑不仅限于龙树，提婆、清辨、月称等也有这一问题，参 Ruegg 1982。

[2] 参马贝特的总结（Mabbett 1998, 342−343）。

迹与著述按类归位那么简单。在新资料发现之前，学界暂且取得一致的只是一个假说：创立中观思想的龙树出身于南印度，活跃于约公元 150–250 年前后，主要活动区域是娑陀婆诃王朝治下的案达罗地区。

1.1.2 著作

在没有著作权体制的古代，大凡有感召力的思想家，都会有很多伪托的作品。署名龙树的著作以梵、藏、汉文的形式流传至今，算来有百数十部之多，其主题与风格各异，几乎可以构成佛教百科全书。确认与区分这些著述的作者身份，是困扰学界的一大难题。通常的做法是以《中论颂》为基准，通过比对思想内容、旁证文献、引用经典、文体风格等等，来考证其他作品是否为同一作者所为。但是这种途径的考证也面临着困境，正如鲁埃格（Ruegg 1981, 35）所说，“这就像一个循环——基于教义的标准试图确定一部著作的真实作者，而教义本身却只有基于全部的真实著作才能确立。”为了避免涉入论争，这里只对没有争议或争议较少的作品作简要介绍。[1]

林特纳曾有专著讨论龙树的著作（Lindtner 1982c），然而在他考证出的真作名单之中，一些著作并不能使学者们信服。根据梵文文献中对龙树著作的征引，目前学术界倾向于认同藏系所传的“正理聚”（rigs tshogs）为争议较少的龙树作品。正理聚是指称龙树著作中偏重哲学义理的数部著作，有“五正理聚”与“六正理聚”之说。五正理聚包括：

（1）《中论颂》（*Mūlamadhyamakakārikā*）

介绍见本书 §1.3。

（2）《六十正理论颂》(*Yuktiṣaṣṭikā*)

梵本由林特纳从其他著作的引用中辑出12偈的梵文（Lindtner 1982c, 100–119）[2]。藏译存月称注释（东北3864，大谷5265），汉译见施护译《六十颂如理论》(《大正藏》第1575号），现代汉译见任杰译《六十正理论颂》及《六十正理论释（甲操杰）》(《龙树六论》，142–147, 468–553）。

（3）《七十空性论》（*Śūnyatāsaptati*）

偈颂及龙树自注。梵本不存，有藏译（东北3827，大谷5227），及法尊汉译本（《龙树六论》，117–141）。

---

[1] 研究回顾参塚本啓祥等 1990, 105–170; 萬金川 1997。

[2] 发稿之前，笔者又从原民族宫藏梵文写本的散叶中比定出一件《六十正理论月称释》（*Yuktiṣaṣṭikāvṛtti*）残片，是该文献梵本的首次发现，涵盖第 30–34 颂的注释，据之可在林特纳搜集的 12 颂之外，又增加两颂梵文。目前笔者正在校勘之中。

（4）《回诤论》（*Vigrahavyāvartanī*）

偈颂及龙树自注。梵本存（详见附录 § 1.3），有藏译（本颂：东北3828，大谷5228，龙树自注：东北3832，大谷5232）；汉译见毗目智仙共瞿昙流支译本（《大正藏》第1631号）。

（5）《广破论》（*Vaidalyaprakaraṇa*）

梵本不存，有藏译（本论：东北3826，大谷5226；自注：东北3830，大谷5226）。有法尊现代汉译本《精研论》[1]（《龙树六论》，44–65）。

六正理聚有两种说法，即在上述五部的基础上加上《宝鬘论颂》或《言说成就》（**Vyavahārasiddhi*）。《宝鬘论颂》是给娑陀婆诃王朝中某位国王的劝诫（parikathā），一般认为是龙树真作，而《言说成就》由于缺乏足够的证据，尚存质疑。[2]

（6）《宝鬘论颂》（*Ratnāvalī*）

梵本存约2/3（详见附录 § 1.2），有藏译（东北4158，大谷5658），汉译见真谛译《宝行王正论》（《大正藏》第1656号）。

这六部正理聚也被现代学术界视作代表龙树思想的核心著作。此外，署名龙树的哲学著述中，学界尚有质疑作品有：《因缘心论》（*Pratītyasamutpādahṛdaya*）、《十二门论》（**Dvādaśamukhaśāstra*）、《大智度论》（**Mahāprajñāpāramitopadeśa*）、《菩提资粮论》（**Bodhisaṃbhāra*）、《摄法论》（*Dharmasaṃgraha*）、《大乘二十颂》（*Mahāyānaviṃśikā*）、《经集论》（*Sūtrasamuccaya*）等等。[3]

除了正理聚之外，藏传文献中还有“赞颂聚”（bstod tshogs）与“劝诫聚”（gtam tshogs）之说。其中赞颂聚中较为确定的是《四赞》（*Catuḥstava*），包括《出世赞》（*Lokātītastava*）、《无喻赞》（*Niraupamyastava*）、《不思议赞》（*Acintyastava*）和《胜义赞》（*Paramārthastava*）。[4]除此之外，在藏译礼赞部中还存有十几种署名为龙树的赞颂，尚不确证。“劝诫聚”则包括《亲友书》（*Suhṛllekha*）以及其他一些小篇幅的著作，有时也包括《宝鬘论颂》。

---

1 原题作《精研经释》，参《龙树六论》，597。

2 《言说成就》梵、藏、汉本皆不存。唯一文本证据是在藏译寂护（Śāntarakṣita）的《中观庄严论释》（*Madhyamakālaṃkāravṛtti*）中引用了 6 颂，其弟子莲花戒（Kamalaśīla）指出是出自《言说成就》。这六颂藏文由林特纳辑出英译，并认为是龙树真作（Lindtner 1982c, 94–99）。

3 《因缘心论》、《摄法论》、《大乘二十颂》的梵本情况分别见附录 §§ 1.4, 6, 7，其馀著作详情不赘，参塚本啓祥等 1990, 123–170。

4 《四赞》梵本情况见附录 § 1.5。藏译分别见：东北 1120，大谷 2012；东北 1119，大谷 2011；东北 1128，大谷 2019；东北 1122，大谷 2014。无汉译本。

1.2 中观派源流

传统观点认为龙树开创了中观派（Mādhyamika），因此奉之为开山祖师。但是笔者较为赞同斋藤明（Saito 2006）的研究结论，龙树实际上是“大乘阿毗达磨”的肇始，中观派则始自清辨（Bhāviveka[1]）。

在公元 2 世纪时的印度，以说一切有部为代表的佛教诠释学——小乘阿毗达磨已经体系渐备，同时大乘经典尤其是般若经的流布也有了一定积累。而佛经的语录体形式使得其结构庞杂松散而理路不够彰显，最初对其理论进行系统化组织并卓有成就的人，就是龙树。4 世纪前后兴起的瑜伽行（Yogācāra）思潮，继续完备和发展大乘理论。这时的大乘佛教思想虽不尽统一，却还未至门派对立的地步。无著（Asaṅga）、德慧（Guṇamati）、安慧（Sthiramati）、护法（Dharmapāla）等唯识论师也曾为《中论》、《百论》作注，就是一个明证。

中观派自我认同意识的形成，始自 6 世纪的清辨。他自封为龙树中观学说的继承者而与瑜伽行派的新兴思想对抗，并在著作中首次使用了“中观派”（Mādhyamika）一词。因此，龙树的学说应是瑜伽行派与中观派共同的思想源头。开宗立派者追认前贤为祖师以示其法脉之正，这样的例子在佛教中不在少数。为了避免混乱，本书以“中观思想”指称早期龙树、提婆的思想，以“中观派思想”指称清辨及其后的各种理论体系。

龙树学说主要阐释般若空观，主张一切思维所及、言语所表的事物皆空无自体，是在般若经思想的基础上向理论化、体系化迈进了一步。其弟子提婆（Āryadeva）继承这一主张，强调“破而不立”归谬论证，以此方式而遍破外道，终激起怨忿而被杀。

至 6 世纪，印度佛教的思想界可谓风起云涌。无著、世亲（Vasubandhu）的认识论分析达到了大乘阿毗达磨的理论化顶峰，在此基础上陈那（Dignāga）的因明学创建使得逻辑学气候渐成。瑜伽学说虽于龙树有所继承，却是立足于新兴的思想基础之上，不能视作龙树直系。在这种思想背景之下，对龙树思想进行再诠释，是摆在自视为龙树忠实追随者们面前的一项任务。佛护的《中论释》便是这一形势下的产物。佛护与陈那的时代大致相同，他并没有直接受陈那逻辑体系的影响，而是以自身的逻辑敏锐性，组织《中论》的归谬论证体系，是中观思想向

---

[1] 关于清辨名字的梵文，有 Bhāviveka、Bhāvaviveka 与 Bhavya 三说，参江島惠教 1991。

中观派理论体系的过渡。之所以说是过渡，是因为在佛护的著作中并未出现对瑜伽行派理论的批判，也就是说，还没有自我身份的区别认同。佛护认为胜义真实离言而不可分别，所以不自立量，理论言说的唯一目的是为了破斥邪见，应随说随扫。稍晚的清辨不认同这种观点，他援入陈那的因明体系以诠释龙树的空观，主张步步为营的逻辑演绎可以通达胜义。清辨曾对瑜伽行派提出尖锐批判，据《西域记》（843−845）记述，他曾寻当时的瑜伽论师护法以决高下。护法避而不见，于是他便修法以求长生，待瑜伽之祖弥勒下生时当面决疑，其个性可见一斑。清辨对瑜伽行派的批判直接导致了中观派的产生，奠定了大乘佛教的二分格局。

7 世纪的月称则拥戴佛护而讨伐清辨，进一步确立了中观派的内部对立。后来这两个体系被归纳为应成派（Prāsaṅgika）与自续派（Svātantrika）[1]。月称继承了佛护的归谬方法，而与因明学派的建宗立量水火不容。实际上月称的思想体系与佛护也有很大差异。

月称一系的思想在 10 世纪以前似乎并无太大影响（参Nagashima 2004, 66−68; Vose 2008, 17ff.）。西藏前弘期传入的也主要是自续一支。8 世纪时，属于自续一系的论师寂护（Śāntarakṣita），在胜义谛上坚持“空”的同时，就世俗层面如何看待外界事物的问题上，援入瑜伽行派的认识论，主张没有外境，被称为“瑜伽行中观”（Yogācāra-Madhyamaka）。之前以清辨为代表的自续派思想，承认有世俗层面的外境，类似经量部的主张，因此也有称“经部行中观”（Sautrāntika-Madhyamaka）[2]。最初“经部行中观”与“瑜伽行中观”都只是就清辨与寂护的著作而言（参松本史朗 1981；斎藤明 2007a），但现在也把寂护以后结合了瑜伽思想的中观派称为瑜伽行中观派。

月称的思想沉寂了两个世纪，却在印度佛教接近尾声的 10 世纪以后，地位逐渐得到提升，并于后弘期时馀音响于西藏。随着其著作的大量译介与格鲁派的兴起，月称的应成派思想在藏地最终成为中观正统。

中观学人物的谱系源流以右图表示：

---

[1] 也称为“随应破派”和“自立量派”。根据目前掌握的材料，这两个名称只见于藏人著作，唯一一次出现在梵文文献中，其作者也可能是藏族（参附录 § 10）。这一分派方法受宗喀巴的推崇而颇为流行，这里暂依传统观点略作介绍。

[2] 这两个术语最早见于 8 世纪后半至 9 世纪初的藏人智军（Ye shes sde）的《见差别》（*lTa ba'khyad par*）。

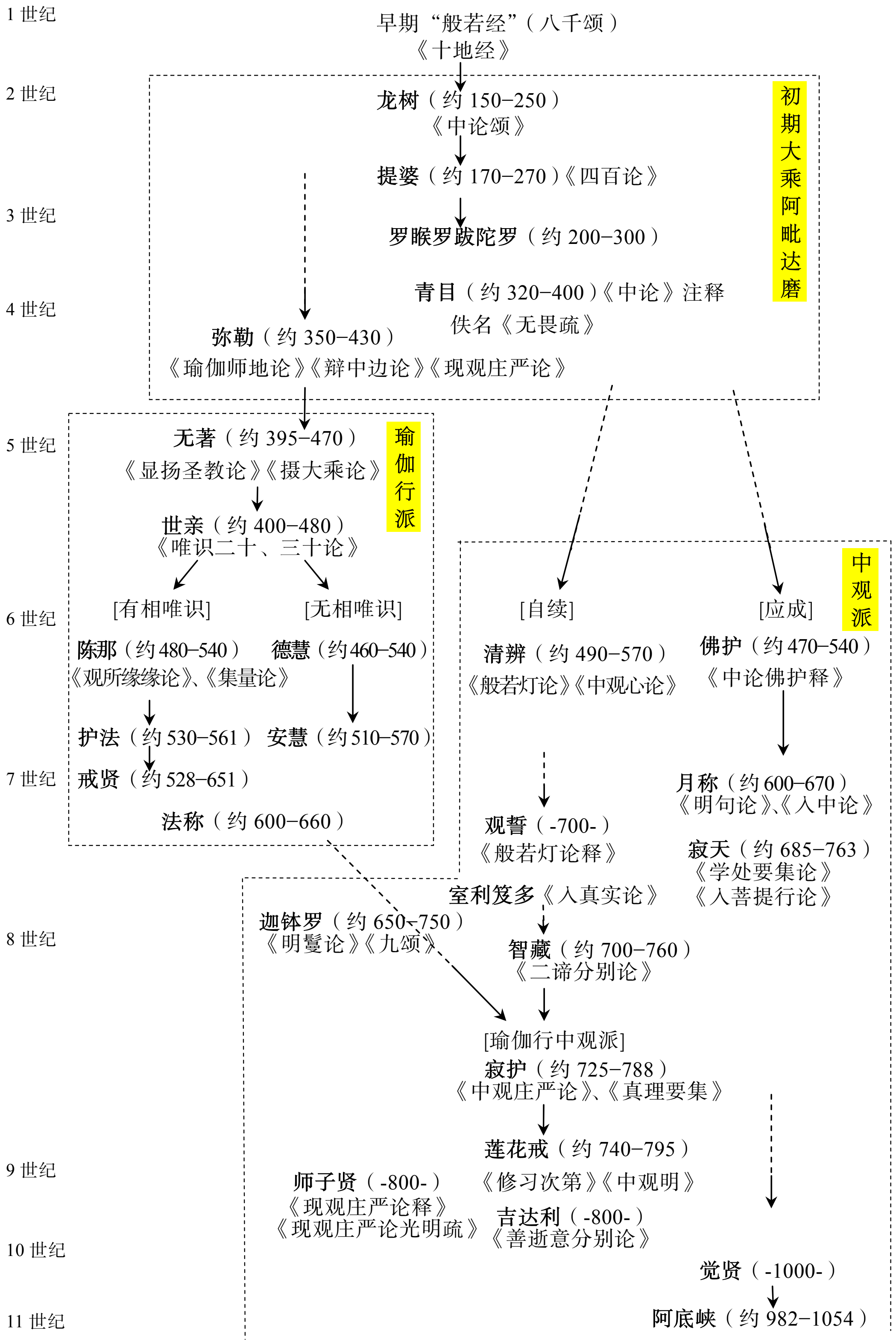
1 世纪
早期“般若经”（八千颂）
《十地经》
2 世纪
龙树（约 150–250）
《中论颂》
提婆（约 170–270）《四百论》
初期大乘阿毗达磨
3 世纪
罗睺罗跋陀罗（约 200–300）
4 世纪
青目（约 320–400）《中论》注释
佚名《无畏疏》
弥勒（约 350–430）
《瑜伽师地论》《辩中边论》《现观庄严论》
5 世纪
无著（约 395–470）
《显扬圣教论》《摄大乘论》
瑜伽行派
世亲（约 400–480）
《唯识二十、三十论》
中观派
6 世纪
[有相唯识]
[无相唯识]
[自续]
[应成]
陈那（约 480–540）
《观所缘缘论》、《集量论》
德慧（约 460–540）
清辨（约 490–570）
《般若灯论》《中观心论》
佛护（约 470–540）
《中论佛护释》
护法（约 530–561）
安慧（约 510–570）
7 世纪
戒贤（约 528–651）
月称（约 600–670）
《明句论》、《入中论》
法称（约 600–660）
观誓（-700-）
《般若灯论释》
寂天（约 685–763）
《学处要集论》
《入菩提行论》
室利笈多《入真实论》
8 世纪
迦钵罗（约 650–750）
《明鬘论》《九颂》
智藏（约 700–760）
《二谛分别论》
[瑜伽行中观派]
寂护（约 725–788）
《中观庄严论》、《真理要集》
莲花戒（约 740–795）
9 世纪
师子贤（-800-）
《修习次第》《中观明》
《现观庄严论释》
《现观庄严论光明疏》
吉达利（-800-）
《善逝意分别论》
10 世纪
觉贤（-1000-）
11 世纪
阿底峡（约 982–1054）

1.3 《中论颂》

《中论颂》共分 27 品，若将开篇的两首皈敬颂计算在内，按《无畏疏》传本共计 447 颂，按月称的《明句论》传本则有 449 颂。其义理概要在拙作 2011 的导论中有论述，这里仅限于文献介绍。

《中论颂》的题名称谓很不统一，目前尚未见到带有题名的偈颂梵本。其标题以“中”（madhyamaka）为主词，指离二边之中道。汉语一般称作《中论》、《中论颂》、《中观论》或《中观颂》。西方学界一般称为 *Mūla-madhyamaka-kārikā*（根本中观颂）。与汉译词“中论”对应的梵文 *Madhyamaka-śāstra* 及其藏文译名 *dBu ma'i bstan bcos*，也出现在梵文《明句论》和藏译《般若灯论》之中。而藏译的单行颂本则题作 *Prajñā-nāma-mūlamadhyamaka-kārikā*（般若根本中观颂）。在藏译注释中有时也用 *dBu ma('i) rtsa ba*（中观之根本）、*rTsa ba'i shes rab*（根本般若）来指称。

“根本”一词，似乎不太可能在成书之初就包含在题目里。根据斎藤明（1988）的研究和推测，“中论”（*Madhyamaka-śāstra*）最初可能是用来指称阐释般若经义理的一类论著，随着中观派的形成，最迟不晚于月称的时代，“中论”被用来统称龙树的义理著作。为了突出这部著作在中观学说中的基础性地位，后人便加了“根本”一词以区别于其他“中论”著作。

《中论颂》的单行梵本有哲蚌寺本（参附录 §1.1.2）以及本书报告的梵文残本传世。其注释的梵文本现存《明句论》全本和本书报告的《佛护释》残本。藏译大致可分为两译，即 9 世纪初的鲁意坚赞译本和 12 世纪初的尼玛札译本。前者见于藏译《无畏》、《佛护》和《般若灯》之中，后者见于藏译《明句论》。现在看到的藏译单行偈颂本，实为从藏译《明句论》中辑出（详见 §1.3.3 和 §3.2）。《中论颂》的完整汉译见于《青目》、《安慧》及汉译《般若灯》（参 §1.3.3）。

1.3.1 文体

《中论颂》的四百馀颂均以 Anuṣṭubh 体写成。这种诗体是梵语诗歌最常用的格律，也称输洛迦体（Śloka），每颂 32 个音节，分作 2 行 4 句（pāda，以 abcd 编号），每句 8 个音节，一行的主体结构如下（参 MacDonald 2007, 52）：

⏓ x x ⏓ ⏑ – – ⏓ ⏓ y y y ⏑ – ⏑ ⏓ |

– 表长音节，⏑ 表短音节，⏓ 表示长短不限，x x 表除 ⏑⏑ 之外皆可，y y y 表除 ⏑⏑⏓ 和 –⏑– 之外皆可。一行中的前一句可以有如下几种变体（vipulā）：

na-vipulā: ⏓ x x – ⏑ ⏑ ⏑ ⏓;　bha-vipulā: ⏓ – ⏑ – – ⏑ ⏑ ⏓ (罕：⏓ – – – | – ⏑ ⏑ ⏓);
ma-vipulā: ⏓ – ⏑ – – | – – ⏓;　ra-vipulā: ⏓ x x – | – ⏑ – ⏓;
古体（吠陀）: ⏓ x x ⏓ ⏑ – ⏑ ⏓

《中论颂》的成书年代较早，但总体来说其所用梵文相当规范。在普散与狄雍的刊本中能见到一些不符合格律的偈颂，麦克唐纳（MacDonald 2007）通过核对早期写本，发现龙树的原文其实是使用了一些非古典梵语的或古典梵语中较少见的形式，以适应格律的要求（*metri causa*）。这些“不甚规范”的用词是龙树作品的一个“标签”，而这些形式往往在后期的传抄中被依古典正字法改写，结果导致了“出韵”。例如：

gantā na tiṣṭhate tāvad agantā nâiva tiṣṭhati /
anyo gantur agantuś ca kas tṛtīyo 'tha tiṣṭhati // 2.15 （参本书第 104 页）

动词√*sthā* 的现在时常用形式是 *tiṣṭhati*，而在第一句中为了符合长音节的要求，写作 *tiṣṭhate*。一些晚期的抄本将该词改写为 *tiṣṭhati*，以更符合古典梵语的用法，普散与狄雍刊本也都作 *tiṣṭhati*。再如：

syād ubhābhyāṃ kṛtaṃ duḥkhaṃ syād ekaikakṛtaṃ yadi /
parākārāsvayaṃkāraṃ duḥkham āhetukaṃ kutaḥ // 12.9

普散和狄雍刊本都作 *ahetukaṃ*，而在早期一些写本中见到的混合梵语形式 *āhetukaṃ* 才是符合格律的。

另外还有，27.1, 3, 13 颂出现的 *abhūm*，是√*bhū* 的不定过去式，其古典形式为 *abhūvam*。23.7 颂中的 *doṣa*（嗔恨），其古典形式是 *dveṣa*。考虑到 2、3 世纪时大量以混合梵语写成的大乘经典流行于世，这一现象符合龙树写作时代的背景。

1.3.2 文献研究

绪论中已经提及，在本书所研究的两部写本发现以前，所有的《中论颂》梵文本都是从 7 世纪时月称所作《明句论》的梵本中抽出。从最初普散校勘《明句论》梵本一个世纪以来，又有十几部《明句论》的梵文写本被陆续发现，基于这些写本学者们对普散刊本提出了一些修订与补充。麦克唐纳曾著文回顾文献修订的历史（MacDonald 2000, 2007），摘要并补充如下。

20 世纪初普散所校勘的梵文《明句论》，是基于三件尼泊尔写本。其中一件藏于剑桥大学（剑桥本），是三者中最优，另外两件分别存于巴黎的亚洲学会与加尔各答的孟加拉亚洲学会。这些写本的抄出年代均不早于 18 世纪，其中的讹误使得普散不得不大量参考藏译来定夺读法并作重构。瓦德耶出版于 1960 年的《明句论》再刊本（Vaidya 1960）并没有参考原始材料，其中对颂文的修订也多出于臆断[1]，且有排印错误，利用价值不大。

[1] 仅 13.6 与 22.8 颂的修订是正确的，参 MacDonald 2007, 25。

普散本刊出 60 年之后，图齐在尼泊尔发现的《明句论》写本（图齐本）为中观文献学研究带来了质的飞跃。该写本虽然抄写粗劣、错误百出，其传抄谱系却靠近上游，似乎其底本是一个十分优善的抄本，因此保存了大量正确的读法，可以修正其他传本的错误。

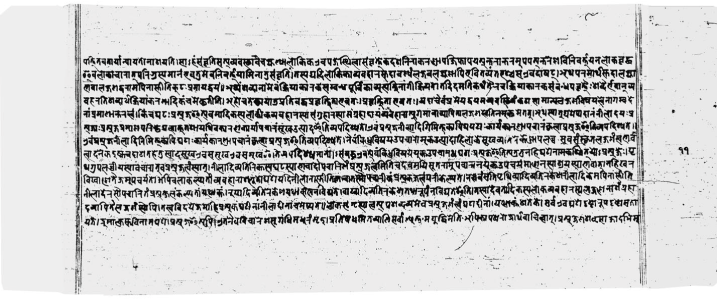

《明句论》图齐本

最早利用图齐本的学者是狄雍。依据该写本以及其他写本资料并核对藏译，狄雍发表了新的《中论颂》校勘本（de Jong 1977）和《明句论》的修订札记（de Jong 1978），对普散刊本作出大量修订。其后林特纳出版了新的偈颂刊本（Lindtner 1982b），在狄雍本基础上改正了一些笔误，作了少许修订。林特纳也曾于 2003 年修订重版狄雍本。但由于这两个新刊本都没有校注，文献价值不大。相反，该作者专著中的一个脚注（Lindtner 1982c, 26, n. 79）以及另外一篇书评（Lindtner 1988），倒是提供了一些有价值的修订建议。利用东京大学所藏写本并比对各种注释文献，斋藤明的博士论文（Saito 1984）曾分析研究了某些颂文的梵文读法，其后他在一篇文章中提出了 8 处修订建议（Saito 1985）。

上述成果所依据的写本，都是纸质写本且抄写年代无一早于 18 世纪。高野克宏在《梵语佛典之研究 · 论书篇》中介绍了一件牛津藏的贝叶质写本（牛津本），使得这一珍贵文献进入了学者的视野。该写本以尼泊尔钩体写成，根据字体推断应不晚于 13 世纪，约残损三分之一。

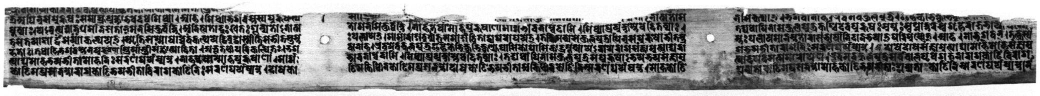

《明句论》牛津本

麦克唐纳最早利用牛津本对《中论颂》提出了两处修订（MacDonald 2000）。其后，她将《明句论》第 1 品做了重新校勘（MacDonald 2003）[1]。在近年的一篇文章中，她利用目前所有可以利用的写本，总结前人成果并对颂文新提出 20 馀处修订（MacDonald 2007）。

[1] 这是一篇博士论文，笔者未见，据悉将于一两年后出版。

另有一件《明句论》贝叶写本藏于布达拉宫，最早载于《罗炤目录》。遗憾的是，这件写本是目前《明句论》梵本中唯一一件不能为大多数学者所利用的写本。在 2004 年时日本学者米沢嘉康向学术界报告了该写本的存在(Yonezawa 2004, 56)，并且在 2005 年的文章中对其做了简要描述（ Yonezawa 2005, 160)。米沢嘉康被允许在布达拉宫查看这件写本并抄写，他的手抄本目前只限大正大学写本研究小组内部使用（参 MacDonald 2008, 24)。麦克唐纳最新出版的文章中提供了很多这一写本第 1 品的文本信息（ MacDonald 2008, 24ff.)。根据米沢嘉康与麦克唐纳的看法，这件写本保存了相当数量正确的而且是在其他写本中未见的读法。

麦克唐纳 2008 年的文章概述了目前已知的 18 件《明句论》梵文写本。经过对读法的开合异同作仔细研究，她认为只有 6 件写本处于传抄谱系的上游，对于编辑精校本具有价值，而其他 12 件则是这 6 件的直接或间接的拷贝。这 6 件写本的信息如下：

（1） **剑桥本**：纸本，178 叶，9 行，15×4½英寸，天城体，尼泊尔纪年 901 年 ＝ 公元 1781 年；英国剑桥大学图书馆藏，出自尼泊尔；记述见 Bendall 1883, Add. 1483。

（2） **帕坦本**：纸本，208 叶，10−11 行，31.8 × 12.7 厘米，天城体，尼泊尔纪年 959 年 ＝ 公元 1839 年；属于尼泊尔的帕坦人 Āśa Kājī Vajrācārya 私人收藏；NGMPP reel no. E 1294；记述见 Takaoka 1981, KA 45。

（3） **图齐本**：纸本，113 叶，13 行，39 × 16.7 厘米，尼泊尔体，年代不详；最初由图齐发现并拍照带回，加德满都 Keshar 图书馆藏（ catalogue no. 9-182，NGMPP reel no. C 19/8)。

（4） **东大本**：纸本，241 叶，6 行，14×3½ 英寸，尼泊尔体，尼泊尔纪年 851 年 ＝ 公元 1731 年，东京大学图书馆藏，记述见Matsunami 1965, 95, No. 251，图片可于http://utlsktms.ioc.u-tokyo.ac.jp下载。

（5） **牛津本**：贝叶，80 叶（不全，约缺 1/3)，7 行，22 × 17/8 英寸，尼泊尔钩体，约 13 世纪；牛津大学鲍德里氏图书馆(Bodleian Library)藏；记述见塚本啓祥等 1990, 239, 第 16 号；MacDonald 2000, 168。

（6） **布达拉本**：贝叶，83 叶（不完整，缺第 10、16、43、86 叶， 部分贝叶右端破损，约缺 7−8 个字。结尾相当于普散本 593.5，无纪年题记)，7−9 行，57 × 4.5 厘米，尼泊尔体(?)，罗炤编目时存于布达拉宫，《罗炤目录②》，丹珠尔，129; 《桑德目录》，第 7 卷，第 136/2 号；另参米沢嘉康 2004, 56；Yonezawa 2005, 160；MacDonald 2008, 23ff.；详见本书附录 § 5.1。

上述 6 件写本除了第 6 件尚未公开，其馀 5 件在本书的研究中都已得到利用。

本书报告的这两部写本的发现，为《中论颂》文本资料注入了新鲜的血液。笔者在 2005 年举行的第 14 届“国际佛教学大会”上公布了这一消息后，斎藤明曾著文称这两件写本的发现“具有划时期的意义”（斎藤明 2006, 150），麦克唐纳也称“给予中观学领域一波令人欣喜的推动”（MacDonald 2008, 21）。在本书第三章中，笔者将根据这两部写本，对前人的刊本再作 9 处修正，并讨论 12 处异文所体现出的《中论颂》文本传承的痕迹。

伴随梵文《中论颂》的文献学研究，其现代语翻译也一直长兴不衰，曾被译作十馀种语言。为行文简洁起见，这里仅举几种重要的英语翻译：Streng 1967；Inada 1970；Kalupahana 1986；Siderits and Katsura 2006, 2008, 2010。拙作 2011 在最新资料与研究成果的基础上，提供了《中论颂》梵、藏文本以及《青目》汉译本的精校本，并附现代汉语译注。

1.3.3 《中论颂》的注释

《中论颂》的研习之风在印度兴盛了近 9 个世纪。僧叡曾在《中论》序中说（《大正藏》卷 30, 第 1 页上 24−26 行）：“云天竺诸国，敢预学者之流，无不玩味斯论以为喉衿。其染翰申释者，甚亦不少。”历史上到底有过多少种注释，已不可考。吉藏曾在《中观论疏》中转述（《大正藏》卷 42, 第 5 页上 7−8 行）：“影公（昙影）云凡数十家，河西（道朗）云凡七十家”，却未明指。观誓（Avalokitavrata）《般若灯论释》第一品中提到了八家注释：龙树（自注）、佛护、月称、提婆设摩（Devaśarman，5、6 世纪）、古拏室利（Guṇaśrī, 5、6 世纪）、德慧（Guṇamati，5、6 世纪）、安慧、清辨。吉藏的《中观论疏》（《大正藏》卷 42，第 40 页下 16 行）曾提到罗睺罗跋陀罗（Rāhulabhadra）也曾为《中论》作注。再加上青目的注释，以及无著的《顺中论》，如果不算观誓的《般若灯论》复注的话，则在印度有名可考的注释者有 11 家之多。在这些注释中，由梵、藏、汉文流传至今的共有 7 种，简介如下：

1.3.3.1 《中论无畏疏》（*Mūlamadhyamaka-vṛtty-akutobhayā*，缩写为《无畏》）：约作于 4 世纪，9 世纪初期由智藏（Jñānagarbha）[1]与西藏译师焦若 • 鲁意坚赞（Cog ro Klu’i rgyal mtshan）译成藏语（东北 3829，大谷 5229）。藏译署为龙树自注，汉译文献中也有龙树曾造《无畏论》的记载[2]，但由于《无畏》中引用了提婆的《四

[1] 与前述 8 世纪的中观派论师智藏不是同一个人。

[2] 《龙树菩萨传》卷 1（《大正藏》卷 50，第 184 页下 20−21）：“（龙树）又造《无畏论》十万偈，《中论》出其中。”

百论》以及所引般若经形态较晚等原因[1]，未受学界认同。敦煌曾发现两件藏译写本（参斎藤明 1985）。藏文校勘见Huntington 1986；汉语略译见叶少勇 2011；节译见褚俊杰 1994（第 1 品汉译）[2]；何欢欢 2008（第 1 品皈敬颂注释汉译）；日译见池田澄達 1932，寺本婉雅 1937；德译见Walleser 1911。

1.3.3.2 青目《中论》（缩写为《青目》）：青目造释，唯存汉译，鸠摩罗什译于 409 年，是《中论颂》最早的译本，目前最好的校勘本是与梵本《明句论》与藏译《无畏疏》等对校了的《藏要》本（卷 2，第 903 页）。另有现代汉语以及英、日、德等译本，此处不赘。关于青目的身份所知甚少，新近的研究见 Goshima 2008。

以上两部同属早期注释，行文也颇为接近，同质部分超过一半，可能有同源关系。《青目》中也有一些偈颂的理解不同于《无畏》，而与《明句》接近（参山口益 1944）。

1.3.3.3 《顺中论》：全称《顺中论义入大般若波罗蜜经初品法门》，无著造释，约 538−543 年元魏瞿昙般若流支译汉（《大正藏》第 1565 号）。此书仅是《中论颂》皈敬颂的注释与核心义理的展开。目前此论尚未受到足够重视，研究不够充分。

1.3.3.4 《中论佛护释》（*Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti*，缩写为《佛护》梵/藏）：佛护著于 5 世纪末或 6 世纪初。9 世纪初由智藏与鲁意坚赞译成藏语（东北 3842；大谷 5242），本书研究的梵文残本是目前唯一的梵本，约占总量的九分之一。根据现存藏译本，《佛护释》的第 23 品第 17 颂之后直至第 27 品结束的注释与《无畏疏》几乎无异。由于此次发现的梵本不包含这部分，究竟是佛护本来就没有为这部分作注，还是作了却没有流传，目前还是一个悬案。清辨的《般若灯论》曾多次引用《佛护释》予以批判，却未引用第 23 品之后的部分，有可能在他那时这部分就已经缺失。

藏文校勘：Walleser 1913−1914（起始至第 13 品第 2 颂）；Lindtner 1981（第 18 品）；
Saito 1984（全本）；

现代语翻译：

第 1 品：大竹照真 1931−1936（日译）；Frauwallner 1969, 222−223（部分德译）；奥住毅 1979（日译）；Fehér 1984（英译）；

第 2 品：Tachikawa 1974（第 1−6 颂注释英译）；奥住毅 1985（日译）；

第 15 品：金子芳夫 1980（日译）；

第 17 品：三谷真澄 1996（日译）；

[1] 新近的研究参斎藤明 2003a, b。

[2] 括号中的标明表示该文献包含但不一定仅限于此项内容，下同。

第 18 品：Lindtner 1981（英译）；奥住毅 2000（日译）；巌城孝憲 1989（日译）；

第 22 品：三谷真澄 1988（日译）；

第 1−16 品：Saito 1984（英译）。

1.3.3.5 《般若灯论》（*Prajñāpradīpa-mūlamadhyamaka-vṛtti*, 缩写为《般若灯》藏/汉）：清辨著于 6 世纪。9 世纪初由智藏与鲁意坚赞译成藏语（东北 3853；大谷 5253），631 年由波罗颇蜜多罗（Prabhākaramitra, 565−633）译汉（《大正藏》第 1566 号）。藏文校勘以及基于藏文的现代语翻译如下，除特别说明外，均为日译：

第 1 品：Walleser 1914（藏文校勘）；Kajiyama 1963−1964（德译）；Frauwallner 1969（部分德译）；Ames 1993−1994（英译）；能仁正顕 1992, 1996, 2002, 2006；

第 2 品：Walleser 1914（藏文校勘）；Ames 1995（英译）；立川武蔵 1982, 1983a, b, 1984, 1985a, b；

第 3 品：Walleser 1914（藏文校勘）；能仁正顕 1987；Ames 1986a（英译）；Ames 1999（英译）；

第 4−5 品：Ames 1986a（英译）；Ames 1999（英译）；

第 6−7 品：Ames 2000（英译）；

第 10 品：望月海慧 1992；

第 11 品：望月海慧 1989；

第 12 品：望月海慧 1990a；

第 13 品：Nietupski 1996（英译）；望月海慧 1990b；

第 14 品：望月海慧 1991；

第 15 品：梶山雄一 1979a；

第 16 品：古坂紘一 1980−1981（部分日译）；

第 17 品：梶山雄一1979b；Ames 1986a（英译）；

第 18 品：一郷正道 1967a, b（部分日译）；梶山雄一 1978；Eckel 1980（英译）；

第 19 品：西川高史 1984（部分日译）；

第 23 品：Ames 1986a（英译）；

第 24 品：Uryuzu 1971（英译）；Eckel 1980（英译）；古坂紘一 1976（部分日译）；

第 25 品：Lindtner 1984（部分藏文校勘）；Eckel 1980（英译）；Eckel 1985（附录部分英译）；安井広済 1961, 305−372（部分日译）；梶山雄一 1980（部分日译）；

第 26 品：Ames 1986a（英译）；

第 27 品：江島恵教 1980（部分日译），42−55，Lindtner 1986b（附录部分藏文校勘）；Lindtner 1986a（附录部分英译）。

观誓曾造《般若灯论疏》（*Prajñāpradīpa-ṭīkā*），9 世纪初期由智藏与鲁意坚赞译成藏语（东北 3859; 大谷 5259）。第 24 品日译见那須真裕美 2000。观誓虽是注解清辨的著作，却大量引用了佛护的注释，可见其对佛护的赞许。

1.3.3.6 《大乘中观释论》（缩写为《安慧》）：安慧造释，宋代惟净与法护等于 11 世纪译汉，共 18 卷，《大正藏》（第 1567 号）只收了前 9 卷，《中华藏》（卷 68，第 778 页始）与《高丽藏》（第 1482 号）中是全本。该论唯存汉译，且翻译质量不佳。

1.3.3.7 《明句论》（*Mūlamadhyamaka-vṛtti-prasannapadā*，普散所刊梵本缩写为普散本/LVP，藏译缩写为《明句》藏）：月称造释，11 世纪末由西藏译师巴曹・尼玛札（Pa tshab Nyi ma grags，1055−?）与印僧大善慧（Mahāsumati）合作译成藏语，于 12 世纪初年又由尼玛札译师与印僧金铠（Kanakavarman）合作修订（东北 3860；大谷 5260）。

最早的梵文校勘本是 Das and Sastri 1894−1897（笔者未见），但质量不高，其后的普散刊本（La Vallée Poussin 1903−1913）成为近一个世纪以来参考最多的底本。狄雍根据新发现的写本（见 § 1.3.2）发表了对此刊本的修订札记（de Jong 1978）。在普散、狄雍之后，基于新发现写本所作的单品精校本有：MacDonald 2003（第 1 品）；Kragh 2006（第 17 品第 1−20 颂）；岸根敏幸 2001a, 2001b, 2002（第 24 品），其他各品的精校本仍是将来学者们的任务。

基于《明句论》梵本的现代语翻译之中，单品译本非常多，下面仅选举几例，重点介绍较全的译本。

Stcherbatsky 1927, 85−222（第 1、25 品英译）；Schayer 1931（第 5、12−16 品德译）；De Jong 1949（第 18−22 品法译）；May 1959（第 2−4、6−9、11、23、24、26、27 品法译）；Frauwallner 1969, 243−246（第 1 品德译）；Sprung 1979（第 1−6、8−10、13、15、18、19、22−25 品选节英译）；本多恵 1988（日译全本）；奥住毅 1988（日译全本）；丹治昭義 1988−2006（第 1, 22−27 品日译）；Ruegg 2002, section 1（第 1 品首颂注释英译）。

汉译本相对较少，笔者仅见到釋惠敏、釋果徹 1995（第 26 品汉译）；程恭让 2007（皈敬颂与 24.18 注释汉译）；另外还有几篇台湾未出版的学位论文（笔者未见）：釋證融 1994（第 15 品汉译）；釋自拙 1995（第 3 品汉译）；游芬芳 2003（第 13 品汉译）；方怡蓉 2006（第 23 品汉译）。

1.4 佛护

1.4.1 生平

前面 § 1.2 中概要介绍了佛护在中观思想史上的重要地位。对于佛护这样的一位关键人物，虽然多罗那它的《印度佛教史》与《佛护释》的跋文中都曾提到他是多部论释的作者，但流传至今的却只有一部《中论释》而已。而关于他的生平，除了多罗那它记载了一段之外，几乎是一片空白，甚至像龙树、清辨那样的神异传说，也没有流传。

佛护生于南印度的耽婆罗国（*Tambala）的雁戏（*Haṃsakrīḍa），在该国出家，从龙友（*Nāgamitra）的弟子僧护（*Saṃgharakṣita）[1]学法，主要活跃于南印度，驻锡于弹荼补梨（Dantapurī）寺，宣讲教法，曾为龙树与提婆的论著撰写多部注疏。有一弟子名作莲花慧（*Kamalabuddhi）（张建木 1988，142，150；Chimpa and Chattopadhyaya 1970，186，197）。以上是我们据多罗那它的《佛教史》对佛护生平的所有了解。

佛护的生卒年代，一般依宇井伯寿（1929）的推测，即 470−540 年。

1.4.2 《佛护释》的写作特色

《佛护释》是佛护唯一流传于世的作品，以前只有藏译，而且也不完整，最后 5 品是袭自《无畏》，而其中的第 24 品恰恰是《中论》的核心要义。所有这些都给佛护的思想研究带来一定困难，也正因此，现代学界对佛护的关注与研究远不如月称。另一方面，古有佛护、月称同属应成一系之说，学者对佛护的思想发掘也多带有月称的烙印[2]。笔者认为，佛护的思想体系虽有自己的特色，却与龙树、提婆等早期论师更为接近，与月称则有相当的距离。考虑到本书以文献研究为主，思想研究当另付别稿，下面将着重分析《佛护释》的一些文学特征，来充实对佛护的认识。

如果将《佛护释》梵本的残存部分与《明句论》的梵文行文相比的话，最直观的印象是佛护的行文更为朴实直白，句式简单易懂；而《明句论》则更注重修辞炼字与旁征博引。直白的语言不等于没有魅力，佛护恰恰是用最质朴的生活语言，将充满经院思辨的龙树哲学，演绎得鲜明生动，妙趣横生。主要体现在以下三个方面：

---

[1] 此处张建木误译，依 Chimpa and Chattopadhyaya 1970。多罗那它记载清辨也随中印度的僧护学法，目前尚不清楚与佛护的老师——南印度的僧护是否为同一个人。

[2] 据笔者目前掌握的材料，Ames(1986b)对佛护思想的概要介绍值得推荐，但也不免上述缺陷。

首先，佛护在一些章品的开篇处设计了引子。例如，在全篇开始的第一段，佛护用生动的语言，将龙树造论时的形象描绘了一番：

> *'di ltar slob dpon rten cing 'brel par 'byung ba rjes su ston par bzhed pas / rten cing 'brel par 'byung ba'i zab mo nyid yang dag pa ji lta ba bzhin du gzigs pas ngo mtshar du gyur pa'i thugs dang ldan pa / dad pa las byung ba'i mchi ma dkrug ces mdzad pa'i spyan mnga' ba / sku'i spu zing zhes mdzad pa dang ldan pas thal mo sbyar ba dbur bzhag ste / de bzhin gshegs pa rnams ni chos kyi sku'o zhes don dam pa ston pa'i tshigs su bcad pa 'di brjod pas mdun du 'dug pa dang 'dra bar bzhag nas / de bzhin gshegs pa bla ma dam pa la /* [皈敬颂] *zhes rgyu snga na yod pa'i phyag bzhes pa mdzad de /* (D Tsa 158b2−4; 梵文缺)
>
> 如是，阿阇黎[龙树]欲说缘起，怀着如实见缘起甚深性而惊异之心，由净信所生泪水盈动双眼，身上毛发洞竖，手掌合什于顶，说出这个显示胜义谓“诸如来即法身”的偈颂，如置[身]于[如来]前，向如来尊师致以于前有因的敬礼。[1]

在第 1 品关于因果“无生”的讨论结束后，为了引出对运动的考察，第 2 品就以弟子提问的形式开头。

> *smras pa / khyed kyis skye ba med pa'i rigs pa 'di rjes su rab tu bstan pas kho bo'i yid stong pa nyid nyan pa la ngo mtshar snying po can du byas kyis / ji ltar 'jig rten gyis mngon sum gyi 'gro ba dang 'ong ba mi 'thad pa de je smros shig //* (D Tsa 168b2−3; 梵文缺)
>
> 问：你讲解了“无生”的道理，使我的心中充满欲闻“空性”的好奇，那么请解说世间现见的去与来是如何不应理。

这样的引子还出现在第 3、4、7、8 品的开头。

其次，佛护将《中论颂》中的哲学交锋以情景问答的形式贯穿起来，注重义理的连贯与承接。问答体例是梵语注释文献的常见形式，但佛护更注重再现一场现实中正在发生的辩论。例如，

> *'dir smras pa / 'jig rten mngon sum gyi don 'di gab gab kyis gnon par ji ltar nus /* (D Tsa 173b2−3; 梵文缺)
>
> 对此[对方]说：世间现见的意义，你岂能这样絮絮叨叨地[2]攻击？
>
> [...] *sdug bsngal gzhan gyis byas so zhes bag tsha ba med par smra /* (D. Tsa 215b1; 梵文缺)
>
> [……] 而你却毫无羞怯地认为，苦可由他造。
>
> *yuktim atra gṛhāṇa mā kupaḥ* （见本书第 145 页）
>
> 你要明白此中道理，而不要恼怒！

“絮叨”、“羞怯”、“恼怒”等词的尖酸语气，为假想的问答句式增添了现场气氛。

---

[1] 笔者翻译，后同。

[2] “絮絮叨叨地”译自 *gab gab kyis*，拟声词或拟态词？

《佛护释》的另一大特色还在于 30 馀处暗喻讽刺的运用。在回应敌方的辩难之前，佛护经常会用一个辛辣的比喻来嘲讽对方的观点，以下试举几例:

kim idaṃ bhavāṃ saṃjñāntareṇa saṃmohitañ cetaḥ svaputramukhaṃ na jānāti / yas tvaṃ tam evârtham abhidhānāntareṇôttarabuddhyā bravīṣi /（本书第 100 页）

那你岂不是因换了名字而心智迷惑，不识自己儿子的面容？你以后一观点，以另一种说法，说的仍是这个[同样的]意义！

kim idaṃ bhavān ajātaputramaraṇāt saṃtapyate / yas tvam asati gate agataṃ kalpayasi /（本书第 103 页）

那你岂不是因尚未出生的儿子的死亡而痛苦？你在没有已行[处]的情况下执着有未行处！

khyod nyid lag pa brkyang ste tshegs chen por g-yob cing khong pa dbugs kyis brdzangs bzhin du smig rgyu'i chu la rkyal bar byed dam / khyod de nyid dang gzhan ma gtogs pa med pa'i phyogs la yod pa'i blos gnas par byed ko // (D Tsa 173a7–b1，梵本缺)

你岂不是伸展手臂，费力地移动，屏住呼吸，在蜃景的水中游泳？对于[这种]离一与异、实不存在的观点，你却认作存在而住于其中！

ci khyod bu 'dod la ma ning la spyod dam / khyod 'gro ba po med pa la 'gro ba por rtog go //（D Tsa 137b3–4，梵本缺）

那你岂不是急欲得子而与黄门行[房事]？无有行者你却执为行者！

kim idaṃ bhavān ajātasasyasaṃpadaṃ varṇṇayati / yas tvam anutpannasyâsthitasya saṃskṛtalakṣaṇāpadeśaṃ karosi /（本书第 130 页）

那你岂不是赞叹还未生长的谷物的丰硕？虽无生无住，你却作“有为法之相”的指称！

kim idaṃ bhavān ulkayâdityam anveṣate / yas tvaṃ saṃskṛtasyâsaṃskṛtena siddhim icchasi /（本书第 131 页）

那你岂不是以烛炬寻求太阳？你想用无为法来成立有为法！

ci khyod ma ning la phrag dog za 'am / khyod phrad pa med par phrad pa po yod pa nyid du 'dod ko //（D Tsa 223b5–6，梵本缺）

那你岂不是嫉羡黄门？你认为无有和合却有和合者！

这种比喻也用在对方的质难中：

ci khyod mtshon thabs la mkhas zhes te ma nyid la 'debs par byed dam / khyod 'gyed pa la chags pas rten cing 'brel par 'byung ba'i rigs pa nyid sun 'byin ko //（D Tsa 191b6，梵本缺）

那你岂不是擅用兵器就砍向母亲？你贪于辩争就破斥缘起道理！

这些生动的比喻、形象的文字使得这样一部佛教哲学注疏，兼具可读性与趣味性，使读者仿佛亲践古代印度僧院的辩论现场。早期佛教中譬喻文学的特点，在佛护身上得到了继承。《佛护释》所体现的，并非是一个浑身静穆的佛护，而是一个思想活跃、机智诙谐、善课徒众的中观论师形象。

第二章　写本的字体学研究[1]

正是由于《中论颂》与《佛护释》这两部写本的古老字形，最初引起了我们的关注，才使得两部珍贵写本免于埋没。课题展开后，经过广泛查寻，发现以这种字体写成的贝叶经，目前世界上只是另外发现过一件，即出自尼泊尔的《十地经》贝叶写本（*Daśabhūmikasūtra*，后文简称为《十地经》)，足见其珍稀程度。松田和信出版了这件《十地经》的写本照片（Matsuda 1996, manuscript A），并附有两页的字体简表[2]。除此以外，从未有学者对其字体展开研究。本章将用新发现的两部写本的字体，比对有纪年的尼泊尔碑铭，以追溯 5 至 8 世纪尼泊尔字体的演变历程。

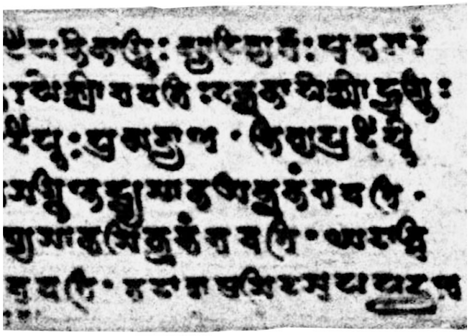

《佛护释》写本

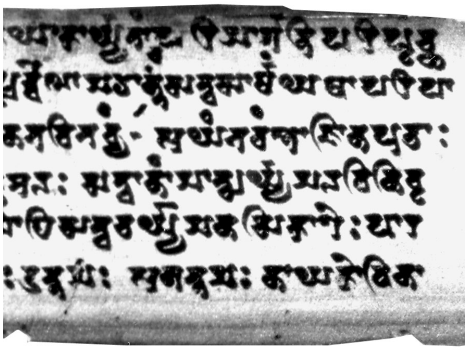

《十地经》写本

两部写本所使用的字体可以称作“后笈多体的东部变体”。这里采用“时代”加“地域”的字体命名方式，以避免使用“悉昙体”这一边界模糊的概念（参本书第 2 页注 2）。新发现的两部写本与《十地经》写本均无纪年。因此，本章的字体学研究肩负着断代的任务。松田和信在书中提到，德国字体学家罗拉 · 桑德尔（Lore Sander）曾猜测《十地经》写本的字体年代大致为 7 世纪早期（Matsuda 1996, xvii），大和昌平（1990, 60）的研究则将这一写本定于 6 世纪。接下来字体学分析将会显示，本文报告的两件写本的字体与 6 世纪后半至 7 世纪前半的尼泊尔碑铭字体特征最为一致。

1　该章的英文版曾作为论文发表，见 Ye 2008b，此处略有修正。

2　另见大和昌平 1990, 84−86。

首先简要回顾一下尼泊尔碑铭的研究状况[1]。最早的 15 件碑铭由因德拉吉和比勒于 1880 年著文发表（Indraji and Bühler 1880）。80 年之后诺利出版了大量增补并附有拓片照片的专著（Gnoli 1956）。雷格米的《古代尼泊尔碑铭》是目前收集最全的版本，并附有英译与图版（Regmi 1983），其中的一些图版照片的质量要优于前两种著作。笔者所依据的碑铭照片与转写来自上述三部著述。

对于尼泊尔碑铭的纪年系统，虽然有很多学者曾提出解决方案[2]，却仍旧没有最终定论。本文将按照最新的毕达克的计算方法（Petech 1988），即以塞迦（Śaka）纪元来推算第一组碑铭，以起始于公元 576 年的鸯输伐摩（Aṃśuvarman）纪年来推算第二组碑铭。事实上在以下讨论中，年代的些许误差是可以接受的，正如桑德尔所指出，字体学断代只能在一个较宽泛的时间框架之下起作用，而不需要精确纪年（Sander 2002, n. 28）。

关于尼泊尔碑铭的字体学研究，巴基斯坦古字体学家达尼的《印度古字体学》之中包含了一节简略的论述（Dani 1986, 136–140, pl. XI）。尼泊尔学者沙迦出版了一本《尼泊尔字体指南》（Śākya 1973），虽然并不十分可靠，却是一本有用的手册。最新的研究是桑德尔发表于《斯奎因写本》第二卷的一篇文章（Sander 2002），研究一件以类似字体刻成的《因缘法颂》的铜片铭文。除了上述三种著述以外，对于尼泊尔碑铭字体目前还没有系统研究。

接下来笔者将参照新发现的两部写本分析 5 至 8 世纪的尼泊尔碑铭的字体演变。通过追踪各个字形的变化过程，笔者希望勾勒出一个该时期的尼泊尔碑铭的字体演变尺度，以此来推定新发现的这两部写本的大致年代，将来也有助于为其他尼泊尔文献断代。

须要说明的是，笔者并不奢望借由字体学特征获得这两部写本的精确年代，因为没有同期有纪年的写本资料作为参照，而以铭刻字形对比手写字形作出的断代结论也往往被学者们认为不够“安全”。另一方面，笔者也赞成罗麦施的观点——“如果字体学是唯一的手段……其断代须加减 100 年来看待”（Ramesh 1984, 62）。

[1] 详情参 Regmi 1983, vol. 1, preface。

[2] 相关研究的简要回顾见 Petech 1988, 149。

2.1 基本特征

2.1.1 这两部写本书写整齐优美，用笔平圆凝重，注重起笔收笔，有明显的书法意识。线条的粗细变化表明笔尖是扁头，最细线条的斜度以及某些笔画起笔收笔处的角度证明笔尖是斜削的。

从基本字形来看，两部写本的字体呈现较典型的“东部”特征。另外，字形线条稍显多缠结的风格，很可能是受了 6 世纪流行于大犍陀罗地区的一种装饰型字体——“吉尔吉特/巴米扬 1 型”的影响（参Sander 1968, 123ff.）。[1]

2.1.2 写本中所有的字形都有横线字头。达尼认为，“在所有尼泊尔碑铭中，字头是实心三角形”（Dani 1986, 137）。然而，虽然数量较少，在尼泊尔碑铭中确实能找到一些横线字头的例子。笔者认为横线字头与三角形字头并无太大差别，尤其当横线较短的时候。考虑到碑铭与写本字形的差异，就字头来说我们这两部写本与尼泊尔碑铭并无本质区别，正如达尼也曾指出，为了适应书写速度的要求，三角形字头会简化成一条简单的横线（同上，120）。

2.1.3 除了独立元音 *ā*、*i* 与字中元音 *ī* 的形状之外，这两部写本中的字体与上面提到的《十地经》写本完全相同，可以推断它们出于同一时间、同一地域。

2.2 字形比较

为了将尼泊尔碑铭的字形演变过程作为参照系，笔者选取了 31 件有确切纪年的碑铭，时间从 5 世纪至 8 世纪，取样最大时间间隔为 29 年，平均间隔约 9 年。对于以百年为单位的字体学断代来说，如此的采样率已经足够精细。这些碑铭的出处见下表。其中，个别几件纪年的个位数字读数有争议，依 Regmi 1983 为准。

在下面的字形对比中，只选取随年代不同而形体变化有迹可循的字形加以讨论。每段置于首位的字形均出自新发现的两部写本，在表格中列出的用于对比的字形则裁切自取样碑铭的拓片或照片，碑铭编号依下表中首列的号码。

[1] 这一观点是由桑德尔博士向笔者建议。

编号	纪年	Indraji and Bühler 1880	Gnoli 1956	Regmi 1983
5 世纪				
1	saṃvat 386 (= 464 CE)	163–166, No.1	Ins. I, pls. I–III	I
2	saṃvat 413 (= 491 CE)	166–167, No. 2	Ins. VIII, pl. IX	XI
6 世纪：				
3	saṃvat 428 (= 506 CE)		Ins. XII, pl. XIII	XX
4	saṃvat 435 (= 513 CE)		Ins. XIII, pl. XIV	XXIII
5	saṃvat 462 (= 540 CE)		Ins. XVI, pl. XVII	XXXIII
6	saṃvat 467 (= 545 CE)		Ins. XVII, pl. XVIII	XXXIV
7	saṃvat 482 (= 560 CE)		Ins. XIX, pls. XX–XXIII	XXXVIII–XLIII
8	saṃvat 487 (= 565 CE)		Ins. XX, pl. XXIV	XLV
9	saṃvat 515 (= 593 CE)		Ins. XXII, pl. XXVI	LI
10	saṃvat 516–517 (= 594–595 CE)		Inss. XXIII–XXVII, pls. XXVII–XXXI	LIV, LVI–LIX[1]
11	saṃvat 519 (= 597 CE)		Inss. XXVIII, XXVIX, pls. XXXII, XXXIII	LX, LXI
12	saṃvat 520 (= 598 CE)		Ins. XXXI	LXIII
7 世纪：				
13	saṃvat 30 (= 606 CE)		Ins. XXXV, pl. XXXVII	LXIX
14	saṃvat 31 (= 607 CE)			LXXIII
15	saṃvat 32 (= 608 CE)		Ins. XXXVI, pl. XXXVIII	LXXIV
16	saṃvat 34 (= 610 CE)		Ins. XXXVIII, pl. XL	LXXVI
17	saṃvat 48 (= 624 CE)	171–172, No.9	Ins. L, pl.XLIX	XCVII
18	saṃvat 55 (= 631 CE)		Ins. LV, pl. LIV	CII
19	Jiṣṇugupta regime (= 624–635 CE)	174, No. 11	Ins. LIX, pl. LVIII	CIV
20	saṃvat 64 (= 640 CE)		Ins. LXI, pl. LX	CVIII
21	saṃvat 65 (= 641 CE)		Ins.LXII, pl. LXI	CIX
22	saṃvat 67 (= 643 CE)		Ins.LXVI, pl. LXV	CXVII
23	saṃvat 67 (= 643 CE)		Ins. LXVII, pl. LXVI	CXVI
24	saṃvat 78 (= 654 CE)		Ins. LXIX, pl. LXVIII	CXX
25	saṃvat 82 (= 658 CE)		Ins. LXX, pl. LXIX	CXXI
26	saṃvat 90 (= 666 CE)			CXXV
27	saṃvat 95 (671 CE)		Ins. LXXII, pl. LXXI	CXXVI
28	saṃvat 103 (= 679 CE)		Ins. LXXIII, pl. LXXII	CXXVIII
29	saṃvat 119 (= 695 CE)	174–176, No. 12	Ins. LXXVII	CXXXII
8 世纪：				
30	saṃvat 148 (= 724 CE)	177–178, No. 14	Ins. LXXX, pl. LXXVII	CXL
31	saṃvat 157 (= 733 CE)	178–183, No. 15	Ins. LXXXI, pl. LXXVIII	CXLII

[1] 雷格米在序言中说（Regmi 1983, vol. 1, p. xiv）："书中碑铭从第 54 号至第 58 号编号有误，读者应该将第 58 号改为第 54 号，第 54 号改为第 55 号，后面依次类推。"（There has been a mistake in the numbering of the inscriptions from 54 to 58. The readers should correct 58 to 54, and then 54 to 55 followed by 56, 57, 58 [original 54]）但是，他的订正既不清楚，也不正确，他没有指明到底是照片还是文本的编号应予改正。如果保留其转写文本的顺序和编号不变的话，那么照片的编号应做如下调整：图 58 改为 55，图 55 改为 56，图 56 改为 57，图 57 改为 58。在列表中，笔者将使用按照这样更正过来的编号。

2.2.1　独立元音

*a*左半边字脚有楔形收笔。8 世纪的尼泊尔碑铭中开始出现了左脚曲线延长向左甩的新形式（碑铭 31）[1]。这种新形在 6 世纪时已经出现在北印度的其他地区（Dani 1963, pls. Xa.4, XIa.3, XIIa.7）。

ā 的形式很特别，字底呈夸张的 S 形，未见于其他写本和碑铭。《十地经》写本作（Matsuda 1996, xxviii）。

5 世纪	(1) a ā
6 世纪	(5) ā
7 世纪	(13) a (15) ā (17) a (20) a (23) ā (29)
8 世纪	(31) a ā

i 为左右结构，大体上与 7 世纪之前的左边两点右边竖线（ ）的印度东部典型形式相似。三点呈三角状排列的形式（ ）很早就流行于马土腊和西北地区（Dani 1963, pl. XIIa）。下点变成卷线的三点式变体（ 或 ）在 6 世纪时由西部传入东部地区。这种形式在 6 世纪早期时已经出现在恒河中游谷地（同上, pl. Xa.4），影响到孟加拉地区则迟至 7 世纪（同上, pl. XIa.4）。在尼泊尔这种新形式首次出现在 641 年的碑铭(21)之中，而左右结构的旧形仍一直保留到 7 世纪末（碑铭 29）。

值得注意的是，我们的写本中 *i* 形的右半边不是竖线，而是一个有横线字头的弯钩。笔者在其他资料中还没有见到过与此相同的形式。《十地经》中 *i* 的独立形式写作（Matsuda 1996, xxviii）。

5 世纪	(1)
6 世纪	(9)
7 世纪	(18) (21) (22) (23) (26) (27) (29)
8 世纪	(30) (31)

[1] 虽然达尼记录的这种新形出现于 7 世纪（Dani 1986, pl. XIa.10），笔者在他给的出处（同前, 207）中却没能找到这种形式。

2.2.2 字中元音

2.2.2.1 这两部写本的字中元音 *ā* 多为较规范的形式，即在字符的右边加一短竖。（ *gā* *thā* *dā* *dhā* *pā* *yā* *śā* *ṣā* *sā*）。*ṇā* 中表 *ā* 的短竖底端与辅音字符的右画相连接。（ *ṇā*，参 *ṇa*）。在 *r* 打头的辅音连写中，*ā* 的标符小而不明显（ *rttā* *rvvā*）。在某些辅音连写如 *smā* 、*syā* 、*khyā* 之中，*ā* 的标符变为钩形，这种形态很像富装饰风格的“吉尔吉特/巴米扬 1 型”字体（Sander 1968, 122, Tafel IV）。某些地方 *ā* 的标符上扬（ *nā*），多为后来的修改添补，很可能是由于没有足够书写空间的缘故所致。

在早期的尼泊尔碑铭中，字中 *ā* 的标符因前面辅音的不同形制而有不同的写法，可以观察到三种类型的写法最终统一为标准的短竖形式。

类型①：以横线字头向右延长构成，后来发展为右端逐渐向下弯曲。这一类型的 *ā* 在碑铭(1)中 的 *dā*、*nā*、*rā* 和 *hā* 上最为典型。这种形式变成短竖线型的最早例证见于 491 年的碑铭(2)之中，但旧形在 565 年的碑铭(8)中仍能见到。

5 世纪	(1) dā nā rā hā (2) dā nā
6 世纪	(3) dā nā rā (8) nā rā (11) dā
7 世纪	(15) dā
8 世纪	(30) nā (31) nā

类型②：短横线连接在辅音的左头或中头上，后来横线的右端向下弯曲。在早期的尼泊尔碑铭中该写法常用于 *pā*、*yā*、*ṣā* 与 *sā* 之中，多为向上开口型的辅音。自 565 年的碑铭(8)之后，这种写法再也没有出现过。

5 世纪	(1) pā yā ṣā sā (2) sā
6 世纪	(3) pā yā ṣā sā (8) pā yā sā (10) pā sā (11) pā yā sā
7 世纪	(15) pā sā (23) pā yā sā
8 世纪	(30) pā sā (31) pā yā sā

类型③：弯线加在辅音左边的中部或底部。在早期尼泊尔碑铭中见于 *gā*、*khā*、*ṭhā*、*ṇā*、*thā*、*dhā*、*bā* 与 *śā* 之中。该类型最早被短竖的标准形替代发生在 545 年的碑铭(6)之中，而旧形在 597 年碑铭(11)的 *thā* 和 *dhā* 之中仍能见到。

5 世纪	(1)	khā	gā	ṭhā	ṇā	thā	dhā	bā	śā
6 世纪	(3)		grā		ṇā	thā	dhā	bā	
	(5)		gā		ṇā				
	(6)								śā
	(7)				ṇā	thā	dhā		
	(8)	khā				thā	dhā		
	(10)				ṇā	thā	dhā		śā
	(11)				ṇā	thā thā	dhā		śā
	(12)	khā			ṇā	thā	dhā		
7 世纪	(15)				ṇā		dhā		
	(23)					thā			
8 世纪	(30)					thā	dhā		
	(31)							bā	

2.2.2.2 字中 *ī* 的写法在我们的写本中较为统一，由两个笔画构成。5、6 世纪尼泊尔碑铭中常见的形式是左弯线向右包裹住右短竖，与此不同的是，我们写本中的形态为左弯线是一个与右短竖等高的环形（ *tī*, *nī*, *rī*）[1]。《十地经》的字中*ī*形式（例如Matsuda 1996, xxviii, *dī*）与尼泊尔碑铭相同，但是偶尔也能见到与我们写本相同的形式并行出现（同上，*rī*）。由此可见，左画为环形的形式是尼泊尔碑铭中常见形式的一个变体，并一度同时使用，都由两个笔画构成是其共同的特征。在 7 世纪的尼泊尔碑铭中，字中 *ī* 标符的左画逐渐延长，盖过了右画（碑铭 20），这种趋势后来演变成一笔写成的卷曲线形式，并与字头分开（碑铭 23）。卷曲线逐渐向下方延展，最终演化成现代天城体中仍在使用的形式。

[1] 在孟加拉的一件铜片铭文中曾出现过稍微类似的形式：*dī*、*nī* (Agrawala 1983, No.29, ll. 5, 11)。

5 世纪	(1) gī nī
6 世纪	(5) lī (9) hī (10) jī
7 世纪	(15) tī (20) sī (23) kī (24) bī (25) dī ṇī (28) lī (29) śrī mī
8 世纪	(30) gī mī hī (31) kī ṇī lī

2.2.2.3 在这两部写本中，当字中元音*u*与不同辅音结合时，有三类写法[1]。

① ku ru

② gu tu du bhū śu

③ dhu nu pu bu mu yu lu vu ṣu hu

从尼泊尔碑铭的字体演变可以看出，从 7 世纪早期开始，第一种写法逐渐强势，并且开始应用于一些原来只用第二种写法的辅音之上（碑铭(19)中的 *śu*）。第二种写法的最后一次出现是在 695 年的碑铭(29)之中。

5 世纪	(1)		tu	du	bhu	śu
6 世纪	(3)	gu			bhu	śu
	(8)	gu	tu		bhu	śu
7 世纪	(13)		tu	du		śu
	(18)		tu	du	bhu	śu
	(19)	gu	tu			śu
	(20)	gu	tu			śu
	(25)		tu			śu
	(28)	gu	tu	du		śu
	(29)		tu		bhu	śu
8 世纪	(30)			du	bhu	śu
	(31)	gu	tu	du	bhu	śu

[1] 写本中字中元音 *ū* 的写法是在 *u* 的基础上，要么多加一笔（ *u* → *ū*、 *gu* → *gū*、 *tu* → *tū*），要么将元音标符向下弯曲延长（ *pu* → *pū*、 *mu* → *mū*）。由于缺乏足够的例证，很难查明尼泊尔碑铭中字中 *ū* 的写法与 *u* 的演变过程是否相同，因此，这里仅限于对 *u* 的讨论。在后面的字形举例中，由于写本中没有发现 *bhu*，其写法只能从 *bhū* 来推断，可以看出它属于第二种写法。

字中 *u* 的第三种写法在尼泊尔碑铭中相对稳定，只有在 *nu* 中经历了与第二种写法类似的变化，即在碑铭(19)中开始逐渐被第一种写法所替代。在碑铭(29)中第三种写法的 *nu* 最后一次出现。

nu:

5 世纪	(1)
6 世纪	(8)
7 世纪	(13) (18) (19) (20) (28) (29)
8 世纪	(30) (31)

2.2.3　辅音与半元音

ka 的左右两翼向下垂。中竖线的末端向左上钩挑，但是还没有与左翼连接成环状。环状 *ka* 在尼泊尔碑铭中首次出现于 641 年的碑铭(21)之中，非环状的旧形最后一次出现则是在 695 年的碑铭(29)之中。

5 世纪	(1)
6 世纪	(4) (11)
7 世纪	(17) (20) (21) (22) (23) (25) kā (26) (28) (29)
8 世纪	(30) kā (31)

、 *ca* 是月牙形，有时右下出现折角。在 6 至 7 世纪的尼泊尔碑铭中可以观察到，月牙的外弧线逐渐变为折角直线，最终于 7 世纪中期时，字的右边变成了竖线，并在右下出现了锐角（碑铭 25）。

5 世纪	(1)
6 世纪	(5) ñca (8) ci (11)
7 世纪	(17) cā (18) cā (20) (22) cā (23) (25) cā (26) (28) cā
8 世纪	(30) cā (31) ci

ṇa 的右翼向下垂至字底，左翼是楔形。在 4、5 世纪印度东部与尼泊尔的碑铭中，*ṇa* 的底部常绕成环形（Dani 1963, pls. Xa.1, XIa.1, 2），这种形式到了 6 世纪就不再出现。在尼泊尔碑铭中，左右翼到 6 世纪时才垂至字底，却没有见到左边楔形的形式。而在《十地经》中，左翼楔形与垂线形同时出现，证明前者是后者的一个变体（、，Matsuda 1996, xxviii）。

5 世纪	(1) (2)
6 世纪	(3) (5) ṇā (8) (11) (12)
7 世纪	(15) ṇi (25) (29)
8 世纪	(31)

tha 具有平直的顶部和锐角形底部。在东部印度，该字形经历了由椭圆渐方最终底部呈现锐角形的演变过程（参 Sander 2002, 344）。椭圆形出现在 5 世纪的尼泊尔碑铭之中，并于 5 世纪末变为平顶的方形。 右边为竖线、底部呈锐角的形式最早出现在 506 年的碑铭(3)中。565 年的碑铭(8)是方形的最后一次出现。6 世纪时出现了方形的一种变体，其左边向内凹，形状类似左右反向的英文字母 B。

5 世纪	(1) the (2) thi
6 世纪	(3) (6) the (8) thā (12) thā thā
7 世纪	(15) rtho (17) thā (23) thā (25) rthā (28)
8 世纪	(31)

da 的右下端收笔向上微翘。在 7 世纪的尼泊尔碑铭中，除了这种形式之外还有一种右下呈折角的变体。这有可能是一种过渡形，最终演变为带撇尾的形式。撇尾形式最早出现在 654 年的碑铭(24)之中。无撇尾旧形的最后一次出现则是在 666 年的碑铭(26)。

5 世纪	(1)
6 世纪	(6) (12)
7 世纪	(13) dā (14) (15) de de (17) (20) (22) dā dā (23) di (24) de (25) (26) (28) de (29) dā
8 世纪	(30) di (31)

dha 的右下底部呈锐角。在尼泊尔碑铭中 *dha* 经历了与 *tha* 类似的演变过程，只是在时间轴上有所不同。方形与锐角形在 5 世纪的碑铭中就已经可以见到，并与较古的椭圆形同时使用（碑铭 1）。7 世纪时出现了方形的变体——左边内凹和右竖线下端出头。方形的最后一次出现是在 643 年的碑铭(22)中，其后被右下呈锐角的形式所替代。

5 世纪	(1) dhi dhā
6 世纪	(3) dhā (5) (7) dhi (8) dhi dhā (12) dhi
7 世纪	(13) dhā (15) dhā (16) dhi (18) (21) (22) dhi (23) (26) dhā (29) dhi
8 世纪	(30) (31)

na 写作环形。6 世纪时非环形的 *na* 出现在恒河中游谷地地区(,Dani 1963: pl. Xa.6, 7)，于 7 世纪在孟加拉地区出现（同上, pl. XIa.4)，而至尼泊尔则迟至 8 世纪。

5 世纪	(1)
6 世纪	(6)
7 世纪	(25) nā (29) nā
8 世纪	(30) (31) nā

pa 的底部内凹。这是 6、7 世纪尼泊尔碑铭中常见的变体。

5 世纪	(1) (2)
6 世纪	(3) (6) pi (8) (11) pā
7 世纪	(13) (26)
8 世纪	(30) (31)

ba 为方形，左下有粗结。在我们的写本中 *ba* 与 *va* 的形态是有明显区别的。在恒河中游谷地，6 世纪时开始用 *va* 字来表示 *ba* 音，也许同时伴有音值的变化（Dani 1963, pl. Xb.7）。这种现象在孟加拉地区发生在 7 世纪（同上，pl. XIb.4），至尼泊尔则迟至 7 世纪末，而且方形的 *ba* 并未完全消失，在 8 世纪的碑铭中仍能见到。

5 世纪	(1)
6 世纪	(3) bā (6) bī (11)
7 世纪	(17) (23) (24) bī (25) (28) (29)
8 世纪	(31) bra

ya 是较古的三叉形，左边有环形。两叉形的 *ya*（ ）在 6 世纪末时开始在恒河中游谷地以及孟加拉地区登场（Dani 1963, pl. Xb.6; Sander 1968, 147; 2002, 345），并最终于 7 世纪取代了三叉形。在尼泊尔两叉形 *ya* 首次出现在 624–635 年的碑铭(19)之中，与三叉形共存到 7 世纪末。关于左边的环形，桑德尔指出，在印度东部无论是向内还是向外卷曲，与年代都没有必然联系（Sander 2002, 345）。

5 世纪	(1)
6 世纪	(3) (8)
7 世纪	(15) (17) (19) (20) (21) (22) (24) (25) (26) (27) (29)
8 世纪	(30) (31)

la 是没有底边的较古的形式。右下部带有圆形底边的形式自 6 世纪中期开始出现在尼泊尔碑铭之中（碑铭 6、8、10），并最终于 7 世纪演化成为平底形式（碑铭 17）。 较古的无底形式最后一次出现是在 643 年的碑铭(23)中。

5 世纪	(1)
6 世纪	(4) le (6) (8) (10) lā
7 世纪	(15) lā (17) (20) li (22) lī (23) lā lo (25) (28) lā (29)
8 世纪	(30) (31)

va 写作带横线字头的三角形。左边圆化的形式在 6 世纪末出现于尼泊尔碑铭之中（碑铭 12）并于 7 世纪中期替代了三角形。

5 世纪	(1)
6 世纪	(6) (12)
7 世纪	(15) vi (17) vā ve (20) vi (23) (25)
8 世纪	(30) (31)

ṣa 写作环形。这是 4 至 6 世纪东部字体的典型形式（参 Sander 2002, 346）。在我们的写本中，环形的 *ṣa* 很容易与 *sa*（ ）相混淆，尤其在辅音连写中。唯一的区别是 *sa* 的环为三角形而 *ṣa* 的环为圆形。在西部风格的影响下，方形的 *ṣa*（ ）于 6 世纪时出现在孟加拉碑铭之中（Dani 1963, pl. XIb.3）。这种西部风格的 *ṣa* 在尼泊尔碑铭中的首次出现是 624–635 年的碑铭(19)，而旧形在 7 世纪末时仍能见到（碑铭 29）。

5 世纪	(1) ṣā
6 世纪	(8)
7 世纪	(15) ṣā (17) ṣā (19) ṣā rṣa (21) (23) (24) ṣṇu (25) (26) kṣi (27) ṣā (29) ṣā
8 世纪	(30) (31)

ha 为较古的钩形。当与 *u/ū* 以及 *y* 结合时，*h* 写作另外一种形式（ *hu*、 *hya*）。这种字形变化可能还发生在其他场合，但我们的写本中只找到上述两个例子。同样的字形变化在 5 世纪的尼泊尔碑铭中就已经可以见到（碑铭 1）。我们的写本中只有一次例外，*ha* 写作新形（ ）。碑铭(1)中的变体 可能是新的 S 形 *ha* 的原型。S 形 *ha* 最早出现于 540 年的碑铭(5)之中。640 年的碑铭(20)是旧的钩形 *ha* 的最后出现。

5 世纪	(1) hi hū hu (2)
6 世纪	(4) (5) hi (6) hā (7) (8) (9) hī (10) (11)
7 世纪	(15) (20) hā (29) hā
8 世纪	(30) (31)

virāma 写作辅音上的一小撇，同时辅音缩小下置（ *syāt*）。在 5 世纪以及 6 世纪前半的尼泊尔碑铭之中，不含元音的辅音只是将辅音的字形缩小，而不添加任何其他标符。辅音字形缩小的同时上面再加小撇形 *virāma* 的形式，在尼泊尔碑铭中的首次出现是在 545 年的碑铭(6)中。小撇标在下的新形于 679 年的碑铭(28)中首次出现，而上标的形式在 695 年的碑铭(29)中仍有出现。

t:

5 世纪	(1) (2)
6 世纪	(3) (4) (5) (6) (7) (9) (12)
7 世纪	(13) (16) (17) (26) (28) (29)
8 世纪	(30) (31)

2.3 结论

仅靠一两个字形的变化还不足以为一件写本或碑铭断代，然而，根据前述众多字形的演变过程，我们可以相对确切地为这两件写本勾画出一个时间表。为了使比对结果更为直观，这里借用了经济学领域常用的 K 线图（蜡烛线图），以显示究竟在哪一个时期的尼泊尔碑铭中，所用的字形与我们的写本最为接近。图表说明如下：

（1） 通过选取碑铭字体演变过程中的四个时间节点，可以在时间轴上绘制出一个矩形实体，矩形的上下方有时会有线段（影线）。

（2） 矩形实体的长度表示在该时期的尼泊尔碑铭中，所用字形与我们写本的字形相同，而且该字形在尼泊尔碑铭中的应用具独占地位，即没有见到其他形式并行。

（3） 矩形实体上下方的影线表示该时期尼泊尔碑铭中某个字形虽与我们写本中的写法相同，却无独占地位，还有其他形式并用。

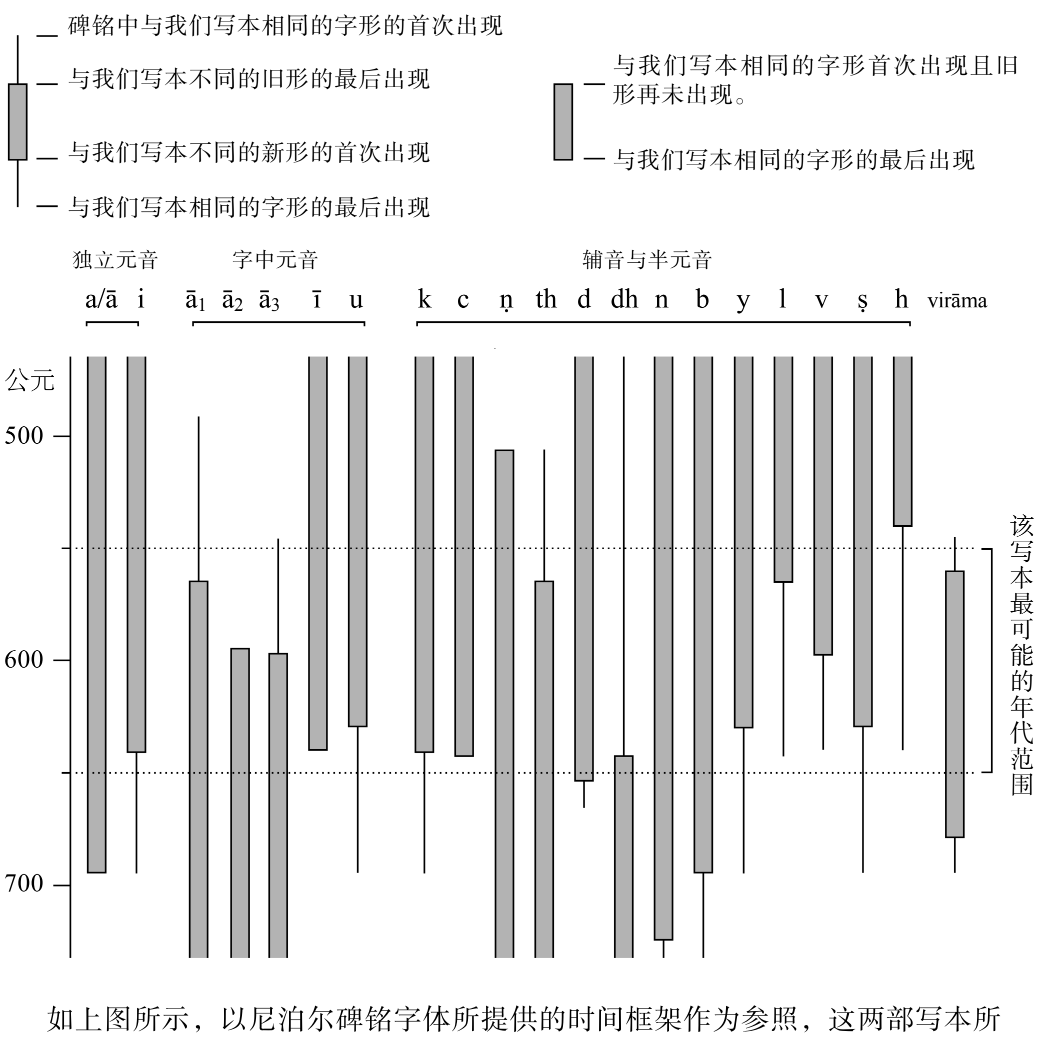

如上图所示，以尼泊尔碑铭字体所提供的时间框架作为参照，这两部写本所用的字体与 6 世纪后半至 7 世纪前半的尼泊尔碑铭最为接近。基于上述结论，这两部写本将是已知最古老的中观文献抄本。

2.4 字体表

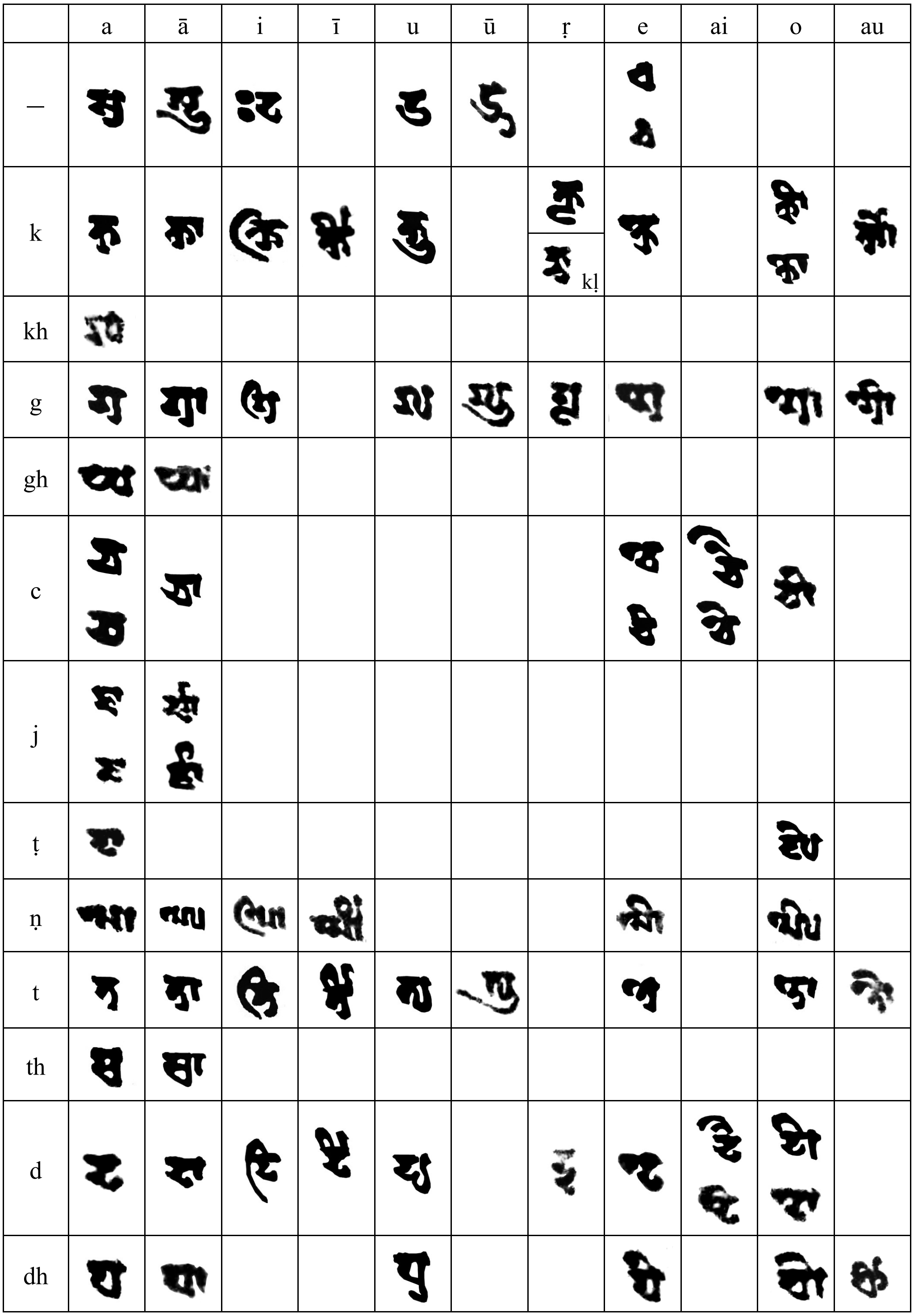

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
–											
k							kḷ				
kh											
g											
gh											
c											
j											
ṭ											
ṇ											
t											
th											
d											
dh											

a
ā
i
ī
u
ū
ṛ
e
ai
o
au
n
p
ph
b
bh
m
y
r
l
v
ś

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
ṣ											
s											
h											

符 号

visarga	(*kaḥ*)	virāma	(*t**, *m**)
anusvāra	(*daṃ*) ; (*naṃ*)		
daṇḍa	; 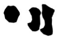 ;		

辅音连写

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
						k-					
kkr											
kc											
kt											
kl											

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
kṣ											
kṣy											
kh-											
khy											
g-											
gd											
gn											
gbh											
gr											
gry											
gv											
gvy											
c-											
cc											
cch		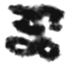									
cy											
j-											
jj											

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
jñ											
jy											
ñ-											
ñc											
ñj											
ṇ-											
ṇy											
t-											
tk											
tkṣ											
tt											
ttr											
tth											
tthy											
tp											
tpr											
tph	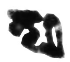										
tm											
ty											

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
tr											
tv											
ts											
tsy											
th-											
thy											
d-											
dg											
dd											
ddh											
ddhy											
dbh											
dy											
dr											
dv											
dvy											
dh-											
dhy											

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
					n-						
nt											
nty											
nd											
ndh											
nn											
np											
npr											
nb											
nbh											
nm											
ny											
nv											
nsk											
					p-						
pt											
pn											
py											
pr											

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
b-											
bdh											
br											
bh-											
bhy											
m-											
mb											
mm											
my											
mr											
r-											
rgg											
rṇṇ											
rt											
rtt											
rth											
rthy											
rdhdh											
rn											
rbh											

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
rm											
rmm											
ryy											
rv											
rvv											
rś											
l-											
lk											
lp											
lpy											
ly											
ll											
v-											
vy											
vr											
ś-											
śc											
śy											
śr											
śv											

	a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	e	ai	o	au
						ṣ-					
ṣṭ											
ṣṭh											
ṣy											
ṣv											
						s-					
sk											
st											
stv											
sth											
sp											
sm											
sy	 	 									
sv											
ss											
ssy											
						h-					
hy											

第三章　基于新写本对《中论颂》文本的再检视[1]

《中论颂》自龙树于 2、3 世纪写定，经十家争鸣、汉藏传译，至今已有 18 个世纪。现代文献学研究反溯其源，始自上世纪初普散校勘的《明句论》梵本。其后，狄雍、林特纳、斋藤明、麦克唐纳等诸多学者都曾著文修订偈颂文本，以求接近龙树原旨，前文 §1.3.2 已有介绍。他们的努力已经推动中观文献学朝着龙树的方向迈进了许多。然而，《中论颂》文本的课题还远未结案。上一章的字体学分析，将新发现两部写本的抄出年代锁定于 6、7 世纪，这便使得我们原始文献的前沿阵地，至少又向前推进了五六百年。

绪论部分已经介绍过，《中论颂》与《佛护释》这两部新发现的写本都不完整。如果只计算偈颂文本的话，去除两写本的重合部分，则一共保存了约 150 首偈颂，约占著作全本的三分之一。基于这部分偈颂的古老面貌，本章将对《中论颂》的文本作一番检视。其目的除了厘文正句追溯龙树原文之外，也力求挖掘和再现注释家与翻译家面对偈颂文本时的不同考量。讨论分以下两种情况：

首先，根据这两部写本的读法，应对前人刊本作 9 处修正。这里用“修正”一语，意指根据梵、藏、汉文各家注本的偈颂引文来推断，这些偈颂的文本在各家注释之间并无二致，而后来由于写本的反复传抄，出现了讹误。据新发现的这两部写本的读法，可予以纠正。

第二种情况有些复杂。以前的梵文注释本仅月称一家，在未有其他资料确证之前已有学者觉察，诸家注释所引用的同一偈颂的藏译行文多有不一致之处，进而推测其原因或许不单是翻译的差异，而有可能是梵文底本就不相同[2]。这一推测在新发现的这两部写本中得到了证实。这就使得《中论颂》文本研究的标准发生了变化，不再是“正确”与否那么简单，而是要面对不止一条传承脉络。那么，《中论颂》的文献学任务也就不再是单一地修正前人讹误，而是要理清其文本传承谱系。当然，仅靠新发现的这两部写本并不能完成这一任务，目前的梵本积累也还没有条件对《中论颂》的文本传承展开系统全面的研究。本章只是基于一些文本差异，探求《中论颂》不同传承的痕迹，并为将来进一步的研究提供文献材料。

---

[1] 该章的英文版曾作为论文发表，见 Ye 2007b，但本书的 § 3.2.4 有较大修改。该章部分中文版的发表见叶少勇 2010。

[2] 参山口益 1944, 8; Lindtner 1982c, 26; 斋藤明 1982, 82; 1987a, 1987b; Saito 1984, xv−xvii, 1995。

3.1 《中论颂》的文本修正

小节号	偈颂号	狄雍刊本（dJ）	普散刊本 （LVP）	修正后读法
3.1.1	7.14c	*utpadyate tad ākhyātaṃ*	*utpadyate tathâkhyātaṃ*	*utpadyate tad vyākhyātaṃ*[1]
3.1.2	10.9c	*evaṃ satîndhanaṃ câpi*		*bhaviṣyatîndhanaṃ câpi*
3.1.3	20.11c	*na hy adṛṣṭvā na dṛṣṭvâpi*	*na hy adṛṣṭvā vā dṛṣṭvā vā*	*na hy adṛṣṭvā ca dṛṣṭvā ca*
3.1.4	20.23d	*sā kathaṃ janayet phalaṃ //*	*[sā] kathaṃ janayet phalaṃ //*	*kathaṃ janayate phalaṃ //*
3.1.5	20.24a	*na sāmagrīkṛtaṃ phalaṃ*		*na sāmagrīkṛtaṃ tasmān*
3.1.6	21.11b	*vibhavaś caîva te bhavet /*		*vibhavaś cêti te bhavet /*
3.1.7	21.14d	*nityo 'nityo 'tha vā bhavet //*	*nityo 'nityo ['tha] vā bhavet //*	*nityo 'nityo 'pi vā bhavet //*
3.1.8	21.21cd	*triṣu kāleṣu yā nâsti* *sā kathaṃ bhavasaṃtatiḥ //*	*[triṣu kāleṣu yā nâsti* *sā kathaṃ bhavasaṃtatiḥ //]*	*yā nâsti triṣu kāleṣu* *kutaḥ sā bhavasaṃtatiḥ //*
3.1.9	22.1d	*katamo 'tra tathāgataḥ //*		*katamo nu tathāgataḥ //*

3.1.1 偈颂 7.14

《佛护》梵[2]：*(nôtpadyamānaṃ nôtpannaṃ nânutpannaṃ kathaṃcana /)*
utpadyate tad vyākhyātaṃ gamya[māna]gatā[gat](ai)ḥ //

今译[3]：正生、已生、未生[的事物]，无论如何不能生起。
这已经由[第 2 品中对]正行，已行和未行[的考察]所解明。

tad vyākhyātaṃ: 狄雍本 *tad ākhyātaṃ*；普散、剑桥、东大、帕坦本 *tathâkhyātaṃ*；图齐本 *tad yākhyātaṃ*。

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏[4]：

skyes dang ma skyes skye bzhin pa //
ji lta bur yang skyed mi byed //
song dang ma song bgom pa yis //
de dag rnam par bshad pa yin //

[1] 该项据《佛护释》写本，其他均依据《中论颂》写本。

[2] 本章所录《中论》梵与《佛护》梵两部写本的文句均依照写本原样抄录，所用符号见本书第 81 页。

[3] 为了突出梵文的语法结构，笔者的偈颂今译采用散文体，而不用拙作 2011 中的诗体。

[4] 本书所引偈颂的藏文本均依据拙作 2011 中的刊本，除非必要，各版异读校注从略。

《中论》藏、《明句》藏：

skyes dang ma skyes skye bzhin pa //
ji lta bur yang mi skyed pa //
de ni song dang ma song dang //
bgom pas rnam par bshad pa yin //

《青目》[1]：生非生已生，亦非未生生，生時亦不生，去來中已答。

这里龙树要破斥有为法的三种相——生、住、灭。其中，对于“生”的破斥，分三时来考察，即正生、已生和未生。如果证明了三时皆不成立，生也就无体可得。这种三时的考察方式，在第 2 章对运动（去）的考察中已有使用。所以龙树在此颂后两句中指出，这一问题以前面第 2 章正行、已行、未行的考察方式就可以解释了。在该颂第三句中，新发现的《佛护释》梵本读作 *vyākhyātaṃ*，其前缀 *vi-*在藏译有 *rnam par* 为证。而图齐本之外的其他写本均作 *ākhyātaṃ*。从上下文来看，*vyākhyātaṃ*（所阐释，所解明）比其他写本中的 *ākhyātaṃ*（所宣称，所说）更符合文义。图齐本中的 *tad yākhyātaṃ* 似乎只是 *tad vyākhyātaṃ* 的抄误。

3.1.2 偈颂 10.9

《中论》梵：*yadîndhanam apekṣ‹y›âgnir　agneḥ siddhasya sādha(nam /)*
bhaviṣyatîndhanaṃ câpi　bhaviṣyati niragnikam //

今译：若观待燃料而有火，已成立之火就会[再次]成立。
而且燃料也将成为离火而存在。

bhaviṣyatîndhanaṃ: 普散、狄雍本 *evaṃ satîndhanaṃ*。

藏译诸本：*gal te shing ltos me yin na //*
me grub pa la sgrub par ’gyur //
bud par bya ba’i shing la yang //
me med par ni ’gyur pa yin //

《青目》：若因可燃燃，則燃成復成，是爲可燃中，則爲無有燃。

梵文注释著作的通常体例是先引颂文，再作解释。所以理论上讲，有了《明句论》的梵文本，龙树《中论颂》的原文就可以从中抽取出来。然而实际上却没

[1] 本书所引《青目》的偈颂文本均依据拙作 2011 中的刊本，校注从略。长行部分则依据《藏要》。其他汉译本若无说明，均依《大正藏》。

有这么简单。梵文的 Anuṣṭubh 体偈颂分成两行四句，其意义的终止处不见得恰好就是一句或一行的停顿处，而释文则按照意群来分段引用，所以常有把颂文从中间拆开分别引用的情况。古代著作毕竟没有引号这样的现代标点，如果没有其他文献佐证，从长行抽取颂文时难免会发生错误。

这一颂《明句论》普散刊本的注释为：

evam api / yadîndhanam apekṣyâgnir agneḥ siddhasya sādhanam / bhaviṣyati / yadîndhanam apekṣyâgnir bhaviṣyatîti parikalpyate ... tasmād indhanam apekṣyâgnir bhavatîti na yuktam // api ca / yadîndhanam apekṣyâgnir bhavatîti parikalpyate / evaṃ satîndhanaṃ câpi bhaviṣyati niragnikaṃ // 9 (普散本 207.10−19)

上文中表示偈颂的下划线是普散所标，反映了他对偈颂起止点的理解。现在有了单独偈颂的抄本，就可以清楚地知道，《明句论》中的 *bhaviṣyati*（虚下划线部分）实际上是颂文第三句的开头，而普散划出的第三句开头 *evaṃ sati* 实际上是长行注释，而非引用颂文。

基于普散的误判，斋藤明（Saito 1984, Chap. X, n. 23）曾提出这样的疑问：为什么藏译不把 *evaṃ sati* 翻译出来，却为了凑足字数用了一个“无必要的长词”（unnecessarily long equivalent）*bud par bya ba'i shing* 来对译 *indhanaṃ*。现在根据新发现写本划定了正确的颂文，也就解释了这一疑问。

3.1.3 偈颂 20.11

《中论》梵：*athâvṛtaḥ phalenâsau katamaṃ*[1] *janayet phalaṃ /*
na hy ad[ṛṣṭvā ca dṛṣṭv]ā ca hetur janaya[te] phalaṃ //

今译：若此（因）不包含果，则应生哪个果？
因见或不见果，都不能生果。

[ca dṛṣṭv]ā ca: 狄雍本 *na dṛṣṭvāpi*; 普散本 *vā dṛṣṭvā vā*; 图齐本 *ca dṛṣṭa ci*; 剑桥、东大、帕坦本 *ca dṛṣṭā ca*。

《青目》：若因遍有果，更生何等果？因見、不見果，是二俱不生。

此处普散、狄雍都误读了写本。新发现《中论颂》写本的读法与剑桥、东大、帕坦本一致，如果不考虑抄写错误的话，与图齐本也一致。

[1] *katamaṃ*: 参 BHSG § 21.11; 狄雍、普散本 *katamaj*。

3.1.4 偈颂 20.23

《中论》梵：*na ca pratyayahetūnām　iyam ātmānam ātmanā /*
yā sāmagrī janayate　kathaṃ janayate phalaṃ //

今译：而且，诸因与缘的和合尚不能以自生自，
又怎么能生果呢？

kathaṃ janayate: 剑桥、图齐、东大、帕坦本同；狄雍本 *sā kathaṃ janayet*; 普散本 *[sā] kathaṃ janayet*。

藏译诸本：*rgyu rnams dang ni rkyen dag gi //*
tshogs pa gang yin de yis ni //
bdag gis bdag nyid mi bskyed na //
'bras bu ji ltar skyed par byed //

《青目》：若從衆因緣，而有和合法，和合自不生，云何能生果？

此处的问题也是源于普散的误读。他将 *janayate* 读作 *janayet*，于是为了补足音节，便补了一个 *sā*，并用方括号注明是拟构。狄雍则承袭了普散的误读，而且编辑文本时去掉了方括号。

依《中论颂》梵本中 *janayate* 的读法，则字数已够而无须添补 *sā*。这一读法为所有可以参考的写本所支持（牛津本此颂缺失），也为藏译所印证。藏译第二句中的两个代词 *gang* 与 *de* 分别对应梵文第三句的 *yā* 与第二句的 *iyam*，而没有 *sā* 的对译词。

3.1.5 偈颂 20.24

《中论》梵：*na sāmagrīkṛtaṃ tasmān　nâsāmagrīkṛtaṃ phalaṃ //*
asti pratyayasāmagrī　kuta eva phalaṃ vinā //

今译：因此，没有[众缘]和合而生的果，也没有无[众缘]和合而生的果。
若无果，何来众缘和合？

na sāmagrīkṛtaṃ tasmān:
狄雍本 *na sāmagrīkṛtaṃ phalaṃ*;
普散本 […] *tasmāt / na sāmagrīkṛtaṃ phalaṃ* / (406.14−15);
剑桥、图齐、东大、帕坦本 […] *tasmān na sāmagrīkṛtaṃ phalaṃ /*

藏译诸本： de'i phyir tshogs pas byas pa dang //
tshogs min byas pa'i 'bras bu med //
'bras bu yod pa ma yin na //
rkyen gyi tshogs pa ga la yod //

《青目》: 是故果不從，緣合、不合生，若無有果者，何處有合法？

《般若灯》汉： 是故果不從，緣合、不合生，以果無有故，和合法亦無。

《安慧》： 若因緣和合，所作得成者，果若無集因，即因緣不合。

这一颂也涉及到如何从注释中抽取颂文的问题。普散本中以下划线指示出 *na sāmagrīkṛtaṃ phalaṃ* 为颂文第一句。这样的划定是符合格律的（古体: ⏓ x x ⏓ ⏑ – ⏑ ⏓），然而却与藏译不合。藏译各本中都有 *de phyir* 一语，等同于梵文的 *tasmāt*，而没有对应 *phalaṃ* 的藏文词。因此斎藤明建议将 *tasmān na sāmagrīkṛtaṃ* 划作第一句（Saito 1985），这样虽然符合了藏译，带来的新问题是打破了格律。新发现《中论颂》写本上的读法，与斎藤明建议的读法相比只是词序不同，却解决了这一两难的困境。同时也说明，《明句论》并没有按照原颂的词序引用这一句。

3.1.6 偈颂 21.11

《中论》梵： *dṛśyate saṃbhavaś câiva vibhavaś cêti te bhavet /*
(dṛ)śya(te) saṃ(bhava)ś c(âiva mohād vibha)va eva ca //

今译：若你认为生成与坏灭是可被见的，
那么是由于愚痴，生成被见到，坏灭也是这样。

cêti: 布达拉本同；普散、狄雍、剑桥、图齐、东大、帕坦本 *câiva*。

藏译诸本： 'byung ba dang ni 'jig pa dag //
mthong ngo snyam du khyod sems na //
'byung ba dang ni 'jig pa dag //
gti mug nyid kyis mthong ba yin //

《青目》: 若謂以眼見，而有生、滅者，則爲是癡妄，而見有生、滅。

新发现写本中 *iti* 的读法清楚地表明前文是引用敌方的错误观点，而且 *iti te bhavet*（如果你想……）也是一种常见的搭配。这一读法在布达拉本中也得到了证实（参 Yonezawa 2007b, 219）。而普散、狄雍本以及除布达拉本外的所有写本都作 *eva*，该词表达加强语气，也并非完全不可能，但不如 *iti* 更符合上下文义。

3.1.7 偈颂 21.14

《中论》梵：*[bhā]vam abhyupapannasya　śāśvatocchedadarśanaṃ /*
prasajyate sa bhāvo hi　nityo (')nity(o) (')[p]i [v](ā) [bhavet] //

今译：若承认有事物，就会导致常见与断见的过失。
因为，此事物或为常，或为无常。

(')[p]i: 狄雍本 *'tha*; 普散本 *['tha]*; 剑桥、图齐、东大、帕坦本均缺此字。

《青目》：若有所受法，卽墮於斷常。當知所受法，若常若無常。

在所有可参考的《明句论》梵本中，该颂末句都缺少一个音节，很可能是其共同的源头写本就已经遗漏，进而影响到其后所有的抄本。普散拟构了一个*['tha]*以补足字数，狄雍本袭之。新发现的《中论颂》梵本则确证了这里的原文措辞是*'pi*。

3.1.8 偈颂 21.21

《中论》梵：*e[va]ṃ tri[ṣ]v ap(i) [kāleṣu]　na yuktā [bhava]santatiḥ /*
y(ā) nâsti tri[ṣu kāle]ṣu　kutaḥ s(ā) [bhavasaṃtatiḥ] //

今译：如是于三时之中，有体的相续都是不合理的。
既然于三时中无，怎么会有这个有体的相续？

第 3、4 句: 狄雍本 *triṣu kāleṣu yā nâsti　sā kathaṃ bhavasaṃtatiḥ*;
普散本 *[triṣu kāleṣu yā nâsti　sā kathaṃ bhavasaṃtatiḥ]*;
剑桥、图齐、东大、帕坦本均缺。

藏译诸本：*dus gsum dag tu gang med pa //*
de ni ji ltar srid pa'i rgyun //

《青目》：三世中求有，相續不可得。若三世中無，何有有相續？

可能是由于源头写本的遗漏，或者是月称的注释中根本就没有引用这两句颂文，总之在所有可参考的《明句论》梵本之中，都未见到该颂的后两句。普散根据藏译作了重构，狄雍本袭之。《中论颂》梵本的发现则使我们看到了龙树的原文。

3.1.9 偈颂 22.1

《中论》梵：*skandhā na n{y}ā{na}nyaḥ skandhebhyo　nâsmin skandhā na teṣu saḥ /*
tathāgataḥ skandhavān na　katamo nu tathāgataḥ //

今译：[如来]非蕴非异蕴，诸蕴不在彼[如来]中，彼不在彼等[诸蕴]中，
如来也非具有蕴者，那么，何者是如来？

nu: 狄雍、普散本 *'tra*; 剑桥、图齐、东大、帕坦、牛津本 *tra*;

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：

sku min sku las gzhan ma yin //
de la sku med der de med //
de bzhin gshegs pa sku ldan min //
de bzhin gshegs pa gang zhig yin //

《中论》藏、《明句》藏：

phung min phung po las gzhan min //
de la phung med der de med //
de bzhin gshegs pa phung ldan min //
de bzhin gshegs pa gang zhig yin //

《青目》: 非陰不離陰，此彼不相在，如來不有陰，何處有如來?

藏译中并无*'tra* 的对译（例如 *der* 等）。在写本中 avagraha 常常不写，而 *tra* 与 *nu* 这两个字形又很容易混淆，其他梵文写本的 *tra* 极有可能是 *nu* 的误写。因此，该颂第四句中的*'tra* 应依新发现写本改为 *nu*。

3.2 《中论颂》传本差异的痕迹

下面将要讨论的偈颂，虽有异文，却不存在孰对孰错之分，而是不同传承之间的文本差异。通过比对各种注释本，可以发现这些读法都有存在的依据。以下将分两个步骤，将新发现的两部写本所保存的《中论颂》文本与其他文献作比对。

引嵌在不同注释之中，通过原文或译文流传至今的《中论颂》文本，是我们的参照系。这些文本可以分为两组：

第一组　早期文本

藏译《中论无畏疏》[1]（缩写为《无畏》）
汉译青目《中论》(缩写为《青目》)
藏译《中论佛护释》（缩写为《佛护》藏）
藏、汉译清辨《般若灯论》（缩写为《般若灯》藏/汉）
汉译安慧《大乘中观释论》(缩写为《安慧》)

[1] 文献概介参本书 § 1.3.3，后同。

第二组 《明句》系文本

梵、藏文《明句论》（梵本缩写为狄雍本和普散本，藏译缩写为《明句》藏）

藏译《根本中论颂》[1]（缩写为《中论》藏）

归在第一组的三种藏译注释，《无畏》、《佛护》藏与《般若灯》藏有着基本一致的偈颂文本，这是因为它们有着共同的译者。关于其翻译过程，斎藤明曾指出，很可能是译者先译出观誓的《般若灯论释》，然后将偈颂的译文代入上述三种注释之中。证据是这些偈颂译文的措辞与观誓《般若灯论释》的长行最为相符，而在《无畏》、《佛护》藏与《般若灯》藏中出现了一些偈颂译文与注释参差不合的情况（斎藤明 1987a, b；Saito 1995）。应该指出，这一翻译流程很可能会掩盖各个注本所引偈颂的梵文底本差异。而在各个注释的梵文本被发现之前，只能假设上述三种注释所引偈颂的梵文底本是一致的。另外，在稍后第二步的讨论中（§§ 3.2.8−12），笔者也会论及第一组文本中藏译与汉译各本之间的差异。因此，这里所谓第一组，应视作一个暂时的分类。

在第一步的讨论中，新发现的两部写本《中论》梵与《佛护》梵将作为一个整体参与比较。下面 7 个例子将会显示，它们的偈颂行文与第一组文本更为接近。

3.2.1 偈颂 7.32

《佛护》梵：*na svātmanā <u>nirodhasya</u>　nirodho na parātmanā /*
utpādasya ya[thô]tpā[do]　[nâ](tma)[nā na pa](rā)[tma](nā //)

今译：灭不因自体而有灭，也不因他体[而有灭]。
正如生不因自体而有生，也不因他体[而有生]。

普散、狄雍本：*na svātmanā <u>nirodho 'sti</u>　nirodho na parātmanā /*
utpādasya yathôtpādo　nâtmanā na parātmanā //

今译：灭不因自体而存在，灭也不因他体[而存在]。
正如生不因自体而有生，也不因他体[而有生]。

[1] 最初由智藏与鲁意坚赞于 9 世纪初译成藏语，后由尼玛札与印度僧人一起于 11 世纪末 12 世纪初比照《明句论》藏译重新修订。因此其行文与藏译《明句论》中的偈颂引文基本一致，故归入《明句》系。但也有几首偈颂不同于《明句》藏，似修订所遗漏（参 Saito 1986）。

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：

’gag pa ’gag pa gzhan dang ni //
de nyid kyis kyang ’gag mi rigs //
ji ltar skye ba rang dang ni //
gzhan gyis bskyed pa ma yin bzhin //

《中论》藏、《明句》藏：

’gag pa rang gi bdag nyid kyis //
yod min ’gag pa gzhan gyis min //
ji ltar skye ba rang dang ni //
gzhan gyis bskyed pa ma yin bzhin //

《青目》：法不自相滅，他相亦不滅。如自相不生，他相亦不生。
《般若灯》汉：法不自體滅，他體亦不滅，如自體不起，他體亦不起。
《安慧》：法不自體滅，他體亦不滅，如生不自生，他體亦不生。

佛教某些部派认为，有为法皆有生、住、灭三相。该颂是龙树对灭相提出的质难，是仿写 7.25 颂对住相的质难：

sthityânyayā sthiteḥ sthānaṃ tayâiva ca na yujyate /
utpādasya yathôtpādo nâtmanā na parātmanā // 7.25
住不因其他的住而有住，因自身[而有住]也是不合理的。
正如生不因自体而有生，也不因他体[而有生]。

这两颂结构一致，拥有相同的第 3、4 句。新发现的《佛护》梵本所保存的读法：*nirodhasya*，与 7.25 颂中相应位置的 *sthiteḥ*，同样都是属格。以 *yathā* 引导的第 3、4 句是类比参照，其中对应的 *utpādasya* 一词，也证明了属格的合理性。

而普散、狄雍本的读法却不是 *nirodhasya*，而是 *nirodho ’sti*（灭存在）。这一文本差异也分别在两组藏译中体现。从上下文可知，此处论题为“灭应如何有灭”，若用偈颂原文来说，即“灭之灭”（*nirodhasya nirodha*）。而且，从月称的注释可以看出，他的理解并无二致：

yadi nirodho nāma bhāvānāṃ nirodhaka iti kalpyate tasyêdānīṃ kim anyo nirodha iṣyate uta na / (普散本 171.4−5)
如果认为“灭”即是事物的能灭者，那么对于它[自身]，是否[还]要认许另外一个灭？

后面的注释：

evaṃ nirodho ’pi svātmānaṃ na nirodhayati (普散本 171.11−12)

[如上述]这样，灭亦不能使自己灭。

然而，有证据表明月称拿到的颂本一定是读作 *nirodho ’sti*，而不是 *nirodhasya nirodha*。

evaṃ na svātmanā nirodho ’sti // nirodha idānīṃ parātmanâpi nâsti / (普散本 172.1−2, 加入了狄雍的修订 de Jong 1978, 46)

[如上述]这样，灭非因自体存在。现在，[当说]灭非因他体存在。

虽然 *nirodho ’sti* 的读法有些不合前文，却也不能说是错误。作为有为法之相，灭必须以有为法的存在方式存在，即灭亦须灭。从这层意义上讲，“灭存在”（*nirodho ’sti*）与“灭有灭”（*nirodhasya nirodhaḥ*）含义相通。我想这也是月称得以理解会通之处。也许 *nirodho ’sti* 最初只是抄写错误，月称却就此予以合理化解释，后来两种读法被分别译作不同的藏文存留下来。

关于藏译这里还须说明一点。第一组藏译第二句中的 *rigs* 并无梵文对应词。显然藏译者也认为 7.32 颂是 7.25 颂的仿写，所以顺承 7.25 颂的动词 *yujyate* 而译出。

3.2.2 偈颂 10.1

《中论》梵：*yadîndhanaṃ bhaved agnir*　*ekatvaṃ kartṛkarmmaṇoḥ* /

anyaś ced indhanād agnid (*agnir* 之误)　*indhanād apy ṛte bhavet* //

今译：若火即是燃料，作者与所作业则成一体。

若火异于燃料而别存，就成了离燃料而有[火]。

yadîndhanaṃ bhaved: 普散、狄雍本 *yad indhanaṃ sa ced*。

《无畏》、《佛护》藏（PNG）、《般若灯》藏：

gal te shing de me yin na //

byed pa po dang las gcig ’gyur //

gal te shing las me gzhan na //

shing med par yang ’byung bar ’gyur //

《中论》藏、《明句》藏、《佛护》藏（DC）：

bud shing gang de me yin na //

byed pa po dang las gcig ’gyur //

gal te shing las me gzhan na //

shing med par yang ’byung bar ’gyur //

《青目》：若燃是可燃，作、作者則一。若燃異可燃，離可燃有燃。

《般若灯》汉：若火即是薪，作者作業一。若火異於薪，離薪應有火。

《安慧》：若火即是薪，作作者一性。若薪異於火，離薪應有火。

如上所示，虽然表达的意义并无差异，但普散、狄雍本中的 *yad* 只是在《中论》藏、《明句》藏中有 *gang* 对应，而在第一组藏译中无对译词。由于汉译中没有代词，而且“若”既可以对应 *yadi*，也可以对应 *ced*，所以无法确知其梵文底本。

值得注意的是《佛护》藏的读法分为两种，北京（P）、那塘版（N）和甘丹本（G）为相同的一种，而德格（D）与卓尼版（C）却是另一种读法，与藏译《明句论》相同。考虑到《无畏》、《般若灯》藏与《佛护》藏出自同一译笔，应该是北京、那塘版和甘丹本保留了《佛护》藏的译本原貌，而德格版在编订时被比照《中论》藏或《明句》藏做了修改，卓尼版则承袭德格。而这样的修订并未发生在《无畏》与《般若灯》藏之上。

3.2.3 偈颂 18.2

《中论》梵：*ātmany asati câtmīyaṃ kuta eva bhaviṣyati /*
nirmmamo nirahaṃkāraḥ śamād ātmātmanīyayoḥ //

今译：若我不存在，何来我所？
止息了我与我所，即是无我所执、无我执。

ātmātmanīyayoḥ: 普散、狄雍本 *ātmātmanīnayoḥ*。

藏译诸本：*bdag nyid yod pa ma yin na //*
bdag gi yod par ga la 'gyur //
bdag dang bdag gi zhi ba'i phyir //
ngar 'dzin nga yir 'dzin med 'gyur //

《青目》：若無有我者，何得有我所？滅我、我所故，名得無我智。

《般若灯》汉：我既無所有，何處有我所？無我無我所，我執得永息。

《安慧》：若或無有我，我所當何有？無我無我所，我、我所即滅。

在偈颂梵本第三句中，新发现《中论颂》写本作 -*ātmanīya*，而《明句论》刊本却是 -*ātmanīna*。该词指示上句*ātmīya*所表达的意义——“我所”，而且汉藏译本对这个词的翻译也都是“我所”或*bdag gi*，同于*ātmīya*。由于格律的要求，这里需要一个比*ātmīya*多一个音节但意义相同的词。新发现写本中的*ātmanīya*符合这一

要求，意为“属于自己所有”[1]。而《明句论》刊本中的*ātmanīna*意为“对自己有益的”（另参Lindtner 1988, 246.12−14）。《波你尼语法》5.1.9 对*ātmanīna*的分析为：*ātman*加上taddhita词缀*kha*（-*īna*）。《波你尼语法》5.1.5 对这一词缀的释义为*tasmai hitam*“对其有益的”。

据佛教义理，“我所”（*ātmīya*）表我所拥有的，属于自己的东西，而这些东西并不一定是对自己有益的[2]。因此*ātmanīna*似乎最初是一个抄误。值得注意的是月称对该词的注释：

> *ātmani hitam ātmanīnaṃ skandhapañcakam ātmīyam ity arthaḥ* / (普散本 347.13)
>
> 所谓 *ātmanīna*，即于我有益，指[执为]我所（*ātmīya*）之五蕴。

可以看出月称手中的颂本已经误作 *ātmanīna*，他的解释 *ātmani hitam* 也与《波你尼》5.1.5 *tasmai hitam* 如出一辙。但是，他将 *ātmanīna* 的意义与 *ātmīya* 等同起来，却很难令人信服。据笔者所知，除了这里之外，*ātmanīna* 从未指示 *ātmīya* 的意义。也许月称也意识到这一问题，所以才给出特别说明。反观其他注释的藏译本，并无对此词的专门解释，其原因或许是其他注释家手中的文本是 *ātmanīya*，而非 *ātmanīna*。

3.2.4 偈颂 18.8

《中论》梵：*sarvvan tathyaṃ na vā tatthyaṃ tathyaṃ câtatthyam eva ca* /
nâivâtatthyaṃ nâiva tathya{ṃ}m <u>etat tad buddhaśāsanaṃ</u> //

今译：一切是真实，或不真实，或既真实又不真实。
既非真实又非不真实，这就是佛陀的教法。

etat tad buddhaśāsanaṃ: 普散、狄雍本 *etad buddhānuśāsanam*。

《无畏》、《佛护》藏（PNG）、《般若灯》藏：

thams cad yang dag yang dag min //
yang dag yang dag ma yin nyid //

---

[1] 该词的其他用例：[…] *te pi śāriputra dharmā jātā bhūtā saṃskṛtā vedayitā pratītya samutpannā nâivâtmā nâiv<u>âtmanīyā</u> śūnyā ātmena vā <u>ātmanīyena</u> vā* // (《大事》3，66.7−8); *nāme ca rūpe ca asaktamānasaḥ samāhitas so hi sudāntacittaḥ yasyeha ātmā na ca <u>ātmanīyā</u>-m-etāvatā śīlas[thi]to nirucyate* • (《迦叶品》, 2002, 48.4−8 = 1926, 198.1−4)

[2] 参《大正藏》卷 30, 第 628 页上 10−13 行,《瑜伽师地论》: 薩迦耶見及邊執見, 若於樂俱行蘊觀我、<u>我所</u>, 或觀為常, 喜根相應; 若於<u>苦</u>俱行蘊觀我、<u>我所</u>, 或觀為常, 憂根相應; 若於捨俱行蘊觀我、<u>我所</u>, 或觀為常, 捨根相應。

yang dag min min yang dag min //
de ni sangs rgyas bstan pa'o //

《中论》藏、《明句》藏、《佛护》藏（DC）：

thams cad yang dag yang dag min //
yang dag yang dag ma yin nyid //
yang dag min min yang dag min //
de ni sangs rgyas rjes bstan pa'o //

《青目》：一切實、非實，亦實亦非實，非實非非實，是名諸佛法。

这一颂是在讨论什么是佛陀教法，而产生文本差异的恰恰就是第四句中的"佛陀教法"一词。《明句》系的藏译本将该句译作 *de ni sangs rgyas rjes bstan pa'o*，其中的 *rjes* 正是对应梵文普散、狄雍刊本中的前缀 *anu-*，而早期文本一组中藏译的该句读作 *de ni sangs rgyas bstan pa'o*，新发现《中论颂》写本中 *anu-* 的缺席又正与之相符。这里。与偈颂 10.1 的情况相同（见 § 3.2.2），德格、卓尼版的《佛护释》被依照《中论》藏或《明句》藏修订过。

探明上述文本差别的根源，须将目光投向早期的佛教文献。在《法句经》(《法句》巴利 183, 185；《长部》2，49.26−50.2）中有两首著名的偈颂，其末句与这里讨论的偈颂 18.8 的第四句颇为相似。

sabbapāpassa akaraṇaṃ kusalassa upasampadā
sacittapariyodapanaṃ etaṃ buddhāna sāsanaṃ[1]

汉译：諸惡莫作，諸善奉行，自淨其意，是諸佛教。
（《法句经》卷 2,《大正藏》卷 4， 第 567 页中 1−2 行）

anupavādo anupaghāto pātimokkhe ca saṃvaro
mattaññutā ca bhattasmiṃ pantañ ca sayanāsanaṃ
adhicitte ca āyogo etaṃ buddhāna sāsanaṃ

汉译：不毀亦不害，善護於戒經，
飲食知止足，受用下臥具，
勤修增上定，此是諸佛教。
（《根本说一切有部戒经》卷 1,《大正藏》卷 24，第 507 页下 4−6 行）

这两颂被认为是道出了佛教的精髓，因此有着极高的引用率。至部派佛教时期，语言的使用标准发生了分化。大众部与根本说一切有部没有使用规范化梵语，

[1] 这一资料最初是由斎藤明教授提起了笔者的注意。

而是青睐于掺有很多俗语成分的混合梵语。在他们集成的文献中，该偈颂的末句基本未发生变化。简洁起见，下面仅录这一句：

《法句》巴特那 357： *etaṃ buddhāna śāsanaṃ*

大众部《戒本》T. 36.13, 23： *etaṃ buddhānu śāsanaṃ*

大众部《戒本》K. 108v5; 根有部《戒本》36.24, 37.9; 《大事》3，420.13：
etad buddhānu śāsanam[1]

大众部《戒本》K. 109v6： *etad buddhāna śāsanam*

巴利文与混合梵文形式的 *buddhāna* 和 *buddhānu* （复数属格, 参 BHSG §§ 8.117, 125），是偈颂初创时的措辞。当说一切有部采用古典梵语来编写经典时，则须要对该颂进行“梵语化”（Sanskritize）。而如果直接改作古典梵语形式的 *buddhānāṃ*，则末音由短变长，势必会破坏格律。于是有部学人的解决方案是将其改写为单数：

有部《戒本》260.3, 261.2; 《法集要颂》梵 28.1, 31.50： *etad buddhasya śāsanaṃ*

这一做法的缺陷是改变了偈颂的意义。颂文的本义可以阐释为“此教法为一切诸佛所共”。改作单数后，其意义的分量大不如前。

《明句论》的读法则指示了另一种梵语化方案，即将 *buddhānuśāsanam* 当作一个复合词，此时的 *anu* 不作 *buddha* 的格尾，而是 *śāsana* 前缀，表“跟随”。这一复合词拆开后，“佛”仍然可以作复数解释。月称将此词释作“诸佛的随应教法”（*buddhānāṃ anuśāsanaṃ*）：

> *etac ca buddhānāṃ bhagavatām anuśāsanaṃ* / [...] *evam anupūrvyā śāsanam anuśāsanaṃ* / *vineyajanānurūpyeṇa vā śāsanaṃ anuśāsanaṃ* / (普散本 371.13−14)
>
> *'di ni sangs rgyas bcom ldan 'das kyis rjes su bstan pa ste* / [...] *de ltar mthar gyis ston pa ni rjes su ston pa'o* // *yang na gdul bya'i skye po dang 'tsham par ston pa ni rjes su ston pa'o* // (D 'a 119b6)
>
> 这就是诸佛的，即诸世尊的随应教法。[……] 如是，随次第所应的教法，即随应教法。或者，随所调伏众生所应的教法，即随应教法。

新发现《中论颂》写本中的 *etat tad buddhaśāsanaṃ*，则是应合格律的第三种梵语化方案。这一方案在 *etad* 之后添加了一个代词 *tad*，而将 *buddhāna śāsanaṃ* 并作一个复合词 *buddhaśāsanaṃ*。*etat tad* 的组合并不十分常见，但是在《中论颂》

[1] 除大众部《戒本》K.之外，其他版本都将 *buddhānu* 与 *śāsanaṃ* 并作一个复合词刊印。考虑到中世印度语的形式也见于该颂的其他句中，以及大众/说出世部和根本说一切有部的混合梵语的文献风格，笔者认为应将 *-ānu* 理解为复数属格格尾。

另一偈颂以及龙树的《不思议赞》和马鸣的《佛所行赞》中，也见到了这一词组，综合这些用例，*etat tad* 这一短语起加强指示的作用。

《中论颂》18.11：*anekārtham anānārtham anucchedam aśāśvatam /*
etat tal lokanāthānāṃ buddhānāṃ śāsanāmṛtam //

《不思议赞》52：*etat tat paramaṃ tattvaṃ niḥsvabhāvārthadeśanā /*
bhāvagrahagṛhītānāṃ cikitseyam anuttarā // (Lindtner 1982c, 156)。

《佛所行赞》12.65：*etat tat paramaṃ brahma nirliṅgaṃ dhruvam akṣaram /*
yan mokṣa iti tattvajñāḥ kathayanti manīṣiṇaḥ // (Johnston 1935, 101)。

其他的注释本由于没有梵文，其中引用颂文的原貌还须透过藏译费一番考察。《无畏》把这一偈颂分解成四种针对处于不同阶段众生的次第说教：（1）一切是真实；（2）一切不真实；（3）既真实又不真实；（4）既非真实又非不真实。对于偈颂的第四句，《无畏》解释道：

> *de ni sangs rgyas bstan pa'o // zhes bya ba ni rim pa rnam pa bzhi po de dag gis sems can gyi don yang dag par thob par bya ba'i phyir bstan pa 'jug pa gang yin pa de ni / sangs rgyas bcom ldan 'das kyis bstan pa ste / 'dis slob ma'i tshogs rnam pa mang po dag la dbang po dang bsam pa dang bag la nyal dang dus kyi dbang gis mtho ris dang byad grol gyi lam phyin ci ma log par rjes su ston pas bstan pa'o* // (D Tsa 71b4−6)
>
> 颂文“这就是佛陀的教法”意为，依据上述四种次第，为了众生能真正获得利益所宣说的[教法]，即是佛世尊所教。对于众多种类的弟子，根据根机、意乐、随眠以及时机，他（佛）无颠倒随应教授趣向天界与解脱之道，即是“教法”。

《般若灯论》的解释也颇为类似。将四种情形关联到四种表述的教法上之后，清辨对“教法”（*bstan pa* = *śāsana*）一词有如下注解：

> *bstan pa zhes bya ba ni lha dang / mi'i mtho ris dang / byang grol gyi bde ba 'dod pa rnams la / dbang po dang / bsam pa dang / bag la nyal dang / dus kyi dbang gis mtho ris dang / byang grol gyi lam phyin ci ma log par rjes su bstan pa'o* // (D Tsha 189b5−6)
>
> “教法”者，对于欲求人天的天界以及解脱的安乐者，根据根机、意乐、随眠与时机，无颠倒随应教授趣向天界与解脱之道。

如上所示，虽然在《无畏》、《般若灯》藏的偈颂译文中没有出现“随应”（*rjes* = *anu*），其长行却是以“随应教授”（*rjes su bstan pa* = *anuśāsana*, 或 *rjes su ston pa* = *anu-√śās*）来解释“教法”（*bstan pa* = *śāsana*）。由此可以想见，两种注本的偈颂原文可能都与新发现写本相同，即 *etat tad buddhaśāsanaṃ*，而他们用 *anuśāsana*/*anu-* *√śās* 来释义。不过，倒也不能完全排除这种可能：他们颂文本来是 *anuśāsanam*，但藏译为了音节的需要翻成了 *bstan pa*。

《佛护释》梵本关于这一颂的注释已经缺失，依据藏译来看，佛护与上面两位注释家有着完全不同的理解。他把这一颂分成两部分，并分开引用。前两句所含的三种表述被当作只是随顺世俗的权宜之说，而不是《无畏》、《般若灯》所理解的针对不同人群与时机的“教法”。

> *de'i phyir gang gi tshe 'jig rten gyi tha snyad bya ba de'i tshe na gang 'jig rten la yang dag pa nyid du grags pa / de bcom ldan 'das kyis kyang yang dag pa nyid do // zhes gsungs so // gang 'jig rten la yang dag pa nyid ma yin par grags pa de bcom ldan 'das kyis kyang yang dag pa ma yin no // zhes gsungs so // gang 'jig rten la yang dag pa nyid dang / yang dag pa nyid ma yin pa nyid du grags pa de bcom ldan 'das kyis kyang yang dag pa nyid dang / yang dag pa nyid ma yin pa nyid do // zhes gsungs so //* (P Tsa 276a8−b2; D Tsa 244b1−3)
>
> 因此，于世间言说之时，世间人称为真实者，世尊也说彼为真实；世间人称为不真实者，世尊也说彼为不真实；世间人称为既真实又不真实者，世尊也说彼为既真实又不真实。[1]

对于偈颂后两句，佛护注释道：

> *de bzhin du / bcom ldan 'das kyis kyang dngos po rnams ngo bo nyid stong par gzigs kyang / 'jig rten gyi tha snyad kyi dbang gis 'di ni yang dag pa nyid do // 'di ni yang dag pa nyid ma yin no // 'di ni yang dag pa nyid dang / yang dag pa nyid ma yin no // zhes gsungs so // don dam par ni /*
>
> *yang dag min min yang dag min // de ni sangs rgyas*[2] *bstan pa'o //* (18.8cd)
>
> *dngos po ngo bo nyid stong pa sgyu ma dang / rmi lam dang / smig rgyu dang / gzugs brnyan dang / brag ca lta bu dag la ji ltar yang dag pa nyid dang / yang dag pa nyid ma yin par brjod de // de'i phyir de ni sangs rgyas bcom ldan 'das rnams kyi bstan pa yod pa dang / med pa nyid kyi skyon dang bral ba / mu stegs byed thams cad dang thun mong ma yin pa don dam pa gsal bar byed pa yin no //* [...] *de lta bas na sangs rgyas bcom ldan 'das rnams kyis 'jig rten gyi tha snyad kyi dbang gis kyang de dang de dag gsungs pas / de'i phyir de kho na mthong bar 'dod pa rnams kyis 'jig rten gyi tha snyad kyi dbang gis gsungs pa dag la mngon par ma zhen par bya ste / de kho na gang yin pa de nyid gzung bar bya'o //* (P Tsa 276b7−277a6; D Tsa 244b7−245a6)
>
> 如是，世尊虽见事物自性是空，依世间言说故，也说这是真实，这不真实，这既真实又不真实。而从胜义上讲：
>
> 既非真实又非不真实，这就是佛陀的教法。（18.8cd）
>
> 自性空的事物，如幻化、梦境、蜃景、映像、回声，怎能说是真实或不真实呢？所以，诸佛世尊的教法是远离了有与无的过失，显明了一切外道所不共的胜义。[……] 因此，虽然诸佛世尊依世间言说也说过这样那样的话，欲见真实性者不应执着依世间言说的言教，而应掌握那个真实性。

---

[1] 类似说法也见于《杂阿含经》（《大正藏》卷 2，第 8 页中 16 行）和巴利语《相应部》3，138。

[2] DC 增加 *rjes*。

显然，佛护只认同第 4 种两面否定、不落一边的表述，即“一切既非真实也非不真实”，才是佛的中道了义教法（注意不是“随应教法”*anuśāsana*），而其他表述都是在世间言说层面上的权便。这种理解的梵文底本只有一种可能性，即新发现写本的读法：*etat tad buddhaśāsanaṃ*，反之基于这一文本倒是也可以产生《无畏》、《般若灯》那样的解释。也就是说，两种读法都可以作《无畏》、《般若灯》那样的理解，即佛陀的教法包含全部四句表述，而如果是《明句论》中 *anuśāsana*（随应教法）的读法，则不可能产生佛护的理解，把佛陀教法理解为特指第四句表述。

3.2.5 偈颂 20.13, 14

《中论》梵、《佛护》梵：*nâjātasya hy*[1] *ajātena phalasya saha hetunā /*
nâtītena na jātena saṃgatir jātu vidyate // 20.13

今译：因为，没有未生果与未生因的会合，
也没有与过去因、已生因的会合。

na jātasya hi jātena phalasya saha hetunā /
nâjātena na naṣṭena saṃgatir jātu vidyate // 20.14

今译：因为，没有已生果与已生因的会合，
也没有与未生因、已灭因的会合。

普散、狄雍本: *na jātasya hy ajātena phalasya saha hetunā /*
nâtītena na jātena saṃgatir jātu vidyate // 20.13

今译：因为，没有已生果与未生因的会合，
也没有与过去因、已生因的会合。

nâjātasya hi jātena phalasya saha hetunā /
nâjātena na naṣṭena saṃgatir jātu vidyate // 20.14

今译：因为，没有未生果与已生因的会合，
也没有与未生因、已灭因的会合。

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：

’bras bu ma skyes rgyu ma skyes //
’das pa dang ni skyes pa dang //

[1] *nâjātasya hy*:《中论》梵 *nâjātasyâpy*。

lhan cig phrad par 'gyur ba ni //
nam yang yod pa ma yin no // 20.13

'bras bu skyes pa rgyu skyes dang //
ma skyes pa dang 'das pa dang //
lhan cig phrad par 'gyur ba ni //
nam yang yod pa ma yin no // 20.14

《中论》藏、《明句》藏：

'bras bu skyes pa rgyu ma skyes //
'das pa dang ni skyes pa dang //
lhan cig phrad par 'gyur ba ni //
nam yang yod pa ma yin no // 20.13

'bras bu ma skyes rgyu skyes dang //
ma skyes pa dang 'das pa dang //
lhan cig phrad par 'gyur ba ni //
nam yang yod pa ma yin no // 20.14

《青目》：若言未來因，而於未來果，現在、過去果，是則終不合。20.13
若言現在因，而於現在果，未來、過去果，是則終不合。20.14

与狄雍、普散本相比，新发现的两部写本中这两颂的后三句相同，而第一句则次序倒换。这两种行文又分别导致了《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏与《中论》藏、《明句》藏两组藏译的差异。汉译注释中，《青目》的行文与新发现写本一致，其他两部，《般若灯》汉与《安慧》，由于翻译时对原文的改动重组比较大，无法比较。

3.2.6 偈颂 21.8

《中论》梵：*saṃbhavaṃ vibhavaṃ câiva　vinā bhāvo na vidyate /*
(saṃbhavo vibhavaś câiva)　vinā bhāvān[1] *na vidyate //*

今译：离开了生成与坏灭，就没有事物，
离开了事物，也没有生起与坏灭。

[1] *bhāvān*: 从格。

普散、狄雍本：*saṃbhavo vibhavaś câiva vinā bhāvaṃ na vidyate /*
saṃbhavaṃ vibhavaṃ câiva vinā bhāvo na vidyate //

今译：离开了事物，就没有生起与坏灭。
离开了生成与坏灭，也没有事物，

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：

'byung dang 'jig pa med par ni //
dngos po yod pa ma yin no //
dngos po yod pa ma yin par //
'byung dang 'jig pa yod ma yin //

《中论》藏、《明句》藏：

dngos po yod pa ma yin par //
'byung dang 'jig pa yod ma yin //
'byung dang 'jig pa med par ni //
dngos po yod pa ma yin no //

《青目》：若離於成壞，是亦無有法。若當離於法，亦無有成壞。

《般若灯》汉：若離彼成壞，則無有物體。是成壞二法，離物體亦無。

新发现写本中该颂的前半和后半与《明句论》所引偈颂的顺序相颠倒。早期一组的注释《般若灯》藏/汉、《佛护》藏、《青目》与新发现写本的次序相同，而《中论》藏、《明句》藏则与普散、狄雍刊本的梵文次序相同。《安慧》中未找到对应颂文。

3.2.7 偈颂 21.20

《中论》梵：*na cen niruddhyamānaś ca jāyamānaś ca vidyate /*
sārdhdhaṃ ca yeṣu mriyate teṣu skandheṣu jāyate //

今译：没有共存的正灭与正生，
[如果有的话，那么]于何等诸蕴死，即于此等诸蕴生。

普散、狄雍本：*na cen nirudhyamānaś ca jāyamānaś ca yujyate /*
sārdhaṃ ca mriyate yeṣu teṣu skandheṣu jāyate //

今译：正灭与正生共存是不合理的，
[如果合理的话，那么]于何等诸蕴死，即于此等诸蕴生。

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：

gal te 'gag bzhin skye bzhin pa //
lhan cig sbyor ba'ng yod min na //
phung po gang la 'chi 'gyur ba //
der ni skye ba'ang 'byung bar 'gyur //

《中论》藏、《明句》藏：

gal te 'gag bzhin skye bzhin dag //
lhan cig tu yang rigs min na //
phung po gang la 'chi 'gyur ba //
de la skye ba 'byung 'gyur ram //

《青目》：若言於生滅，而謂一時者，則於此陰死，即於此陰生。

新发现写本中的 *vidyate* 与《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏中的 *yod* 相对应，而狄雍、普散刊本中的 *yujyate* 则与《中论》藏、《明句》藏中的 *rigs* 对应。这种措辞差异没有反映在汉译之中。

作为第二个步骤，下面的 5 个例子将显示，新发现的《中论颂》写本与第一组中的一些早期文本也有差异[1]。

下面的比较涉及章品的标题。在《中论颂》的各个注释本中，每一品的标题不尽相同，这些题名很可能不是龙树的原文，而是后人添加。即便如此，品目标题还是能够一定程度上反映不同传本的差异。而且，在这次新发现的《中论颂》单行梵本之中，每一品末尾都有标题。因此这里把品题也作为《中论颂》传本的一个组成部分参与比对。

另须说明的是，《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏三种藏译有着同样的品名，有可能也是源于前面说过的翻译流程：译者先翻译了观誓《般若灯论释》的品名，然后用在了《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》这三部著作的译文之中。《佛护》藏中第 13 品的标题是 *de kho na nyi brtag pa*（= *tattvaparīkṣā*，观真实），与《无畏》、《般若灯》藏的题名相同，却与新发现的《佛护释》写本中的 *(śū)nya[tāparī](k)[ṣā]*（观空）不同。这一品在《明句论》中题作 *saṃskāraparīkṣā* (=《明句》藏 *'du byed brtag pa*，观有为)。

[1] 这种差异最初是由斎藤明教授在 2005 年“第 14 界世界佛学大会”上提起了笔者的注意。

3.2.8 第 9 品标题

《中论》梵： *(v)[y](a)[va]sthitaparīkṣā*；

普散、剑桥、图齐、东大、帕坦本：*pūrvaparīkṣā*；牛津本：*pūrvasthitiparīkṣā*；

《中论》藏、《明句》藏：*snga rol na gnas pa brtag pa* (= *pūrvasthitiprīkṣā*)；

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：*nye bar len pa po dang nye bar blang ba brtag pa* (= *upādātrupādānaparīkṣā*)；

《青目》：觀本住；《般若灯》汉：觀取者 (= *upādātṛparīkṣā*)；《安慧》：觀先分位

在《青目》9.2－4 颂中，*vyavasthita* 被翻作“本住”，而在《青目》9.6－7 颂中，*pūrva* 也翻作“本住”。因此，无法确定《青目》第 9 品的题目“观本住”究竟是翻自梵文 *vyavasthitaparīkṣā*，还是 *pūrvaparīkṣā*，甚至 *pūrvasthitiparīkṣā*。同样也难以确定《安慧》的品名“先分位”的梵文。但是，可以确定的是，新发现《中论颂》写本的第 9 品标题 *vyavasthitaparīkṣā* 与《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏的 *nye bar len pa po dang nye bar blang ba brtag pa*（观取者与取）以及《般若灯》汉的“观取者”，是完全不同的。

3.2.9 偈颂 10.13

《中论》梵：*āgacchaty anyato nâgnir indhane (’)g[n]ir na vidyate* /
athêndhanaṃ[1] *śeṣam uktaṃ gamyamānagatāgataiḥ* //

今译：火不从其他地方来，在燃料中也没有火。
燃料也是如此，其馀的[问题]已经以正行、已行、未行[的考察]解说过了。

athêndhanaṃ: 普散、狄雍、剑桥、图齐、东大、帕坦本 *atrêndhane*。

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：

me ni gzhan las mi ’ong ste //
shing la’ang me ni yod ma yin //
song dang ma song bgom pa yis //
de bzhin shing la lhag ma bstan //
火不从其他地方来，在燃料中也没有火。
由正行、已行、未行[的考察]，对于燃料，其馀的[问题]也同样被解释。

[1] *athêndhanaṃ*: 应是 *tathêdhanaṃ* 之误。

《中论》藏、《明句》藏：

me ni gzhan las mi 'ong ste //
shing la'ang me ni yod ma yin //
de bzhin shing gi lhag ma ni //
song dang ma song bgom pas bstan //

火不从其他地方来，在燃料中也没有火。
对于这个燃料，其馀的[问题]可由正行、已行、未行[的考察]解说。

《青目》：燃不餘處來，燃處亦無燃，可燃亦如是，餘如去來說。
《般若灯》汉：火不餘處來，薪中亦無火，如薪餘亦遮，去來中已說。
《安慧》：火不餘處來，薪中亦無火，餘法亦復然，如去來品說。

《明句》藏中的 *de bzhin shing gi* 初看起来似乎与梵本 *atrêndhane*（对于此燃料）不相符合，但在《明句论》的梵文注释中，可以清楚地看出月称手中的偈颂文本一定读作 *atrêndhane*：

> *agninêndhanaṃ dahyamānam upalabhyata ity atrêndhanaprastāve śeṣaṃ dūṣaṇaṃ gamyamānagatāgatadūṣaṇena samaṃ veditavyaṃ* / (普散本 211.8–9)
> 针对认为"正被火燃烧着的燃料是可得的"这一关于燃料的论点，其馀的破斥当知与正行、已行、未行的破斥相同。

可以设想，《明句论》中的偈颂原文的确是*atrêndhane*，而其藏译者翻译时受到前人（《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏）影响，承袭了*de bzhin*的译法而没有根据《明句论》引文作出相应的修改[1]。新发现写本中的*atha*也许指示了传抄变化的过程，由最初的*tathā*误作*atha*，由于*atha*在上下文中难以讲通，后又改作*atra*。

《明句论》之外的其他的注释译本，无论是偈颂，还是长行，都支持 *tathā* 的读法。根据 *indhana* 的不同格尾，这些注本又可以分为两类。下面的比较将显示，新发现写本中 *indhanaṃ* 的读法，与《青目》的注释相一致，似与《安慧》的注释也一致。而 *indhane* 的读法，则与《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏/汉一致。

> 《青目》：然不於餘方來入可然中，可然中亦無然。析薪求然不可得故。可然亦如是，不從餘處來入然中，然中亦無可然。如然已不然，未然不然，然時不然，是義如去來中說。（《藏要》，卷 2，第 963–964 页）

1　类似的情况也发生在偈颂 2.2 与 7.16，参 Saito 1984, chap. X, n. 37; 1995; 斎藤明　1987a。

可见，无论是颂文还是注释，青目都把偈颂的后两节分成两句话来理解，一是*tathêndhanaṃ*（薪也是这样），一是*śeṣam uktaṃ gamyamānagatāgataiḥ*（其馀的[问题]可由正行、已行、未行解说）[1]。这种理解只能基于*tathêndhanaṃ*的读法。而若读作*tathêndhane*，唯一的理解只能是像《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏/汉那样，把*indhane*看作状语，即"对于燃料来说"[2]：。

> 《无畏》、《佛护》藏：*rnam pa de dag gis de bzhin du bud shing la yang brjod pa lhag ma dag bstan par khong du chud par bya'o //* (D Tsa 54b6−7; D Tsa 208a6−7)
>
> 应当理解，对于燃料，其馀的论述以这些方式同样地被解释。
>
> 《般若灯》藏：*ji ltar rjes su dpag pa las song ba dang ma song ba dang / bgom pa la 'gro ba med pa de bzhin du bsregs pa dang / ma bsregs pa dang / sreg bzhin pa la yang sreg pa med de /* (D Tsha 135b2−3)
>
> 如其从已行、未行、正行[之处]无有行可以比知，如是已烧、未烧、正烧[之燃料]无有燃烧。
>
> 《般若灯》汉：釋曰：如第一義[3]中已去，未去，去時無去，已燒，未燒，燒時無燒義亦如是。(《大正藏》卷 30，第 86 页上 14−15 行)

《安慧》的译文很难理解：

> 火不餘處來 [……] 薪中亦無火。
>
> 釋曰：離火亦無差別因性，彼火因果無異性火故。此應思擇，又復能取發起所得，彼即不有，是故無別異性薪從餘處而來至火，亦非無火。故下頌言：
>
> 餘法亦復然，如去來品說[4]。（《高丽藏》卷 41，第 131 页中 7 行至下 10 行）

由于译文质量欠佳，这段注释的意义并不清楚，这里只能试作分析。若把薪理解为因，火理解为果，则"离火亦无差别因性"似乎是说"离火无另外的薪存在"，即"薪不从火之外的别处而来"。"能取发起所得，彼即不有"似乎是说"[薪]已发起果（火），它就不再存在"。等于是说"在火中无薪"。那么这两句与《青目》的"可然亦如是，不从馀处来入然中，然中亦无可然"意义暗合，是

[1] 以这种理解的逻辑结构将偈颂后两节展开，应为：*yathâgnir nânyata āgacchati na ca indhane vidyate / tathêndhanaṃ nânyata āgacchati na câgnau vidyate / śeṣam gamyamānagatāgatair uktam //*

[2] 以这种理解的逻辑结构将偈颂后两节展开，应为：*yathā gamyamānagatāgatair uktaṃ tathêndhane śeṣam uktam //*

[3] 在《般若灯》汉的其他地方，"第一义"也对应 *rjes su dpag pa* (= *anumāna*，比知，比量)。

[4] 下文继续：釋曰：若或無薪，云何得有能燒所燒？若有所燒時，非無能燒，亦無能燒中有能燒發起。若有能燒時，非無所燒，是故無能燒所燒亦非相離。但是这段对于我们的讨论没有帮助。

在解释 *tathêndhanaṃ* 的读法。这种假设也为后面的结论所印证，“是故无别异性薪从馀处而来至火”也是在说薪不从别处来，“亦非无火”不易理解，可能是想说“火中亦非无[薪]”。根据这段注释的主题，笔者猜测其梵文原文中的前引偈颂可能已经引括了 *tathêndhanaṃ*（薪亦如是）这半句，只是在汉译中未反映。若是这样，则《安慧》与新发现写本中的读法 *tathêndhanaṃ*，也是一致的。但基于现有材料，这只能是猜测。

讨论至此，可以推测各注释家所看到的梵本读法，总结如下：

青目、安慧（存疑）： *tathêndhanaṃ*

《无畏》作者、佛护、清辨： *tathêndhane*

月称： *atrêndhane*

3.2.10 第 11 品标题

《中论》梵： *pūrvvāpa[ra]koṭiparī[kṣā]* （观前后际）

普散、剑桥、图齐、东大、帕坦、牛津本同上

《中论》藏、《明句》藏：*sngon dang phyi ma'i mtha' brtag pa*（观前后际）

《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏：*'khor ba brtag pa*（观生死）

《青目》：觀本際 (= *pūrvakoṭiparīkṣā*)

《般若灯》汉、《安慧》： 觀生死 (= *saṃsāraparīkṣā*)

新发现的写本中该品的标题与《明句》梵/藏和《中论》藏相同，与《青目》部分相同，只是 *apara* 无对译，却与《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏/汉、《安慧》完全不同。

3.2.11 偈颂 12.6

《中论》梵、狄雍、普散本：*[para]pud(g)alajaṃ duḥkhaṃ yadi kaḥ parapudgalaḥ /*
vinā (du)[ḥkhena] yaḥ kṛtvā (paras)m[ai prahiṇoti] (ta)[t] //

今译： 如果苦由他人生，谁是[那个]“他人”——
他[自身]无有苦，[却]能把这个[苦]做出来扔给别人？

《中论》藏、《明句》藏： *gal te gang zag gzhan sdug bsngal //*
'byung na gang gis de byas nas //
gzhan la ster ba'i gang zag gzhan //
sdug bsngal ma gtogs gang zhig yin //

《青目》：苦若彼人作，持与此人者，離苦何有人，而能授於此。

《安慧》：若他人作苦，離他何有苦，亦非有作已，他能授於此。

在新发现的《中论颂》梵本中见到的这一颂，也出现在《明句论》的普散刊本以及《中论》藏、《明句》藏、《青目》、《安慧》之中，唯于《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏/汉中缺。

3.2.12 《明句论》偈颂 21.5

狄雍、普散本：*saṃbhavo vibhavenâiva　kathaṃ saha bhaviṣyati /*
na janma maraṇaṃ câiva　tulyakālaṃ hi vidyate //

今译：生成怎能与坏灭一起出现呢？
因为没有同时的生与死。

这一颂出现在普散和狄雍刊本以及所有的藏译本和《般若灯》汉之中，却在新发现的《中论颂》写本中缺席。该颂内容与偈颂 21.3 相联系。

saṃbhavenâiva vibhavaḥ　kathaṃ saha bhaviṣyati /
na janma maraṇaṃ câiva　tulyakālaṃ hi vidyate //
坏灭怎能与生成一起出现呢？
因为没有同时的生与死。

《青目》的该品第 3 颂的译文包含了这两颂（21.3, 5）的意义：

成壞共有者，云何有成壞？如世間生死，一時則不然。

这种意义的合并在青目的注释中也得到了印证，“共成有坏”与“共坏有成”分别被讨论。但是从梵文的角度来看，似乎不可能将这两种表述糅合成一首符合格律的偈颂。因此，还无法确定到底是《青目》的梵本原有两颂而鸠摩罗什糅译为一颂，还是其梵本与新发现的《中论颂》梵本一样只有一颂，而《青目》的注释将其拓展为两层意义。

在《安慧》相应位置，只见到一首颇为难解的颂文：

若離成有壞，云何當可得？亦如生與死，非同時而有。

后面跟着注释:

若法未生即無壞體可得和合，以生死等互相違故。
（《高丽藏》卷 41，第 154 页上 20−23 行）

如果后两句以生死为喻，则第一句中的“离”字义理不通。为了理解为什么会出现这样的译文，不妨试着重构一下其梵文本。假设惟净等译师看到的是偈颂 21.3：*saṃbhavenâiva vibhavaḥ　kathaṃ saha bhaviṣyati* /，他们却错误地断句为 *saṃbhave nâiva vibhavaḥ*（于成无有坏），或者，考虑到写本中 e 与 o 经常相混，也有可能是 *saṃbhavo nâiva vibhavaḥ*（成不是坏），则与“若离成有坏”的翻译意义一致。同样，设想其注释的梵文本来是：

> *na saṃbhavenâiva vibhavaḥ saha bhaviṣyati / janmamaraṇayor virodhāt //*
>
> 坏灭不能共生成一起出现，以生死两相违故。

如果这样断句：*na saṃbhave, nâiva vibhavaḥ saha bhaviṣyati*，就容易理解其译文“若法未生，即无坏体可得和合”的来历了。“可得和合”这一费解的短语，便是来自于 *saha bhaviṣyati*。如果这种反向假设成立的话，则《安慧》的文本中有偈颂 21.3 而缺 21.5，这与新发现的《中论颂》写本是一致的。

综上所述，以下图表示新发现梵本的偈颂与其他各本相比较的结果：

		第一组				第二组
		《无畏》 《佛护》藏 《般若灯》藏	《青目》	《般若灯》汉	《安慧》	狄雍本 普散本 《明句》藏 《中论》藏
3.2.1	《佛护》梵：7.32	○	○	○	○	×
3.2.2	《中论》梵：10.1	○	–	–	–	×
3.2.3	《中论》梵：18.2	○ 存疑	○ 存疑	○ 存疑	○ 存疑	×
3.2.4	《中论》梵：18.8	○ 《无畏》、《般若灯》藏存疑	–	–	–	×
3.2.5	《中论》梵、《佛护》梵: 20.13, 14	○	○	–	–	×
3.2.6	《中论》梵：21.8	○	○	○	无对应	×
3.2.7	《中论》梵：21.20	○	–	–	–	×
3.2.8	《中论》梵：第 9 品标题	×	–	×	–	×
3.2.9	《中论》梵：10.13	×	○	×	○ 存疑	×
3.2.10	《中论》梵：第 11 品标题	×	∅	×	×	○
3.2.11	《中论》梵：12.6	×	○	×	○	○
3.2.12	《中论》梵：缺《明句》21.5	×	–	×	○	×

○ 一致　　∅ 部分一致　　× 不一致　　– 无法比较

3.3 结论

通过分类讨论新发现写本中偈颂的异读，可以得出以下 4 点结论：

3.3.1 由于抄出年代较早，新发现的两部写本所保存的《中论颂》文本比较接近古老的原本，可以纠正一些后来传抄过程中出现的讹误。（参 §§ 3.1.1–9）

3.3.2 早期传本（《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏/汉、《青目》、《安慧》）与后来的《明句》系文本相比，有很多偈颂的译文并不相同。通过对比分析可以发现，导致这种译文差异的原因，不仅是由于译者的不同，很多情况下是由于梵文底本的不同。总体来说，新发现的《中论颂》梵本更接近于早期传本。（参 §§ 3.2.1–7）

3.3.3 虽然新发现的这两部写本出自同一抄手，并置于同一梵箧之中，《中论颂》写本中的偈颂并非简单地由《佛护释》文本中抽出，而是源于另外一个传承系统。在几处例证中，《中论颂》梵本的读法只能在《青目》与《安慧》中追溯到源头，而与《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏/汉等早期传本都不相同。（参 §§ 3.2.8–12）

3.3.4 《明句》系的偈颂传承与早期传本之间存在诸多差异，前人已经多有论及。关于其原因，虽然不能完全排除月称擅改的可能性，但通过比对新发现写本的异读，至少有两处可以证明（§§ 3.2.1, 3），即使月称感到文本有些问题，也还是忠实地保留了传抄至此的文本原貌，而在注释中尽力疏通。另有两处（§§ 3.2.10, 11),《明句论》的读法与《无畏》、《般若灯》藏、《佛护》藏等早期传本不一致，却与新发现的《中论颂》梵本以及《青目》的读法相同。说明在诸家注释之中，虽然《明句论》成书最晚，其偈颂传本并不一定总是处于谱系的末端。

3.4 其他异读

在这两部写本中还有一些与狄雍、普散本的细处差异。这些异读并不影响颂文的意义，也未反映在藏、汉译本之中，目前尚不能作出文献学解释。现将异读具列于下，留待今后有了新的梵本发现，可作梳理传本谱系之用。

2.10 b: 《佛护》梵 *na yujyate*; 狄雍、普散本 *prasajyate*

7.9 b: 《佛护》梵 *vya(va)[sthitaḥ]*; 狄雍、普散本 *pratiṣṭhitaḥ*

7.10 c: 《佛护》梵 *(')pi*; 狄雍、普散本 *hi*

7.33 b: 《佛护》梵 *[k](u)taḥ*; 狄雍、普散本 *kathaṃ*

10.7 b: 《中论》梵、《佛护》梵 *prāpnuyāt kāmam indhanaṃ*; 狄雍、普散本 *indhanaṃ kāmam āpnuyāt*

11.8 c: 《中论》梵 *eva dharmmāṇāṃ*; 狄雍、普散本 *api bhāvānāṃ*

20.17 a: 《中论》梵、《佛护》梵 *nôtpadyate*; 狄雍、普散本 *nôtpatsyate*

21.10 b: 《中论》梵 *nâikam*; 狄雍、普散本 *nâika*

21.12: 由于《中论》梵中未用 avagraha, 所以有两种读法：*bhāvāj jāyate bhāvo bhāvo 'bhāvān na jāyate* / *nâbhāvāj jāyate 'bhāvo 'bhāvo bhāvān na jāyate* //；或 *na bhāvāj jāyate bhāvo 'bhāvo bhāvān na jāyate* / *nâbhāvāj jāyate bhāvo 'bhāvo 'bhāvān na jāyate* //。前一种读法同于狄雍、普散本，也与《中论》藏、《明句》藏译文一致，与《安慧》部分一致，后一种读法则与《无畏》、《佛护》藏、《般若灯》藏/汉和《青目》一致。

第二部分　写本校勘

校勘说明

由于写本损毁严重，所以在转写中使用了大量括号以反映字迹保存状况。圆括号内的正体字表示此处写卷缺失的是个别音节，这些音节完全能够根据上下文得出确定无疑的重构。斜体字则表示此处的缺损无法根据上下文作出确定的推断，其文本只是从藏文反译，而有可能与梵文原文的措辞和语序不尽相同。这种情况下，重构部分仅为疏通文义之用，不作文献参考。

所有梵文转写都忠实反映写本原貌，遇抄写错误则在注释中指明。写本中常见却不符合古典梵文正字法的词语，如 *gantā* 写作 *gaṃtā*，*dharma* 写作 *dharmma*，*atra* 写作 *attra*，*mithyā* 写作 *mitthyā*，*chādayati* 写作 *cchādayati*，*prasidhyati* 写作 *prasiddhyati*，*sattva* 写作 *satva* 等等，以及不规范连声，均不作改正。

梵文中置于圆括号内表示章节偈颂的数字为笔者添加。

藏文部分采用北京（P）、那塘（N）、德格（D）、卓尼（C）版和甘丹寺金汁写本（G）五本对校。以德格版为底版，其他版本有异读则在注释中标出；遇德格版中误刻可据他版更正时，在正文中替换并在注释中标明；若遇 5 版虽同而根据上下文义或对应梵本推测其原文可能有误，则在注释中指明而不擅改。

简洁起见，非汉语文献的略称用字母表示，见书前缩略语表。

符　号

( )	重构的字	.	无法辨识的字的一部分
(*斜体*)	不确定的重构与反译	…	未知数量的缺失的字
[ ]	受损的字	*	*virāma*
‹ ›	抄手遗漏的字	'	*avagraha*（写本中未用）
« »	抄手插入的字	○	穿绳孔
{ }	多馀的字	◎	双环形
{{ }}	抄手删去的字	▾	写本换行（行号与叶号在页边标注）
+	一个缺失的字	▿	写本大致换行的位置
..	一个无法辨识的字		

标　点

有标点作用的空白	‹•› 或 ‹‖›
或	•
	‖
或	•‖

《中论颂》梵文写本校勘[1]

[开篇至此处约缺失 4 叶]

▽(darśana)[śr](a)[vaṇā]d(ī)ni vedanādīni cāpy atha • (5?)a1
bhavanti yebhyas te[ṣ]v e[ṣa] bhūteṣv api na vidyate • ‖ (9.10) ○
darśanaśravaṇādīni vedanādīni cāpy atha •
na vidyate ced yasya sur[2] na vidyante imāny api • ‖ (9.11)
prāk ca yo ○ darśanādibhyaḥ sāṃprataṃ cordhvam eva ca •
na vidyate 'sti nāstīti nivṛttā[3] tattra kalpa(nāḥ ‖◎‖ 9.12

▽v)[y](a)[va]sthitaparīkṣā[4] nāma navamaṃ ‖◎‖ (5?)a2

yadīndhanaṃ bhaved[5] agnir ekatvaṃ kartṛkarmmaṇoḥ ‹•› ○
anyaś ced indhanād agnid[6] indhanād apy ṛte bhavet* ‖ (10.1)
nityapradīpta eva syād apradīpanahetukaḥ ‹•›
punarāraṃbhavaiyarthyam e‹vaṃ› cākarmmakaḥ sati • ‖ (10.2)
parattra nirapekṣatvād apradīpanahetuka(ḥ •
▽pu)narāraṃbhavaiyarthyaṃ nityadīpte[7] prasajyate • (10.3) (5?)a3
tatraitat syād[8] iddhyamānam indhanaṃ bhavatīti [ce]t* ○
keneddhyatām indhanaṃ tat tāvanmāttram idaṃ yadā • ‖(10.4)
anyo na prāpyate[9] 'prāpto na dhakṣyaty adahan punaḥ ‹•›
na nirvvāsya○ty anirvvāṇaḥ sthāsyate vā svaliṃgavān* ‹‖› (10.5)
anya evendhanād agnir indhanaṃ prāpnuyād ya[d]i (•)

---

[1] 两部写本的校勘本曾作为论文发表，见 Ye 2007a, 2008a，此处略有修订。

[2] *sur*: *syur* 之误；dJ, LVP *sa*。参 MacDonald 2007, 37。

[3] *nivṛttā*: dJ, LVP *nivṛttās*。

[4] *(v)[y](a)[va]sthitaparīkṣā*: LVP *pūrvaparīkṣā*; ABh, BP, PP ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་དང་ཉེ་བར་བླང་བ་བརྟག་པ; MK、PSP སྔ་རོལ་ན་གནས་པ་བརྟག་པ; 《青目》: 觀本住;《安慧》: 觀先分位; 《般若灯》汉：觀取者。参第一部分 § 3.2.8。

[5] *yadīndhanaṃ bhaved*: dJ, LVP *yad indhanaṃ sa ced*; ABh, BP(PNG), PP གལ་ཏེ་ཤིང་དེ་མེ་ཡིན་ན།།; MK, PSP, BP(DC) བུད་ཤིང་གང་དེ་མེ་ཡིན་ན།།;《青目》: 若燃是可燃;《般若灯》汉：若火即是薪;《安慧》: 若火即是薪。参第一部分 § 3.2.2。

[6] *agnid*: *agnir* 之误。

[7] *nityadīpte*: dJ, LVP *nidyadīptaḥ*; MK, PSP རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཡིན་ན་ནི།། རྩོམ་པ་དོན་མེད་ཉིད་དུ་འགྱུར།།; ABh, BP, PP རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་ཡིན་ན།། རྩོམ་པ་དོན་མེད་ཉིད་དུ་འགྱུར།།;《青目》: 火若常燃者，人功則應空;《安慧》: 火若常燃者，然火功相違。参 MacDonald 2007, 46。

[8] *tatraitat syād*: = dJ; LVP *tatraitasmād*; 藏译诸本 དེ་ལ་གལ་ཏེ。

[9] *prāpyate*: *prāpsyate* 之误? LVP, BP_{Ms} *prāpsyate*。

(5?)a4 ▾[str](ī) saṃprāpnoti puruṣaṃ puruṣaś ca striyaṃ yathā •|| (10.6)
anya evendhanād agniḥ prāpnuyāt kāmam indha○naṃ[1] •
agnīndhane yadi syātām anyonyena tiraskṛte • (10.7)
yadīndhanam apekṣyāgnir apekṣyāgniṃ yadīndhanaṃ •
katarat pūrvva○niṣpannaṃ yad apekṣ‹y›āgnir indhanaṃ • (10.8)
yadīndhanam apekṣ‹y›āgnir agneḥ siddhasya sādha(nam* •)
(5?)a5 ▾[bha]viṣyatīndhanaṃ[2] cāpi bhaviṣyati niragnikam* || (10.9)
yo 'pekṣya siddhyate bhāvas tam e«vā»pekṣya siddhyati • ○
yadi yo 'pekṣitavyaḥ sa siddhyatām* kam apekṣya kaḥ || (10.10)
yo 'pekṣya siddhyate bhāvas so 'siddho 'pekṣate kathaṃ • ○
athāpy apekṣate siddhas tv apekṣāsya na yujyate • || (10.11)
apekṣ‹y›endhanam agnir na nānapekṣyā(gnir indhanam* •)
(5?)a6 ▾[a]pekṣyendhanam agnin na nānapekṣyāgnim indhanaṃ • (10.12)
āgacchaty anyato nāgnir indhane 'g[n]ir na vidyate • ○
athendhanaṃ[3] śeṣam uktaṃ gamyamānagatāgataiḥ || (10.13)
indhanaṃ punar agnir na nāgnir anyattra cendhanāt* •
nāgnir indhana○vān nāgnāv indhanāni na teṣu saḥ ‹||› (10.14)
agnīndhanābhyāṃ vyākhyātaḥ ātmopādā[nayo](kramaḥ •
(5?)b1 sarvo ▿nirava)[śeṣeṇa sārdhaṃ ghaṭapaṭādibhiḥ] (|| 10.15
ātma)[naś ca satatva](ṃ) [ye] (bhāvānāṃ ca) [p]ṛ(thak) [p]ṛ(thak •
nirdiśanti na tān manye śāsanasyārthakovidān* ||◎|| 10.16

a)[gn](ī)[ndha](naparīkṣā nāma daśamam*) [||◎||]

(p)ū(r)[v](ā) [pra](jñāyate) ○ [ko](ṭir) ne[ty] u[vāca] mahāmuniḥ ‹•›
saṃsār[o] 'na[va]rāgro hi [nāsyād]ir (n)ā[pi] (paścimam* ||11.1
(5?)b2 ▿naivāgraṃ n)ā[vara](ṃ) [yasya tasya ma](dhyaṃ kuto bhave)t* [•
ta]smān nātropapadyaṃt(e) pūrvvāpa[rasahakkramāḥ ||] (11.2)
[pūrvvaṃ ○ jātir yyadi] (bha)[vej jarā]maraṇa[m uttara](ṃ) •
nirjarāmaraṇā jātir bhavej jāyeta cāmṛtaḥ ‹||› (11.3)
paścā‹j› jātir yyadi bhavej [ja]○rāmaraṇam āditaḥ •

---

[1] *prāpnuyāt kāmam indhanaṃ*: = BP_{Ms}；dJ, LVP *indhanaṃ kāmam āpnuyāt*。

[2] *[bha]viṣyatīndhanaṃ*: dJ, LVP *evaṃ satīndhanaṃ*；藏译诸本 གལ་ཏེ་ཤིང་ལྟོས་མེ་ཡིན་ན། །མེ་གྲུབ་པ་ལ་སྒྲུབ་པར་འགྱུར། །བུད་པར་བྱ་བའི་ཤིང་ལ་ཡང་། །མེ་མེད་པར་ནི་འགྱུར་པ་ཡིན། །。参第一部分 § 3.1.2。

[3] *athendhanaṃ*: *tathendhanaṃ* 之误；dJ, LVP *atrendhane*。MK, PSP དེ་བཞིན་ཤིང་གི་ལྷག་མ་ནི། །སོང་དང་མ་སོང་བགོམ་པས་བསྟན། །；ABh, BP, PP སོང་དང་མ་སོང་བགོམ་པ་ཡིས། །དེ་བཞིན་ཤིང་ལ་ལྷག་མ་བསྟན། །;《青目》：可燃亦如是，餘如去來說；《般若灯》汉：如薪餘亦遮，去來中已說；《安慧》：餘法亦復然，如去來品說。参第一部分 § 3.2.9。

āhaitukam[1] ajātasya syāj jarāmara(ṇaṃ katham* || 11.4
▽na jarāma)[raṇaṃ c]aiva[2] [jā]tiś ca sa[ha] yujyate • (5?)b3
mriyeta jāyamānaś ca syāc cāhaitukatobhayo(ḥ)[3] ‹||› (11.5)
[ya]○tra na prabha[va]nty e[te] (pū)[rvvāpa](ra)[sahakkramā](ḥ) ‹•›
prapañca[yanti] tāṃ jātiṃ taj jarāmaraṇaṃ ca kiṃ • ‹||› (11.6)
kāryyaṃ ca kāraṃṇa[4] caiva la○kṣyaṃ lakṣaṇam eva ca • {||}
vedanā vedakaś caiva santy arthā (ye ca ke) [cana] • ‹||› (11.7)
▼(pūrvā na vidyate koṭi)[ḥ sa]ṃ[sārasya] (na keva)[laṃ • (5?)b4
sarvve]ṣām eva dharmmāṇāṃ[5] pūrvā koṭī na vidyate ||◎|| (11.8)

pū○rvvāpa[ra]koṭiparī[kṣā][6] nām(ai)[kādaśama](ṃ) ||◎||

svayaṃ kṛtaṃ parakṛtaṃ dvābhyāṃ kṛtam ahaitukaṃ[7] •
duḥkham ity eka iccha○nti tac ca kāryyan na yujyate • || (12.1)
svayaṃ [kṛtaṃ] yadi bhavet* pratītya na [tato bha]ve[t*] ‹•›
▼(skandhān imān amī skandhāḥ saṃbhavanti pratītya hi || 12.2) (5?)b5
[yady amī]bhya ime 'nye syur ebhyo vā‹mī› pa[re ya]di • ○
bhavet parakṛtaṃ duḥkhaṃ parair ebhir a[mī] kṛtāḥ ‹||› (12.3)
svapudga[lakṛ]taṃ [duḥkha]ṃ yadi duḥkhaṃ punar vvinā •
svapudgalaḥ sa kata[mo] ○ yena duḥkhaṃ svayaṃ kṛtaṃ • || (12.4)
parapu[dgala]jaṃ duḥkhaṃ yadi ya[smai] (pradī)[yate] ‹•›
▼(pareṇa kṛtvā tad duḥkhaṃ sa duḥkhena vinā kutaḥ || 12.5) (5?)b6
[para]pud(g)alajaṃ duḥkhaṃ yadi kaḥ parapudgalaḥ •
○ vinā (du)[ḥkhena] yaḥ kṛtvā (paras)m[ai prahiṇoti] (ta)[t*] || 12.6[8]
svayaṃ kṛtasyāpra)[siddher duḥkha]ṃ [parakṛtaṃ kutaḥ] ‹•›
[pa]ro [h]i [duḥ]○khaṃ [yat kuryāt tat tasya] syāt svayaṃ [kṛ]taṃ [•||] (12.7)
(na tāva)[t svakṛta]ṃ [d](uḥkhaṃ na hi tenaiva tat kṛtam •)

---

1 *āhaitukam*: *āhetukam* 或 *ahaitukam* 之误？ dJ, LVP *ahetukam*。

2 *jarāmaraṇaṃ caiva*: = dJ; LVP *jarāmaraṇaiva*。

3 *cāhaitukatobhayo(ḥ)*: dJ, LVP *cāhetu°*。

4 *kāraṃṇa*: *kāraṇaṃ* 之误。

5 *[sarvve]ṣām eva dharmmāṇāṃ*: dJ, LVP *sarveṣām api bhāvānāṃ*；藏译诸本 དངོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་ཉིད་ལ་ཡང༌།།；《青目》、《般若灯》汉：如是一切法；《安慧》：諸法亦復然。

6 *pūrvvāpa[ra]koṭiparī[kṣā]*: = LVP; MK, PSP སྔོན་དང་ཕྱི་མའི་མཐའ་བརྟག་པ； ABh, BP, PP འཁོར་བ་བརྟག་པ；《青目》：觀本際；《般若灯》汉、《安慧》：觀生死。参第一部分 § 3.2.10。

7 *ahaitukaṃ*: dJ, LVP *ahetukam*。

8 此颂于 dJ、LVP、MK、PSP、《青目》和《安慧》中出现，而于 ABh、BP、PP、《般若灯》汉中缺。参第一部分 § 3.2.11。

[此处缺失 1 叶]

7a1 ▾na pratyayasamutpannaṃ nāpratyayasamutthitaṃ •
asti yasmād idaṃ karmma tasmāt karttāpi nāsty ataḥ ‹||› (17.29)
karmma ○ cen nāsti karttā ca kutaḥ syāt ka(r)mmaja(ṃ) phala(ṃ) •
[asaty atha phal](e) bhoktā kuta e[va] bhaviṣyati • ‹||› (17.30)
yathā ni(r)mmi(takaṃ) [śāstā] ○ ni(r)mm(i)[m](ī)[ta](rddhisaṃpadā •
nirmito nirmimītā)nya(ṃ) sa ca ni(rm)i(takaḥ punaḥ ||17.31)
7a2 ▾tathā nirmmitakākāraḥ karttā yat karmma tat kṛtaṃ •
tadyathā nirmmitenāśco[1] ‹nirmito› nirmmitas tathā || (17.32)
kleśāḥ karmmā○ṇi dehāś ca karttāraś ca phalāni ca •
gandharvvanagarākārā marīcisvapnasannibhā‹ḥ› • ||◎|| (17.33)

dharmmadharmaparīkṣā[2] nā○ma saptadaśaṃ ||◎||

ātmā skandhā yadi bhaved udayavyayabh(āg) bh(vet* •)
7a3 ▾skandhebhyo 'nyo yadi bhaved bhaved askandhalakṣaṇaḥ || (18.1)
ātmany asati cātmīyaṃ kuta eva bhaviṣyati •
nirmma○mo nirahaṃkāraḥ śamād ātmātmanīyayoḥ[3] ‹•› (18.2)
nirmmamo nirahaṃkāro yaś ca so 'pi na vidyate •
nirmmaman nirahaṃkāraṃ ○ yaḥ paśyati na paśyati • || (18.3)
mamety aham iti kṣīṇe bahiś cāddhyātmam[4] eva (ca •)
7a4 ▾niruddhyata upādānaṃ tatkṣayāj janmanaḥ kṣayaḥ ‹||› (18.4)
karmmakleśakṣayān mokṣaḥ karmmakleśā vikalpataḥ ‹•› ○
te prapaṃcāt prapañcas tu śūnyatāyāṃ niruddhyate • ‹||› (18.5)
ātmety api prajñapti tad[5] anātmety api deśitaṃ •
buddhair ā○tmā nanātmā[6] kaścid ity api deśitaṃ • ‹||› (18.6)
nivṛttam abhidhātavyaṃ nivṛttaś cittagoca[r](aḥ[7] •)
7a5 ▾anutpannāniruddho[8] hi nirvvāṇam iva dharmmatā • ‹||› (18.7)

---

1 *nirmmitenāśco*: °*tenānyo* (= dJ, LVP) 之误。

2 *dharmmadharmaparīkṣā*: *karmaphalaparīkṣā* 之误？

3 *ātmātmanīyayoḥ*: dJ, LVP °*ātmanīnayoḥ*。参第一部分 § 3.2.3。

4 *bahiś cāddhyātmam*: dJ, LVP *bahirdhādhyātmam*。参 MacDonald 2007, 47。

5 *prajñapti tad*: 不合格律，*prajñapitam* (= dJ) 之误？ LVP *[prajñapitam]*。

6 *ātmā nanātmā*: *nātmā na cānātmā* (= dJ, LVP) 之误。

7 *nivṛttaś cittagoca[r](aḥ)*: = dJ; LVP *nivṛtte cittagocare*。

8 *anutpannāniruddho*: °*ddhā* (= dJ, LVP) 之误。

sarvvan tathyaṃ na vā tatthyaṃ tathyaṃ cātatthyam eva ca • {||} ○
naivātatthyaṃ naiva tathya{ṃ}m etat tad buddhaśāsanaṃ[1] • ‹||› (18.8)
aparapratyayaṃ śāntaṃ prapañcair aprapañcitaṃ •
nirvvikalpa○m anānārtham etat tatvasya lakṣaṇaṃ || (18.9)
pratītya yad yad bhavati na hi tāvat tad eva ta(t* •)
▼(nacā)[nya]d api tat [ta]smān nocchedo na śāśvataṃ[2] • || (18.10) 7a6
anekārtham anānārtham etat tatvasya lakṣaṇaṃ • ○
pratītya yad yad bhavati[3] buddhānāṃ śāsanāmṛtaṃ • ‹||› (18.11)
sambuddhānām anutpāde śrāvakānāṃ punaḥ kṣaye •
jñānaṃ pratye○kabuddhānām asaṃsarggāt pravarttate • ||◎|| (18.12)

saddharmmaparīkṣāṣṭādaśamaṃ[4] pra(karaṇam* ||◎||)

▼(pra)tyutpann[o] 'nā[gataś ca] yady a[t](ī)tam apekṣya ti[5] ‹•› 7b1
pratyutpanno 'nāgataś ca kāle 'tīte bhaviṣyataḥ ‹||› (19.1)
pratyutpa○nno 'nāgataś ca na stas tattra punar yyadi •
pratyutpanno 'nāgataś ca syatāṃ[6] katham apekṣya taṃ • ‹||› (19.2)
anapekṣya punaḥ siddhi○r nātītaṃ vidyate yayoḥ[7] ‹•›
pratyutpanno 'nāgataś ca tasmāt kālo na vidyate • ‹||› (19.3)
etenaivā[v](aśiṣṭau dvau)▼kkramena parivarttakau • 7b2
uttamādhamamaddhyādīn ekatvādīṃś ca lakṣayet* ‹||› (19.4)
nāsthito gṛhyate kālaḥ ○ sthitaḥ kālo na gṛhyate[8] •
yo gṛhyetāgṛhītaś ca kālaḥ prajñapyate kathaṃ • || (19.5)

---

[1] *etat tad buddhaśāsanaṃ*: dJ, LVP *etad buddhānuśāsanam*；MK, BP(DC), PSP དེ་ནི་སངས་རྒྱས་རྗེས་བསྟན་པའོ། །；MK, BP(PNG), PP དེ་ནི་སངས་རྒྱས་བསྟན་པའོ། །。参第一部分 § 3.2.4。

[2] *nocchedo na śāśvataṃ*: 根据格律缺一音节；*nocchedo na ‹ca› śāśvataṃ* 之误？dJ, LVP *nocchinnaṃ nāpi śāśvatam*。

[3] *etat tatvasya lakṣaṇaṃ • pratītya yad yad bhavati*: 这两个半句似乎是抄手错误地将 18.9d 与 18.10a 重抄于此。此颂应为 *anekārtham anānārtham anucchedam aśāśvatam / etat tal lokanāthānāṃ buddhānāṃ śāsanāmṛtam //* (= dJ, LVP)。

[4] *saddharmmaparīkṣā*: LVP *ātmaparīkṣā*; PSP བདག་བརྟག་པ；MK, ABh, BP, PP བདག་དང་ཆོས་བརྟག་པ；《青目》、《般若灯》汉、《安慧》：觀法。

[5] *ti*: *hi* (= dJ, LVP) 之误。

[6] *syatāṃ*: *syātāṃ* (= dJ, LVP) 之误。

[7] *yayoḥ*: *tayoḥ* 之误？dJ, LVP *tayoḥ*；藏译诸本 དེ་གཉིས。

[8] *gṛhyate*: *vidyate* (= dJ, LVP) 之误？藏译诸本 གནས་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས། །。

kālaṃ pratītya bhāvaś[1] cet kālo ○ bhāvād ṛte kutaḥ ‹•›
na ca kaś cana bhāvo 'sti kutaḥ kālo bhaviṣyati • ||◎|| (19.6)

7b3 kālap(arīkṣā nāma)▼ūnaviṃśat* ||◎||

hetoś ca pratyayānāṃ ca sāmagryā jāyate yadi ‹•›
phalam asti ca [sāmagryāṃ] ○ sāmagryā{ṃ} jāyate katham* || (20.1)
hetoś ca pratyayānāṃ ca sāmagryā jāyate yadi •
phalaṃ nāsti ca sāmagryāṃ ○ sāmagryā jāyate kathaṃ • || (20.2)
hetoś ca pratyayānāṃ ca sāmagryā‹m› asti cet phalaṃ •
7b4 [gṛ](hyeta nanu)▼sāmagryāṃ sāmagryāṃ ca na gṛhyate • || (20.3)
hetoś ca pratyayānāṃ ca sāmagryāṃ nāsti cet phalam* ‹•›
he[ta]vaḥ ○ pratyayāś ca {s}syur ahetupratyayaiḥ samā‹ḥ› || (20.4)
hetu‹ṃ› phalasya datvā ca[2] yadi hetur nniruddhyate •
yad dattaṃ yan niruddhaṃ ○ ca hetor ātmadvayaṃ bhavet* ‹||› (20.5)
hetuṃ phalasyādatvā ca yadi hetur niruddhyate •
7b5 hetau ni(ruddhe jātaṃ)▼tat phalam āhaitukaṃ[3] bhavet* ‹||› (20.6)
[phala]ṃ sahaiva sāmagryā{ṃ} yadi prādurbhavet punaḥ ‹•›
ekakā[le] prasajyeta[4] ○ janako yaś ca janyate • ‹||› (20.7)
pūrvvam evātha[5] sāmagryāḥ phalaṃ prādurbhaved yadi •
hetupratyayani○rmuktaṃ phalam āhaitukaṃ[6] bhavet* ‹||› (20.8)
niruddhe cet phalaṃ hetau hetoḥ saṃk[kra]maṇ(a)ṃ (bhavet* •)
7b6 ▼pūrvvajāta[sya] hetoś ca punarjanma prasajyate • ‹||› (20.9)
janayet phalam utpannaṃ niruddh[ā]staṃgataḥ[7] kathaṃ •
hetus tiṣṭhann ipi[8] kathaṃ[9] phalena janayed (vṛ)taḥ ‹||› (20.10)

---

[1] *kālaṃ pratītya bhāvaś*: *bhāvaṃ pratītya kālaś* (= dJ, LVP) 之误。

[2] *hetu‹ṃ› phalasya datvā ca*: = dJ；LVP *hetukaṃ phalasya dattvā*。

[3] *āhaitukaṃ*: *āhetukaṃ* (= dJ, LVP) 之误?

[4] *ekakāle prasajyeta*: dJ, LVP *ekakālau prasajyete*。

[5] *evātha*: *eva ca* (= dJ, LVP) 之误。

[6] *āhaitukaṃ*: *āhetukaṃ* (= dJ, LVP) 之误?

[7] *niruddh[ā]staṃgataḥ*: *niruddho 'staṃgataḥ* (= dJ, LVP) 之误。

[8] *ipi*: *api* (= dJ) 之误。

[9] *hetus tiṣṭhann ipi kathaṃ*: dJ *hetus tiṣṭhann api kathaṃ*；LVP *tiṣṭhann api kathaṃ [hetuḥ]*。

athāvṛtaḥ phalenāsau katamaṃ[1] jana○yet phalaṃ •
na hy ad[ṛṣṭvā ca dṛṣṭv]ā ca[2] hetur janaya[te] phalaṃ • || (20.11)
n(ātītasya hy atītena▽phalasya saha het)[u]nā • (8)a1
nājātena na jātena sangatir jātu vidyate • ‹||› (20.12)
nājātasyāpy[3] ajātena phalasya saha he○tunā •
nātītena na jātena saṃgatir jātu vidyate • ‹||› (20.13)
na jātasya[4] hi jātena phalasya saha hetunā •
nājātena na naṣṭena ○ [saṃ]gati(r) [jātu vi]dya[te] ‹||› (20.14)
.. .. na pha[la]sya sa[ha he]tunā •
nā[sty] ajātasya jā[te]na▼.. .. .. •[5] (8)a2
asatyāṃ saṃgatau hetuḥ kathaṃ janayate phalaṃ ‹•›
satyāṃ vā saṃgatau hetuḥ kathaṃ janayate ○ phalaṃ || (20.15)
hetuḥ phalena śunyaś[6] cet kathañ janayate phalaṃ ‹•›
hetuḥ phalenāśūnyaś cet kathañ janayate phalaṃ ‹||› (20.16)
phalaṃ notpadyate[7] 'śū○nyam aśūnyan na nirotsyate •
ani(ru)[ddha]m anutpannam aśūnyaṃ tad bhaviṣyati • ‹||› (20.17)
katham utpatsyate śūnyaṃ▼(kathaṃ śūnyaṃ niro)tsyate • (8)a3
śūnyam apy aniruddhan tad anutpannaṃ prasajyate • ‹||› (20.18)
hetoḥ phalasya caikatvaṃ na hi jātū○papadyate •
hetoḥ phalasya cānyatvaṃ{n} na hi jātūpapadyate • || (20.19)
ekatve phalahetvos syād aikyaṃ janakajanyayoḥ ‹•›
pṛthaktve phalahetvoḥ ○ syāt tulyo hetur ahetunā • ‹||› (20.20)
phalaṃ svabhāvasadbhūtaṃ kiṃ hetur janayiṣyate[8] •
phalaṃ svabhāvāsadbhūtam*▼(kiṃ hetur janayi)ṣyati • (20.21) (8)a4
na cājanayamānasya hetutvam upapadyate •
hetutvānupapa{r}ttau ca phalaṃ kasya bhavi○ṣyati • || (20.22)

---

[1] *katamaṃ*: 参 BHSG § 21.11；dJ, LVP *katamaj*。

[2] *[ca dṛṣṭv]ā ca*: dJ *na dṛṣṭvāpi*；LVP *vā dṛṣṭvā vā*。参第一部分 § 3.1.3。

[3] *nājātasyāpy*: *nājātasya hi* (= BP_{Ms})之误；dJ, LVP *na jātasya hi*；ABh, BP, PP འབྲས་བུ་མ་སྐྱེས་རྒྱུ་མ་སྐྱེས།།；MK, PSP འབྲས་བུ་སྐྱེས་པ་རྒྱུ་མ་སྐྱེས།།；《青目》：若言未來因。参第一部分 § 3.2.5。

[4] *na jātasya*: = BP_{Ms}；dJ, LVP *nājātasya*；ABh, BP, PP འབྲས་བུ་སྐྱེས་པ་རྒྱུ་སྐྱེས་དང་།།；MK, PSP འབྲས་བུ་མ་སྐྱེས་རྒྱུ་སྐྱེས་དང་།།；《青目》：若言現在因。参第一部分 § 3.2.5。

[5] 此颂仅有部分可以辨识，它在其他各种文本中都没有出现，可能是衍文。

[6] *śunyaś*: *śūnyaś* 之误。

[7] *notpadyate*: = BP_{Ms}；dJ, LVP *notpatsyate*。

[8] *janayiṣyate*: °*ṣyati* (= dJ, LVP) 之误。

na ca pratyayahetūnām iyam ātmānam ātmanā •
yā sāmagrī janayate kathaṃ janayate[1] phalaṃ • ‹||› (20.23)
na sāmagrīkṛ○taṃ tasmān[2] nāsāmagrīkṛtaṃ phalaṃ •
asti pratyayasāmagrī kuta eva phalaṃ vinā ||◎|| (20.24)

(8)a5 sāmagrīhetu▼(*phala*parīkṣā[3] nāma viṃśatitamam*) ||◎||

vinā vā saha vā nāsti vibhavaḥ saṃbhavena vai •
vinā vā saha vā nāsti saṃbhavo vibhavena vai || (21.1)
bhaviṣyati kathaṃ nāma vibhavaḥ saṃbhavaṃ vinā •
vinaiva janma maraṇaṃ na bhāvo[4] nodbhavaṃ vinā || (21.2)
saṃbhavenaiva ○ vibhavaḥ kathaṃ saha bhaviṣyati •
na janma maraṇaṃ caiva[5] tulyakālaṃ hi vidyate • || (21.3)
(8)a6 bhaviṣyati [ka]thaṃ nāma▼(saṃbhavo vibhavaṃ vin)ā •
anityatā hi bhāveṣu na kadācin na vidyate • ‹||› (21.4)[6]
sahānyonyena vā siddhir vvinānyonyena vā yayoḥ ‹•›
na vidyate tayoḥ siddhiḥ kathan nu [kha]lu vidyate • || (21.6)
kṣayasya saṃbhavo nāsti nākṣayasyāsti saṃbhavaḥ ‹•›
kṣaya○sya vibhavo nāsti vibhavo nākṣayasya ca • || (21.7)
saṃbhavaṃ vibhavaṃ caiva vinā bhāvo na vidyate ‹•›
(8)b1 ▼(saṃbhavo vibhavaś caiva) vinā bhāvān[7] na vidyate • ‹||› (21.8)[8]

---

[1] *kathaṃ janayate*: dJ *sā kathaṃ janayet*; LVP *[sā] kathaṃ janayet*；藏译诸本 རྒྱུ་རྣམས་དང་ནི་རྐྱེན་དག་གི། ། ཚོགས་པ་གང་ཡིན་དེ་ཡིས་ནི། ། བདག་གིས་བདག་ཉིད་མི་སྐྱེད་ན། ། འབྲས་བུ་<u>ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད</u>། །。参第一部分 § 3.1.4。

[2] *na sāmagrīkṛtaṃ tasmān*: dJ, LVP *na sāmagrīkṛtaṃ <u>phalaṃ</u>*； Saito 1985 *<u>tasmān</u> na sāmagrīkṛtaṃ*；ABh, BP, PP དེའི་ཕྱིར་ཚོགས་པས་བྱས་པ་དང་། །； MK, PSP དེ་ཕྱིར་ཚོགས་པས་བྱས་པ་མེད། །；《青目》、《般若灯》汉：是故果不從。参第一部分 § 3.1.5。

[3] *sāmagrīhetu(phalaparīkṣā)*: LVP *sāmagrīparīkṣā*； MK, PSP ཚོགས་པ་བརྟག་པ； MK, BP, PP རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་བརྟག་པ；《青目》、《安慧》：觀因果；《般若灯》汉：觀因、果、和合。

[4] *na bhāvo*: *vibhavo* (= dJ, LVP) 之误。

[5] *caiva*: = Saito 1985； dJ, LVP *caivaṃ*。

[6] dJ、LVP 以及藏译诸本、《般若灯》汉此处增加一颂，即 21.5 颂。唯 MK_{Ms} 与《安慧》中缺。《青目》似乎将第 5 颂合于第 3 颂之中。参第一部分 § 3.2.12。 以下颂号仍依 LVP 与 dJ。

[7] *bhāvān*: 从格； dJ, LVP *bhāvaṃ*。

[8] dJ, LVP *saṃbhavo vibhavaś caiva vinā bhāvaṃ na vidyate / saṃbhavaṃ vibhavaṃ caiva vinā bhāvo na vidyate //*；《青目》：若離於成壞，是亦無有法，若當離於法，亦無有成壞；《般若灯》汉：若離彼成壞， 則無有物體，是成壞二法，離物體亦無。ABh、BP、PP、《青目》和《般若灯》汉与此处写本中的句序相同。MK、PSP 则与 dJ、LVP 相同。《安慧》中无对应偈颂。参第一部分 § 3.2.6。

saṃbhavo vibhavaś caiva na śūnyasyopapadyate •
saṃbhavo ○ vibhavaś caiva nāśūnyasyopapadyate • || (21.9)
saṃbhavo vibhavaś caiva naikam[1] ity upapadyate •
saṃ[bhavo] vibhavaś caiva na nānety upa○padyate • || (21.10)
dṛśyate saṃbhavaś caiva vi[bhavaś ceti[2] te bhavet*] ‹•›
(dṛ)[śya](te) [saṃ](bhava)[ś c](aiva mohād vibha)[va eva ca] • || (21.11)
▼(na bhāvāj jāya)te bhāvo 'bhāvo bhāvān na jāyate • (8)b2
nābhāvāj jāyate bhāvo 'bhāvo 'bhāvān na jāyate • (21.12)[3]
na svato ○ jāyate bhāvaḥ parato naiva jāyate •
na sva[taḥ] parataś caiva [jā]yate jā[yate] kutaḥ ‹||› (21.13)
[bhā]vam abhyupapannasya śāśvatoccheda○darśanaṃ • {||}
prasajyate sa bhāvo hi nityo 'nity(o) ['p]i[4] [v](ā) [bhavet*] ‹||› (21.14)
(bhāvam a)[bhy](upapannasya naivoc)ch(edo) [na] (śāśva▽tam* • (8)b3
u)dayavyayasantānaḥ phalahetvor bhavaḥ sa hi • (21.15)
udayavyayasantānaḥ phalahetvor bhavaḥ○ sa cet* ‹•›
vyayasyepunarutpatter[5] hetūcchedaḥ prasajyate ‹||› (21.16)
[sadbhāvasya] svabhāvena nāsadbhāvaś ca yujyate • {||}
nirvvāṇakāle cocche○daḥ praśamād bhavasa[nta]teḥ ‹||› (21.17)
carame na niruddhe ca prathamo yujya[te bhavaḥ •
carame] nāniruddh(e) ca prathamo▼(yujyate bha)[v]aḥ ‹||› (21.18) (8)b4
niruddhyamāne carame prathamo yadi jāyate • {||}
niruddhyamāna eke sya[6] jāyamāno ○ aparo[7] bhavet*‹||› (21.19)

---

1 *naikam*: dJ, LVP *naika*。

2 *ceti*: dJ, LVP *caiva*；藏译诸本 མཐོང་ངོ་སྙམ་དུ་ཁྱོད་སེམས་ན།།。参第一部分 § 3.1.6。

3 dJ, LVP *na bhāvāj jāyate bhāvo bhāvo ’bhāvān na jāyate / nābhāvāj jāyate ’bhāvo ’bhāvo bhāvān na jāyate //*; MK、PSP དངོས་པོ་དངོས་ལས་མི་སྐྱེ་སྟེ།། དངོས་པོ་དངོས་མེད་ལས་མི་སྐྱེ།། དངོས་མེད་དངོས་མེད་མི་སྐྱེ་སྟེ།། དངོས་མེད་དངོས་ལས་མི་སྐྱེ་འོ།།; ABh, BP, PP དངོས་པོ་དངོས་ལས་མི་སྐྱེ་སྟེ།། དངོས་མེད་དངོས་ལས་མི་སྐྱེ་འོ།། དངོས་པོ་དངོས་མེད་མི་སྐྱེ་སྟེ།། དངོས་མེད་དངོས་མེད་མི་སྐྱེ་འོ།། (BP 第 3 句中 མེད 误作 ཡོད)；《青目》：從法不生法，亦不生非法，從非法不生，法及於非法；《般若灯》汉：有體不生體，亦不生無體，無體不生體，亦不生無體；《安慧》：有體不生體，無體不生體，體不生無體，有無體不生。由于该写本中未使用 *avagraha*， 此颂有两种读法，其一如转写中所示，也与 ABh、BP、PP、《青目》和《般若灯》汉的理解相同，另一种即 dJ 和 LVP 的读法，MK、PSP 与这种读法相同，《安慧》与之部分相同。

4 *['p]i*: dJ *’tha*；LVP *[’tha]*。参第一部分 § 3.1.7。

5 *vyayasyepunarutpatter*: *vyayasyā°* (= dJ, LVP) 之误。

6 *eke sya*: *ekaḥ syāj* (= dJ, LVP) 之误。

7 *aparo*: *’paro* (= dJ, LVP) 之误。

na cen niruddhyamānaś ca jāyamānaś ca vidyate[1] •
sārdhdhaṃ ca yeṣu mriyate[2] teṣu skandheṣu jāyate • || (21.20) ○
e[va]ṃ tri[ṣ]v ap(i) [kāleṣu] na yuktā [bhava]santatiḥ ‹•›
y(ā) nāsti tri[ṣu kāle]ṣu kutaḥ s(ā) [bhavasaṃtatiḥ][3] • ||◎|| (21.21)

(8)b5 ▾(saṃbhavavibhava)parīkṣā ekaviṃśat prakaraṇaṃ || ◎ ||

skandhā na nyānanyaḥ[4] skandhebhyo nāsmin skandhā na teṣu ○ saḥ ‹•›
tathāgataḥ skandhavān na katamo nu[5] tathāgataḥ || (22.1)
buddha[6] skandhān upādāya yadi nāsti svabhāvataḥ ‹•›
svabhāvata○ś ca yo nāsti kutaḥ sa parabhāvataḥ || (22.2)
pratītya parabhāvaṃ yaḥ sa nātmety[7] upapadyate •
(8)b6 ▾(yaś cānātmā) sa ca kathaṃ bhaviṣyati tathāgataḥ || (22.3)
yadi nāsti svabhā[vaś ca para]bhāvaḥ kathaṃ bhavāt*[8] ‹•› ○
svabhāvaparabhāvābhyām ṛte kaḥ sa tathāgataḥ || (22.4)
skandhān yady anupādāya bhavet kaścit tathāgataḥ ‹•› {||}
{skandhān ya○dy anupādāya bhavet kaścit tathāgataḥ}
sa idānīm upādadyād upādāya tato bhavet* || (22.5)

---

1 *vidyate*: dJ, LVP *yujyate*；MK, PSP ལྷན་ཅིག་ཏུ་ཡང་རིགས་མིན་ན།།；ABh, BP, PP ལྷན་ཅིག་སྦྱོར་བའང་ཡོད་མིན་ན།།。参第一部分 § 3.2.7。

2 *yeṣu mriyate*: dJ, LVP *mriyate yeṣu*。

3 *y(ā) nāsti tri[ṣu kāle]ṣu kutaḥ s(ā) [bhavasaṃtatiḥ]*: dJ *triṣu kāleṣu yā nāsti sā kathaṃ bhavasaṃtatiḥ*; LVP *[triṣu kāleṣu yā nāsti sā kathaṃ bhavasaṃtatiḥ]*; 藏译诸本：དུས་གསུམ་དག་ཏུ་གང་མེད་པ།། དེ་ནི་ཇི་ལྟར་སྲིད་པའི་རྒྱུན།།。参第一部分 § 3.1.8。

4 *nyānanyaḥ*: *nānyaḥ* (= dJ, LVP) 之误。

5 *nu*: dJ, LVP *'tra*。藏译诸本 དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་གང་ཞིག་ཡིན།།。参第一部分 § 3.1.9。

6 *buddha*: *buddhaḥ* (= dJ, LVP) 之误。

7 *sa nātmety*: = Saito 1985；dJ, LVP *so 'nātmety*。

8 *bhavāt*: *bhavet* (= dJ, LVP) 之误。

……

[此处约缺失8叶]

P Tsa 190b8, N Tsa 181b5, G Tsa 259a2, D Tsa 169a7, C Tsa 165b1

…

(gamyamānasya gamane
prasaktaṃ gamanadvayam •
yena tad gamyamānaṃ ca
yac cātra gamanaṃ punaḥ || 2.5)

བགོམ་ལ་འགྲོ་བ་ཡོད་ན་ནི། །
འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་[1]▼འགྱུར་ཏེ། ། P 191a
གང་གིས་བགོམ་པ་དེ་དང་ནི། །
དེ་ལ་འགྲོ་བ་གང་ཡིན་པའོ། ། (2.5)

(9?)a1 ▽(***gamyamānasya*** *gatiyuktasya gamane kalpyamāne* ***gamanadvayaṃ*** pra)s(a)jyate • **yena** ca gamanena yogā○d **gamyamānam** iti bhavati • **yac ca** [gamya]ta ity **attra punar** dv[i]tīyaṃ **gamanaṃ** [kalpyate • na] ca gamanadvayam iṣṭaṃ tasmād etad a○pi nopapadyate • (2.5)
ayaṃ cāttra doṣaḥ ‹•›

བགོམ་པ་འགྲོ་བ་དང་ལྡན་▼པ་ལ་འགྲོ་བར་བརྟགས་[2]ན། འགྲོ་ D 169b
བ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ། འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པས་བགོམ་པ་ཞེས་བྱ་བར་[3]འགྱུར་བ་དང་། དེ་ལ་འགྲོ་བ་ཞེས་བྱ་བའི་འགྲོ་བ་གཉིས་པར་བརྟག་པའོ། ། འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ནི་མི་འདོད་པས་དེའི་ཕྱིར་དེ་ཡང་མི་འཐད་དོ། ། (2.5)

དེ་ལ་སྐྱོན་གཞན་འདི་ཡང་ཡོད་དོ། །[4] བཤད་པ། །

dvau gantārau prasajyete •
[**prasakte**] **gamanadvaye** • (2.6ab)

འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་འགྱུར་[5]ན། །
འགྲོ་བ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་འགྱུར། །
གང་ཕྱིར་འགྲོ་པོ་མེད་པར་ནི། །
འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་▼ཕྱིར། ། (2.6) N 182a

(9?)a2 **gamanadvay(e) pra▼(sakte** *dvau ca* ***gantārau prasajyete*** • *kutaḥ* •

འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་[6]ན་འགྲོ་བ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན།

gantāraṃ hi tiraskṛt)y(a)
gamanaṃ nopapadyate • (2.6cd)

གང་ཕྱིར་འགྲོ་པོ་མེད་པར་ནི། །
འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཕྱིར། ། (2.6cd)

---

1 PNG 增加 བར。

2 བརྟགས: PNG བརྟག。

3 བྱ་བར: P བྱའང。

4 དོ། །: PNG དེ །； C དེ། །。

5, 6 འགྱུར: PNG གྱུར。

yasmāt sa○ti gantari gamanaṃ bhavati • na **gantāraṃ** pratyākhyāya **gamanaṃ** bhavati • tasmād **gamanadvaye prasakte** • **dvau gantārau pra○sajyete** • tac cāniṣṭaṃ • tad evam anekadoṣaprasaṃgād **gamyamānaṃ nai**va **gamyate** • yasmāc
(9?)a3 ca ▼ (*na gate nāgate na gamyamāne gamanam upapadyate* tasmā)n n[ai]va gamanaṃ vidyate •|| (2.6)

གང་གི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་པོ་ཡོད་ན་འགྲོ་བ་ཡང་ཡོད་ཀྱི། འགྲོ་བ་
པོ་སྤངས་ན་འགྲོ་བ་མེད་པ་དེའི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་
བར་འགྱུར་[1]ན་འགྲོ་བ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བས་
དེ་ཡང་མི་འདོད་དེ།[2] དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་སྐྱོན་དུ་མ་ཡོད་པས་
བགོམ་པ་ལ་འགྲོ་བ་མེད་པ་ཉིད་དོ།། གང་གི་ཕྱིར་སོང་བ་
དང་མ་▼སོང་བ་དང་བགོམ་པ་ལ་[3]འགྲོ་བ་མི་འཐད་པ་དེའི་ G 259b
ཕྱིར་འགྲོ་བ་མེད་པ་ཁོ་ནའོ།། (2.6)

attrāha • ○ yady api na gate nāgate na gamyamāne «gamana»m upapadyate • tathāpi gaṃtrāśrayam eva gamanam asti • gaṃtari hi gama○nam upalabhyata iti •|| ucyate •

འདིར་སྨྲས་པ། སོང་བ་དང་མ་སོང་བ་དང་བགོམ་པ་ལ་འགྲོ་བ་མི་འཐད་དུ་ཟིན་ཀྱང་། འགྲོ་བ་པོ་ལ་བརྟེན་པའི་འགྲོ་བ་ཡོད་པ་ཉིད་དེ། འདི་ལྟར་འགྲོ་བ་པོ་ལ་འགྲོ་བ་དམིགས་པའི་ཕྱིར་རོ།། བཤད་པ།

gaṃtāraṃ cet tiraskṛtya
gamanaṃ nopapadyate • (2.7ab)

གལ་ཏེ་འགྲོ་པོ་མེད་གྱུར་ན།།
འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ།།[4] (2.7ab)

(9?)a4 prāg abhihitaṃ •▼(*na* ***gantāraṃ tiraskṛtya gamanam upapadyate*** • *yadi* **gant**)**āraṃ** pratyākhyāya **gamanaṃ nopa○padyate** • katarat tad gamanaṃ yad gantrāśrayaṃ gantari varttate •||

འགྲོ་པོ་མེད་པར་གྱུར་ན་འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ བར་ནི་སྔར་བསྟན་ཟིན་ཏོ།། གལ་ཏེ་འགྲོ་བ་པོ་མེད་པར་གྱུར་ན་འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ན་གང་འགྲོ་བ་པོ་ལ་བརྟེན་[5]ཅིང་འགྲོ་བ་པོ་ལ་འཇུག་པའི་འགྲོ་བ་དེ་གང་ཡིན།

āha • na brūmo 'nyad gamanaṃ gantuḥ pṛthagbhūtam a○sti yad gantari varttata iti • kiṃ tu yena gamanena yogād gaṃteti bhavati • tad astīti brūmaḥ ||

སྨྲས་པ། གང་འགྲོ་བ་པོ་ལ་འཇུག་པའི་འགྲོ་བ་གཞན་འགྲོ་བ་
པོ་ལས་ཐ་དད་དུ་གྱུར་པ་ཡོད་དོ་ཞེས་ནི་མི་སྨྲའོ།།[6] འདི་ལྟར་
འགྲོ་བ་གང་དང་▼ལྡན་པས་འགྲོ་བ་པོ་ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་བ་ P 191b

---

[1] འགྱུར: PNG གྱུར 。
[2] དེ།: P དོ།། 。
[3] ལ: PNG པ 。
[4] G 增加 འགྲོ་པོ་མེད་གྱུར་ན།། འགྲོ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། 。
[5] བརྟེན: PNG རྟེན 。
[6] སྨྲའོ།།: PNG སྨྲའི། 。

དེ་ཡོད་དོ་ཞེས་སྨྲོ། །
འདིར་བཤད་པ། །

(9?)a5 ▼(*ucyate* •
gamane 'sati gantātha
kuta eva bhaviṣyati || 2.7 cd

▼འགྲོ་བ་མེད་ན་འགྲོ་བ་པོ། ། C 166a
ཡོད་པ་ཉིད་དུ་ག་ལ་འགྱུར། ། (2.7cd)

yadi kiṃci)d anāśrayaṃ gamanaṃ prasiddhaṃ syāt tena ○ gantur agantur vvā yogaḥ syāt* ‹•› na ca pṛthagbhūtam anāśrayaṃ gamanaṃ kiñcid asti ‹•› tenedānīṃ pṛthagasiddhena[1] ○ gamanena vinā **kuta eva** «te» gamanayogād **gantā bhaviṣyati** ‹•› gantari cāsati kasya
(9?)a6 gamanaṃ syāt* ‹•› ▼ (*tasmān nāsti gamanam* || (2.7)

གལ་ཏེ་རྟེན་ཙུང་ཟད་ཀྱང་མེད་པའི་འགྲོ་བ་ཞིག་རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་གྱུར་ན་ནི་དེ་དང་འགྲོ་བ་པོའམ། འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ལྡན་པར་ཡང་འགྱུར་གྲང་ན། ཐ་དད་པར་གྱུར་པ་རྟེན་མེད་པའི་▼འགྲོ་བ་ནི་འགའ་ཡང་མེད་དེ། དེས་ན་ཐ་དད་པར་གྲུབ་ D 170a
པའི་འགྲོ་བ་མེད་པར་ཁྱོད་ཀྱི་[1]འགྲོ་བ་[2]ལྡན་པས་འགྲོ་བ་པོར་འགྱུར་བ་ཡོད་པ་ཉིད་དུ་ག་ལ་འགྱུར། འགྲོ་བ་པོ་
▼མེད་ན་ཡང་སུ་ཡི་འགྲོ་བར་འགྱུར་ཏེ། དེ་བས་ན་འགྲོ་བ་ N 182b
▼མེད་དོ། ། (2.7) G 260a

āha • kim anena prapañcena • ya)d apekṣya gacchatīti {•} bhavati {•} ta○d gamanaṃ •||

སྨྲས་པ། སྤྲོས་པ་འདིས་ཅི་བྱ། གང་ལ་ལྟོས་[3]ནས་འགྲོའོ། །
ཞེས་བྱ་བ་དེ་འགྲོ་བ་ཡིན་ནོ། །

ucyate • syād edaṃ[2] gamanaprasiddhir yyadi gacchatīty etad eva prasiddhaṃ syān na caitat prasiddhyati • ○ kuto gamanaṃ prasetsyati • tat katham iti ‹•› iha sati gamane gaṃtā vā gacched agantā vā ‹||›
(9?)b1 ▼(*ucyate* •

འདིར་བཤད་པ། གལ་ཏེ་འགྲོའོ་[4]ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་གྱུར་ན་ནི་དེས་ན་འགྲོ་བ་ཡང་རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་འགྱུར་གྲང་ན། དེ་རབ་ཏུ་མི་འགྲུབ་པས་འགྲོ་བ་རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་ག་ལ་འགྱུར། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། འདི་ལ་འགྲོ་བ་ཞིག་ཡོད་ན་འགྲོ་བ་པོ་འམ། འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་འགྲོ་གྲང་ན།
འདིར་བཤད་པ།

---

[1] *pṛthagasiddhena*: *pṛthaksiddhena* 之误。
[2] *edaṃ*: *evaṃ* 之误。

[1] ཀྱི: DC ཀྱིས 。
[2] PNGDC 同，应补དང。
[3] ལྟོས: PNG བལྟོས 。
[4] འགྲོའོ: DC འགྲོ་བོ。

gantā na gacchate[1] **tāvad**
agantā naiva gacchati •
anyo gantur aga)[ntu]ś ca
kas tṛtīyo 'tha[2] **gacchati •** (2.8)

tasmā..[3] ○ gacchatīty eva «na» sidhyati • kutaḥ ‹•› anupapatteḥ ‹||› (2.8)

རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་མི་འགྲོ་སྟེ། །
འགྲོ་བ་པོ་མིན་འགྲོ་བ་[1]མིན། །
འགྲོ་པོ་འགྲོ་པོ་མིན་ལས་གཞན། །
གསུམ་པ་གང་ཞིག་འགྲོ་བར་འགྱུར། ། (2.8)

དེ་བས་ན་འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་བ་ཉིད་མི་འགྲུབ་བོ[2]། ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། མི་འཐད་པའི་ཕྱིར་རོ། ། (2.8)

katham iti •
gaṃtā tāvad gacchatīti
katham evopapatsyate •
gamanena vinā ○ gaṃtā
yadā naivopapadyate ‹||› (2.9)

ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། །
རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་འགྲོའོ་ཞེས། །
ཇི་ལྟར་འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །
འགྲོ་བ་མེད་ན་འགྲོ་བ་པོ། །
ནམ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། ། (2.9)

iha **gantā gacchatīty** attraikā gamikkriyā
(9?)b2 sā ca gacchat(ī)ty [attropa](*yuktā* • ▽ *tena gatirahito gantā yathā Guptaś Caitraś ca saṃjñāmātraṃ* prasajya)te • na caitad iṣṭaṃ • tad **yadā** gamanena ○ **vinā gantā naivopapadyate** • tadā **kathaṃ** nāme{«ga»}dam **upapatsyate gantā gacchatīti** ‹||› (2.9)

འདི་ལ་འགྲོ་བ་པོ་འགྲོའོ་[3]ཞེས་བྱ་བ་ལ། འགྲོ་བའི་བྱ་བ་གཅིག་པུ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་འགྲོའོ་[4]ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལ་ཉེ་བར་སྦྱར་བས་དེས་ན་འགྲོ་བ་པོ་ནི་འགྲོ་བ་དང་བྲལ་ཏེ། གུ་ཏྲ་[5]དང་ཅཻ་ཏྲ་བཞིན་དུ་མིང་ཙམ་དུ་གྱུར་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བས་དེ་ཡང་མི་འདོད་དོ། ། དེའི་ཕྱིར་[6]གང་གི་ཚེ་འགྲོ་བ་མེད་ན་འགྲོ་བ་པོ་ནམ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་བ་དེའི་ཚེ་འགྲོ་བ་པོ་འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། (2.9)

---

1 *gacchate*: = MacDonald 2007; dJ, LVP *gacchati*。

2 *'tha*: = dJ; LVP *hi*。

3 *tasmā..*: *tasmād* 之误。

1 བ: DC པོ。

2 བོ: PNDC པོ。

3 DC 增加 ། ། 。

4 འགྲོའོ: DC འགྲོ 。

5 གུ་ཏྲ: DC གུབ་ཏ。

6 ཕྱིར: DC ཚེ 。

kiṃ ca bhūyaḥ ‹•›

pakṣo gantā gacchatī○ti
yasya tasya na yujyate[1] **•**
gamanena vinā gantā
gantur ggamanam icchataḥ ‹‖› (2.10)

ཡང་གཞན་ཡང་བཤད་པ།

གང་གི་ཕྱོགས་ལ་འགྲོ་བ་པོ། །
འགྲོ་བ་▼དེ་ལ་འགྲོ་མེད་པའི། ། P 192a
འགྲོ་པོ་ཡིན་པར་ཐལ་འགྱུར་ཏེ། །
འགྲོ་▼པོ་འགྲོ་བར་འདོད་ཕྱིར་རོ། ། (2.10) G 260b

(9?)b3 **yasya** tu mataṃ mā bhū▼(d *eṣa doṣa iti* ***gantā*** *gamanena yogād* ***gacchatīti*** **tas**)yāpi **gantur ggamanam icchataḥ** ○ **gaṃte**ty atropayuktā gamikkriyeti kṛtvā • **gamanena vinā gantā** prasajyate • gamanena vinā gacchatīty eta○t prasajyata ity arthaḥ ‹•› na caitad upapadyate ‹•› kathaṃ hi nāma gacchatīty etad agatikaṃ syād iti ‖ (2.10)

གང་གི་ཕྱོགས་ལ་སྐྱོན་དེར་གྱུར་ན་མི་རུང་ངོ་སྙམ་པས་འགྲོ་བ་
པོ་འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པས་འགྲོའོ[1]་སྙམ་པ་དེ་ལ་ཡང་འགྲོ་བ་
པོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལ་འགྲོ་བའི་བྱ་བ་ཉེ་བར་སྦྱར་བ་བྱས་པས་འགྲོ་
བ་མེད་པའི་འགྲོ་བ་པོ་ཡིན་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་སྟེ། ▼འགྲོ་ C 166b
བ་པོ[2]་འགྲོ་བར་འདོད་པའི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་མེད་པར་འགྲོའོ་
ཞེས་བྱ་བ་དེར་ཐལ་བར་འགྱུར་རོ། ། ▼ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་ N 183a
གོ། ། དེ་ནི་མི་འཐད་དེ། འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ། འགྲོ་བ་མེད་
པར་ཇི་ལྟར་འགྱུར་རོ། །[3] (2.10)

(9?)b4 ▼(*atha mā bhūd eṣa doṣa iti ganteti gacchatīty* eta)c cobhayam api gatiyuktam i○ti • attrāpy ayaṃ doṣaḥ ‖

gamane dve prasajyete
gantā yady uta gacchati ‹•›
gaṃteti cājyate[2] {•} **yena**
gantā san yac ca ga○cchati • (2.11)

ཅི་སྟེ་▼སྐྱོན་དེར་གྱུར་ན་མི་རུང་ངོ་སྙམ་པས་འགྲོ་བ་པོ་ D 170b
ཞེས་བྱ་བ་དང་། འགྲོའོ[4]་ཞེས་བྱ་བ[5]་དེ་གཉི་ག་ཡང་འགྲོ་བ་
དང་ལྡན་ནོ་ཞེ་ན། དེ་ལ་ཡང་སྐྱོན་འདི་ཡོད་དེ། བཤད་པ།

གལ་ཏེ་འགྲོ་པོ་འགྲོ་འགྱུར[6]་ན། །
འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་འགྱུར་ཏེ། །
གང་གིས་འགྲོ་པོར་མངོན་པ་དང་། །
འགྲོ་པོར་གྱུར་ནས་གང་འགྲོ་བའོ། ། (2.11)

---

1 *na yujyate*: dJ, LVP *prasajyate*。

2 *cājyate*: = dJ; LVP *cocyate*。

1 འགྲོའོ: DC འགྲོ་པོ 。

2 PNG 增加 འགྲོ་བ་པོ 。

3 རོ། ། : PNG ། 。

4 འགྲོའོ: DC འགྲོ་བ་པོ。

5 བྱ་བ: PNG པ。

6 འགྱུར: PNG གྱུར 。

gatiyuktasya gantur ggamane kalpyamāne
gamanadvayaṃ prasajyate • **yena** ca
(9?)b5 gamanena▼ (*yogād **gantety ajyate** • tac ca*
*gamanaṃ **yad** apekṣya*) **gacchatī**ti bhavati
• na ca gamanadva○yam iṣṭaṃ • sati ca
gamanadvayaprasaṃge • pūrvvavad eva
dvau gantārau prasajyete • tac cāniṣṭaṃ
tasmād gantā ○ gacchatīty etat tāvan
nopapadyate •

འགྲོ་བ་པོ་འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པ་ལ་འགྲོ་བར་བརྟགས་[1]ན་འགྲོ་བ་[2]གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ། འགྲོ་བ་གང་དང་[3]ལྡན་པས་འགྲོ་བ་པོ་ཞེས་བྱ་བར་མངོན་པ་དང་། དེ་འགྲོ་བ་གང་ལ་ལྟོས་[4]ནས་འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་བའོ། །འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ནི་མི་འདོད་[5]དེ། འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་གྱུར་ན་སྔ་མ་བཞིན་དུ་འགྲོ་བ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བས་དེ་ཡང་མི་[6]འདོད་དེ་དེ་ལྟ་བས་འགྲོ་བ་པོ་འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་མི་འཐད་དོ། །

idānīm agaṃtā naiva gacchati • yadā
(9?)b6 gantā gacchatīty eta▼(*n nopapadyate tadā*
gatirahito 'gantā gacchatī)t[i] katham
evopapadyate • ○ tasmād agantā naiva
gacchati • tatraitat syād gantā cāgantā ca
gacchatīti •

ད་ནི་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ཡང་མི་འགྲོ་སྟེ། གང་གི་ཚེ་འགྲོ་བ་
པོ་འགྲོའོ་[7]ཞེས་བྱ་བ་དེ་མི་འཐད་[8]པ་དེའི་[9]ཚེ་ ▾ འགྲོ་བ་པོ་ G 261a
མ་ཡིན་པ་འགྲོ་བ་དང་བྲལ་བའང་འགྲོ་བའོ། ། ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། དེ་ལྟ་བས་ན་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ཡང་མི་འགྲོའོ། ། དེ་ལ་འདི་སྙམ་དུ་འགྲོ་བ་པོ་ཡིན་པ་དང་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་འགྲོ་བར་སེམས་ན།

ucyate •

བཤད་པ།

anyo gantur agantuś ca
ka○s tṛ‹tī›yo 'tha[1] gacchati • (2.8cd)

འགྲོ་པོ་འགྲོ་པོ་མིན་ལས་གཞན། །
གསུམ་པ་[10]གང་ཞིག་འགྲོ་བར་འགྱུར། ། (2.8cd)

1 *'tha*: = dJ; LVP *hi*。

1 བརྟགས: PNG བརྟག。
2 P 缺 བ。
3 དང: DC དག。
4 ལྟོས: PNG བལྟོས。
5 འདོད: DC འཐད。
6 P 缺 མི。
7 འགྲོའོ: DC འགྲོ་པོ。
8 འཐད: G འཐ 。
9 དེའི: DC དེ 。
10 པ: DC པོ。

ko 'sau gantur agantuś cānyas tṛtīyo gaṃtā cāgantā ca yo gacchatīty upapad[ya](t)[e]
(10?)a1 ‹•› ▼ [ta]smād abhāvād eva gaṃtā cāgantā ca na gacchati • tad yasmān na gaṃtā agaṃtā gantā agantā ca gacchatīty upapadya[te •] ○ [tas]mād gacchatīti na prasiddhyati • gacchatīty attra cāsati kuto gamanaṃ prasiddhyati •||

འགྲོ་བ་པོ་དང་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ལས་གཞན་པ་[1]གསུམ་
པ། འགྲོ་བ་པོ་ཡིན་པ་དང་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་གང་འགྲོའོ་
ཞེས་བྱ་▼བར་འཐད་པ་ཞིག་གང་ཞིག་ཡིན། དེ་ལྟ་[2]བས་ན P 192b
མེད་པ་[3]ཁོ་ནའི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་པོ་[4]ཡིན་པ་དང་འགྲོ་བ་པོ་མ་
ཡིན་པ་ཡང་མི་འགྲོའོ།། དེ་ལྟར་གང་གི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་པོ་དང་།
འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་དང་། འགྲོ་བ་པོ་ཡིན་པ་དང་། འགྲོ་བ་པོ་
མ་ཡིན་པ་འགྲོའོ།། ཞེས་བྱ་བ་དེ་མི་འཐད་པ་དེའི་ཕྱིར་
འགྲོའོ་ཞེས་▼བྱ་བ་དེ་རབ་ཏུ་མི་འགྲུབ་བོ།། འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་ N 183b
བ་དེ་མེད་ན་འགྲོ་བ་རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་ག་ལ་འགྱུར།

āha yady api na gantā ○ [nāgantā na gantā c](*āgantā ca gacchatīty*) [upapadya](t)[e •] (ta)[thāpi] (Gu)[pto gacchati] Caitro
(10?)a2 gacchatīty attra gaccha(tī)▼ty upapadyate •

འདིར་སྨྲས་པ། འགྲོ་བ་པོ་དང་། འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་དང་།[5]
འགྲོ་བ་པོ་ཡིན་པ་དང་། འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་འགྲོའོ།། ▼ཞེས C 167a
བྱ་བ་མི་འཐད་དུ་ཟིན་ཀྱང་། གུ་པྟ།[6]འགྲོའོ།། ཙཻ་ཏྲ་འགྲོའོ་
ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལ་འགྲོའོ་ཞེས་བྱ་བ་འཐད་དོ།།

ucyate • na kiṃcid uktaṃ ‹•› nanu Guptāśrayaiveyaṃ cintā kṛtā kiṃ Gupto gantā san gacchati utāgantā gacchati ○ uta gantā cāgantā ca bhūtvā gacchatīti • tasmād yatkiṃcid etat* ‹||› (2.11)

བཤད་པ། དེས་ནི་ཅི་ཡང་སྨྲས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། གུ་པྟ།[7]ལ་
བརྟེན་ན་ཅི་གུ་པྟ་[8]འགྲོ་བ་པོར་[9]གྱུར་ནས་འགྲོའམ། ▼འོན་ D 171a
ཏེ་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་[10]འགྲོའམ། འོན་ཏེ་འགྲོ་བ་པོ་ཡིན་པ་
དང་། ▼འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ཞིག་འགྲོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་གསལ་ G 261b
བ་[11]མ་བྱུས་སམ། དེ་ལྟ་བས་ན་འདི་ནི་ཀྱི་ནའོ།། (2.11)

---

1 G 增加 ལས 。

2 PNG 缺 ལྟ 。

3 པ: DC པའི。

4 DC 增加 མ。

5 DC 缺 འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་དང་།。

6, 7 གུ་པྟ།: DC གུབ་ཏ。

8 གུ་པྟ: DC གུབ་ཏ。

9 བ་པོར: P བོར。

10 DC 缺 པ。

11 གསལ་བ: PNG བསལ་བ，应为 བསམ་པ?

attrāha • vidyata eva gamanaṃ ‹•› kutaḥ
‹•› gamikkriyāprā○raṃbhasadbhāvāt* ‹•›
[iha ya](*dy apy eta*)[n na śakyate vaktuṃ
gatam agataṃ] gamyamānaṃ vā gamyata
(10?)a3 iti▼tathāpy avasthitaḥ san yadā pravarttate
• tadā sthānakkriyānivṛtter anantaraṃ
gamikkriyāpravṛtti○r bhavati • tasmāt
kriyāprāraṃbhasadbhāvād vidyata eva
gamanaṃ •||

འདིར་སྨྲས་པ། འགྲོ་བ་ནི་ཡོད་པ་ཁོ་ནའོ།། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འགྲོ་བའི་བྱ་བ་རྩོམ་པ་[1]ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ།། འདི་ལ་སོང་བ་དང་མ་སོང་བ་དང་བགོམ་[2]པ་ལ་འགྲོ་བ་[3]ཡོད་དོ།། ཞེས་བྱ་བ་དེ་བརྗོད་པར་མི་ནུས་སུ་ཟིན་ཀྱང་། གང་གི་ཚེ་སྡོད་པ་ལས་འགྲོ་བ་དེའི་ཚེ་ན་སྡོད་པའི་བྱ་བ་[4]འདས་མ་ཐག་ཏུ་འགྲོ་བའི་བྱ་བ་འཇུག་པར་འགྱུར་བས་དེ་ལྟ་བས་[5]ན་བྱ་བ་རྩོམ་པ་ཡོད་པས་འགྲོ་བ་ཡོད་པ་[6]ཁོ་ནའོ།།

ucyate • kim idaṃ bhavāṃ
saṃjñānta{{..}}reṇa ○ saṃmohita[ñ
ce]taḥ sva(putramu)[kha](ṃ) (*na*) [jānā]ti •
[yas tvaṃ tam evā]rtham
abhidhānāṃtareṇottarabuddhyā bravīṣi
(10?)a4 [•[1]] ▼nanu yo 'py asau kkriyāprārambhaḥ
parikalpyate • so 'pi gate vā syād agate vā
gamyamāne vā ‹•› ta○ttra pūrvvoktair eva
hetubhiḥ ‹•›

བཤད་པ། ཅི་ཁྱོད་མིང་གཞན་དུ་བསྒྱུར་བས་སེམས་རྨོངས་ནས་རང་གི་བུ་རྔོ་མི་ཤེས་སམ། ཁྱོད་དོན་དེ་ཉིད་ལ་བློ་ཕྱི་མས་བརྗོད་པ་གཞན་གྱིས་བརྗོད་ཀྱི།།[7] འགྲོ་བའི་བྱ་བ་རྩོམ་པ་ཡོད་པར་ཡོངས་སུ་བརྟགས་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡང་སོང་བ་འམ་མ་སོང་བ་འམ། བགོམ་པ་ལ་ཡོད་གྲང་ན། དེ་ལ་གཏན་ཚིགས་སྔར་བསྟན་པ་དག་ཉིད་ཀྱིས་བཤད་པ།

gate nārabhyate gantuṃ • (2.12a)
kutaḥ ‹•› gamikkriyānivṛtteḥ ‹•›
gantuṃ nārabhyate [a][2]**gate** ‹•› (2.12b)
○kutaḥ • [gamikkriyāyā a](nārambhāt* •)
(nārabhyate ga)myamāne ‹•› (2.12c)

སོང་ལ་འགྲོ་བའི་རྩོམ་མེད་དེ[8]།། (2.12a)
ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འགྲོ་བའི་བྱ་བ་འདས་ཟིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།
མ་སོང་བ་ལའང་འགྲོ་རྩོམ་མེད།། (2.12b)
▼ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འགྲོ་བའི་བྱ་བ་[9]མ་བརྩམས་པའི་ཕྱིར་རོ།། P 193a
བགོམ་[10]ལ་རྩོམ་[11]པ་ཡོད་མིན་ན།། (2.12c)

[1] 此处写本上的一个圆形符号可能作标点用。
[2] 此处模糊的字迹像是 *a* 的独立形式，但是根据格律，应为*avagraha*。参dJ, LVP *'gate*。

[1] པ: G པའི。
[2] བགོམ: C དགོམ 。
[3] P 增加 པོ 。
[4] བྱ་བ: DC བྱས་པ 。
[5] P 缺 དེ་ལྟ་བས。
[6] ཡོད་པ: P འགྲོ་བ。
[7] ཀྱི།།: DC ཀྱི; P གི།། 。
[8] དེ: C ད 。
[9] བ: PNG བའི 。
[10] G 增加 པ 。
[11] རྩོམ: PN བརྩོམ 。

kutaḥ ‹•› gamyamānābhāvā‹d› dvigama-
(10?)a5 naprasaṃgā(t* •)▼dvigantṛprasaṃgāc ca •
tad ācakṣvedānīm uttara[lu]bdhakaḥ[1] ‹•›

ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། བགོམ་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་དང༌། འགྲོ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་དང༌། འགྲོ་བ་པོ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

gantum ārabhyate kuheti • (2.12d)

▼གང་དུ་འགྲོ་བ་རྩོམ་པར་བྱེད། ། (2.12d) N 184a

ཅེས་བྱ་བའི་ལན་དེ་▼ད་སྨྲོས་ཤིག། དེ་ལྟ་བས་ན་[1]འགྲོ་ G 262a
བའི་རྩོམ་པ་མེད་དོ། ། རྩོམ་པ་མེད་ན་འགྲོ་བ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། (2.12)

tasmān nāsti gamanā○raṃbhaḥ • āraṃbhe cāsati kuto gamanaṃ || (2.12)

attrāha • [vidyata eva] gamanaṃ ‹•› kutaḥ
‹•› ga[myamāna]gatāgata[sa]dbhāvāt* ‹•›
○ yasmād gatiyo(gād gamyamāne)[ti
bhavati] (• anta)[gate] gatam iti bhavati •
(10?)a6 ▼[a]prāptāṃ gamikkriyām avekṣya {•}
[agatam iti bhavati •] tasmād
gamyamānagatāgatasadbhāvād asti ○
gamanam iti ||

འདིར་སྨྲས་པ། འགྲོ་བ་ནི་ཡོད་པ་ཁོ་ནའོ། ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། བགོམ་པ་དང་སོང་བ་དང་མ་སོང་བ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། གང་གི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་བགོམ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ལ། འགྲོ་བ་མཐར་ཕྱིན་པ་ནི་སོང་བ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན། འགྲོ་བའི་བྱ་བ་མ་སོང་བ་ལ་ལྟོས་ནས་མ་སོང་བ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་པས་ན་དེ་ལྟ་བས་ན་བགོམ་པ་དང་སོང་བ་དང༌། མ་སོང་བ་ཡོད་
པའི་▼ཕྱིར་འགྲོ་བ་ཡོད་དོ། ། C 167b

[uc]yate ‹•› kim idaṃ bhavān ā(*kāśa utti*)[ṣṭhaṃ varna]m[2] eti • [yadā]

བཤད་པ། ཅི་ཁྱོད་ནམ་མཁའ་འདི་ལ་ལྷུང་བར་བསྐྱོད་དམ། གང་གི་ཚེ།

prā[g a]sti[3] **[gamanā]rambhād**
gamyamā○naṃ na no[4] **gataṃ •**
yatrā[rabhyeta gama]naṃ (2.13abc)

འགྲོ་བ་རྩོམ་པའི་སྔ་རོལ་ན། །
གང་དུ་འགྲོ་བ་རྩོམ་འགྱུར་བ། །
▼བགོམ་པ་མེད་ཅིང་སོང་བ་མེད། ། (2.13abc) D 171b

(*iha* ***prāg gamanārambhāt***) sthitasya
[tasya] **naiva gamyamānam a**[**sti**] «**no**
(10?)b1 **gatam** (ap)i» ▼ [ya]**ttra gamanam**
ārabhyeta • gamanāraṃbhe cāsati kuto
gamyamānaṃ gatiyuktaṃ • gatiyoge
cāsati {•} ○ kuto gatyavasānaṃ •

འདི་ལ་འགྲོ་བ་རྩོམ་པའི་སྔ་རོལ་སྡོད་པར་གྱུར་པ་ན་གང་དུ་འགྲོ་བ་རྩོམ་པར་འགྱུར་བའི་བགོམ་པ་ཡང་མེད་ཅིང༌། སོང་བ་ཡང་མེད་དོ། ། འགྲོ་བ་རྩོམ་པ་མེད་ན་བགོམ་པ་འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པར་ག་ལ་འགྱུར། འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པ་མེད་ན་འགྲོ་བ་མཐར་ཕྱིན་པ་ཡོད་པར་ཡང་ག་ལ་འགྱུར།

---

[1] *-lubdhakaḥ* 一词在 BP 中无对应。
[2] *[varna]m*: *vartanam* 之误？参 BP བསྐྱོད།。
[3] *prāg asti*: = Saito 1985; dJ, LVP *na pūrvaṃ*。
[4] *no*: = MacDonald 2007; dJ, LVP *vā*。

[1] PNG 缺 ན 。

āha • agatam asti tattra gamanam ārapsyata iti || ucyate •

agate gamanaṃ kutaḥ ‹||› (2.13d)

འདིར་སྨྲས་པ། མ་སོང་བ་ནི་ཡོད་དེ། དེར་འགྲོ་བ་རྩོམ་པར་འགྱུར་རོ། ། བཤད་པ།

མ་སོང་འགྲོ་བ་ག་ལ་ཡོད། །[1](2.13d)

ihāvasthitasyā○vispandamānasya yad
agataṃ tattra nāsty āraṃbhaḥ ‹•› yadā ca
(10?)b2 vispandate tadā yattrāvakāś(e)▼vispandate
nāsāv agato bhavati • yaś ca tadā agato
'vakāśo bhavati • na tattra vispandate ○
tasmād **agate kuto gamanā**raṃbhaḥ ‹||›
(2.13)

འདི་ལ་སྡོད་ཅིང་མི་བསྒྱོད་[2]པ་གང་ཡིན་པ་དེ་[3]ནི་མ་སོང་
བ་སྟེ། དེ་ལ་ནི་རྩོམ་པ་མེད་དོ། ། གང་གི་ཚེ་སྒྱོད་པར་
བྱེད་པ་དེའི་ཚེ་ན་ནི་གོ་སྐབས་གང་དུ་སྒྱོད་པར་བྱེད་པ་དེ་མ་
སོང་བ་མ་ཡིན་ནོ། ། དེའི་ཚེ་མ་སོང་བའི་གོ་▼སྐབས་གང་ G 262b
ཡིན་པ་དེ་ལ་ནི་བསྒྱོད་[4]པ་མེད་དོ[5]། །དེ་ལྟ་བས་ན་མ་སོང་བ་ལ་
འགྲོ་བའི་རྩོམ་པ་ག་[6]ལ་ཡོད། །(2.13)

evaṃ parīkṣite

དེ་ལྟར་བརྟགས་ན།

gataṃ kiṃ gamyamānaṃ
kim agataṃ {•} **kiṃ vikalpyate** •
adṛśyamāna ○ **ārambhe**
gamanasyaiva sarvvathā • (2.14)

འགྲོ་རྩོམ་▼རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ། ། P 193b
སྣང་བ་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་ན། །
སོང་བ་ཅི་ཞིག་བགོམ་པ་ཅི་ཡ། །
མ་སོང་ཅི་ཞིས་རྣམ་པར་བརྟག། །(2.14)

yadaivaṃ sarvveṇa prakāreṇa
(10?)b3 vimṛśyamāno gamanāraṃbha eva ▼ na
dṛśyate • tadā **kim** etad bhavatā **gataṃ
vikalpyate kiṃ gamyamānaṃ kim
agataṃ** • (2.14)

གང་གི་ཚེ་དེ་ལྟར་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རྣམ་པར་བརྟག་[7]པ་
ན་འགྲོ་བའི་རྩོམ་པ་སྣང་བ་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་པ་དེའི་ཚེ་ཁྱོད་ཀྱི་
▼སོང་བ་ཡང་ཅི། བགོམ་པ་ཡང་ཅི། མ་སོང་བ་དེ་ཡང་ཅི། N 184b
ཞེས་རྣམ་པར་བརྟག། །(2.14)

---

1 མ་སོང་འགྲོ་བ་ག་ལ་ཡོད། །: PN མ་སོང་བ་འགྲོ་བ་གང་ལ་ཡོད། །; G མ་སོང་བ་གང་ལ་ཡོད། །。

2 བསྒྱོད: PNG སྒྱོད。

3 PNG 缺 དེ。

4 བསྒྱོད: PNG སྒྱོད。

5 དོ: N དེ 。

6 ག: DC གང 。

7 བརྟག: PNG བརྟགས。

āha • agataṃ tā○vad astīti •||

སྨྲས་པ། རེ་ཞིག་མ་སོང་བ་ནི་ཡོད་དོ།།

ucyate • kim idaṃ bhavān ajātaputtramaraṇāt santapyate • yas tvam asati gate agataṃ kalpa○yasi • gatapratipakṣo hy agatam • tad yadi gamanam[1] eva nāsti kutas te agataṃ bhaviṣyati ||

བཤད་པ། ཅི་ཁྱོད་བུ་མ་བཙས་པར་འཆི་བའི་མྱ་ངན་བྱེད་དམ། ཁྱོད་སོང་བ་མེད་པར་མ་སོང་བ་ལ་རྟོག་གོ།། འདི་ལྟར་སོང་བའི་གཉེན་པོ་ནི་མ་སོང་བ་[1]ཡིན་ན། དེ་ལ་གལ་ཏེ་སོང་བ་ཉིད་མེད་ན་ཁྱོད་ཀྱི་མ་སོང་བ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར།

(10?)b4 ▼attrāha • yadi pratipakṣābhāvād agataṃ nāsti hanta siddhaṃ gamanaṃ • « [kutaḥ] ‹•› pratipakṣasadbhāvāt* || » gamanasya hi pratipakṣo ○ vidyate sthānaṃ • tasmāt pratipakṣasadbhāvād vidyata eva gamanaṃ ||

སྨྲས་པ། གལ་ཏེ་གཉེན་པོ་མེད་པས་མ་[2]སོང་བ་མེད་ན་འོ་ན། འགྲོ་བ་[3]འགྲུབ་བོ[4]།། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། མི་མཐུན་པ་[5]ཡོད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། འདི་ལྟར་འགྲོ་བའི་མི་མཐུན་པ་སྡོད་པ་ཡོད་དེ།[6] དེ་[7]བས་ན་མི་མཐུན་པ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་ཡོད་པ་ཁོ་ནའོ།།

ucyate • syād gamanaṃ yadi sthānaṃ syāt*‹•› ○ na ca sthānam upapadyate • kuto gamanaṃ bhaviṣyati ‹•› katham iti
(10?)b5 ‹•› iha yadi sthānam* syāt* ▼ tad gantur agantur vvā syāt* ‹•› tattra ||

བཤད་པ[8]། གལ་ཏེ་སྡོད་པ་ཡོད་ན་ནི་འགྲོ་བ་ཡང་[9]ཡོད་པར་འགྱུར་གྲང་ན། སྡོད་པ་མི་འཐད་པས་འགྲོ་བ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། ཇི་ལྟར་[10]ཞེ་ན། འདི་ལ་གལ་ཏེ་སྡོད་པ་ཡོད་པར་གྱུར་ན། འགྲོ་བ་པོའི་འམ། འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པའི་ཡིན་
▼གྲང་ན། དེ་ལ། C 168a

1 *gamanam*: *gatam* 之误。参 BP སོང་བ。

1 བ: PNG བར。
2 PNGDC 缺 མ。
3 PNG 增加 འགྲོ་བ。
4 བོ: DCN པོ 。
5 པ: DC པའི。
6 དེ།: PNG དོ།།。
7 PNG 增加 ལྟ。
8 PNG 增加 ལས。
9 N 缺 ཡང。
10 ལྟར: PNG ལྟ 。

gaṃtā na tiṣṭhate[1] **tāvad**
agantā naiva tiṣṭhati •
anyo gantur aga○ntuś ca
kas tṛtīyo 'tha tiṣṭhati • (2.15)

རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་མི་སྡོད་དེ[1]། །
▾འགྲོ་བ་པོ་མིན་སྡོད་པ་མིན། ། G 263a
འགྲོ་པོ་འགྲོ་པོ་མིན་ལས་གཞན། །
གསུམ་པ་གང་▾ཞིག་སྡོད་པར་འགྱུར། ། (2.15) D 172a

gantā na tiṣṭhate tāvat* ‹•› kutaḥ ‹•› anupapatteḥ ‹•›

དེ་ལྟ་བས་ན་སྡོད་པ་ནི་མེད་པ་ཁོ་ནའོ། །ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། མི་འཐད་པའི་ཕྱིར་རོ། ། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། བཤད་པ།

gantā tāvat tiṣṭhatīti {•}
ka○tham evopapatsyate •
gamanena vinā gaṃtā
yadā naivopapadyate • (2.16)

རེ་ཞིག་འགྲོ་པོ་སྡོད་དོ་ཞེས། །
ཇི་ལྟར་འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །
འགྲོ་བ་མེད་ན་འགྲོ་བོ། །
ནམ་ཡང་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། ། (2.16)

(10?)b6 iha gatiyogāt* ▾ gaṃtā «[bhavati]» • **gamanena** tu **vinā gantā naivopapadyate** • gatinivṛttiś ca sthānam ity ucyate • ○ tayoś ca virodhinoḥ sthānagamanayor ekattra samāveśo nāsti • tad evaṃ sati **gantā tiṣṭhatīty** etat **tā○vat katham evopapatsyate** ‹•›

འདི་ལ་འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པས་འགྲོ་བ་པོར་འགྱུར་བས་འགྲོ་བ་མེད་ན། འགྲོ་བ་པོར་མི་འཐད་པ་ཉིད་དོ། ། འགྲོ་བ་ལོག་པ་ནི་སྡོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ན་འགྲོ་བ་དང་སྡོད་པ་མི་མཐུན་པ་དེ་གཉིས་གཅིག་ན་ལྷན་ཅིག་འདུག་པ་མེད་དོ། ། དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་▾རེ་ཞིག་འགྲོ་བ་པོ་སྡོད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར། P 194a

idānīm agantā naiva tiṣṭhati kutaḥ ‹•› gater abhāvāt* ‹•› iha gatinivṛ(ttiḥ)

ད་[2]ནི་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ཡང་མི་སྡོད་དེ།[3]ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འགྲོ་བ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། ། འདི་ལ་འགྲོ་བ་ལོག་པ་ནི་སྡོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ན་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ནི་འགྲོ་བ་དང་བྲལ་བའི་ཕྱིར་སྡོད་པ་ཉིད་ཡིན་པས་དེ་ལ་ཡང་སྡོད་པས་ཅི་ཞིག་བྱ། སྡོད་པ་དེ་ལ་ཡང་སྡོད་པར་བརྟག་ན། སྡོད་པ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་དང་། སྡོད་པ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བས་དེའི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ་ཡང་མི་སྡོད་དོ། །

---

[1] *tiṣṭhate*: = MacDonald 2007; dJ, LVP *tiṣṭhati*。

[1] དེ: N དོ。
[2] ད: DC དེ 。
[3] དེ: P དོ།། 。

[此处约缺失 10 叶]

……

(*tasmād idānīṃ saṃskṛtalakṣaṇaṃ*
[21?]a1 *parīkṣaṇī*)▼[yam iti] • tathety ucyate •||

……

འདིར་སྨྲས་པ། ཁྱོད་ཀྱིས་འདོད་ཆགས་དང་ཆགས་པ་བརྟག་པ་དེ་བྱས་པས་ཁོ་བོའི་ཡིད་སྟོང་པ་ཉིད་ཅན་པ་ལ་སྐྱོ་བར་བྱས་ཀྱིས[1]། དེའི་ཕྱིར་ད་[2]ནི་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་བརྟག་▼ N 200b
པར་བྱ་བའི་རིགས་སོ། །བཤད་▼པ། དེ་ལྟར་བྱའོ། ། P 209b

a[ttrā]ha • ihotpādasthitibhaṃgāḥ [sāmā]nyaṃ saṃskṛtalakṣaṇam ity apadiṣṭaṃ • ○ [na cāsato] [lakṣaṇā](pade)[śo yuktaḥ tasmāl lakṣaṇasadbhā](vād asti) [saṃskṛtam iti •] ucyate • na saṃskṛ[tala]kṣaṇa○m upapadyate • [kutas tadbhāvāt saṃskṛtaṃ bhavi]ṣyati • (katha)m iti [cet* •] (prā)[k pratiṣiddhatvā](*d uktena*)

འདིར་སྨྲས་པ། འདི་ལ་སྐྱེ་བ་དང་། གནས་པ་དང་འཇིག་[3]པ་དག་འདུས་བྱས་ཀྱི་སྤྱིའི་མཚན་ཉིད་དུ་བསྟན་ཏེ། མེད་པ་ལ་ནི་མཚན་ཉིད་བསྟན་པར་ཡང་[4]མི་རིགས་པས་མཚན་ཉིད་ཡོད་པའི་ཕྱིར་འདུས་བྱས་ཡོད་དོ། །

བཤད་པ། འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་མི་འཐད་པས་དེ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་འདུས་བྱས་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། གལ་ཏེ་ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། སྔར།

[21?]a2 ▼[nālakṣaṇe lakṣaṇa]sya
pravṛttir na sahalakṣaṇa[1](5.3ab) iti ‹•› kiṃ ca bhūyaḥ ||

མཚན་ཉིད་མེད་ལ་མཚན་ཉིད་ནི། །
མི་འཇུག་མཚན་ཉིད་▼བཅས་ལ་མིན། །(5.3ab) G 284b

ཞེས་བསྟན་པས་བཀག་ཟིན་པའི་ཕྱིར་རོ། ། ཡང་གཞན་ཡང་།

yadi saṃskṛta utpādas
tattra ○ yuktā ttrilakṣanī •
a[thā]saṃskṛta utpādaḥ
kathaṃ saṃskṛtala[kṣa]ṇaṃ • (7.1)

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་འདུས་བྱས་ན། །
དེ་ལ་མཚན་ཉིད་གསུམ་ལྡན་འགྱུར། །
ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བ་འདུས་མ་བྱས། །
ཇི་ལྟར་འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་ཡིན། །(7.1)

trayāṇāṃ lakṣaṇānāṃ samāhāras **trilakṣa○ṇī • kathaṃ saṃskṛtalakṣaṇam** ity e[tat*] ‹•› pūrvvapakṣeṇābhisaṃbaddhyate •

ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི།

[**yadi saṃskṛta utpādaḥ**] (7.1a)
[21?]a3 ▼**kathaṃ saṃskṛtalakṣaṇam iti** • (7.1d)

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་འདུས་བྱས་ན[5]། །(7.1a)
ཇི་ལྟར་འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་ཡིན། །(7.1d)

---

1 *sahalakṣaṇa*: dJ, LVP *salakṣaṇe*。

1 ཀྱིས: DC ཀྱི 。
2 ད: DC དེ 。
3 འཇིག: PNG འཇིགས 。
4 PNDC 缺 ཡང 。
5 ན: PNG ནས 。

ya eṣa **utpādaḥ** saṃskṛtalakṣaṇam apadiśyate • eṣa saṃskṛto vā ○ syād asaṃskṛto vā • tattra **yadi** tāvat **saṃskṛta** iti pari[kalpyate] • anenāpy utpādenotpādasthitibhaṃgalakṣa○ṇena bhavitavyaṃ • saṃskṛtatvāt* ||

ཞེས་ཕྱོགས་གོང་མ་དང་ཡང་སྦྱར་རོ།། སྐྱེ་བ་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་བསྟན་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡང་འདུས་བྱས་སམ་འདུས་
▼མ་བྱས་ཤིག་ཏུ་བརྟག་གྲང་ན། དེ་ལ་རེ་ཞིག་འདུས་བྱས་སུ་ C 182a
ཡོངས་སུ་རྟོག་ན། སྐྱེ་བ་དེ་ཡང་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་མཚན་ཉིད་གསུམ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་ཏེ། འདུས་བྱས་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།། མཚན་ཉིད་གསུམ་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་བ་ན། མཚན་ཉིད་གསུམ་པོ་དག་ཚོགས་པར་འགྱུར་བའོ།། སྨྲས་པ།

āha • bhavatv eṣo 'pi trilakṣaṇa iti •||

དེ་ཡང་མཚན་ཉིད་གསུམ་དང་ལྡན་ནོ།།

ucyate •

[21?]a4 ▼[**kathaṃ saṃskṛtalakṣaṇaṃ**] • (7.1d) yady utpādotpādasthitibhaṃgalakṣaṇaḥ[1] ‹•› sthitir apy utpādasthitibhaṃ○ga-lakṣaṇā • bhaṃgo 'py utpādasthiti-bhaṃgalakṣaṇaḥ ‹•› tulyalakṣaṇatvāl lakṣaṇānāṃ viśeṣābhāvaḥ ‹•› asati ○ ca viśeṣe kuta idaṃ syād ayam utpādaḥ i[yaṃ sthitir] ayaṃ bhaṃga iti • ||

ཇི་ལྟར་འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་ཡིན། (7.1d)

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་ཡང་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པའི་མཚན་ཉིད་དང་ལྡན། གནས་པ་ཡང་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པའི་མཚན་ཉིད་དང་ལྡན། འཇིག་པ་ཡང་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པའི་མཚན་ཉིད་དང་ལྡན་ན་མཚན་ཉིད་མཚུངས་པའི་ཕྱིར་མཚན་ཉིད་རྣམས་ལ་ཁྱད་པར་མེད་[1]པར་
འགྱུར་རོ།།▼ཁྱད་པར་མེད་ན་འདི་ནི་སྐྱེ་བའོ།། འདི་ནི་ D 186b
གནས་པའོ།། འདི་ནི་འཇིག་པའོ། །ཞེས་བྱ་བ་དེ་དག་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར།

āha • naiva doṣaḥ ‹•› ▼(yath)[aiva saty api
[21?]a5 sā]mānye saṃ[skṛtala]kṣaṇe viśeṣalakṣa-
ṇāpekṣam idaṃ bhavati • ayaṃ ghaṭaḥ ‹•›
○ ayaṃ paṭa iti • evam ihāpi
viśeṣalakṣaṇāpekṣā utpādasthitibhaṃga-
prasiddhir bhaviṣyati• kaḥ puna○r asau

▼སྨྲས་པ། དེ་ནི་▼ཉེས་པར་མི་འགྱུར་▼ཏེ། ཇི་ལྟར་སྤྱིར་ P 210a G 285a N 201a
འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ཡིན་དུ་ཟིན་ཀྱང་ཁྱད་པར་གྱི་མཚན་ཉིད་ལ་ལྟོས་[2]ནས་འདི་ནི་བུམ་པའོ།། འདི་ནི་སྣམ་བུའོ།། ཞེས་བྱ་བ་དེ་དག་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་དུ་འདིར་ཡང་ཁྱད་པར་གྱི་མཚན་ཉིད་ལ་ལྟོས་[3]ནས་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་འགྱུར་རོ།། ཁྱད་པར་དེ་གང་ཞེ་ན། སྐྱེད

1 *utpādotpādasthitibhaṃgalakṣaṇaḥ*: *utpāda utpāda°* 之误。

1 མེད: PNGDC ཡོད。

2 ལྟོས: PNG བལྟོས。

3 ལྟོས: P ལྟེས; NG བལྟོས。

viśeṣa iti ‹•› utpādakasthā[pa](*ka-bhaṅgakāḥ bhavanti* •

པར་བྱེད་པ་དང་། གནས་པར་བྱེད་པ་དང་། འཇིག་པར་བྱེད་པ་དག་གོ། །

[21?]a6 u)[cyate • naita]d upapadyate • ▼ (kiṃ kāra)ṇaṃ • (na hi y)[o ghaṭa](syo)[tpā](do 'bh)[in]ir[vvṛtt]i(*kaś ca so 'nyat* k)[iṃcid utpādayati • nā]pi ghaṭa○sthitir anyat sthāpayati • [na ghaṭabhaṃgo 'nyat kiṃcid bhinat]tīti •||

བཤད་པ། དེ་ནི་མི་འཐད་དོ[1]། །ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འདི་ལྟར་བུམ་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་དང་། མངོན་པར་འགྲུབ་པར་བྱེད་པ་གང་ཡིན་པ་དེས་ནི་གཞན་ཅི་ཡང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་ལ། བུམ་པ་གནས་པར་བྱེད་པས་ཀྱང་གཞན་ཅི་ཡང་གནས་པར་མི་བྱེད་ཅིང་། བུམ་པ་འཇིག་པར་བྱེད་པས་ཀྱང་གཞན་ཅི་ཡང་འཇིག་པར་མི་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

āha • ghaṭasyaiva te utpādakasthāpaka-bhaṃga○kā ity adoṣa[ḥ ||

སྨྲས་པ། དེ་དག་གིས[2]་བུམ་པ་ཉིད་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་། འཇིག་པར་བྱེད་པས་ཉེས་པ་མེད་དོ། །

ucyate] (• *na tarhi te ghaṭasya lakṣaṇaṃ*
[21?]b1 *bhavanti* • *kartṛtvāt** •) ▼ [na hi puttra]syotpādakaḥ pitā {•} puttrasya lakṣaṇaṃ bhavati • « [nāpy] ādhāro ghaṭa[lakṣa]ṇaṃ bhavati • na muggaraḥ[1] » • tasmān notpādādayaḥ saṃskṛtāḥ saṃskṛtalakṣaṇa○m upapadyaṃte • **athāsaṃskṛta utpādaḥ** parikalpyate • tattrāpi brūmaḥ

བཤད་པ། འོ་ན་ནི་དེ་དག་བུམ་པའི་མཚན་ཉིད་མ་ཡིན་ཏེ། བྱེད་པ་པོ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདི་ལྟ་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་ཕ་བུའི་མཚན་ཉིད་མ་ཡིན་ལ་གཞི་དང་ཐོ་བ་ཡང་བུམ་པའི་མཚན་ཉིད་མ་ཡིན་▼པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན་སྐྱེ་བ་ལ་སོགས་པ་དག་ C 182b
འདུས་བྱས་ཡིན་ན་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དུ་མི་འཐད་དོ། །ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བ་འདུས་མ་བྱས་སུ་ཡོངས་སུ་རྟོག་ན་དེ་ལ་ཡང་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

kathaṃ saṃskṛtalakṣaṇaṃ || (7.1d)

ཇི[3]་ལྟར་འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་ཡིན། །(7.1d)

(***kathaṃ***) [**saṃ**]**skṛtalakṣaṇa**(**ṃ**) ○ .. .. [saṃ]skṛt(*e*) ‹•› [lakṣya](*te 'neneti lakṣaṇaṃ* • ... *yad* utpāda)sth(iti-
[21?]b2 bhaṅgarahitaṃ) ▼ [ta]t svayam eva na lakṣyate • yac ca svayaṃ na lakṣyate • kathaṃ tenānyal lakṣyeta • nirvvāṇaṃ

འདུས་མ་བྱས་ཡིན་ན[4]་ཇི་ལྟར་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དུ་འགྱུར་▼ཏེ། འདིས་མཚོན་པར་བྱེད་པས་མཚན་ཉིད་ཡིན་ G 285b
ན་གང་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དང་བྲལ[5]་བ་དེས་ནི་རང་ཉིད་ལ་ཡང་མཚོན[6]་པར་མི་བྱེད་དོ། །གང་རང་ཉིད་ལ་མཚོན[7]་པར་མི་བྱེད་པ་དེས་གཞན་ཇི་ལྟར་མཚོན་པར་བྱེད།

---

1 *muggaraḥ*: *mudgaraḥ* 之误。

1 དོ།།: PNG དེ །; D དོ།。
2 གིས: PNG གི。
3 ཇི: PNGDC འདི。
4 ན: P ནི。
5 བྲལ: PNG འབྲལ。
6, 7 མཚོན: DC མཚན。

cāsaṃskṛtaṃ saṃskṛta○lakṣaṇaṃ prasajyate • na caitad iṣṭaṃ ‹•› tasmāt* notpādasthitibhaṃgāḥ saṃskṛtalakṣaṇam upapadyaṃte • (7.1)

ཅི་སྟེ་བྱེད་ན་ནི་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་འདུས་མ་བྱས་ཀྱང་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ཡིན་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བས་ ▾དེ་ ▾ནི་མི་ N 201b P 210b
འདོད་དེ། དེ་ལྟ་བས་ན་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་འདུས་མ་བྱས་ཡིན་ན་ཡང་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དུ་མི་
འཐད་ ▾དོ[1]།། (7.1) D 187a

satyām api ca ○ lakṣaṇaprakḷptau vya{{..}}stā vā utpā(*dasthitibhaṅgā samastā vā saṃskṛtalakṣaṇaṃ syuḥ // tatra*)

མཚན་ཉིད་དུ་བརྟགས[2]་ན་ཡང་སྐྱེ་བ་དང་། གནས་པ་དང་། འཇིག་པ་དག་སོ་སོ་བའམ། འདུས་པ་ཞིག་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དུ་འགྱུར་གྲང་ན། དེ་ལ།

[21?]b3 **▾utpādādyās trayo vyastā**
nālaṃ lakṣaṇakarmmaṇi •
saṃskṛtasya samastā‹ḥ› syur
ekattra katham eka○dā ‹||› (7.2)

སྐྱེ་སོགས་གསུམ་པོ་སོ་སོ་ཡིས།།
འདུས་བྱས་མཚན་ཉིད་བྱ[3]་བར་ནི།།
ནུས་མིན་འདུས་པ་ཡིན་ན་ཡང་།།
གཅིག་ལ་དུས་གཅིག་ཇི་ལྟར་རུང་།། (7.2)

nālaṃ «na» paryyāptāḥ na samarthā ity arthaḥ ‹•› utpādasthitibhaṃgā ekaikaśaḥ na samarthāḥ saṃskṛtalakṣaṇavidhau • ○ katham iti • ihānabhinirvṛttasya [tā](va)[d asato] (*bhāvasya naivo*)[tpā](do *na*)
[21?]b4 [sthiti]‹r› {•} [na bhaṃga] upapa[dyate] • ▾ bhāvāśrayā hy utpādasthitibhaṃgāḥ syuḥ ‹•› ghaṭasyotpādaḥ ghaṭasya sthiti‹r› ghaṭasya bhaṃga iti • sa ○ eva ca ghaṭo 'nabhinirvṛtta iti • kasyāsāv utpādaḥ sthitiḥ bhaṃgo vā lakṣaṇaṃ syāt* ‹•›

སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་། འཇིག་པ་དག་རེ་རེ་ལ་ཡང་[4] འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་བྱ་བར་མི་ནུས་ཏེ། ནུས་མིན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་མི་ཚོག་པ་དང་། མི་ནུས་སོ་ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ།། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། འདི་ལ་རེ་ཞིག་དངོས་པོ་མངོན་པར་མ་གྲུབ་ཅིང་། མེད་པ་ལ་ནི་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་མི་འཐད་དོ།། འདི་ལྟར་སྐྱེ་བ་དང་[5] གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་ནི་དངོས་པོ་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན་ཏེ། བུམ་པའི་སྐྱེ་བ་དང་། བུམ་པའི་གནས་པ་དང་བུམ་པའི་འཇིག་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ན་བུམ་པ་དེ་མངོན་པར་མ་གྲུབ་ན། སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་

[1] དོ: DC དེ 。

[2] བརྟགས: PNG བརྟག .

[3] བྱ : PNGDC འདུ；参第 14 行；及 MK 中该颂（D Tsa 4b5)。

[4] རེ་ལ་ཡང: PNG རེས་ནི。

[5] C 缺 དང。

idānīṃ bhaṃgo nāma ○ vināśaḥ abhāvaḥ sa yasya bhavati (sa nai)[va] bhava[ti][1] • tasmi[n ap]y a[sati]
[21?]b5 kasyotpādaḥ sthiti▼r bhaṃgo vā lakṣaṇaṃ syāt* ‹•› evaṃ tāvad utpādasthitibhaṃgā naivānabhinirvṛttasya na bhagnasya bhāvasya ○ **vyastāḥ samastā** vā lakṣaṇaṃ bhavanti •

འཇིག་པ་དག་▼གང་གི་མཚན་ཉིད་དུ་འགྱུར། ད་[1]ནི་འཇིག་པ་ G 286a
ཞེས་བྱ་བ་ནི་ཞིག་པ་དང་མེད་པ་སྟེ། དེ་གང་ལ་ཡོད་པ་དེ་ནི་མེད་པ་ཉིད་དོ།།དེ་མེད་ན་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་གང་གི་མཚན་ཉིད་དུ་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟར་རེ་ཞིག་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་སོ་སོ་འམ། འདུས་པ་ཡང་དངོས་པོ་མངོན་པར་མ་གྲུབ་པ་དང་། ཞིག་པའི་མཚན་ཉིད་མ་ཡིན་ནོ།།

tatraitat syāt* ‹•› abhinirvṛttasyābhagnasya bhaviṣyantīti • tac ca nopa○padyate katham iti • iha ghaṭākhyasya sato [bhāva]syotpādo nāsti ‹•› na hi sataḥ punar
[21?]b6 utpāda[kṛtya](ḥ)▼ [a]stīti • atha sato 'pi punar utpādaḥ syān na [kadācin na] syāt* ‹•› na caitad iṣṭaṃ • tasmān na sata utpādo ○ 'sti yaś ca nāsti sa kathaṃ lakṣaṇaṃ syāt* •||

དེ་ལ་འདི་སྙམ་▼དུ་དེ་དག་དངོས་པོ་མངོན་པར་གྲུབ་པ་དང་མ་ C 183a
ཞིག་པའི་མཚན་ཉིད་ཡིན་པར་སེམས་ན། དེ་ཡང་མི་འཐད་དེ། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། འདི་ལ་བུམ་པ་ཞེས་བྱ་བའི་དངོས་པོ་ཡོད་པ་ལ་ནི་སྐྱེ་བ་མེད་དེ། འདི་ལྟར་ཡོད་པ་ལ་ཡང་སྐྱེ་བའི་བྱ་བ་མེད་དོ།། ཅི་སྟེ་ཡོད་ཀྱང་སྐྱེ་བར་གྱུར་ན་ནི་ནམ་ཡང་མི་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར་བས་▼དེ་ནི་མི་འདོད་དོ།། དེ་ལྟར་བས་ན་ཡོད་པ་ལ་སྐྱེ་▼བ་ N 202a P 211a
མེད་དོ།། མེད་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཇི་ལྟར་མཚན་ཉིད་དུ་འགྱུར།

ā(ha) sthitis tāvad astīti || ucyate • sthitir api nopapadyate • ○ kutaḥ ‹•› bhaṃgānuṣaṃgāt* ‹•› nityānu[ṣa](ktaṃ) hi [sa](ṃskṛ)[tam an]i(tya)[ta]y(ā) anitya .. .i .y. .. .. [sati kutaḥ] (sth)i(t)i(ḥ)

སྨྲས་པ། རེ་ཞིག་གནས་པ་ནི་ཡོད་དོ།། བཤད་པ། གནས་པ་ཡང་མི་འཐད་དེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འཇིག་པ་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་པའི་ཕྱིར་རོ།། འདི་ལྟར་འདུས་བྱས་ནི་མི་རྟག་པ་[2]དང་ཁོར་ཡུག་ཏུ་རྗེས་སུ་འབྲེལ་པས་ཁོར་ཡུག་ཏུ་མི་རྟག་ན་ཇི་ལྟར་གནས་[3]པར་འགྱུར་ཏེ། གནས་པ་དང་འཇིག་པ་གཉིས་
▼འགལ་བའི་ཕྱིར་རོ།། D 187b

[1] 参 LVP 170.3。

[1] ད: DC དེ。
[2] རྟག: DC རྟོག。
[3] གནས: G གན。

[缺失1叶]

…

(23?)a1 ▼(a)[sa](ṃ)[sk]ṛ(tā)[ś] ca [katha](ṃ) sa(ṃ)skṛtalakṣaṇaṃ syur iti prāg abhihita(ṃ) •|| (7.3)

attrāha • saṃskṛtāś cotpādasthi◯ti-bhaṃgāḥ ‹•› na cā«na»vasthādoṣa-prasaṃgo bhavati • katham iti ||

utpādotpāda utpādo
mūlotpādasya kevalaṃ •
◯ **utpādotpādam utpādo**
maulo janayate punaḥ ‹||› (7.4)

iha vijñānādyānāṃ dharmmāṇā(ṃ) yo
(23?)a2 '[nya]tamo dharmma utpadya(te) ▼ [sa]
ātmanāpaṃcadaśa[1] utpadyate • (1) sa
dharmmas (2) tasya dharmmas[ya][2]
‹*utpādaḥ* • (3) *tasya dharmasya sthitiḥ* •
(4) *tasya dharmasya bhaṅgaḥ* • (5) *tasya
dharmasya samanvāgamaḥ* • (6) *tasya
dharmasya jarā* • (7) *iha yady asau
dharmaḥ śuklo bhavati* • *tasya
dharmasya samyagvimuktiḥ* • *athāsau
dharmaḥ kṛṣṇo bhavati* • *tasya
dharmasya*› mitthyāvimuktiḥ (8) tathā
yady asau dharmmo nai◯ryyāṇiko

……

ཅི་སྟེ་ཐུག་པ་མེད་པར་གྱུར་ན་མི་རུང་ངོ་སྙམ་པ་དེ་དག་ལ་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་[1] གཞན་མེད་པར་སེམས་ན། དེ་ལྟ་ན་ཡང་དེ་དག་འདུས་བྱས་མ་ཡིན་པར་འགྱུར་ཏེ། འདུས་བྱས་མ་ཡིན་ན་ཇི་ལྟར་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དུ་འགྱུར་ཞེས་[2]། སྔར་
▼བསྟན་ཟིན་ཏོ།། (7.3) N 203b

སྨྲས་པ། སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་འདུས་བྱས་ཀྱང་
ཡིན་ལ། ཐུག་པ་མེད་པར་ཡང་ཐལ་བར་མི་▼འགྱུར་ཏེ། ཇི་ P 212b
ལྟར་ཞེ་ན།

སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བས་རྩ་བ་ཡི[3]། །
སྐྱེ་བ་འབའ་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད། །
རྩ་བའི་སྐྱེ་བས་སྐྱེ་བ་ཡི། །
སྐྱེ་བའང་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་ཡིན། ། (7.4)

འདི་ལ་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་སོགས་པ་ཆོས་རྣམས་ལས་ཆོས་
གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་སྐྱེ་བ་ན་དེ་བདག་ཉིད་དང་བཅོ་ལྔ་སྟེ།
(1) ཆོས་དེ་དང་། (2) ཆོས་དེའི་སྐྱེ་བ་དང་། (3) ཆོས་དེའི་
གནས་པ་དང་། (4) ཆོས་དེའི་འཇིག་པ་དང་། (5) ཆོས་དེའི་
ལྡན་པ་དང་། (6) ཆོས་དེའི་རྒ་བ་དང་། (7) འདིར་གལ་ཏེ་
ཆོས་དེ་དཀར་པོ་ཡིན་▼ན་ཆོས་དེའི་[4]ཡང་དག་པའི་རྣམ་པར་ C 184b
གྲོལ་བའམ། ཅི་སྟེ་ཆོས་དེ་ནག་པོ་ཡིན་ན་ཆོས་དེའི་ལོག་པའི་
རྣམ་པར་གྲོལ་བ་དང་། (8) དེ་བཞིན་དུ་གལ་ཏེ་ཆོས་དེ་ངེས་པར་
འབྱུང་བ་ཡིན་ན་ཆོས་▼དེའི་ངེས་པར་འབྱུང་བ་ཉིད་དམ། ཅི་སྟེ་ G 288b

---

1 *ātmanāpaṃcadaśa*: °*daśama* 之误？参《俱舍》66.27f. *ātmanā tṛtīyo hi dharma utpadyate*; 76.16 (= 2nd ed. 76.17) *kathaṃ kṛtvā ātmanā navamo hi dharma utpadyate*; MW, *ātmanā*词条；LVP 148, n. 3。

2 此处有一斜线，有可能用以指示漏抄的文字。可能是由于结尾词相同，都是*tasya dharmasya*，所以有一行漏抄。

1 G 缺 ཉིད。

2 ཞེས: DC ཞེ་ན。

3 ཡི: G ཡིས。

4 དེའི: DC དེ。

bhavati • tasya dharmmasya
nairyyāṇikatā • athāsau dharmmaḥ
anairyyāṇiko bhavati • tasya dharmasya ○
anairyyāṇikatā eṣa tavit[1] parīvāro nāma •
idānīm (9) (u)tpādasyotpāda[ḥ] (10)
[s](th)i(teḥ sthitiḥ •) (11) [bhaṃgasya]
(23?)a3 bhaṃga[ḥ](•) ▼ (12) samanvāgamasya
samanvāgamaḥ (13) jarāyāḥ jarā • (14)
vimukter vvimuktiḥ ‹•›
mitthyāvimukter mmitthyāvimu○ktiḥ
(15) nairyyāṇikatāyāḥ nairyyāṇikatā •
anairyyāṇikatāyāḥ aneryyāṇikatā[2] • eṣa
parīvārapa○rīvāro nāma • evaṃ
dharmma utpadyamāna ātmanā-
paṃcadaśa[3] u[tpa](dyate ||
(23?)a4 *tatra yo mūlotpāda*)▼ eṣa ātmānam ekaṃ
muktvā taṃ dharmmam ātmanā-
caturddaśaṃ[4] yathāpadiṣṭam utpādayati •
tam api mūlo○tpādaṃ **kevalam**
utpādotpāda utpādayati • ataḥ
parasparata utpattir bhavatīti nānāvasthā[5]
bhava{{tī}}ti ○ evaṃ mūlasthitiḥ
sthiti{ḥ}sthiteḥ sthitir bhavati •
sthiti{ḥ}sthi[tir api m](ūlasthiteḥ *sthitir*
(23?)a5 *bhavati* •)▼mūlabhaṃgo bhaṃgabhaṃga-
sya bhaṃgo bhavati • «bhaṃga»bhaṃgo
'pi mūlabhaṃgasya bhaṃgo bhavati •
ato 'ttrā○pi nānavasthā bhavatīti • || (7.4)

ucyate •

utpādotpāda utpādo
mūlotpādasya te yadi •

ཆོས་དེ་ངེས་པར་འབྱུང་བ་མ་ཡིན་ན་ཆོས་དེའི་ངེས་པར་
འབྱུང་བ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་སྐྱེ་སྟེ། དེ་དག་ནི་རེ་ཞིག་འཁོར་ཅེས་
བྱའོ།།

ད་[1]ནི་(9) སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བ་དང་། (10) གནས་པའི་གནས་པ་དང་།
(11) འཇིག་པའི་འཇིག་པ་ དང་། (12) ལྡན་པའི་ལྡན་པ་དང་།
(13) རྒ་བའི་རྒ་བ་དང་། (14) ཡང་དག་པའི་རྣམ་པར་གྲོལ་
བའི་ཡང་དག་པའི་རྣམ་པར་གྲོལ་བའམ། ལོག་པའི་རྣམ་པར་
གྲོལ་བའི་ལོག་པའི་རྣམ་པར་གྲོལ་བ་དང་། (15) ངེས་པར་
འབྱུང་བ་▼ཉིད་ཀྱི་ངེས་པར་འབྱུང་བ་ཉིད་དམ། ངེས་པར་འབྱུང་ D 189a
བ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱི་ངེས་པར་འབྱུང་བ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱང་སྐྱེ་
སྟེ། དེ་དག་ནི་འཁོར་གྱི་འཁོར་ཅེས་བྱ་སྟེ། དེ་ལྟར་ཆོས་སྐྱེ་བ་
བདག་ཉིད་དང་བཅོ་ལྔ་སྐྱེའོ།།
དེ་ལ་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་གང་ཡིན་པ་དེས་ནི་བདག་ཉིད་མ་གཏོགས་
པར་ཆོས་དེའི་བདག་ཉིད་དང་བཅུ་བཞི་པོ་ཇི་སྐད་བསྟན་པ་དག་
སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ།། སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བས་ནི་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་དེ་འབའ་
ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད་དེ། དེ་ལྟར་གཅིག་གིས་གཅིག་སྐྱེད་པར་
བྱེད་པས་ཐུག་པ་མེད་པར་མི་འགྱུར་རོ།།▼ དེ་བཞིན་དུ་རྩ་བའི་ N 204a
གནས་པས་ཀྱང་གནས་པའི་གནས་པ་གནས་པར་བྱེད་ལ།
གནས་པའི་གནས་པས་ཀྱང་རྩ་བའི་གནས་པ་གནས་པར་བྱེད་
དོ།། རྩ་བའི་འཇིག་▼པས་ཀྱང་འཇིག་པའི་འཇིག་པ་འཇིག་ P 213a
པར་བྱེད་ལ། འཇིག་པའི་འཇིག་པས་ཀྱང་རྩ་བའི་འཇིག་པ་
འཇིག་པར་བྱེད་པས་དེ་ལྟར་ན་འདི་ལ་ཡང་ཐུག་པ་མེད་པར་[2]
མི་འགྱུར་རོ།། (7.4)
བཤད་པ།

གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་སྐྱེ་▼བའི་སྐྱེས།། G 289a
རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་སྐྱེད་བྱེད་ན།།

[1] *tavit*: *tāvat* 之误。
[2] *aneryyāṇikatā*: *anairyyā°*之误。
[3, 4] 见前页注 1。
[5] *nānāvasthā*: *nānavasthā* 之误。

[1] ད: DC དེ。
[2] DC 增加 ཐལ་བར。

maulenājanitas taṃ ○ te
sa kathaṃ janayiṣyati • (7.5)

ཁྱོད་ཀྱི་རྩ་བས་མ་སྐྱེད་དེས། །
དེ་[1]ནི་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད་[2]། ། (7.5)

yady utpādotpāda[**ḥ**] m(ū)l(o)[tpā](dam
(23?)a6 *utpādayaty eṣa ta utpādotpādo*) ▼ [maulotpādenā]**janitaḥ kathaṃ** mūlotpādaṃ **janayiṣyati** • svayam ajānataḥ[1] || (7.5)

གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བས་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ན་ཁྱོད་ཀྱི་རྩ་བའི་སྐྱེ་བས་[3]མ་བསྐྱེད་པའི་སྐྱེ་བའི་[4]སྐྱེ་བ་དེས་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད་དེ། རང་ཉིད་མ་སྐྱེས་པའི་ཕྱིར་རོ། ། (7.5)

attrāha • ○ utpādita eva mūlotpādenotpādotpādaḥ mūlotpādaṃ janaya{{iṣya}}ti nājāta iti ‹•› ucyate •

སྨྲས་པ། རྩ་བའི་སྐྱེ་བས་བསྐྱེད་པ་ཁོ་ནའི་སྐྱེ་བའི་[5]སྐྱེ་བས་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ཀྱི་མ་སྐྱེད་པས་མི་བྱེད་དོ། ། བཤད་པ།

sa te maulena jani○to
maulaṃ ja[**na**]**yate yadi** •
maulaḥ sa te«nā»janita(s
tam utpādayate katham* || 7.6

གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་རྩ་བ་▼ཡིས། ། C 185a
བསྐྱེད་[6]པ་དེ་ཡིས་རྩ་སྐྱེད་[7]ན། །
དེས་མ་སྐྱེད་[8]པའི་རྩ་བ་དེས། །
དེ་ནི་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད། ། (7.6)

(23?)b1 ***yadi sa te*** ▽ *utpādotpādo* m)[ūlotpā](dena ***janitas*** *taṃ*) [mūlotpādam utpā](da)[yati] (• ***sa*** *mūlotpādas* ***teno****tpādotpāden****āja***)-○**nitaḥ** [**kathaṃ**] (***tam*** *utpādotpādaṃ janayiṣyati • evaṃ sati tau parasparāśritau bhavataḥ • na parasparāśritau prakalpyeyātām** • (7.6)

གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་རྩ་བའི་སྐྱེ་བས་བསྐྱེད་པའི་སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བ་དེས་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་དེ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ན་སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བ་དེས་མ་སྐྱེད་[9]པའི་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་དེས་སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད། དེ་ལྟར་ན་དེ་ནི་གཅིག་ལ་གཅིག་བརྟེན་པ་ཡིན་ཏེ། གཅིག་ལ་གཅིག་བརྟེན་[10]པ་དག་ནི་རབ་ཏུ་བརྟག་[11]ཏུ་མི་རུང་ངོ། ། (7.6)

(23?)b2 *āha • utpadyamāna evotpāda* ▽ utpā)[do]tpādam u[tpāda]ya(t)[i] (• nājā)[ta iti • ucy]ate •

སྨྲས་པ། སྐྱེ་བ་ཉིད་སྐྱེ་བཞིན་པས་སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ཀྱི་མ་སྐྱེས་པས་ནི་མི་བྱེད་དོ། ། བཤད་པ། །

---

[1] *ajānataḥ*: *ajātataḥ*之误。

[1] དེ: PNG དེས。
[2] བྱེད: C བྱད。
[3] སྐྱེ་བས: DC སྐྱེད་པས。
[4] བསྐྱེད་པའི་སྐྱེ་བའི: PNG སྐྱེད་པའི; DC སྐྱེས་པའི; 参 Saito 1984, pt. 2, p. 92, n. 7。
[5] བའི: DC བ。
[6] བསྐྱེད: PNG སྐྱེད。
[7, 8, 9] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
[10] བརྟེན: P རྟེན。
[11] བརྟག: DC རྟག。

[**ayam utpadyamā**](**nas te**
kāmam utpādaye)**d** [**i**]**maṃ • ○**
yadīmam utpāda(**yitum**
ajātaḥ śaknuyād ayam* || 7.7)

ཁྱོད་ཀྱི་དེ་ནི་སྐྱེ་བཞིན་པ། །
མ་སྐྱེས་དེ་ཡིས་གལ་ཏེ་ནི། །
དེ་ནི་སྐྱེད་[1]པར་བྱེད་ནུས་ན། །
དེ་སྐྱེད་པར་ནི་འདོད་ལ་རག །(7.7)

ayam utpadyamāno [mūlotpādaḥ
kāmam] (***imam*** u)[tp](ādo)[tpādam
utpā○daye](**t***) [**yadi** svayam
a](**jā**)[**taḥ**] (**śaknuyād** a)[nyam
utpā](***dayitum**** • *atha vāyam*
(23?)b3 ***utpadyamāna*** *utpādotpādaḥ* ▽ **kā**)[**mam**
ima]‹**ṃ**› mūlotpādam **utpādayet*** **yadi**
svayam **ajā**[**taḥ śaknu**](**yād** a)[nyam
utpā](***dayitum**** • *na*) [śaknoti ‹•› ○ evaṃ
svayam a](*jāto 'bhāvaḥ katham anyaṃ*)
janayiṣyatīti • kasmāt[1] [kalpanāmāttram
etat*] (7.7)

ཁྱོད་ཀྱི་རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་དེ་སྐྱེ་བཞིན་པ་རང་ཉིད་མ་སྐྱེས་པ་དེས་ ▼གལ་ཏེ་སྐྱེ་ ▼བའི་སྐྱེ་བ་གཞན་དེ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ནུས་ན་ནི་སྐྱེ་ G 289b D 189b
བའི་སྐྱེ་བ་དེ་སྐྱེད་[2]པར་འདོད་ལ་རག་གོ། ། ཡང་ན་ཁྱོད་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་བ་དེ་སྐྱེ་བཞིན་པ་རང་ཉིད་མ་སྐྱེས་པ་དེས་གལ་ཏེ་རྩ་
བའི་སྐྱེ་བ་གཞན་དེ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ནུས་ན་ནི་ ▼རྩ་བའི་སྐྱེ་བ་དེ་ N 204b
སྐྱེད་པར་བྱེད་[3]ལ་རག་ན་མི་ནུས་ཏེ། འདི་ལྟར་རང་ཉིད་མ་སྐྱེས་ཤིང་མེད་པས་གཞན་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་[4]པར་བྱེད་དེ། དེའི་ཕྱིར་དེ་ནི་རྟོག་པ་ཙམ་དུ་ཟད་དོ། ། (7.7)

(*āha* • *yady apy u*)[tpāda](yati) ○
[nānyotpādaḥ] ‹•› [utpā](da eva
s)[va](*parātmānāv apy* u)[tpādayati •]
(*katham iti* •

pradīpaḥ svaparātmānau
(23?)b4 ▽**saṃ**)[**prakāśa**]**yate**[2] **yathā •**
utpādaḥ svaparātmā[**nāv**
ubhāv] **utpādayet tathā •** (7.8)

སྨྲས་པ། སྐྱེ་བ་གཞན་གྱིས་སྐྱེད་པར་ ▼མི་བྱེད་ཀྱང་སྐྱེ་བ་ཉིད་ P 213b
ཀྱིས་རང་དང་གཞན་དག་སྐྱེད་པར་བྱད་དོ[5]། ། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

ཇི་ལྟར་མར་མེ་རང་དང་གཞན། །
སྣང་བར་བྱེད་པ་དེ་བཞིན་དུ། །
སྐྱེ་བའང་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས། །
གཉི་ག་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་ཡིན། །(7.8)

yathā pra[**dīpa**](***ḥ*** *svaṃ cā*)[tmā]○[naṃ] pra[kāśa]yati ghaṭapaṭā[dīṃś ca bhāvān pra]kāśayati • eva[m **u**]**tpādaḥ** svaṃ cātmānam utpādayati (gha)[ṭa]-paṭā○d[īṃ]ś ca bhāvān utpā(da)yatīti •[||] (7.8)

ཇི་ལྟར་མར་མེས་རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱང་སྣང་བར་བྱེད་ལ་བུམ་པ་དང་། སྣམ་བུ་ལ་སོགས་པ་དངོས་པོ་གཞན་དག་ཀྱང་སྣང་བར་བྱེད་པ་དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བས་ཀྱང་རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱང་སྐྱེད་པར་བྱེད་ལ་བུམ་པ་དང་སྣམ་བུ་ལ་སོགས་པ་དངོས་པོ་གཞན་དག་ཀྱང་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ། ། (7.8)

1 *kasmāt*: *tasmāt* 之误。

2 *(saṃ)[prakāśa]yate*: = dJ; LVP *saṃprakāśayitā*。

1 སྐྱེད: DC སྐྱེས。

2 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

3 བྱེད: DN བྱད。

4 སྐྱེད: P བསྐྱེད。

5 སྐྱེད་པར་བྱད་དོ: DC བསྐྱེད་པར་བྱའོ。

[ucya](te • *yadi pradīpaḥ svaparātmānau prakāśayet kāmam utpādao 'pi*
(23?)b5 *svaparātmanau*▽*pra*)dī(*pavad utpādayet** •) [pra]dī(*paḥ svaparātmānau na prakāśa*)yati ‹•›

བཤད་པ། གལ་ཏེ་མར་མེས་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དག་སྣང་བར་བྱེད་ན་ནི་སྐྱེ་བས་ཀྱང་མར་མེ་བཞིན་དུ་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དག་སྐྱེད་པར་བྱེད་ལ་རག་ན། མར་མེས་ནི་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དག་སྣང་བར་མི་བྱེད་དོ། །

kiṃ kā[ra]ṇaṃ ‹•› yata[ś ce]t*

ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འདི་ལྟར།

[pra]dī[pe nā]ndhakā○ro 'sti
(ya)tra [cās]au vya(va)[sthitaḥ][1] (7.9ab)

མར་མེ་དང་ནི་གང་དག་ན། །
དེ་འདུག་པ་ན་མུན་པ་མེད། ། (7.9ab)

(*iha yad a*)pra[kāśa](ṃ ta)[t prakāś]yate (• andhak)[ārāvṛta]yaś[2] c(āpra)kā(śa)tā bhavati ‹•› ○ [**na** ca] **pradīpe '[ndhakāro 'sti** • tasmān na pradīpe 'prakāśo 'sti •]
(23?)b6 (*yad uktam anyān prakāśayatīti*▽ *tad apy ayuktam** • *pradīpaḥ parātmasu vyavasthitas tatrāpi nāndhakāro 'st*)i (• *andhakārābhāvāt teṣv api*) [nā]○pra[kāśo bhava]ti (• *na tarhi svaparā)*[tmano]*(r aprakāśo 'st)*[i] (• *etad ācakṣva*

འདི་ན་གང་མི་སྣང་བ་དེ་སྣང་བར་བྱ་བ་ཡིན་▼ལ། མུན་པས་ C 185b
བསྒྲིབས[1]པས་མི་སྣང་བ་ཉིད་ཡིན་ན་མར་མེ་ལ་ནི་མུན་
པས[2]དེའི་ཕྱིར་མར་མེ་ལ་མི་སྣང་བ་མེད་དོ། ། གཞན་དག་
སྣང་བར་བྱེད་དོ་ཞེས་གང་སྨྲས་པ་དེ་ཡང་རིགས་པ་མ་ཡིན་
ཏེ། མར་▼མེ་གཞན་གྱི[3]བདག་ཉིད་དག་ལ་འདུག[4]པ་དེ་ G 290a
ལ[5]ཡང་མུན་པ་མེད་དེ། མུན་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་དེ་དག་ལ་
ཡང་མི་སྣང་བ་མེད་དོ། །འོ་ན་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་
དག་ལ་མི་སྣང་བ་མེད་ན།

kiṃ prakāśayate) [**dīpa** iti] •|| (7.9c)

མར་མེས་ཅི་ཞིག་སྣང་བར་བྱེད། (7.9c)

āha • ○

དེ་སྨྲོས་ཤིག། སྨྲས་པ།

pra[**kāśo**] (**hi tamo**)[**vadhaḥ** •] ‹||› (7.9d)

མུན་པ་སེལ[6]བས་སྣང་བྱེད[7]ཡིན། (7.9d)

(*iha pradīpenotpadyamānena* ***tamo-vadhaḥ prakāśaḥ*** *kṛta iti* ***prakāśayati*** •
(24?)a1 ▽*tatra yat tam*)[o hata](ṃ) [tat sva]parātmān[o][3] pradī[pena prakāśanam iti brū]maḥ ‹•› [ato] yad etad ucyate • ○

འདི་ན་མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པས་མུན་པ་སེལ་ཅིང་སྣང་བར་བྱེད་
པས་སྣང་བར་བྱེད་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་ལ་མུན་པ་སེལ་བར་བྱེད་བ་
གང་ཡིན་པ་དེ་མར་མེ་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དག་
▼སྣང་བར་བྱེད་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་སྨྲས་པས[8]དེའི་ཕྱིར། N 205a

---

[1] *vya(va)[sthitaḥ]*: dJ, LVP *pratiṣṭhitaḥ*。

[2] *andhak)[ārāvṛta]yaś*: 根据藏译，这里应该是 *andhakārāvṛteś* 或°*vṛtyāś*。

[3] *[sva]parātmān[o]*: *svaparātmanoḥ* 之误。

[1] བསྒྲིབས: PNG སྒྲིབ .

[2] PGDC པས; N པ; 应为 པ་མེད་པས; 参 Saito 1984, pt. 2, p. 94, n. 2。

[3] DC 缺 གྱི。

[4] འདུག: PGDC འཇུག。

[5] DC 缺 ལ。

[6] སེལ: N སལ。

[7] བྱེད: N བྱད。 [8] པས: DC པ。

pradīpe nāndhakāro 'sti
yattra [**cāsau vyava**]**sthita** iti • (7.9ab)

མར་མེ་དང་ནི་གང་དག་ན། །
དེ་འདུག་[1]པ་ན་མུན་པ་མེད། ། (7.9ab)

tad [utpadyamān](e)[na prad](ī)p(e)nā-
ndhakāraṃ ni[rvvṛ]ta(ṃ) tataḥ
pradīpa[sya] svaparā◯tma[nor]
andhakārā[bhā]vaḥ ‹•› [andha]kārābhā[vāt
prakāśa] (*eva bhavati* • *evaṃ*
tamovadhāt *pradīpaḥ* s)[vaparātmā]-
(24?)a2 (nau) [pra](*kāśa*▽*yati* • *yathā*) pradīpas
ta[tho]tpādaḥ svaparātmanor utpādaka iti
yuktam etat* || (7.9)

ཅེས་གང་[2]བཤད་པས་མར་ ▼ མེ་སྐྱེ་བཞིན་པས་མུན་པ་སེལ་ D 190a
བའི་ཕྱིར་དེས་ན་མར་མེ་རང་དང་ ▼ གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དག་ P 214a
ལ་མུན་པ་མེད་དོ། །[3] མུན་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་སྣང་བར་བྱེད་པ་
ཉིད་ཡིན་ནོ། ། དེ་ལྟར་མུན་པ་སེལ་[4]བར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་མར་
མེས་ནི་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དག་སྣང་བར་བྱེད་དོ། །
མར་མེ་ཇི་ལྟ་བ་དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བས་ཀྱང་རང་དང་གཞན་གྱི་
བདག་ཉིད་[5]དག་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་རིགས་པ་
ཡིན་ནོ། ། (7.9)

ucyate • yad e◯tad āttha • pradīpenotpadyamānena [ta]movadhaḥ kṛta iti • tad āca[k]ṣva tāvat* •

katham utpadyamānena
pradīpena tamo hataṃ • ◯
notpadyamāno 'pi[1] **tamaḥ**
pradīpaḥ prā[**pnute ya**](**dā** || 7.10

yadā) pradīpatamo(r eka)ttrāsaṃbhavān
(24?)a3 **n**[**ai**]**votpa**[**dya**]▼(**mānaḥ**) **pradīpas**
tamaḥ prāpnoti tadā **katham**
anenāprāptaṃ **tamo hataṃ** • (7.10)

བཤད་པ། མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པས་མུན་པ་སེལ་བར་བྱེད་དོ། །
ཞེས་ཟེར་བ་དེ་ཇི་[6]སྨྲོས་ཤིག།

ཇི་ལྟར་མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པས། །
མུན་པ་སེལ་བར་བྱེད་པ་ཡིན། །
གང་ཚེ་མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པ། །
མུན་པ་དང་ནི་ཕྲད་པ་མེད། ། (7.10)

གང་ཚེ་མར་མེ་དང་མུན་པ་དག་གཅིག་ན་[7] ▼ མི་སྲིད་པའི་ G 290b
ཕྱིར་མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པ་མུན་པ་དང་ཕྲད་པ་མེད་པ་དེའི་ཚེ་[8]
ཇི་ལྟར་མར་མེ་སྐྱེ་བཞིན་པ་མུན་པ་དང་མ་ཕྲད་པ་དེས་མུན་པ་
སེལ་བར་བྱེད། ། (7.10)

---

1 *'pi*: dJ, LVP *hi*。

1 དེ་འདུག: DC འདུ་བྱེད。
2 གང : DC ཀྱང。
3 དོ། །: PNG དེ །。
4 སེལ: P སལ。
5 DC 增加 དེ。
6 དེ་ཇི: PN དེ་ཇི; DCG དེ; 参第 132 页藏文第 5 行。
7 ན: DC ནི。
8 ཚེ: DC ཕྱིར。

aprāpyaiva pradīpena
yadi ○ vā nihataṃ tamaḥ ‹•›
ihasthaḥ sarvvalokasthaṃ
sa tamo nihaniṣyati • (7.11)

མར་མེ་ཕྲད་པ་མེད་པར་ཡང་། །
གལ་ཏེ་མུན་པ་སེལ་བྱེད་ན། །
འཇིག་རྟེན་ཀུན་ན་གནས་པའི་མུན། །
འདི་ན་འདུག་པ་དེས་བསལ[1]་འགྱུར། ། (7.11)

atha punar **aprāpyaiva pradīpena tamo**
hataṃ nanv evaṃ ○ satī**hasthaḥ**
pradīpaḥ **sarvvalokasthaṃ ta**[**mo**]
(niha)[nyāt*] ‹•› (ko) viśeṣaḥ yat
(24?)a4 tulyāyām aprāptau kvacid dha[nyāt*] ▽
(kvaci)n na hanyāt* ‹•› (7.11)

ཅི་སྟེ་མར་མེས་མ[2]་ཕྲད་པ་ཉིད་དུ་ཡང་མུན་པ་སེལ་བར་བྱེད་
ན་ནི་དེ་ལྟར་ན་འཇིག་རྟེན་ཀུན་ན་གནས་པའི་མུན་པ་དག་ཀྱང་
མར་མེ་འདི་ན་འདུག་པ་དེས་བསལ་བར་འགྱུར་ཏེ། མ་ཕྲད་
པར[3]་འདྲ་བ་ལས་ལ་ལ་ནི་སེལ་བར་བྱེད་ལ། ལ་ལ་ནི་སེལ་
བར་མི་བྱེད་པ་དེ་ལ་ཁྱད་པར་ཅི་ཡོད། ། (7.11)

[kiṃ] cānyat*

▼ཡང་གཞན་ཡང་། C 186a

pradīpaḥ svaparātmānau
saṃprakāśayate yadi •
tamo 'pi svaparātmānau
cchā○dayiṣyaty asaṃśayaṃ • ‹||› (7.12)

མར་མེ་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས། །
གལ་ཏེ་སྣང་བར་བྱེད་གྱུར་ན། །
མུན་པའང་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས། །
སྒྲིབ་པར་འགྱུར་བར་ཐེ་ཚོམ་མེད། ། (7.12)

iha • pradīpa{ḥ}s tamasaḥ pratipakṣe
varttate • **yady** api **pradīpaḥ**
svaparātmānau ○ prakāśayati ‹•›
a{{..}}**saṃśayam** idaṃ pra(sajyate *yat*
ta)**mo 'pi** [**sva**]**pa**[**rā**]**tmānau** cchādayatīti
(24?)a5 ‹•› na [ca ta](maḥ) ▼ [svapar]ātmānau
cchādayati • yadi hi cchādayet paravat
tamo 'pi nopalabhye[ta • tama]so
n[opalabdhi](r) nn(i)tya(ṃ) ○
bhāvopalabdhiḥ syāt* ‹•› na ca nityam
upalabhyaṃte bhāvāḥ tasmān na tamaḥ
svaparātmānau cchādayati • saty evaṃ

འདི་ན་མར་མེ་ནི་མུན་པའི་གཉེན་པོར་གནས་པ་ཡིན་པས་དེས་ན་
གལ་ཏེ་མར་མེས་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས་པོ[4]་དག་སྣང་བར་
བྱེད་པར་གྱུར་ན། མུན་པས་ཀྱང་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས་
པོ་▼དག་སྒྲིབ་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་པ་འདི་ལ་ཐེ་ཚོམ་མེད་པ་ N 205b
ཞིག་ན་མུན་པས་ནི་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས་པོ་དག་སྒྲིབ་པར་
མི་བྱེད་དོ། ། གལ་ཏེ་སྒྲིབ་པར་བྱེད་ན་ནི་གཞན་བཞིན་དུ་
▼མུན་པ་ཉིད་ཀྱང་མི་དམིགས་པར་འགྱུར་རོ། ། མུན་པ་མི་ P 214b
དམིགས་ན་ནི་དངོས་པོ་རྣམས་རྟག་ཏུ་སྣང་བར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན།
དངོས་པོ་རྣམས་རྟག་ཏུ་མི་སྣང་བས་དེའི་ཕྱིར་མུན་པས་▼ནི་རང་ G 291a

[1] བསལ: DC སེལ。
[2] མེས་མ: DC མེ；参梵本中 *aprāpyaiva pradīpena*。
[3] པར: D པ; C བ 。
[4] པོ: P པོར。

pradīpo ○ 'pi na tamaḥpratipakṣaḥ svaparātmānau prakāśa[yati] • [ta]ttra yad uktaṃ pradīpavad [utpā](da)ḥ
(24?)a6 (svapa)r(ātmā)▼[nāv] (u)tpādayatīti tad a(y)uktaṃ • (7.12)

དང་གཞན་གྱི་དངོས་པོ་དག་སྒྲིབ་པར་མི་བྱེད་དོ། ། དེ་ལྟ་ཡིན་ན་མུན་པའི་གཉེན་པོར་མར་མེས་ཀྱང་རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས་པོ་དག་སྣང་▼བར་མི་བྱེད་པས་དེ་ལ་མར་མེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བས་ D 190b
ཀྱང་རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དག་[1]སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ། ། ཞེས་གང་སྨྲས་པ་དེ་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ། ། (7.12)

[k]iṃ cānyat* ‹•› yadi cotpādaḥ svātmānam utpādaye‹t› • utpanno [vā u](tpādayat)[i] ○ [a]nutpanno vā ‹•› ubhaya[thā ca nopa]padyate • [ka](tham) [iti] •

[**anutpanno**] **'yam utpādaḥ**
svā[**tmā**](**na**)**ṃ** [**janayet kathaṃ**] • (7.13ab)

[**kathaṃ**] ○ hi nām[**ānutpanna**] **utpādaḥ** asan **svā**[**tmānaṃ janayet***] (• atha vā) [anutpannasyāsa](*ta ātmānaṃ ko janayet** •)
(24?)b1 ▼.. .. .. + ○ + ○+ + + + + + + + + + + + + + + + + ...

ཡང་གཞན་ཡང་། གལ་ཏེ་སྐྱེ་བས་རང་གི་བདག་ཉིད་སྐྱེད་པར་བྱེད་ན་སྐྱེས་པས་སམ། མ་སྐྱེས་པ་ཞིག་གིས་སྐྱེད་པར་བྱེད་[2]གྲང་ན། གཉིས་གས་ཀྱང་མི་འཐད་དོ། ། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

སྐྱེ་བ་འདི་ནི་མ་སྐྱེས་པས། །
རང་གི་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་[3]། ། (7.13ab)

སྐྱེ་བ་འདི་མ་སྐྱེས་ཤིང་མེད་པས་རང་གི་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་བྱེད། ཡང་ན་འདི་མ་སྐྱེས་ཤིང་མེད་པའི་བདག་ཉིད་སུ་ཞིག་གིས་སྐྱེད་པར་བྱེད། ཅི་སྟེ་མེད་པས་ཀྱང་བདག་ཉིད་མེད་པ་སྐྱེད་[4]ན་ནི་རི་བོང་གི་རྭས་ཀྱང་བདག་ཉིད་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་ཞིག་ན་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ། །[5] དེ་ལྟ་བས་ན་སྐྱེ་བ་མ་སྐྱེས་པས་བདག་ཉིད་སྐྱེད་[6]པར་མི་བྱེད་དོ། །
དེ་ལ་འདི་སྙམ་དུ་སྐྱེ་བ་སྐྱེས་པས་བདག་ཉིད་སྐྱེད་པར་སེམས་ན། དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

ཅི་སྟེ་སྐྱེས་པས་སྐྱེད་བྱེད་ན། །
སྐྱེས་ན་ཅི་ཞིག་བསྐྱེད་དུ་ཡོད། ། (7.13cd)

[1] DC 增加 ཀྱང་。
[2] བྱེད: DC སྐྱེད。
[3] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
[4] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད； DC སྐྱེས。
[5] དོ། །: PNG དེ། ； D དོ།。
[6] སྐྱེད: P བསྐྱེད。

(24?)b2 ▼+ + + + + ... + + + + + + + + + + ... ○

(*yad uktam utpādaḥ param utpādayatīti tad api nopapa*)[dyate] ‹•› ya[di] (*hi*) «(*utpādaḥ*)» (pa)[raṃ utp](ā)[day](ati) ‹•› sa [para utpā](*denotpādayitavya*) ○ u[tpanno vā utpadya](*ta anutpannaṃ votpadyamānaṃ vā • tatra*

notpadyamānaṃ notpannaṃ
nānutpannaṃ kathaṃcana •)
(24?)b3 ▽**[utpadya]te** [**ta**](**d v**)**y**[**ākh**]**yātaṃ**[1]
gam[**yamānaga**](**tāgataiḥ** || 7.14

utpannam utpadyate na *kathaṃcid upapadyate* ***nānutpa***)○[**nnaṃ no**]**tpadyamāna**(**ṃ** • tat) ka(tha)m ity ucyate •

tad vyākhyātaṃ
gamya[**māna**]**gatā**[**gat**](**ai**)**ḥ** ‹||› (7.14c̲d)

[ya]thā gata(ṃ) na gamya[te] [gamikkriyā]○n[i]vṛtteḥ [tathā **notpannam utpadyate**] (jani)[kkriyānivṛtt]eḥ ‹•› [utpann](*sya*
(24?)b4 *punarjanikriyā nāsti* • ▽ *atha*) [puna]r jāye[ta na] kadā[cin na jāyate] (• *na caitad iṣṭam**) [• tasmān **notpanna**](**m utpa**)[**dyate**] •

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་སྐྱེས་པ་ཉིད་ཡིན་ན་སྐྱེ་བ་སྐྱེས་པས་བདག་ཉིད་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ།། ཞེས་བྱ་བ་འཐད་པའི་[1]དོན་མེད་པ་འདི་ཅིའི་ཕྱིར་བྱེད་དེ། སྐྱེས་ཟིན་པ་ལ་ཡང་སྐྱེ་བས་ཅི་བྱ། དེ་ལྟར་ན་རེ་ཞིག་སྐྱེ་བས་[2]བདག་▼ཉིད་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ།། (7.13) C 186b
སྐྱེ་བས་གཞན་▼སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ།། ཞེས་གང་སྨྲས་པ་དེ་ཡང་ G 291b
མི་འཐད་དེ། འདི་ལྟར་གལ་ཏེ་སྐྱེ་བས་▼གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་ N 206a
ན་སྐྱེ་བས་བསྐྱེད་པར་བྱ་བ་གཞན་དེ་སྐྱེས་པའམ་མ་སྐྱེས་པའམ། སྐྱེ་བཞིན་པ་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད་གྲང་ན། དེ་ལ།

སྐྱེས་དང་མ་སྐྱེས་སྐྱེ་བཞིན་པ།།
ཇི་ལྟ་བུར་ཡང་སྐྱེད་མི་བྱེད།། (7.14ab)

སྐྱེས་པ་[3]ནི་ཇི་ལྟར་ཡང་སྐྱེད་པར་མི་▼འཐད་དོ།།མ་སྐྱེས་པ་ P 215a
ཡང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་ལ། སྐྱེ་བཞིན་པ་ཡང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ།། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། བཤད་པ།

སོང་དང་མ་སོང་བགོམ་པ་[4]ཡིས།།
དེ་དག་རྣམ་པར་བཤད་པ་ཡིན།། (7.14cd)

ཇི་ལྟར་སོང་བ་ལ་འགྲོ་བ་མེད་དེ། འགྲོ་བའི་བྱ་བ་འདས་ཟིན་པའི་ཕྱིར་རོ།། ཞེས་བྱ་བ་དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེས་པ་ཡང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དེ་སྐྱེ་བའི་བྱ་བ་འདས་ཟིན་པའི་ཕྱིར་རོ།། སྐྱེས་པ་ལ་ཡང་སྐྱེ་བའི་བྱ་བ་མེད་དེ། ཅི་སྟེ་ཡང་སྐྱེད་[5]པར་འགྱུར་ན་ནི་ནམ་ཡང་མི་སྐྱེད་པར་མི་འགྱུར་བས་དེ་[6]ནི་མི་འདོད་དེ། དེའི་ཕྱིར་སྐྱེས་བ་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ།།

---

1 *[ta](d v)y[ākh]yātaṃ*: dJ *tad ākhyātaṃ*; LVP *tathākhyātaṃ*；藏译诸本 རྣམ་པར་བཤད་པ。参第一部分 § 3.1.1。

1 པའི: PNG པ。
2 སྐྱེ་བས: C སྐྱེས་པས。
3 སྐྱེས་པ: D སྐྱེས་བ； C སྐྱེ་པ。
4 པ: PNG མ。
5 སྐྱེད: DC སྐྱེས。
6 དེ: PN དེའི。

[**anu**](**tpannam** api **no**)○**tpa**[**dya**]**te** • kutaḥ ‹•› asatvāt* ‹•› kiṃ hi tad anutpannaṃ yad utpatsyate • [athāsa](n utpa)dyeta • śaśaviṣā[ṇam apy utpadye]ta • ○ (na cotpa)[dyate ta](smā)d **anu**[**tpannam** api **notpadya**](**te** •)

མ་སྐྱེས་པ་ཡང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན།། མེད་▼ D 191a
པའི་ཕྱིར་རོ།། མ་སྐྱེས་པ་ལ་གང་སྐྱེད་[1]པར་འགྱུར་བ་ཅི་ཞིག་ཡོད། ཅི་སྟེ་མེད་ཀྱང་སྐྱེད་[2]པར་འགྱུར་ན་ནི་རི་བོང་གི་རྭ་ཡང་སྐྱེད་[3]པར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན་སྐྱེད་[4]པར་མི་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན་[5] སྐྱེས་པ་ཡང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ།།

[idā]n[ī]m **utpadyamā**[**naṃ no**]**tpadyate**
(24?)b5 (• utpannam ▽anutpannaṃ ca mu)[ktvotpa]dyamānasyābhā[vāt*] utpādadvayaprasa(ṃ)[gāc] ca • ya[dyo](gāc c)[o]tpadyamā[nām i](ti bhavati) ○ [yadyogāc co]tpa[dyata] iti ucyate •

ད་[6]ནི་སྐྱེ་བཞིན་པ་ཡང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དེ། སྐྱེས་པ་དང་མ་སྐྱེས་པ་མ་གཏོགས་པར་སྐྱེ་བཞིན་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་དང་། སྐྱེ་བ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་[7]ཕྱིར་ཏེ། གང་དང་ལྡན་པས་སྐྱེ་▼བཞིན་པ་ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་བ་དང་། གང་དང་ལྡན་ G 292a
པས་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ[8]།། ཞེས་བརྗོད་པའོ།།[9]

kiṃ cānyat* ‹•› ih**otpadyamānaṃ** nāma yasya kiṃcid utpannaṃ [kiṃcid anutpanna○m ato 'nyathotpa](nnaṃ vā) anutpannaṃ vā syā‹t*› • tad yadi tad utpannānutpannam utpāda utpā[da](yati
(24?)b6 ▽tāvad yat ta)[sya kiṃci](d u)[tpannaṃ na ta]dutpā[d](eno)[tpā](ditaṃ) [bha](va)[ti] (• *na ca tad utpannam utpadyamā*)[naṃ bhava](ti •) [kiṃ] kā○[raṇ](aṃ • *tasminn* u)[tpanne hi notpadyamānaṃ bhava]ti • (*utpadyamānaṃ*) [cotpadya](ta) [ity] (u)[cyate] ‹•› [yadi vā] (*kiṃcit*

ཡང་གཞན་ཡང་། འདི་ལ་སྐྱེ་བཞིན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་གང་གི་ཅུང་ཟད་ནི་སྐྱེས་ཅུང་ཟད་ནི་མ་སྐྱེས་པའམ། ཡང་ན་དེ་ལས་གཞན་པ་སྐྱེས་པའམ།[10] མ་སྐྱེས་པ་ཞིག་ཡིན་གྲང་[11]ན། དེ་ལ་གལ་ཏེ་སྐྱེས་པ་དང་མ་སྐྱེས་པ་དེ་སྐྱེ་བས་སྐྱེད་པར་བྱེད་ན་རེ་ཞིག་
དེའི་གང་ཅུང་ཟད་སྐྱེས་[12]པ་དེ་ནི་▼སྐྱེ་བ་དེས་བསྐྱེད་པ་མ་ N 206b
ཡིན་ལ། སྐྱེས་པ་དེ་སྐྱེ་བཞིན་པ་མ་ཡིན་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དེ་སྐྱེས་ན་སྐྱེ་བཞིན་པ་མ་ཡིན་ཞིང་སྐྱེ་བཞིན་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ།། ཞེས་ཀྱང་བརྗོད་པའི་ཕྱིར་རོ།། གལ་ཏེ་ཅུང་ཟད་སྐྱེས་པ་དེ་སྐྱེ་བ་
མེད་པ་ཁོ་ནར་སྐྱེས་ན་ནི། དེའི་ལྷག་མ་▼ཡང་དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་ C 187a

[1, 2, 3, 4] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

[5] PNGDC 同，应添加མ。

[6] ད: DC དེ。

[7] G 增加 ཡང。

[8] དོ: P དེ。

[9] པའོ།།: DC པར།。

[10] G 缺 ཡང་ན་དེ་ལས་གཞན་པ་སྐྱེས་པའམ།。

[11] གྲང: DC གང。

[12] སྐྱེས: DC སྐྱེད。

tad utpannam u○*tpā*)[dena] (*vinaivo-tpadyate* • *śeṣo 'p*)[y a]sya tathaiva vinotpāde[n]o[tpa]dyate ‹•› [ko] (viś)e(*śaḥ*) .. .. + + + + +

[缺失 1 叶]

…

(26?)a1 ▼ + + + + + + + ...
[yadā](n)[utpann](o) [bhāv](o) [na
katha](ṃ)[cid utpa]dyate[1] • tadā **ta**[**smin**
utpādarahit](e) ○ (***bhāve***) [**a**](***sati***) [kasya
hetup](r)[atyay](o[2] *bhavati* •
hetupratya)[ya](ṃ) [ya](m ā)[śri](tya
kkri)[yā](rabh)[y](ate **ki**)[**m** u]tpādyate ‹•›
yac ca nārabhyate [ta]n notpādyate tasya
ku○ta utpattiḥ ‹•› ya[sya co]tpattir nāsti
(*tat katham* ut)[patt](iṃ)
[prat](*ītyotpadyate* • *tasmāt pratītyasamu-*
(26?)a2 *tpādavādīnāṃ* ▽ *darśanam* u)[tpadya-
māna](ṃ) [cotpatti](*ś ca śāntam iti* // 7.17)

བ་མེད་པ་ཁོ་ནར་སྐྱེ་བར་འགྱུར་བར་ ▼ངེས་སོ།། ཡང་ན་དེའི་ P 215 b
གང་ཅུང་ཟད་ནི་སྐྱེ་བ་མེད་པ་ཁོ་ནར་སྐྱེས་ལ་ཅུང་ཟད་ནི་སྐྱེ་བས
སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་ལ་ཁྱད་པར་ཅི་ཡོད་པ་བརྗོད་དགོས་སོ།།

……

གལ་ཏེ་དངོས་པོ་མ་སྐྱེས་པ།།
འགའ་ཞིག་གང་ན་ཡོད་གྱུར་ན།།
དེ་ནི་ཅི[1]་ཕྱིར་དེར་སྐྱེ་འགྱུར།།
ཡོད་ན་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར་རོ།། (7.17)

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བའི་སྔ[2]་རོལ་ན་དངོས་པོ་མ་སྐྱེས་པ་འགའ་ཞིག
ག་ཤེད་ན་ཡོད་པར་ ▼འགྱུར་བ་དེ་ལྟ་བུ་སྲིད་ན་ནི་དེས་ན་དངོས G 294a
པོ་ཡོད་པ་དེའི་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་དང་དེ་ལ་བརྟེན་པའི་བྱ་བ་དག་ཀྱང་ཐ
སྙད་གདགས་སུ་རུང་གྲང་ན། གང་གི་ཚེ་དངོས་པོ་མ་སྐྱེས་པ་ཇི
ལྟར་ཡང་མི་འཐད་པ་དེའི་ཚེ་དངོས་པོ་སྐྱེ་བ་དང་བྲལ་བ་དེ་ཡོད
པ[3]་མ་ཡིན་ན་གང་གི་རྒྱུ་དང་ ▼རྐྱེན་དུ་འགྱུར། རྒྱུ་དང་རྐྱེན N 208a
གང་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་བ་རྩོམ་པར་བྱེད་ཅིང་གང་ཞིག
སྐྱེད[4]་པར་བྱེད། གང་རྩོམ་པར་མི་བྱེད་སྐྱེད་པར[5]་མི་བྱེད
པ་དེ་ལ་སྐྱེ་བ་ག་ལ་ཡོད།། གང་ལ་སྐྱེ་བ་མེད་པ་དེ[6]་ཇི་ལྟར
སྐྱེ་བ་ལ་བརྟེན[7]་ནས་སྐྱེ་བར་འགྱུར། དེ་ལྟ་བས་ན་རྟེན[8]
ཅིང་ ▼འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་སྨྲ[9]་བ་རྣམས་ཀྱི་ལྟ་བ་ནི་སྐྱེ་བཞིན D 192b
པ་དང་སྐྱེ་བ་ཞི་བ་ཡིན་ནོ།། (7.17)

---

1 *[utpa]dyate*: ≠ BP འཐད་པ (= **upapadyate*)。

2 此处可见行间插入词句。但由于磨损而无法释读，也不知道应插入的具体位置。

1 ཅི: PNG ཅིའི。

2 སྔ: PNG སྔོན。

3 DC 增加 དེ。

4 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

5 སྐྱེད་པར: DC སྐྱེ་བར。

6 DC 缺 དེ。

7 བརྟེན: P རྟེན。

8 རྟེན: N བརྟེན。

9 སྨྲ: D སྨ。

[kiṃ cānyat*]

(u)[tpadya]māna(ṃ) u[tpā](do)
ya)di co[tpā]dayaty ayaṃ ‹•›
utpā○[dayet tam] utpādam
utpādaḥ katamaḥ p(u)naḥ ‹||›(7.18)

ཡང་གཞན་ཡང་།

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་དེ་ཡིས་ནི། །
སྐྱེ་བཞིན་པ་ནི་སྐྱེད་▼བྱེད་ན། ། P 217a
སྐྱེ་བ་དེ་ནི་སྐྱེད་བྱེད་པ། །
སྐྱེ་བ་ཡང་ནི་གང་ཞིག་ཡིན། ། (7.18)

yadi cotpadyamānaṃ param **utpāda utpādayati • tam** idānīm **utpādaṃ katama ○ utpāda** utpādayati • (7.18)

གལ་ཏེ་སྐྱེ་[1]བ་དེས་སྐྱེ་བཞིན་པ་གཞན་པ་[2]སྐྱེད་པར་བྱེད་ན། འོ་ན་དེ་སྐྱེ་བ་དེ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་སྐྱེ་བ་ཡང་གང་ཞིག་ཡིན། (7.18)

tatraitat syāt* anya utpāda enam utpādayatīty attra brū(maḥ •

དེ་ལ་འདི་སྙམ་དུ་དེ་ནི་སྐྱེ་བ་[3]གཞན་ཞིག་གིས་སྐྱེད་[4]པར་སེམས་ན། དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

anya utpādayaty enaṃ
(26?)a3 ▽**ya)[dy] utpā[do] 'navasthitiḥ** ‹•›
a[thā]nutpāda utpannaḥ
sarvvam utpadyatāṃ tathā • (7.19)

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་གཞན་ཞིག་གིས། །
དེ་སྐྱེད་[5]ཐུག་པ་མེད་[6]པར་འགྱུར། ། (7.19ab)

ya utpā[da](ḥ) [para]m utpadyamā○nam utpādayati • ta[ṃ] **yady anya utpāda utpādayati** • saty evam **anavasthā** prasajyeta • tam apy anya utpā○dayati • tam apy anya ity aṃto na syāt* ‹•› na caitad iṣṭaṃ ‹•›

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་གཞན་ཞིག་གིས་སྐྱེ་བཞིན་པ་གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་[7]ན་དེ་ལྟ་ན་ཐུག་པ་མེད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ཡང་གཞན་གྱིས་སྐྱེད་[8]ཅིང་དེ་ཡང་གཞན་གྱིས་སྐྱེད་[9]དེ་མཐའ་མེད་པར་འགྱུར་བས་དེ་ནི་མི་འདོད་དོ། །

---

1 སྐྱེ: D སྐྱེ。

2 PNG 缺 པ。

3 G 增加 ཡང。

4, 5 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

6 P 缺 པ་མེད。

7 此处应补 པའི་སྐྱེ་བ་དེ་སྐྱེད་པར་བྱེད；参梵本第18−19行；Saito 1984, pt. 2, p. 103, n. 4。

8 གྱིས་སྐྱེད : PNG གྱི་བསྐྱེད。

9 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

atha matam **anutpāda** (*eva parotpāda*
(26?)a4 ***utpanna** i*)▼ty attra brūmaḥ ‹•›

sarvvam utpadyatāṃ[1] **tathā** • (7.19d)

ཅི་སྟེ་▼གཞན་སྐྱེད་པ་ནི་སྐྱེ་བ[1]མེད་པ་ཁོ་ནར་སྐྱེས་སོ་སྙམ་ན། G 294b
དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བ་མེད་སྐྱེ་[2]ན།།
ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་སྐྱེ་བར་འགྱུར།། (7.19cd)

yathāsau parotpāda utpādena vinotpannaḥ (***tathā** ca **sarvaṃ*** ○ *vinotpāde*)no**tpadya[tāṃ** • kim anayā] vyar[thayā kal]pa[na]yā utpādaḥ param utpādayatīti • viśeṣahetvapa○deśo vā karttavyaḥ ittham utpāda evānutpāda utpadyate • [anye] punar bhāvā
(26?)a5 notpā(*dena vinotpadya*▼*nta*) [i]ti sa [ca] na kkriyate • tasmād etad api yatkiñcid utpādaḥ param utpādayatīti[2] ‹||› (7.19)

ཇི་ལྟར་གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་པ་དེ་སྐྱེད་[3]པ་གཞན་མེད་པར་སྐྱེས་ན་ནི་ཐམས་ཅད་ཀྱང་▼དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བ་གཞན་མེད་པར་ C 188b
སྐྱེ་བར་འགྱུར་ཏེ། སྐྱེས་པས[4]གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ།། ཞེས་བྱ་བ་དོན་མེད་པའི་རྟོག་པ་[5]འདིས་ཅི་བྱ། ཡང་ན་འདི་ལྟར་སྐྱེ་བ་ཉིད་ནི་སྐྱེད་[6]པ་གཞན་མེད་པར་སྐྱེ་ལ་དངོས་པོ་གཞན་དག་ནི་སྐྱེད་[7]པ་གཞན་མེད་པར་མི་སྐྱེའོ།། ཞེས་ཁྱད་པར་གྱི་གཏན་ཚིགས་བསྟན་པར་བྱ་དགོས་ན་དེ་ཡང་མི་བྱེད་པས་[8]དེའི་[9]སྐྱེ་བས་སྐྱེ་བཞིན་པ་གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་[10]དོ།། ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཀྱི་ནའོ།། (7.19)

(*kiṃ cānyat* • iha yadi kasyacid bhāvasyotpattiḥ syāt* • iyaṃ sato vā*) [utpattiḥ syād a]sato vā tattra ||

ཡང་གཞན་ཡང་། འདི་ལ་གལ་ཏེ་[11]དངོས་པོ་▼འགའ་ཞིག་སྐྱེ་ N 208b
བར་འགྱུར་ན་དེ་ཡོད་པའམ་མེད་པ་ཞིག་སྐྱེ་བར་འགྱུར་གྲང་ན།
དེ་ལ།

sataś ca tāvad utpa○ttir
asataś ca na yujyate • (7.20ab)

རེ་ཞིག་ཡོད་དང་མེད་པ་ཡང་།།
སྐྱེ་བར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ།། (7.20ab)

---

[1] *utpadyatāṃ*: = dJ; LVP *utpadyate*。

[2] *param utpādayatīti*: ≠ BP སྐྱེ་བཞིན་པ་གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ(= **param utpadyamānam utpādayatīti*)

[1] སྐྱེད་པ་ནི་སྐྱེ་བ: PNG བསྐྱེད་པ་ནི་བསྐྱེད་པ。

[2] PNGDC སྐྱེ；应为 སྐྱེས；参梵本中 *utpannaḥ*。

[3] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

[4] PNGDC སྐྱེས་པས;应为སྐྱེ་བས;参梵本中 *utpādaḥ*。

[5] DC 增加 མེད་པ。

[6, 7] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

[8] པས: PNG པ。

[9] 此处应补 ཕྱིར；参梵本中 *tasmād*。

[10] DC 缺 པར་བྱེད。

[11] DC 缺 གལ་ཏེ。

satas tāvad utpattir na yujyate •
(26?)a6 utpattiprakḷ(*pter vyarthatvāt* • ▽ *sato hi kiṃ puna*)[rutpatteḥ] (pra)[y](ojanam* • **asato**) 'p[y] (u)tpattir **na y(u)j(ya)[te]** (• *kutaḥ • asattvāt* • *tatra kasya utpattiḥ syāt* • *athāsata utpattiḥ syāc chaśaviṣāṇasyā*)[py] (u)[tpattiḥ syāt* ‹•› [kṣī]ṇadoṣāṇāṃ ca punaḥ (doṣ)otpattiḥ syāt* ‹•› ○ [na caitad iṣṭaṃ tasmā]d **asato** 'py utpattir **na yujyate** •

རེ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་སྐྱེ་བར་[1]རིགས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། སྐྱེ་བར་བརྟག་པ་དོན་མེད་པ་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།། འདི་ལྟར་ཡོད་པ་ལ་ཡང་སྐྱེ་བས་ཅི་ཞིག་བྱ། མེད་པ་ཡང་སྐྱེ་བར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། མེད་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་ལ་ཅི་ཞིག་སྐྱེ་བར་འགྱུར། ཅི་སྟེ་མེད་པ་སྐྱེ་བར་འགྱུར་ན་ནི་རི་བོང་གི་རྭ་ཡང་སྐྱེ་བར་འགྱུར་ལ། ཉེས་པ་ཟད་པ་རྣམས་ལ་ཡང་[2]ཉེས་པ་▼སྐྱེ་བར་འགྱུར་བས་[3]དེ་ནི་མི་འདོད་དེ། དེ་ལྟ་▼བས་ན་ P 217b G 295a
མེད་པ་ཡང་སྐྱེ་བར་▼རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ།། D 193a

tatraitat syāt* [sadasata] (*ekasyotpattir iti* • *ucyate* •
(26?)b1 ▽ **na sataś cāsataś ceti** • 7.20c

དེ་ལ་འདི་སྙམ་དུ་ཡོད་མེད་གཅིག་སྐྱེ་བར་སེམས་ན། བཤད་པ།

ཡོད་མེད་ཉིད་ཀྱང་མ་ཡིན་ཏེ། (7.20c)

sadasato 'py utpattir na yujyate • katham iti cet • ucyate* •

pūrvam evopapāditam* || 7.20d

ཡོད་མེད་ཀྱང་སྐྱེ་བར་རིགས་[4]པ་མ་ཡིན་ནོ།། གལ་ཏེ་ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། བཤད་པ།

གོང་དུ་བསྟན་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ།། (7.20d)

tad ***pūrvam upapāditaṃ***

sataś ca tāvad utpattir
asataś ca na yujyata *iti* • 7.20ab

དེ་ནི་གོང་དུ།

རེ་ཞིག་ཡོད་དང་མེད་པ་ཡང་།།
སྐྱེ་བར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ།། (7.20ab)

sadasata ubhayānuvartanatvāt pūrva)[pra]tyākhyātenobha○y[aṃ] pratyākhyātam eva bhavati •
atha vā **sataś cāsataś ca** sadasataś ca
(26?)b2 y(*athotpattir na yujyata ity* ▽*etat* **p**)**ūrvvam** [evo]**papāditaṃ** • (k)va •

ཞེས་བསྟན་པ་ཡིན་ཏེ། ཡོད་མེད་ནི་གཉིས་ལ་སྙེགས་པས་དེ་གཉིས་ནི་དགག་པ་སྔ་མས་བཀག་པ་ཉིད་ཡིན་ནོ།།
ཡང་ན་ཡོད་པ་དང་མེད་པ་དང་ཡོད་མེད་དག་ཇི་ལྟར་སྐྱེ་བར་རིགས་པ་མ་ཡིན་པ་དེ་ནི། དང་པོ་ཁོ་ནར་[5]བསྟན་ཟིན་ཏོ།།[6] གང་དུ་ཞེ་ན།

---

1 བར: PNG བ。
2 PNG 增加 ཡང。
3 བས: PNG བ。
4 རིགས: PNG རིག。
5 ནར: DC ན。
6 ཏོ།།: PNG ཏེ。

na san nāsan na sadasan
dharmmo ni(r)va[rtta]te ya[dety] (1.7ab) [attra]
.. .. y. .. ○ .. + + + + + + + + + + + + +[1] (7.20)

གང་ཚེ་ཆོས་ནི་ཡོད་པ་དང་། །
མེད་དང་ཡོད་མེད་མི་བསྒྲུབ་པ། །
ཇི་ལྟར་སྒྲུབ་བྱེད་རྒྱུ་ཞེས་བྱ། །
དེ་ལྟ[1]་ཡིན་ན་མི་རིགས་སོ། ། (1.7)
ཞེས་བྱ་བ་དེར་རོ། ། (7.20)

(*kiṃ cānyat** •
nirudhyamā)**nas**[**y**](**otpattir**
na bhāvasyo)**papa**[**dya**](**te**) • (7.21ab)
iha bha{{..}}vān ā○(ho)[tpa]dyamā[no bhāva u]tpadyata iti • utpadyamānasya ca
(26?)b3 bhāvasya nirodhena bhavita(vyam* •) ▼ (k)[u]taḥ ‹•› bhaṃga[la]kṣaṇatvāt* bhāvasya ‹•› **niruddhyamānasya bhā**[**vasyo**]**tpatti**[**r no**]**papadya**[**te**] (• utpadya)[mā]○(na)[sya] (hy *abhivardhamāna*)[sya] (utpa)[tt](i)ḥ sy[āt*] ‹•› [yasya] (*bhaṅga*)[kṣa](yena bha)vi[tav]ya[ṃ] ‹•› [na ca] kṣayam utpattir bhavatīti ‹•›
[atha] ○ matam [nai]votpadyamānāvasthāyāṃ niruddhyata {•} ity attra brū[maḥ]
[**ya**]**ś cāniruddhyamānas tu**
(26?)b4 [**sa**] (**bhāvo**) ▼ [**nopapadya**]**te** • (7.21cd)

ཡང་གཞན་ཡང་།
དངོས་པོ་འགག[2]་བཞིན་ཉིད་ལ་ནི། །
སྐྱེ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ། ། (7.21ab)
འདི་ལ་ཁྱོད་ཀྱིས[3]་དངོས་པོ་སྐྱེ་བཞིན་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ་
ཞེས་སྨྲས་པས་དངོས་པོ་སྐྱེ་བཞིན་པ་ལ་འགག་པ་ཡང་ཡོད་པར་
འགྱུར་རོ། །ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དངོས་པོ་ནི་འཇིག་པའི་▼མཚན་ C 189a
ཉིད་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། ། དངོས་པོ་འགག་བཞིན་པ་ལ་ནི་
སྐྱེ་བ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། འདི་ལྟར་སྐྱེ་བཞིན་པ་མངོན་པར་
འཕེལ་བ་ལ་སྐྱེ་བ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་▼འཇིག་པས[4]་ཟད་པར་ N 209a
འགྱུར་བས་ཟད་པ་ནི་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །
ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བཞིན་པའི་▼གནས་སྐབས་ན་འགག་པར་མི་འགྱུར་ G 295b
པ་ཉིད་དོ་སྙམ་ན། དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

གང་ཞིག་འགག་བཞིན་མ་ཡིན་པ། །
དེ་ནི་དངོས་པོར་མི་འཐད་དོ། ། (7.21cd)

[1] 根据藏译，这里磨损掉的字句应该是偈颂 1.7 的后半，即 *kathaṃ nirvartako hetur evaṃ sati hi yujyate*。但是残存的 *y.*似乎排除了这种可能。

[1] ལྟ: PNG ལྟར。
[2] འགག: PNG འགར。
[3] ཀྱིས: G ཀྱི。
[4] པས: DC པ。

[yady] (u)tpadyamāno na niruddhyate nai[vo]pa[padyamā]no[1] bhā[v]o bhavati ‹•› kuta[ḥ] ‹•› ○ [bh](āva)[lakṣa](ṇā)[bhā]vāt* ‹•› (*bhaṅgo hi*) [bhāva]lakṣaṇam ‹ity[2]› apadiṣṭaṃ (ta)dabhāvāt kathaṃ bhāvaḥ syāt* ‹•› sati [c]ai[va](ṃ) yad ucyate • ○ utpadyamāno bhāva utpadyata iti • tad vyāhataṃ bhavati ‹•› a[bh]ā[va]
(26?)b5 utpadyamāna [u](*tpadyata iti* ▽ *prasajyata i*)[ti] (• *tasmāt* para)[m u]tpāda utpādayatī[ty etad ap]i (nopa)padyate •

གལ་ཏེ་དངོས་པོ་སྐྱེ་བཞིན་པ་ཉིད་ན་འགག་པར་མི་འགྱུར་ན་[1] སྐྱེ་བཞིན་པ་ཉིད་དངོས་པོ་ཉིད་མ་ཡིན་པར་འགྱུར་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དངོས་པོའི་མཚན་ཉིད་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།། འདི་ལྟར་འཇིག་པ་ནི་དངོས་པོའི་མཚན་ཉིད་དུ་བསྟན་པས་དེ་མེད་ན་ཇི་ལྟར་[2]དངོས་པོ་ཡིན་པར་འགྱུར། དེ་ལྟར་ཡིན་ན་▼དངོས་པོ་ P 218a
སྐྱེ་བཞིན་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་གང་སྨྲས་པ་དེ་ཉམས་པ་དང༌། དངོས་པོ་མེད་པ་སྐྱེ་བཞིན་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བར་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན་སྐྱེ་བས་གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཡང་མི་འཐད་དོ།།

[yaś ca na svātmā○naṃ] na [para]m utpādayati [sa katha]m utpādaḥ syāt* ‹•› tasmān notpādo vidyate • || (7.21)

གང་རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་ལ། ▼གཞན་གྱི་ D 193b
བདག་ཉིད་ཀྱང་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་པ་དེ་སྐྱེ་བ་ཡིན་པར་ཇི་ལྟར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན་སྐྱེ་བ་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ།། (7.21)

attrāha • sthitir asti sā ca nānutpa○nnasya bhāvasyopapadyata iti • utpādo 'pi prasiddha eveti ||
(26?)b6 ucyate • iha (*yo bhāvaḥ tiṣṭha*▽*ti sa sthito*) vā ti[ṣ](ṭhe)d asthito vā tiṣṭhet* (*tiṣṭhan vā* ti)ṣṭhet* ‹•› [tatra] •

nā[sth]itas [t]i[ṣṭhate] bhāva(ḥ) ○
[s](th)i(to) bhāvo na tiṣṭhati •
[na] ti[ṣṭha]te tiṣṭhamā[na]ḥ (7.22abc)[3]

འདིར་སྨྲས་པ། གནས་པ་ནི་ཡོད་དེ། དེ་ཡང་དངོས་པོ་མ་སྐྱེས་པ་ལ་མི་འཐད་པས་སྐྱེ་བ་ཡང་རབ་ཏུ་གྲུབ་པ་ཉིད་དོ།།
བཤད་པ། འདི་ལ་དངོས་པོ་གང་ཞིག་གནས་པར་འགྱུར་ན་དེ་གནས་པ་གནས་སམ། མ་གནས་པ་གནས་སམ། གནས་བཞིན་པ་གནས་གྲང་ན། དེ་ལ།

དངོས་པོ་གནས་པ་མི་གནས་ཏེ།།
དངོས་པོ་མ་[3]གནས་གནས་པ་▼མིན།། G 296a
གནས་བཞིན་པ་ཡང་མི་གནས་ཏེ།། (7.22abc)

---

1 -*upa[padyamā]no*: BP སྐྱེ་བཞིན་པ (= **utpadya-mānaḥ*)。

2 参第 105 页梵文第 6–7 行 *ity apadiṣṭaṃ*。

3 = dJ; LVP *[na sthitabhāvas tiṣṭhaty asthita-bhāvo na tiṣṭhati / na tiṣṭhati tiṣṭhamānaḥ ko ’nutpannaś ca tiṣṭhati //]*。

1 ན: DC བ。

2 G 增加 དངོས་པོའི་མཚན་ཉིད་དུ་བསྟན་པས་དེ་མེད་ན。

3 མ: N མི。

[1].. tā(van **nā)sthito** bhāvas **tiṣṭhati** ‹•› kutaḥ ‹•› sthānāsthānayor vvirodhāt* ‹•› ○ **sthito** 'pi **bhāvo na tiṣṭhati** [na] **tiṣṭha**[**te**] **tiṣṭhamānaḥ** .. .. + + + + + +

རེ་ཞིག་དངོས་པོ་གནས་པ་ནི་གནས་པར་མི་བྱེད་དེ[1]། གནས་པ་
ལ་ཡང་གནས་པས་[2]ཅི་བྱ། ། གནས་པ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་
འགྱུར་ཏེ། གང་དང་ལྡན་པས་གནས་པ་ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་བ་
དང་།[3] གང་དང་ལྡན་པས་གནས་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བར་
འགྱུར་བའོ། ། དེ་ལྟར་གྱུར་ན་གནས་པ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་ཐལ་
བར་འགྱུར་བས་དེ་ནི་མི་འདོད་དོ། ། དངོས་པོ་མ་གནས་པ་
ཡང་གནས་པར་མི་བྱེད་དེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། གནས་པ་དང་
གནས་▾པ་མ་ཡིན་པ་[4]གཉིས་མི་མཐུན་པའི་ཕྱིར་▾རོ། ། N 209b C 189b
གནས་བཞིན་པ་[5]ཡང་གནས་པར་མི་བྱེད་དེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན།
གནས་པ་དང་མ་གནས་པ་མ་གཏོགས་པར་གནས་བཞིན་པ་མི་
སྲིད་པའི་ཕྱིར་དང་། གནས་པ་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་དང་།
གནས་པ་པོ་ཡང་གཉིས་སུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

ཡང་གཞན་ཡང་།

མ་སྐྱེས་གང་ཞིག་གནས་པར་བྱེད། ། (7.22d)

[此处约缺失 2 叶]

…

……

▾ཡང་གཞན་ཡང་། འདི་ལ་གལ་ཏེ་[6]རེ་ཞིག་འགག་པ་ཞིག་ G 300b
ཡོད་པར་གྱུར་ན། དེ་དངོས་པོ་ཡོད་པའམ། མེད་པ་ལ་བརྟག་[7]
གྲང་ན། དེ་ལ།

29a1 ▾+ + + + + + ... + .. + ..

s(a)t(a)[ś ca] t[āva](d bh)āv(a)sy(a) n(i)rodh[o] n[o]pa(pa)[dyate] • (7.30ab)

རེ་ཞིག་དངོས་པོ་ཡོད་པ་ལ། །
འགག་པ་འཐད་པར་མི་▾འགྱུར་རོ། ། (7.30ab) D 196b

---

[1] 一行约 14 个小字写于底边空处，似插入正文的语句，但模糊无法辨识，叶面行文中也没有找到插入符号。此处注释符合梵文偈颂的顺序，却与藏译不符。

[1] དེ: N དོ。

[2] G 缺 པས。

[3] DC 缺 གང་དང་ལྡན་པས་གནས་པ་ཞེས་བྱ་བར་འགྱུར་བ་དང་།。

[4] PN 缺 པ。

[5] DC 缺 པ。

[6] ཏེ: D ད。

[7] ལ་བརྟག: P ལ་རྟག; DC བརྟག。

[**satas**] (**t**)**āva**○**t** [t]i[ṣṭh](*ato* ***bhāvasya nirodho nopapadyate*** • *kiṃ kāraṇam** •

ekatve) [**na hi bhāvaś ca**]

(**nā**)[**bhā**]**vaś** **c**[**o**]**papadyate** • || (7.30cd)

(*sato bhāva*)○[sya ya](t sa)[tvaṃ sa](dbhā)[vaḥ] ‹•› [niruddhasya ca bhāvasya yad asatv](aṃ) [asadbhāvaḥ] ‹•›
29a2 [bhāvābhā](vau *paraspara*)▼[v](i)rodhi-[nau] yad ekattra[1] [**no**]**papady**[**e**]**te** tasmāt sato bhāvasya na nirodha upapadyate • || (7.30)

རེ་ཞིག་དངོས་པོ་ཡོད་པ་གནས་པ་ལ་ནི་འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འདི་ལྟར།

དངོས་དང་དངོས་པོ་མེད་པ་དག།

གཅིག་ཉིད་ན་ནི་འཐད་པ་མེད།། (7.30cd)

དངོས་པོ་ཡོད་པའི་ཡོད་པ་ཉིད་གང་ཡིན་པ་ནི་དངོས་པོ་ཡོད་པའོ།། དངོས་པོ་འགགས་[1]པའི་མེད་པ་ཉིད་གང་ཡིན་པ་ནི་དངོས་པོ་མེད་པ་སྟེ། དངོས་པོ་དང་དངོས་པོ་མེད་པ་ཕན་ཚུན་མི་མཐུན་པ་དེ་གཉིས་ཇི་ལྟར་གཅིག་པ་ཉིད་ན[2]འཐད་པར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན། དངོས་པོ་ཡོད་པ་ལ་འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། (7.30)

asa[**to**] **'pi** ○ [**na**] (**bhāva**)[**sya**]

(**nirodha upapadya**)[**te**] •

[ka]tham i[ti] •

[**na dvi**]**t**(**ī**)**yasya śi**(**ra**)[**sa**](**ś**)

[**cch**](**e**)**danaṃ vidyate** {•} **yathā** ‹||› (7.31)

kiṃ hy **asato** ni○(ru)[ddhyate] (*tadyathā*) [**dvitī**]**yaṃ** **śira**{{..}}**ḥ** (a)vidyamānaṃ ‹na› śakyaṃ cchettum iti • (7.31)

དངོས་པོ་མེད་པར་གྱུར་པ་ལའང་།

འགག་པ་འཐད་པར་མི་འགྱུར་རོ།

ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

མགོ་གཉིས་པ་ལ་ཇི་ལྟར་ནི།

བཅད་དུ་མེད་པ་དེ་བཞིན་ནོ།། (7.31)

མེད་པ་ལ་ཅི་ཞིག་འགག་པར་འགྱུར་ཏེ། འདི་ལྟར་མགོ་གཉིས་པ་མེད་པར་བཅད་པར་མི་ནུས་པ་བཞིན་ནོ།། (7.31)

29a3 [yad apy u](ktaṃ nirodhasya)▼nirodha ity attra brūmaḥ

na svātmanā nirodhasya[2]

nirodho na parātmanā • (7.32ab)

འགག་པའི་ ▼ འགག་པ་ཞེས་གང་སྨྲས་པ་དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ། C 192b

འགག་པ་འགག་པ་གཞན་དང་ནི།

དེ་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་འགག་མི་རིགས།། (7.32ab)

---

[1] *ekattra*: BP གཅིག་པ་ཉིད་ན (= **ekatve*)。

[2] *nirodhasya*: dJ, LVP *nirodho 'sti*; MK, PSP འགག་པ་རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱིས།། ཡོད་མིན་འགག་པ་གཞན་གྱིས་མིན།།; ABh、BP 与 PP同。参第一部分 §3.2.1。

[1] འགགས: PNG འགག。

[2] ན: DC ནི。

iha yadi **nirodhasya** ○ **nirodhaḥ** syāt* sa s[**vātmanā** vā] syāt **parātma**[**nā** vā •] u[bha]ya[thā] ca nopapadyate ‹•› katham i[ti] •

utpādasya ○ **ya**[**tho**]**tpā**[**do**]
[**nā**](**tma**)[**nā na pa**](**rā**)[**tma**](**nā** ||) (7.32cd)

yatho[kta]m

anutpanno 'yam utpā[daḥ]
svātmāna(ṃ janayet katham* •)
29a4 ▼[ath]otpanno janayate
jāte kiṃ janyate punar (7.13) iti •

tathā ‹*nirodho 'py aniruddho vā svātmānaṃ nirodhayed niruddho vā svātmānaṃ nirodhayet* • *tatra*› yadi nirodhaḥ aniruddhaḥ svā○[tmānaṃ] nirodhayatī[ti] (ka)[lpyate] • tat katham ida[m upa]patsyate ‹•› yadā aniruddho nirodha eva na bhavati • asaṃś ca ○ katham asa[nta]m ātmāna[ṃ] niruṃndhya ..[1] ‹•› atha niruddhaḥ svātmānaṃ nirodhayatīti ka[lpya](te)

འདི་ལ་གལ་ཏེ་འགག་པ་ལ་འགག་པ་ཞིག་ཡོད་པར་གྱུར་ན་དེ་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་དམ་རང་གི་[1]བདག་ཉིད་ཀྱིས་འགག་པར་འགྱུར་གྲང་ན། གཉི་གས་ཀྱང་འགག་པར་མི་རིགས་སོ།། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

ཇི་ལྟར་▼སྐྱེ་བ་རང་དང་ནི།། G 301a
གཞན་གྱིས་བསྐྱེད་པ་མ་ཡིན་བཞིན།། (7.32cd)

▼ཇི་སྐད་དུ། N 213a

སྐྱེ་བ་འདི་ནི་མ་སྐྱེས་པས།།
▼རང་གི་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟར་སྐྱེད[2]།། P 222a
ཅི་སྟེ་སྐྱེས[3]་པས་སྐྱེད[4]་བྱེད་ན།།
སྐྱེས་ན་ཅི་ཞིག་བསྐྱེད་དུ་ཡོད།། (7.13)

ཅེས་སྨྲས་པ་དེ་བཞིན་དུ་འགག་པ་ཡང་མ་འགགས[5]་པས་རང་གི་བདག་ཉིད་འགག་པར་བྱེད་དམ། འགགས[6]་པས་རང་གི་བདག་ཉིད[7]་འགག་པར་བྱེད་གྲང་ན། དེ་ལ་གལ་ཏེ་འགག་པ་མ་འགགས[8]་པས་རང་གི་བདག་ཉིད་འགག་པར་བྱེད་པར[9]་རྟོག་ན། དེ་ཇི་ལྟར་འཐད་པར་འགྱུར་ཏེ། གང་གི་ཚེ་མ་འགགས[10]་པ་ནི་འགག་པ་ཉིད་མ་ཡིན་པས་མེད་པས་བདག་ཉིད་མེད་པ་ཇི་ལྟར་འགག་པར་བྱེད། ཅི་སྟེ་འགག་པ་འགགས་པས་རང་གི་བདག་ཉིད་འགག་པར་བྱེད་པར་རྟོག་ན། དེ་ཡང་ཇི་ལྟར་འཐད

---

[1] *niruṃndhya ..*: *nirundhayati* 之误？这里似乎是抄写者写了错字，又试图在上面改正，结果使得最后一个字无法辨识。

[1] གི: N གིས。
[2] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
[3] སྐྱེས: PNG བསྐྱེད ; DC སྐྱེད ; 参梵本中 *utpanno*。
[4] སྐྱེས: G བསྐྱེད。
[5] འགགས: P འགག ; G འགས。
[6] འགགས: P འགག。
[7] ཉིད: P ཉིད་འགག་ཉིད。
[8] འགགས: P འགག。
[9] པར: DC པ。
[10] འགགས: PNG འགག。

29a5 ▾ tad{{ā}} api katham upapatsyate • ko 'sau niruddhasya punaḥ svātmā aniruddhaḥ yaṃ nirodhayet* ‹•› ○ (evaṃ) tāvan **na svātmanā nirodhasya niro**[**dha**] upapadyate •

པར་འགྱུར་[1]ཏེ། འགགས་པ་ལ་གང་[2]འགག་པར་འགྱུར་བའི་རང་གི་བདག་ཉིད་ཡང་འགག་པར་བྱ་བ་དེ་ཅི་ཡང་མེད་དོ།། དེ་ལྟར་རེ་ཞིག་འགག་ ▾པ་རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་འགག་པར་ D 197a
བྱེད་པར་མི་འཐད་དོ[3]།།

pa[**rātmanā**]p[i] **no**papadyate • [ta]tho[kta]ṃ

anya utpā○daya[ty] (e)[naṃ]
yady utpādo '[na]vasthitiḥ ‹•›
athānutpeda[1] utpannaḥ
sarvvam u[tpadya](tāṃ tatheti • 7.19)

གཞན་གྱི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་མི་འཐད་དེ། ཇི་སྐད་དུ།

གལ་ཏེ་སྐྱེ་བ་གཞན་ཞིག་གིས།།
དེ་སྐྱེད་[4]ཐུག་པ་མེད་པར་འགྱུར།།
ཅི་སྟེ་སྐྱེ་བ་མེད་སྐྱེ་[5]ན།།
ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་སྐྱེ་བར་འགྱུར།། (7.19)

29a6 ▾tathaiva *‹nirodho 'py anyena vā nirodhena nirodhyeta vinā vānyena nirodhena nirodhyeta • tatra›* yadi nirodho 'nyena nirodhena nirodhyate • saty evam anavasthā prasajyate • ○ s[o] 'py anye[na] ni[ro]dhya[te] so 'py anyenety aṃ[to] na [s]yāt* ‹•› na (c)ai(ta)d i[ṣṭaṃ] • (ta)[smā]n **na nirodhasya nirodha** upapa○dyate •

ཞེས་སྨྲས་པ་དེ་བཞིན་དུ་འགག་པ་ཡང་འགག་པ་གཞན་ཞིག་གིས་འགག་པར་བྱེད་དམ། འགག་པ་གཞན་མེད་པར་འགག་པར་བྱེད་གྲང་ན། དེ་ལ་ ▾གལ་ཏེ་འགག་པ་དེ་འགག་[6]པ་ G 301b
གཞན་གྱིས་འགག་པར་བྱེད་ན་དེ་ལྟ་ན་ཐུག་པ་མེད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ཡང་གཞན་གྱིས་འགག་པར་བྱེད་ཅིང་དེ་ཡང་གཞན་གྱིས་འགག་པར་བྱེད་དེ་མཐའ་མེད་པར་འགྱུར་བས་དེ་ནི་མི་འདོད་དེ།[7] དེ་ལྟ་བས་ན་འགག་པའི་འགག་པ་མི་འཐད་དོ།།

atha mataṃ vi[nai]va nirodhe[na] niruddhya[ta ity attra brū](maḥ)

ཅི་སྟེ་འགག་པ་དེ་འགག་པ་གཞན་མེད་པར་འགག་གོ་ ▾སྙམ་ན། C 193a
དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

29b1 ▾tathā sa‹r›vvaṃ niruddhyatāṃ •

ཅི་སྟེ་འགག་པ་མེད་འགགས་[8]ན།།
ཐམས་ཅད་དེ་བཞིན་འགག་པར་འགྱུར།།

---

1 *athānutpeda*: °*utpāda* 之误。

1 འགྱུར: DC གྱུར。
2 DC 增加 འགག་པ。
3 དོ: DC དེ。
4 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
5 PNGDC སྐྱེ; 应为 སྐྱེས；参梵本中 *utpannaḥ*。
6 འགག: N དགག。
7 དེ།: PNG དོ།།。
8 འགགས: PNG འགག。

yathaiva nirodhena vinā nirodho
niruddhyate • tathaiva vinā nirodhena
sarvvaṃ saṃ○skṛtaṃ niruddhyatāṃ [•]
kim anayā vyarthayā kalpanayā na vinā
nirodh[e]na saṃskṛta‹ṃ› niruddhyata iti[1] •
viśeṣahetvapa○deśo vā karttavyaḥ itthaṃ
nāma nirodha eva vinā ni[ro]dhena
niruddhyate • [a]nyat puna[ḥ saṃskṛ](taṃ
29b2 *na vinā*)▼ nirodhena niruddhyata iti • sa ca
na kkriyate • tasmād anyenāpi nirodhena
nirodhasya nirodho no○papadyate •

ཇི་ལྟར་འགག་པ་དེ་འགག་པ་གཞན་མེད་པར་འགགས་[1]པ་དེ་
བཞིན་དུ་▼འདུས་བྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱང་འགག་པ་གཞན་▼མེད་ N 213b P 222b
པར་འགག་པར་འགྱུར་ཏེ། འགག་[2]པས་གཞན་འགག་
པར་བྱེད་དོ།། ཞེས་བྱ་བ་དོན་[3]མེད་པའི་རྟོག་པ་འདིས་ཅི་བྱ།
ཡང་ན་འདི་ལྟར་འགག་པ་ཉིད་ནི་འགག་པ་གཞན་མེད་པར་
འགག་པ་ལ་དངོས་པོ་གཞན་དག་ནི་འགག་པ་མེད་པར་མི་
འགག་གོ།། ཞེས་ཁྱད་པར་གྱི་གཏན་ཚིགས་བསྟན་པར་བྱ་
དགོས་ན་དེ་ཡང་[4]མི་བྱེད་པས་དེའི་ཕྱིར་འགག་པ་ནི་འགག་
པ་གཞན་གྱིས་འགག་པར་མི་འཐད་དོ།།

tad evaṃ parīkṣyamāṇā
utpādasthitibhaṃgā na kathaṃcid
upapadyaṃte • anupapadyamānāś ca
kathaṃ ○ saṃskṛtalakṣaṇaṃ syuḥ ‹•›
tasmāt kalpanāmāttram eta
(u)tpādasthiti[bha]ṃ(gāḥ) [sa]ṃ[sk]ṛta-
la[kṣ](aṇam iti ||) (7.32)

དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་བརྟགས་ན་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་
དག་ཇི་ལྟར་ཡང་མི་འཐད་དེ།[5] མི་འཐད་ན་ཇི་ལྟར་འདུས་
བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དུ་འགྱུར། དེ་ལྟ་བས་ན། སྐྱེ་བ་དང་། གནས་
པ་དང་། འཇིག་པ་དག་འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ཡིན་ནོ།།
ཞེས་བྱ་བ་དེ་ནི་རྟོག་པ་ཙམ་དུ་ཟད་དོ།། (7.32)

29b3 ▼attrāha • mā bhūd etat sāmānyaṃ
saṃskṛtalakṣaṇaṃ • svena svenaiva
lakṣaṇena saṃskṛtaṃ vidyate ○ yathā
sāsnālāṃgūlakakudviṣāṇo[2] gaur vvidyate
• ||

སྨྲས་པ། འདུས་བྱས་ཀྱི་▼སྤྱིའི་མཚན་ཉིད་དེ་དག་མི་རུང་དུ་ཟིན་ G 302a
ཀྱང་རང་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཁོ་ནས་འདུས་བྱས་ཡོད་དེ། དཔེར་
ན་ལྐོག་ཤལ་དང་མཇུག་མ་དང་ནོག་[6]དང་རྨིག་པ་དང་རྭའི་
མཚན་ཉིད་ཀྱིས་བ་ལང་ཡོད་པ་ལྟ་བུའོ།།

ucyate • kim idaṃ bhavān
ajātasasyasaṃpadaṃ varṇṇa○yati • yas
tvam anutpannasyāsthitasya[3]
sa[ṃ]skṛtalakṣaṇāpa[de]śaṃ karo(si •)

བཤད་པ། ཅི་ཁྱོད་ལ་ལོག་རྟོག་[7]མ་སྐྱེས་པར་ལེགས་▼སོ་ཞེས་ D 197b
སྒྲོགས་སམ། ཁྱོད་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་མེད་པ་ལ་
འདུས་བྱས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་སྟོན་པར་བྱེད་ཀྱི།།

---

[1] *na vinā nirodh[e]na saṃskṛta‹ṃ› niruddhyata iti*: ≠ BP འགག་པས་གཞན་འགག་པར་བྱེད་དོ。

[2] *sāsnālāṃgūlakakudviṣāṇo*: BP ལྐོག་ཤལ་དང་མཇུག་མ་དང་ནོག་ དང་རྨིག་པ་དང་རྭ (= **sāsnālāṃgūlakakuda-khuraviṣāṇo*)。

[3] BP 增加 འཇིག་པ་མེད་པ (= **aniruddhasya*)。

[1] འགགས: PNG འགག。

[2] འགག: PNG འགགས。

[3] DC 缺 དོན。

[4] DC 缺 དེ་ཡང。

[5] དེ།: PNG དོ།།。

[6] ནོག: DC རྣོག .

[7] PNGDC ལོག་རྟོག; 应为 ལོ་ཏོག (= *sasya*)。沈卫荣教授建议。

29b4 ▼**utpādasthitibhaṃgānām**
asiddher nāsti saṃskṛtaṃ • (7.33ab)
utpādasthitibhaṃgeṣu hi prasiddheṣu
saṃsktaOprasiddhiḥ syāt* ‹•› te ca na
prasiddhyaṃti ‹•› **utpādasthiti-**
bhaṃgānām asiddheḥ saṃskṛtam eva
nāsti kasya laOkṣaṇaṃ bhaviṣyati •
lakṣaṇābhāvāc ca [na sa]ṃskṛtam
upapadyate • [||]

29b5 [āha] • [na] (*lakṣaṇata*) ▼ eva bhāvānāṃ
prasiddhir bhavati pratipakṣato 'pi hi
bhāvānāṃ prasiddhir bhavati • vidyate ca
O saṃskṛtapratipakṣaḥ asaṃskṛtaṃ ‹•›
«ta[t*]»sadbhāvā«t» saṃskṛtam api
prasiddham eveti •
ucyate • || kim idaṃ bhavāOn
ulkayādityam anveṣate • yas tvaṃ
saṃ[skṛtas]yāsaṃskṛ[t]e(na s)i(ddhim
i)ccha[si •]
29b6 (**saṃskṛtasyāpra**▽**siddhau ca**)
[**k**](**u**)**taḥ**[1] **setsyaty asaṃskṛtaṃ** •
(7.33cd)

སྐྱེས་[1]དང་གནས་དང་འཇིག་པ་དག། །
མ་གྲུབ་ཕྱིར་[2]ན་འདུས་བྱས་མེད། ། (7.33ab)
འདི་ལྟར་སྐྱེས་པ་དག་[3]དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་དག་[4]རབ་ཏུ་
གྲུབ་ན་ནི་འདུས་བྱས་ཀྱང་རབ་ཏུ་གྲུབ་[5]པར་འགྱུར་གྲང་ན།
དེ་དག་རབ་ཏུ་མི་འགྲུབ་པས་སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པ་
དག་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་འདུས་བྱས་མེད་ན་གང་གི་མཚན་ཉིད་དུ་
འགྱུར། ། མཚན་ཉིད་མེད་པའི་ཕྱིར་འདུས་བྱས་མི་འཐད་དོ། །

སྨྲས་པ། དངོས་པོ་རྣམས་མཚན་ཉིད་ཁོ་ན་ལས་རབ་ཏུ་འགྲུབ་
པར་མ་ངེས་ཀྱི། དངོས་པོ་རྣམས་ནི་གཉེན་པོ་ལས་ཀྱང་རབ་ཏུ་
འགྲུབ་པར་འགྱུར་བས་འདུས་བྱས་ཀྱི་གཉེན་པོར་འདུས་མ་
བྱས་ཡོད་པས་▼དེ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་འདུས་▼བྱས་ཀྱང་རབ་ཏུ་ C 193b N 214a
འགྲུབ་[6]པ་ཉིད་དོ། །
▼བཤད་པ། ཅི་ཁྱོད་སྒྲོན་མས་ཉི་མ་ཚོལ་ལམ། ཁྱོད་འདུས་མ་ P223a
བྱས་ཀྱིས་[7]འདུས་བྱས་འགྲུབ་པར་འདོད་གྱི། །
འདུས་བྱས་རབ་ཏུ་མ་གྲུབ་པས། །
འདུས་མ་བྱས་ནི་ཇི་ལྟར་འགྲུབ། ། (7.33cd)

1 *[k](u)taḥ*: dJ, LVP *kathaṃ*。

1 PNGDC སྐྱེས; 应为 སྐྱེ。
2 ཕྱིར: DC པར。
3 PNGDC སྐྱེས་པ་དག；应为 སྐྱེ་བ；参第 5 行；以及前页藏文第 20 行。
4 DC 缺 དག。
5 གྲུབ: PNG འགྲུབ。
6 འགྲུབ: NG གྲུབ。
7 ཀྱིས: G ཀྱི。

yadi ca pratipakṣatas te siddhir abhipretā • asaṃskṛtaprati○pakṣaś ca saṃskṛtaṃ na siddhyatīty upapāditam [e]tat* tad ācakṣva tāvat kathaṃ saṃskṛtaprasiddhāv asatyāṃ {•} ○ asaṃskṛtaṃ prase[tsyatī]ti • yad a[sa]ṃ[skṛtā](t*) saṃskṛta-[pra]si[ddh]i[m icchatī](ti || 7.33)

གལ་ཏེ་ཁྱོད་གཉེན་པོ་ལས་འགྲུབ་པར་སེམས་ན་འདུས་མ་བྱས་ཀྱི་▼གཉེན་པོ་འདུས་བྱས་ཏེ། མ་གྲུབ་པར་བསྟན་ཟིན་པས་ཇི་ G 302b
ལྟར་འདུས་བྱས་རབ་ཏུ་གྲུབ་[1]ན་འདུས་མ་བྱས་རབ་ཏུ་གྲུབ་[2]པར་འགྱུར་བ་དང་། འདུས་མ་བྱས་ལས་[3]འདུས་བྱས་རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་འདོད་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཇི་སྨྲོས་ཤིག།། (7.33)

[此处约缺失 3 叶]

…

……

དེ་བཞིན་ཉེར་ལེན་ཤེས་པར་བྱ།། (8.13a)

ཉེར་ལེན་ཞེས་བྱ་བ་ནི་དངོས་པོར་ལྟ་[4]སྟེ། གང་ལ་དངོས་པོ་ཡོད་པ་དེ་ལ་བྱེད་པ་པོ་དུ་མ་ཡོད་པས་འདིར་ཉེ་བར་བླངས་པ་དང་ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་གཟུང་[5]བར་འདོད་པར་བྱའོ།།

(*tatra yathā kārakaḥ karma pratītya*
(33?)a1 *prajñapyata*) ▼ [eva]m upādātā upādānaṃ pratītya prajñapyate • yathā tam eva kārakaṃ pratītya karmma prajñapyete[1] • evaṃ ○ tam evopādātāraṃ pratītyopādānaṃ prajñapyate ‹•› anayor api nānyat paśyāmaḥ siddhilakṣaṇaṃ ‹•›

དེ་ལ་ཇི་ལྟར་བྱེད་པ་པོ་ལས་[6]ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་པ་དེ་བཞིན་དུ། ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་ཡང་ཉེ་བར་བླང་བ་[7]ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་སོ།། ཇི་ལྟར་ལས་བྱེད་པ་པོ་དེ་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་པ་དེ་བཞིན་དུ་ཉེ་བར་བླང་བ་ཡང་ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་དེ་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་ཏེ། དེ་གཉིས་ལ་ཡང་དེ་མ་གཏོགས་པར་འགྲུབ་པའི་མཚན་ཉིད་མ་མཐོང་ངོ་།།

tat katham iti ‹•›

vyutsarggā○d iti karmmaṇaḥ
kartuś ca (8.13bc̲)

དེ་ཡང་། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

ལས་དང་བྱེད་[8]པོ་བསལ་ཕྱིར་རོ།། (8.13b)

---

[1] *prajñapyete*: °*pyate* 之误。

[1] PNGDC རབ་ཏུ་གྲུབ; 应为 རབ་ཏུ་མ་གྲུབ? 参梵本中 *asatyāṃ*。

[2] གྲུབ: PNG འགྲུབ。

[3] ལས: PNG པས。

[4] ལྟ: P བལྟ。

[5] གཟུང: PNG བཟུང。

[6] DC 缺 ལས。

[7] བླང་བ: G བླངས་པ。

[8] PNG 增加 པ。

[**i**]**ti**karaṇ[o] hetvarthaḥ[1] ‹•› **vyutsargg**[**o**]
vyudāsa[ḥ] ‹•› [y](*as tayoḥ*
(33?)a2 *kārakakarmayoḥ*) ▾purastād bahuprakāro
vyudāsaḥ kṛtaḥ asmād eva vyudāsād
upādātur upādānasya cānyasya
si○ddhilakṣaṇavyudāso 'vagantavya iti •
tattra yathā na sadbhūtaḥ kārakaḥ
sadbhūtaṃ karmma karoti • nāsadbhūto
'sadbhūtaṃ ○ na sadasadbhūtaḥ
sadasadbhūtaṃ karoty anekadoṣaprasaṃ-
gād evam upādātāpi na sadbhūt(a
(33?)a3 upādātā) ▾ sadbhūtam upādānam upādatte
• nāsadbhūto 'sadbhūtaṃ na
‹sadasadbhūtaḥ› sadasadbhūtam
upādānam upādatte • a○nekadoṣaprasaṃ-
gāt* evaṃ viṣamapakṣo 'pi yojyaḥ ‹•›

བསལ་ཞེས་[1]བྱ་བ་ནི་བཀག་པའོ། ། ཕྱིར་རོ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་
གཏན་ཚིགས་ཀྱི་དོན་ཏེ། བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་དེ་དག་སྔར་རྣམ་པ་
དུ་མར་བསལ་[2]བར་བྱས་པས་དེ་དག་བསལ་[3]བ་ཁོ་ནས་ཉེ་
བར་ལེན་པ་པོ་དང་ཉེ་བར་བླང་བ་དག་གི་[4]འགྲུབ་པའི་མཚན་
ཉིད་གཞན་ཡང་བསལ་བར་ཤེས་པར་བྱའོ། །
▾དེ་ལ་ཇི་ལྟར་བྱེད་པ་པོ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ལས་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ G 309a
མི་བྱེད་ལ[5]། བྱེད་པ་པོ་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ལས་མ་ཡིན་པར་
གྱུར་པ་མི་བྱེད། བྱེད་པ་པོ་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་
ལས་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་བྱེད་དེ། སྐྱོན་དུ་མར་
ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་བཞིན་དུ་ ▾ཉེ་བར་ C 198a
ལེན་པ་པོ་ཡང་ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཉེ་བར་བླང་བ་
ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཉེ་བར་ལེན་པར་མི་བྱེད། ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་མ་
ཡིན་པར་གྱུར་པ་[6]ཉེ་བར་བླང་བ་མ་ཡིན་[7]པ་དང་མ་ཡིན་པར་
གྱུར་པ་ ▾ཉེ་བར་ལེན་པར་མི་བྱེད་དེ། སྐྱོན་དུ་མར་ཐལ་བར་ P 228a
འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཕྱོགས་མི་མཐུན་པ་དག་ལ་ཡང་དེ་བཞིན་
དུ་ ▾སྦྱར་རོ། ། N 219a

karmmakartṛbhyāṃ ca
śeṣān bhāvān vibhāvayet* ‹||› (8.13c̲d)

བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་དག་གིས། །
དངོས་པོ་ལྷག་མ་ཤེས་པར་བྱ། ། (8.13cd)

---

1 参 LVP 189.16–190.1 *itiśabdo hetuparāmarśī*。

1 ཞེས: PNG ཅེས。
2, 3 བསལ: DC གསལ。
4 གི: DC གིས。
5 PNG 缺 ལ。
6 G 缺 པ。
7 PNGDC同，应补པར་གྱུར་པ་མི་བྱེད། ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཉེ་བར་བླང་བ་ཡིན；参第 6–9 行。

○ karttrā ca karmmaṇā ca **śeṣā‹s›** tulyā **bhāvā** i[ti] • vijānīyāt* paśyet* ‹•› upā[dā]nasya pṛ[thagr]ahaya(ṃ)[1]
(33?)a4 ▼prādhānyārtham uttarārthaṃ ca ‹•› **śeṣā bhāvāḥ** kāryyakaraṇe[2] • avayavāvayavinau ‹•› agnīndhane ○ guṇaguṇinau • lakṣyalakṣaṇe ity evaṃ prakārās ‹•›

བྱེད་པ་པོ་ལས་དག་དང་དངོས་པོ་ལྷག་མ་རྣམས་མཚུངས་པར་ཤེས་པར་བྱའོ། ། ཉེ་བར་ལེན་པ་▼ལོགས་ཤིག་ཏུ་སྨོས་[1]པ་ D 202a
ནི་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། དོན་འོག་མ་དག་གི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་ལ་དངོས་པོ་ལྷག་མ་རྣམས་ནི་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་དང་ཡན་ལག་དང་ཡན་ལག་ཅན་དང་། མེ་དང་བུད་ཤིང་དང་། ཡོན་ཏན་དང་ཡོན་ཏན་ཅན་དང་། མཚན་ཉིད་དང་། མཚན་ཉིད་ཀྱི་གཞི་དང་། རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུ་དག་[2]གོ། །

tattra ca sadbhūtaṃ kāraṇaṃ sadbhūtaṃ kāryyaṃ na karoti • nā○sadbhūtam asadbhūtaṃ karoti • evaṃ sarvvapakṣā yojyā yathoktadoṣaprasaṃgaḥ pra[darśayitavyaḥ] ‹•›

དེ་ལ་[3]རྒྱུ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་འབྲས་བུ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྐྱེད་[4]། རྒྱུ་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་འབྲས་བུ་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྐྱེད་[5]། རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་། མ་ཡིན་པར་▼གྱུར་པ་འབྲས་བུ་ཡིན་པ་དང་། G 309b
མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྐྱེད་[6]དེ། ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ལ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་སྦྱར་བར་བྱ་ཞིང་། སྐྱོན་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་ཇི་སྐད་སྨོས་[7]པ་དག་ཀྱང་བསྟན་པར་བྱའོ། །

(33?)a5 ▼[kāra]ṇam api ca kāryyaṃ niṣpāda[ya]mānaṃ sadbhūtam ity ucyate • ato 'nyathā asadbhūtaṃ ‹•› kā○ryyam api niṣpādyamānaṃ sadbhūtam ity ucyate • ato 'nyathā asadbhūtaṃ • evam avayavādiṣv api draṣṭavyaṃ • ○ na sadbhūto 'vayavī sadbhūteṣv avayaveṣu varttate[3] • nāpy asadbhūto 'sadbhūteṣu
(33?)a6 {{..}} [v]art[t]ate • [4]▼na sadbh[ū]to 'gniḥ

རྒྱུ་ཡང་འབྲས་བུ་སྐྱེད་[8]པར་བྱེད་པ་ན་[9]ཡིན་པར་གྱུར་ པ་[10]ཞེས་བྱའོ། ། དེ་ལས་གཞན་པ་ནི་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པའོ། ། འབྲས་བུ་ཡང་སྐྱེད་པར་བྱ་བ་ན་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཞེས་བྱའོ། ། དེ་ལས་གཞན་པ་ནི་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པའོ[11]། ། དེ་བཞིན་དུ་ཡན་ལག་དང་ཡན་ལག་ཅན་དག་ལ་ཡང་བལྟ་[12]བར་བྱ་སྟེ། ཡན་ལག་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡན་ལག་ཅན་ཡིན་པར་གྱུར་པ་དག་ལ་མི་འཇུག ། མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ

---

1 *pṛ[thagr]ahaya(ṃ)*: *pṛthaggrahaṇaṃ* 之误。

2 *kāryyakaraṇe*: °*kāraṇe* 之误。参第 9 行 *kāraṇaṃ*。

3 *na sadbhūto 'vayavī sadbhūteṣv avayaveṣu varttate*: ≠ BP ཡན་ལག་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡན་ལག་ཅན་ཡིན་པར་གྱུར་པ་དག་ལ་མི་འཇུག། (= **na sadbhūto 'vayavaḥ sadbhūteṣv avayaviṣu vartate*)。

4 BP 增加 ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་དག་ལ་མི་འཇུག་གོ།། (= **na sadasadbhūtaḥ sadasadbhūteṣu vartate*)。

1 སྨོས: PNG སྨྲོས。

2 PNG 缺 དག。

3 DC 缺 ལ。

4, 5, 6 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

7 སྨོས: P སྨྲོས。

8 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

9 ན: N མ; C ནི。

10 གྱུར་པ: PN འགྱུར་བ。

11 གྱུར་པའོ: PNG འགྱུར་བའོ。

12 བལྟ: PN ལྟ。

sadbhūtam indhanaṃ [daha]ti • [nāsa]dbhūto 'sadbhūtaṃ dahati ‹•›[1] na sadbhūto gu○ṇaḥ sadbhūte guṇini [vartta]te ‹•› [nāsa]dbhū[taḥ] asadbhūte varttate •[2] na sadbhūtaṃ lakṣaṇaṃ sadbhūtaṃ [la]kṣyaṃ ○ lakṣayati nāsadbhūtam asadbhūtaṃ {lakṣyaṃ lakṣayati • nāsadbhūtam asadbhūtaṃ} lakṣayati •[3]

དག་ལ་མི་འཇུག། །ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་དག་ལ་མི་འཇུག་གོ། །མེ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་[1]ཡང་བུད་ཤིང་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྲེག། །མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྲེག། །[2] ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྲེག་གོ། །
ཡོན་ཏན་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡོན་ཏན་ཅན་ ▼ཡིན་པར་གྱུར་ C 198b
པ་ལ་མི་འཇུག། །མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ ▼ཡང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་ P 228b
པ་ལ་མི་འཇུག། །ཡིན་པ་དང་ ▼མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡིན་ N 219b
པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ལ་མི་འཇུག་གོ། །མཚན་ཉིད་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་མཚན་ཉིད་ཀྱི་གཞི་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མཚོན་པར་མི་བྱེད། མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་
▼མཚོན་པར་མི་བྱེད། ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ G 310a
ཡིན་པ་དང་། མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མཚོན་པར་མི་བྱེད་དོ། །

(33?)b1 ▼yathaiva tu karmma pratītya kārakaḥ prajñapyate • tam eva ca kārakaṃ pratītya tat karmma prajñapyate • evam eva kā○[ra]ṇaṃ pratītya kāryyaṃ prajñapyate • tad eva ca kāryyaṃ pratītya kāraṇaṃ prajñapyate • a[va]yavān pratītyāvayavī pra○jñapyate • tam eva cāvayavinaṃ pratītyāvayavāḥ prajñapya‹n›te •
(33?)b2 indhanaṃ pratītyāgniḥ prajñapyate • ▼tam eva cāgniṃ pratītyendhanaṃ prajñapyate • guṇaṃ pratītya guṇī prajñapyate • tam eva ca ○ guṇinaṃ pratītya guṇaḥ

ཇི་ལྟར་བྱེད་པ་པོ་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་ལ། ལས་ཀྱང་བྱེད་པ་པོ་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་པ་དེ་བཞིན་དུ་འབྲས་བུ་
ཡང་རྒྱུ་ ▼ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་ལ། རྒྱུ་ཡང་འབྲས་བུ་དེ་ཉིད་ D 202b
ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་སོ། །ཡན་ལག་ཅན་ཡང་ཡན་ལག་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་ལ། ཡན་ལག་ཀྱང་ཡན་ལག་ཅན་དེ་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་སོ། ། མེ་ཡང་བུད་ཤིང་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་ལ། ། བུད་ཤིང་ཡང་མེ་དེ་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་སོ། ། ཡོན་ཏན་ཅན་ཡང་ཡོན་ཏན་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་ལ། ཡོན་ཏན་ཡང་ཡོན་ཏན་ཅན་དེ་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་སོ། །

---

[1] BP 增加 ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྲེག་གོ།། (= *na sadasadbhūtaḥ sad-asadbhūtaṃ dahati*)。

[2] BP 增加 ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ལ་མི་འཇུག་གོ།། (= *na sadasadbhūtaḥ sad-asadbhūte vartate*)。

[3] BP 增加 ཡིན་པ་དང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་ཡིན་པ་དང་། མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མཚོན་པར་མི་བྱེད་དོ།། (= *na sadasadbhūtaṃ sadasadbhūtaṃ lakṣayati*)。

[1] པ: PNG པར。

[2] G 缺 མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་ཡང་མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ་མི་སྲེག།。

prajñapyate • lakṣaṇaṃ pratītya lakṣyaṃ prajñapyate • tad eva ca lakṣayaṃ pratītya lakṣa○ṇaṃ prajñapya‹te› • tām evam etām[1] āpekṣikīṃ prajñaptiṃ
(33?)b3 pratyākhyāya na [ke]nacid anyena ▼ prakāreṇopapadyata eṣāṃ siddhiḥ || ◎ || (8.13)

མཚན་ཉིད་ཀྱི་གཞི་ཡང་མཚན་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་ལ། མཚན་ཉིད་ཀྱང་མཚན་ཉིད་ཀྱི་གཞི་དེ་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་གདགས་སོ།། དེ་ལྟར་དེ་དག་ལ་ལྟོས་[1]ཏེ་གདགས་པ་མ་གཏོགས་པར་རྣམ་པ་གཞན་གང་གིས་ཀྱང་དེ་དག་འགྲུབ་པར་མི་འཐད་དོ།། (8.13)

kartṛkarmmaparīkṣā nāmāṣṭamaṃ prakara○ṇaṃ || ◎ ||

བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བརྒྱད་པའོ།། །།

āha • yad uktam

evaṃ vidyād upādānam (8.13a)

ity attra brūmaḥ ‹•›

སྨྲས་པ།

དེ་བཞིན་ཉེར་ལེན་ཤེས་པར་བྱ།། (8.13a)

ཞེས་གང་བཤད་པ་དེ་ལ་སྨྲ་བར་བྱ་སྟེ།

darśanaśravaṇādīni
vedanādīni cā○py atha •
bhavanti yasya prāg ebhyaḥ
so 'stīty eke vadanty uta • (9.1)

ལྟ་དང་ཉན་ལ་སོགས་པ་དང་།།
ཚོར་སོགས་དང་ཡང་དབང་བྱས་པ།།
གང་གི་ཡིན་པ་དེ་དག་གི།།
སྔ་རོལ་▼དེ་ཡོད་ཁ་ཅིག་སྨྲ།། (9.1) G 310b

(33?)b4 darśanaṃ ca śravaṇādīni ca▼ **darśanaśravaṇādīni** • **darśanaśravaṇādīni** ca **vedanādīni ca yasyo**pādānaṃ **bhavanti** ○ **sa** darśanaśravaṇādibhyaḥ vedanādibhyaś ca **prāg** vidyate bhāva **ity eka** evaṃ **vadanti** • kiṃ kāraṇaṃ ||

ལྟ་དང་ཉན་ལ་སོགས་པ་དང་།། ཞེས་བྱ་བ་ནི་ལྟ་བ་དང་ཉན་པ་ལ་སོགས་པའོ།། ལྟ་བ་དང་ཉན་པ་ལ་སོགས་པ་དང་། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་དག་གང་གི་[2]ཉེ་བར་བླང་བ་ཡིན་པའི་དངོས་པོ་དེ་ལྟ་བ་དང་ཉན་པ་ལ་སོགས་པ་▼དང་། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་དེ་དག་ P 229a
གི་སྔ་རོལ་ན་ཡོད་དོ་ཞེས་ཁ་▼ཅིག་དེ་སྐད་ཅེས་སྨྲའོ།། N 220a
དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། (9.1)

kathaṃ ○ hy avidyamānasya
darśanādi bhaviṣyati •
bhāvasya tasmāt prāg ebhyaḥ
so 'sti bhāvo vyavasthitaḥ ‹||› (9.2)

▼དངོས་པོ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན།། C 199a
ལྟ་ལ་སོགས་པ་ཇི་ལྟར་འགྱུར།།
དེ་ཕྱིར་དེ་དག་སྔ་རོལ་ན།།
དངོས་པོ་གནས་པ་དེ་ཡོད་དོ[3]།། (9.2)

---

[1] *etām*: *etān* 之误？参 BP དེ་དག་ལ。

[1] ལྟོས: PNG བལྟོས。

[2] གི: G གིས。

[3] དོ: DC དེ。

(33?)b5 ▼**kathaṃ hi nāmāvidyamānasya bhāvasya** darśanādikam upādānaṃ **bhaviṣyati • tasmād** anupapa○tteḥ **prāg** darśanādibhyaḥ **asty** asau **bhāvo vyavasthitaḥ** yasya darśanādīny upādānaṃ bhavanti • (9.2)

དངོས་པོ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། ལྟ་བ་ལ་སོགས་པ་དག་ཇི་ལྟར་ཉེ་བར་བླང་བ་ཡིན་པར་འགྱུར། དེའི་ཕྱིར་མི་འཐད་པས་ལྟ་བ་ལ་སོགས་པ་དེ་[1]དག་གི་སྔ་རོལ་ན་ལྟ་བ་ལ་སོགས་པ་དག་གང་[2]གི་ཉེ་བར་བླང་བ་ཡིན་པའི་དངོས་པོ་གནས་པ་དེ་ཡོད་དོ། ། (9.2)

sati ca tasmi○nn upādātur upādānāpekṣā prajñaptir bhavati[1] • tattra bhavān kim āheti ||

ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་དེ་ཡོད་ན་ཉེ་བར་བླང་བ་ཡང་ལྟོས་[3]པས་གདགས་སུ་ཡོད་པ་ཡིན་ན་དེ་ལ་ཁྱོད་ཅི་ཟེར།

ucyate

བཤད་པ།

(33?)b6 ▼**(da)rśanaśravaṇādibhyo** {•}
vedanādibhya eva ca •
yaḥ prāg vyavasthi○to bhāvaḥ
kena prajñapyate 'th{{i}}**a saḥ** ‹||› (9.3)

ལྟ་དང་ཉན་ལ་སོགས་པ་དང་། །
ཚོར་བ་ལ་སོགས་ཉིད་ཀྱི་ནི། །
སྔ་རོལ་དངོས་པོ་གང་གནས་པ། །
དེ་ནི་གང་གིས་[4]གདགས་▼པར་བྱ། ། (9.3) D 203a

iha darśanaśravaṇādibhir eva vedanādibhi○ś ca bhāvasya prajñaptir bhavati • draṣṭā śrotā vedaka iti • .. .. + + + + +

འདི་ལ་ལྟ་བ་དང་ཉན་པ་ལ་སོགས་པ་དང་། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་དག་གིས་ལྟ་བ་པོ་[5]དང་། ཉན་པ་པོ་དང་། ཚོར་བ་པོ་ཞེས་དངོས་པོ་གདགས་པར་བྱ་བ་ཡིན་ན་ལྟ་བ་ལ་སོགས་པ་དང་། ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་དག་གི་སྔ་རོལ་ན་ལྟ་བ་ལ་སོགས་པ་དག་གང་གི་ཉེ་བར་བླང་བ་ཞེས་བརྗོད་པའི་དངོས་པོ་ཡོད་དོ། ། (9.3)

[此处约缺失 2 叶]
…

(nityapradīpta eva syād
apradīpanahetukaḥ •
(36?)a1 ▽**puna)**[**rā**]**r(aṃ)bhav(ai)yarthyam**[2]
ev(aṃ) cākarmmaka iti[3] • (10.2)

……
རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་དུ་འགྱུར། །
འབར་བྱེད་མེད་པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་། །
རྩོམ་པ་དོན་མེད་ཉིད་དུ་འགྱུར། །
དེ་ལྟར་ཡིན་ན་ལས་▼ཀྱང་མེད། ། (10.2) C 202a

---

[1] *sati ca tasminn upādātur upādānāpekṣā prajñaptir bhavati*: ≠ BP ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ་དེ་ཡོད་ན་ཉེ་བར་བླང་བ་ཡང་ལྟོས་པས་གདགས་སུ་ཡོད་པ་ཡིན་ན (= **sati ca tasminn upādātary upādānasyāpi apekṣayā prajñaptir bhavati*)。

[2] *punar* 一词在 BP 的偈颂和注释中均未译出，只是在 PSP 中的注释部分，*punar-ārambha* (LVP 203.10) 才被译为 ཡང་རྩོམ་པ (D 'a 69a3)。

[3] *cākarmmaka iti*: °*kaḥ sati* (= dJ, LVP, MK_{Ms}) 之误。

[1] P 缺 དེ。

[2] G 缺 གང。

[3] ལྟོས: PNG བལྟོས。

[4] གིས: C གིས་དངོས。

[5] པོ: N པ。

yadi cendhanād anyo 'gniḥ syāt* ‹•› **nityapradīpta eva syād apra○dīpanahetukaś** ca syāt* ‹•› pradīpanam asya hetuḥ pradīpanahetukaḥ « [na] p(ra)dīpa[nah]e[tu]ka[ḥ] (**a**)**pra**(**d**)[**ī**](**panahe**)[**tukaḥ**][1]» ‹•› vinaiva pradīpanenāgniḥ syād ity arthaḥ ‹•› **punarāraṃ○bhavaiyarthyaṃ** ca syāt* ‹•› **evaṃ saty a**{sa}**karmmako** 'gniḥ syāt* ‹•› idaṃ nāmāgnir dahatīty evaṃ karmmāpadeśo na syāt* • (10.2)

གལ་ཏེ་བུད་ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ཉིད་ཡིན་པར་གྱུར་ན་རྟག་ཏུ་འབར་བ་[1]ཉིད་དུ་འགྱུར་ཏེ། འདི་ལྟར་འབར་བྱེད་མེད་པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བའི་ཕྱིར་རོ།། དེའི་འབར་བར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་འབར་བྱེད་ཀྱི་རྒྱུའོ།། འབར་བར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་མེད་པ་ནི་འབར་བྱེད་མེད་པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བ་སྟེ། འབར་བར་བྱེད་པ་མེད་པ་ཁོ་ནར་མི་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ།། རྩོམ་པ་དོན་མེད་པ་ཉིད་དུ་ཡང་འགྱུར་▼རོ།། དེ་ལྟ་ཡིན་ N 223b
ན་ལས་མེད་པའི་མེར་ཡང་འགྱུར་ཏེ། མེ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་སྲེག་པར་བྱེད་པའོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུའི་ལས་བསྟན་དུ་མེད་པར་ཡང་འགྱུར་རོ།། (10.2)

(36?)a2 ▼(a)ttrāha • yad uktam apradīpanahetukaḥ syād agnir iti • tat katham iti • ||

སྨྲས་པ། མི་འབར་བྱེད་མེད་[2]པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བར་འགྱུར་རོ་ཞེས་གང་བཤད་པ་དེ་ཇི་[3]ལྟ་བུ།

ucyate •

> **parattra nirapekṣatvāt*** ○
> «**apradīpanahe**(**tukaḥ •**)» (10.3ab)

བཤད་པ།

> གཞན་ལ་ལྟོས་[4]པ་མེད་པའི་ཕྱིར།།
> འབར་བྱེད་མེད་པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་།། (10.3ab)

yasmād indhanād anyatve sati vināpīndhanena prasajyate • tasmāt parattra nirapekṣo bhavati ‹•› indhanāpekṣo hy agniḥ ○ parattra sāpekṣaḥ syāt* ‹•› tac cāsyendhanaṃ nāstīti parattra nirapekṣo bhavati • **parattra nirapekṣatvād**
(36?)a3 **apradīpana▼(he)tuko** bhavati • **apradīpenahetukaś**[2] ca san

▼གང་གི་ཕྱིར་བུད་ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ཉིད་ཡིན་པར་གྱུར་ན་ P 232b
བུད་ཤིང་མེད་པར་ཡང་འབྱུང་བར་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་དེའི་ཕྱིར་གཞན་ལ་ལྟོས་[5]པ་མེད་པ་ཡིན་ཏེ། འདི་ལྟར་མེ་བུད་ཤིང་ལ་ལྟོས་[6]ན་ནི་གཞན་ལ་ལྟོས་[7]པ་དང་བཅས་པར་འགྱུར་[8]ན་དེ་ཡང་དེ་ལ་བུད་▼ཤིང་[9]མེད་པས་གཞན་ལ་[10]ལྟོས་[11]པ་མེད་ G 315b
པ་ཡིན་ལ། གཞན་ལ་ལྟོས་[12]པ་མེད་པའི་ཕྱིར་འབར་བྱེད་མེད་

---

1 参 LVP 203.14−15。
2 *apradīpenahetukaś*: *apradīpana*° 之误。

---

1 བ: DC ན。
2 G 缺 མེད。
3 G 缺 ཇི。
4, 5, 6, 7 ལྟོས: PNG བལྟོས。
8 འགྱུར: DC གྱུར。
9 G 缺 ཤིང。
10 ལ: G ལས。
11, 12 ལྟོས: PNG བལྟོས。

nityapradīpta«ḥ» prasajyate • pradīpanāpekṣo[1] hi saty agnau ○ pradīpanābhāvād asyoparamaḥ syāt* ‹•› tac cāsya pradīpanaṃ nāstīti nityapradīptaḥ prasajyate •

པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བར་འགྱུར་རོ། །འབར་བྱེད་མེད་པའི་རྒྱུ་
ལས་བྱུང་བར་འགྱུར་[1]ན་རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་དུ་▼ཐལ་བར་ D 206a
འགྱུར་ཏེ། འདི་ལྟར་མེ་འབར་བྱེད་ལ་ལྟོས་[2]ན་ནི་འབར་བྱེད་
མེད་ན་དེ་འཆི་བར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན། དེ་ལ་འབར་བྱེད་དེ་ཡང་
མེད་པས་རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་དུ་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར་རོ། །

རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་ཡིན་ན། །
རྩོམ་པ་དོན་མེད་ཉིད་དུ་འགྱུར། ། (10.3cd)

nityapradīpte ○ cāgnau sati utpādanasaṃdhukṣaṇādikasya **punar-ārambhavaiyarthyaṃ prasajyate** ‹•›
(36?)a4 **sati caivam akarmmakaḥ** ▼ (pra)sajyate ‹•› na caivaṃvidho 'gnir upapadyata ity agner abhāva eva prasajyate • || (10.3)

མེ་རྟག་ཏུ་འབར་བ་ཉིད་ཡིན་ན་ནི་འབྱུང་[3]བ་དང་སྦར་[4]བ་ལ་
སོགས་པ་རྩོམ་པ་དག་དོན་མེད་པ་ཉིད་དུའང་འགྱུར་རོ། །དེ་
ལྟ་[5]ན་ལས་མེད་པར་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར་ཞིང་། རྣམ་པ་དེ་
ལྟ་བུ་ནི་མི་འཐད་པས་[6]མེ་མེད་པ་ཉིད་དུ་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར་
རོ། ། (10.3)

tatraitat syā{t*}d[2] iddhyamāna○m evendhanaṃ bhavatīti cet* ‹•› (10.4ab)

དེ་ལ་གལ་ཏེ་འདི་སྙམ་དུ། །
སྲེག་བཞིན་[7]བུད་ཤིང་ཡིན་སེམས་ན། ། (10.4ab)

tattra kasyacid **etat syāt*** yasmād agninā parītam agnin**eddhyamānam indhanaṃ bhavati** • ○ tasmād anyatve 'pi sati nāgnir anindhano bhavati • sendhana eva bhavati • tattra ye nirindhanaprasaṃge
(36?)a5 ▼(sa)ti doṣā apadiṣṭās te doṣā na bhavaṃtīty attra brūmaḥ

དེ་ལ་གལ་ཏེ་ལ་ལས་འདི་སྙམ་དུ་གང་གི་ཕྱིར་མེས་ཁྱབ་ཅིང་
མེས་བསྲེག་[8]བཞིན་པ་བུད་ཤིང་ཡིན་པ་དེའི་ཕྱིར་གཞན་ཉིད་
ཡིན་ཡང་མེ་ལ་བུད་▼ཤིང་མེད་པ་མ་ཡིན་གྱི། བུད་ཤིང་དང་ C 202b
བཅས་པ་ཉིད་ཡིན་པས་དེ་ལ་བུད་ཤིང་མེད་པར་ཐལ་བར་གྱུར་
ན་སྐྱོན་གང་དག་བསྟན་པ་དེ་དག་ཏུ་མི་འགྱུར་བར་སེམས་
ན། དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

---

1 *pradīpanāpekṣo*: °*kṣe* 之误。

2 *tatraitat syā{t*}d*: = dJ, MK_{Ms}; LVP *tatraitasmād*;

1 འགྱུར: DC གྱུར。

2 ལྟོས: PNG བལྟོས。

3 འབྱུང: DC བྱུང ; NG དབྱུང。

4 སྦར: PNG སྦྱང。

5 N 增加 བས。

6 པས: PN པ。

7 བཞིན: PNGDC ཤིང。

8 བསྲེག: PNG སྲེག。

keneddhyatām indhanaṃ tat*
tāvanmāttram idaṃ ya○dā ‹‖› (10.4cd)

ko 'sāv anyaḥ prāg indhanād avasthito 'gnir nāma yena parītaṃ yenedhyamānam **indhanaṃ** bhavati • **yadā** tv i○ddhyamānamātram ev**edaṃ** nānyena kenacid yogād iddhyamānaṃ bhavati ‹•›
(36?)a6 idhyamānāvasthāyāṃ {•} ▼ (e)[va] ceyaṃ cintā varttate • kiṃ yad evendhanaṃ sa{d} evāgni« ...[1] »tānyad indhanam iti • iddhyamānāvasthā○yām eva ca • bhavān āha • agninā parītam agninedhyamānam indhanaṃ bhavati • tadā katham idam upapadyate ○ vaktuṃ • yasmād agni«nā» parī[ta]m agnineddhyamānam indhanaṃ bhavati • tasmā[n nā]gni[r an]i[ndha]no [bhava](t)[ī](ti •)
(36?)b1 ▼(ta)[s]mā[t s]aty anyatve tadavastha eva doṣaprasaṃgaḥ ‹•› (10.4)

[anyo na prāpsya](te) '[p](r)ā[pto]
(na dha)[kṣyaty adaha](n) pu[na](ḥ) ‹•›
(na) nirvvāsyaty a○nirvvāṇaḥ
sthā[s]yate vā svaliṃgavān* ‖ (10.5)

གང་ཚེ་དེ་ཙམ་[1]དེ་ཡིན་ན། །
གང་གིས་བུད་ཤིང་▼དེ་སྲེག་བྱེད། ། (10.4cd) N 224a

གང་གི་ཚེ་བསྲེག་[2]བཞིན་པ་དེ་ཙམ་ན་དེ་ཉིད་ཡིན་ཞིང་གཞན་གང་དང་ལྡན་པས་ཀྱང་བསྲེག་བཞིན་པ་མ་ཡིན་ན་བུད་ཤིང་གི་▼གནས་སྐབས་ཀྱི་སྔ་རོལ་ན་མེ་ཞེས་བྱ་བ་གང་གིས་ཁྱབ་ཅིང་ G 316a
གང་གིས་བསྲེག་[3]བཞིན་པ་ན་བུད་ཤིང་ཡིན་པར་འགྱུར་བ་གཞན་དེ་གང་ཡིན། བསྲེག་[4]བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་ཉིད་ལ་ཡང་ཅི་བུད་ཤིང་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་མེ་ཡིན་ནམ། འོན་ཏེ་མེ་ཡང་གཞན་ལ་བུད་ཤིང་ཀྱང་▼གཞན་ཞེས་བསམ་པ་འདི་ P 233a
འབྱུང་ལ། ཁྱོད་ཀྱིས་ཀྱང་བསྲེག་[5]བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་ཉིད་ལ་མེས་ཁྱབ་ཅིང་མེས་བསྲེག་[6]བཞིན་པ་བུད་ཤིང་ཡིན་ནོ་ཞེས་[7]སྨྲས་པ་དེའི་ཚེ་གང་གི་ཕྱིར་མེས་ཁྱབ་ཅིང་མེས་བསྲེག་[8]བཞིན་པ་བུད་ཤིང་ཡིན་པ་དེའི་ཕྱིར་མེ་ལ་བུད་ཤིང་མེད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་[9]སྨྲ་བ་རིགས་སོ་[10]། །
དེ་ལྟ་བས་ན་གཞན་ཉིད་ཡིན་ན་ཡང་སྐྱོན་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བ་དེ་དག་སོ་ན་གནས་བཞིན་ནོ། ། (10.4)

ཡང་གཞན་ཡང་།

གཞན་ན་མི་ཕྲད་ཕྲད་མེད་ན། །
སྲེག་པར་མི་འགྱུར་མི་སྲེག་ན། །
འཆི་བར་མི་འགྱུར་མི་འཆི་[11]ན། །
རང་གི་ བརྟགས་[12]དང་ལྡན་པར་གནས། ། (10.5)

---

[1] 由于写本损坏，无法得知此处插入了多少个字。BP ཅི་བུད་ཤིང་གང་ཡོ་ན་ཡིན་པ་དེ་ཉིད་མེ་ཡིན་ནམ། འོན་ཏེ་མེ་ཡང་གཞན་ལ་བུད་ཤིང་ཀྱང་གཞན(= **kiṃ yad evendhanaṃ sa evāgnir utānyo 'gnir anyad indhanam*?)。

[1] ཙམ: PNG རྩམ。
[2] བསྲེག: PNG སྲེག。
[3] གིས་བསྲེག: PN གི་སྲེག； G གིས་སྲེག。
[4, 5, 6] བསྲེག: PNG སྲེག。
[7] G 缺 ཞེས。
[8] བསྲེག: PNG སྲེག。
[9] ལྟར: PNG སྐད。
[10] PNG 缺 སོ。
[11] མི་འཆི: PNG འཆི་བ。
[12] PNGDC བརྟགས; 应为 རྟགས;参第 141 页注 5。

[**a**]**nyaś** ca sann agni(r i)ndhanaṃ na
prāpsyati • **aprāptaś** cainaṃ **na**
dhakṣyati • athāpr(ā)[pto] ○ '[pi
da](het • e)[ka]de[śasth](*aḥ sakalajagad*
dhakṣyati • tasmād yad uktaṃ saty
anyatve 'py idhyamānam indhanaṃ
(36?)b2 *bhavatīty eta*▽*t ta*)tprāptir[1] anupapatter
n[o]papadyate • **adahan na nirvvāsyati**
• kiṃ kāraṇaṃ • indhanaṃ hi dahato
'gne○r indhanaparikṣayā‹n› nirvvāṇaṃ
syāt* ‹•› adahatas tu kiṃ caivāhetukaṃ
nirvvāṇaṃ syāt* ‹•› {adahatas tu kiṃ
caivāhai[tu](ka)ṃ ○ (ni)[rvv](āṇaṃ)
[s]yāt*} **a**[**nirvv**](**āṇa**)[**ś** ca sa] parattra
[n]i(*rapekṣo 'pradīpanahetuko*
(36?)b3 *nityapradīptaḥ* ▽ k)[ū]ṭas[th]aḥ **sthāsyati**
vā svaliṃgavān* ‹•› «kiṃ **vā**» na **vā**sāv
indhanād anyaḥ || (10.5)

མེ་གཞན་ཡིན་ན་བུད་ཤིང་དང་མི་ཕྲད་པར་འགྱུར་རོ།། ཕྲད་
པ་མེད་ན་དེ་སྲེག་པར་མི་འགྱུར་རོ།། ཅི་སྟེ་ཕྲད་པ་▼མེད་ཀྱང་ D 206b
སྲེག་པར་འགྱུར་ན་ནི། ཕྱོགས་གཅིག་ན་འདུག་པས་འགྲོ་བ་
མཐའ་དག་སྲེག་པར་འགྱུར་བས་དེའི་ཕྱིར་ཕྲད་པ་དེ་མི་འཐད་
པས་གཞན་ཉིད་ཡིན་ཡང་བསྲེག་[1]བཞིན་པ་ན་བུད་ཤིང་ཡིན་
ནོ་ཞེས་གང་སྨྲས་པ་དེ་མི་འཐད་དོ།། མི་སྲེག་ན་འཆི་བར་
མི་འགྱུར་རོ།། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འདི་ལྟར་མེས་བུད་ཤིང་
བསྲེགས་[2]ན་ནི་བུད་ཤིང་ཟད་པས་འཆི་བར་▼ཡང་འགྱུར་བ་ G 316b
ཞིག་ན། མི་སྲེག་པ་ལ་འཆི་བ་རྒྱུ་མེད་པ་ལས་བྱུང་བ་ཇི་ལྟར་
འབྱུང་བར་འགྱུར། མི་འཆི་ན་ནི་གཞན་ལ་མི་ལྟོས་[3]པ་འབར་
བྱེད་མེད་པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བ་རྟག་ཏུ་འབར་བ་དང་། གང་[4]གི་
རྟགས་[5]དང་ལྡན་པ་ཐེར་ཟུག་ཏུ་གནས་པ་[6]ཉིད་▼དུ་གནས་པར་ C 203a
འགྱུར་རོ།། ཡང་ན་ནི་▼དེ་བུད་ཤིང་ལས་གཞན་མ་ཡིན་པར་ N 224b
འགྱུར་རོ།།[7] (10.5)

attrāha • yad uktam anyaḥ sann a○gnir indhanaṃ «[na]» prāpnotīty attra brūmaḥ ||

anya evendhanād agnir
indhanaṃ prāpnuyād yadi • (10.6ab)

སྨྲས་པ། མེ་གཞན་ཡིན་ན་བུད་ཤིང་དང་མི་ཕྲད་པར་འགྱུར་རོ་
ཞེས་གང་བཤད་པ་དེ་ལ་སྨྲ་བར་བྱ་སྟེ།

གལ་ཏེ་ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ཡང་།།
ཤིང་དང་[8]ཕྲད་དུ་རུང་བར་འགྱུར།། (10.6ab)

---

1 (*ta*)*tprāptir*: °*pter*之误?

1 བསྲེག: PNG སྲེག。
2 བསྲེགས: PNG སྲེག。
3 ལྟོས: PNG བལྟོས。
4 PNGDC གང; 应为རང。参偈颂10.5d。
5 རྟགས: PN བརྟགས。
6 DC 缺 པ。
7 G 缺 ཡང་ན་ནི་དེ་བུད་ཤིང་ལས་གཞན་མ་ཡིན་པར་འགྱུར་རོ།།。
8 G 缺 དང。

yady apy **anya indhanād agni(*r bhavati*** *indhanaṃ* prā)[pn](o)[t](ī)[ti] ‹•› .. tham[1] iti •

> **(strī) saṃprāpn[o](ti puruṣaṃ**
> **puruṣaś ca striyaṃ yathā** || 10.6cd)

གལ་ཏེ་བུད་ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ཡིན་ན་ཡང་[1]བུད་ཤིང་དང་ཕྲད་དུ་རུང་བར་འགྱུར་རོ།། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

> ཇི་ལྟར་བུད་མེད་སྐྱེས་པ་དང་།།
> སྐྱེས་པའང་བུད་མེད་ཕྲད་པ་བཞིན།། (10.6cd)

(36?)b4 ▽ucyate •

> **anya evendhanād agniḥ**
> **prāpnuyāt kāmam indhanam***[2] ‹•›
> **agnīndhane yadi syātāṃ**
> **anyonyena ti○raskṛte** • (10.7)

བཤད་པ།

> གལ་ཏེ་མེ་དང་ཤིང་དག་ནི།།
> གཅིག་གིས་གཅིག་▼ནི་བསལ་གྱུར་ན།། P 233b
> ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ཉིད་ཡིན་ཡང་།།
> ཤིང་དང་ཕྲད་པར་འདོད་ལ་རག།། (10.7)

kāmaṃ tāvakena manorathena {•} anyo '(p)i (sa)[nn **i**](**ndhanād agn**)**i**(**ḥ**) [**prā**]**pnu**[**yā**]**d evendhanaṃ yathā strī pu**[**ru**](***ṣaṃ*** ○ ***saṃprāpnoti puruṣaś ca***) [**stri**](***ya***)**ṃ** • **yadi** (***agnīndhane*** str)[īpuruṣ](avad **an**)[**yo**](**nyena tiraskṛte**
(36?)b5 **syā**)[**tā**](**ṃ**) • ▽yadā tv iddhyamānāvasthāyām eveyaṃ cintā pravarttate • tadā kuta etad upapatsyate • agni○r indhanaṃ prāpnuyād iti ||

གལ་ཏེ་མེ་དང་བུད་ཤིང་དག་སྐྱེས་པ་དང་བུད་མེད་དག་བཞིན་དུ་གཅིག་གིས་གཅིག་བསལ་[2]བར་གྱུར་ན་ནི་བུད་ཤིང་ལས་མེ་གཞན་ཉིད་ཡིན་ཡང་ཁྱོད་ཀྱི་ཡིད་ལ་བསམས་[3]པ་བཞིན་དུ། ཇི་ལྟར་བུད་མེད་སྐྱེས་པ་དང་ཕྲད་པ་དང་། སྐྱེས་པ་བུད་མེད་དང་ཕྲད་པ་བཞིན་དུ་བུད་ཤིང་དང་ཕྲད་པར་ཡང་འདོད་ལ་རག་ན་གང་གི་ཚེ་བསྲེག་[4]བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་ཉིད་ལ་བསམ་པ་འདི་འབྱུང་བ་དེའི་ཚེ་མེ་དང་བུད་ཤིང་ཕྲད་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་འཐད་པར་ག་ལ་འགྱུར།

attrāha • mā bhūd ana[yo]r (e)kat[vam anyatva](ṃ ca) [||] tad eva cāttra nyāyyaṃ • yad anayo[r nai]○(katvaṃ vā nā)[nyatva](ṃ ve)[ti] (• *tāvad agnīndhanayoḥ prasiddhir bhavati //*

སྨྲས་པ། འདིར་དེ་གཉིས་གཅིག་པ་ཉིད་ཀྱང་མ་ཡིན་ལ། གཞན་ཉིད་ཀྱང་མ་ཡིན་པ་གང་ཡིན་པ་[5]དེ་ཉིད་རིགས་▼པས་དེ་ G 317a
གཉིས་གཅིག་པ་ཉིད་དམ། གཞན་ཉིད་དུ་མ་གྱུར་ཀྱང་གོ་[6]ལྟ་སྟེ། རེ་ཞིག་མེ་དང་བུད་ཤིང་དག་ནི་རབ་ཏུ་གྲུབ་པ་ཡིན་ནོ།།

---

1 .. *tham*: 应为 *katham*。

2 *prāpnuyāt kāmam indhanam**: ＝MK_{Ms}; dJ, LVP *indhanaṃ kāmam āpnuyāt*；参第84页注1。

1 P 缺 ཡང་。

2 བསལ: PNG གསལ。

3 བསམས: PNG བསམ。

4 བསྲེག: PNG སྲེག。

5 DC 缺 གང་ཡིན་པ。

6 PNG 缺 གོ。

ucyate • *tad dhāsyam eva* •

(36?)b6 ▽ek)ī[bhā]vena vā sid[dh]ir
nānā[bhā]vena vā yayoḥ ‹•›
na vidyate tayoḥ siddhiḥ
kathan nu khalu ○ vidyate •|| (2.21)
(10.7)

བཤད་པ། དེ་ནི་བཞད་གད་ཁོ་ནར་འགྱུར་ཏེ།།
གང་དག་དངོས་པོ་གཅིག་པ་དང་།།
དངོས་པོ་གཞན་པ་ཉིད་དུ་ནི།།
གྲུབ་པར་གྱུར་པ་ཡོད་མིན་པ།།
དེ་གཉིས་གྲུབ་པ་ཇི་ལྟར་ཡོད།། (2.21)
(10.7)

āha • parasparāpekṣātaḥ indhana[m] apekṣ‹y›āgnir bhavati • agnim apekṣyendhanaṃ bhavatīti • .. ○ (*uc*)[y](*ate*) •

[yad](ī)[ndhanam a](pekṣ)[yāgnir
a](pekṣyāgniṃ yadīndhanaṃ •
katarat pūrvani)[ṣp](annaṃ
yad a▽pekṣyāgnir indhanaṃ • 10.8)

སྨྲས་པ།། ཕན་▼ཚུན་ལྟོས་[1]པ་ལས་བུད་ཤིང་ལ་ལྟོས་[2]ནས་མེ་[3] D 207a
ཡིན་ལ[4]། མེ་ལ་ལྟོས་[5]ནས་བུད་ཤིང་ཡིན་ནོ།།
བཤད་པ།
གལ་ཏེ་ཤིང་ལྟོས་[6]མེ་ཡིན་ལ།།
གལ་ཏེ་མེ་ལྟོས་[7]ཤིང་ཡིན་ན།།
གང་ལ་ལྟོས་[8]པའི་མེ་དང་ཤིང་།།
དང་པོར་གྲུབ་པ་གང་ཞིག་ཡིན།། (10.8)

[此处约缺失 5 叶]
...

……
བཤད་པ།
▼འོ་མ་ལས་གཞན་གང་གི་ནི།། P 248a
དངོས་པོ་ཞོ་ནི་ཡིན་པར་འགྱུར[9]།། (13.6cd)
གལ་ཏེ་འོ་མ་ཉིད་ཀྱི་དངོས་པོ་ཞོ་ཡིན་པས་འོ་མ་ཉིད་ཞོ་ཡིན་ནོ་ཞེས་མི་སྨྲ་ན། འོ་ན་འོ་མ་ལས་གཞན་གང་གི་དངོས་པོ་[10]ཞོ་ཡིན་པར་འགྱུར། ཅི་ཞོ་ཉིད་ཀྱི་དངོས་པོ་ཞོར་འགྱུར་ཞིང་ཞོ་ཉིད་ཡིན་ནམ། འོན་ཏེ་ཆུའི་དངོས་པོ་ཞོར་འགྱུར་ཞིང་ཆུ་ཞོ་

[1, 2] ལྟོས: PNG བལྟོས。
[3] མ: PNG མེར。
[4] C 缺 ལ。
[5, 6, 7, 8] ལྟོས: PN བལྟོས。
[9] འགྱུར: PG འགྱུར་རོ。
[10] PNG 缺 དངོས་པོ。

(42?)a1 ▼.. .. .. y. .. ..
y. .. .. .y .. y. .. .i + ... y. .. .. .. y.
ḥ .. ..
[n](o)papa .. .. + .. + + + + + + + +
+ + + + + + + + + + ○ + + + + + + + + + +
+ .. .. + + + + ... + + + + + + + + + + +
+ + + + + + + + + + +

ཡིན་ནོ་ཞེས་སྨྲ[1]། དེ་ལྟ་བས་ན་དེ་ཉིད་དང་གཞན་ཡང་གཞན་དུ་འགྱུར་བར་མི་འཐད་དོ།། གང་གི་ཕྱིར་དེ་ཉིད་དང་། གཞན་ཡང་གཞན་དུ་འགྱུར་བ་མི་འཐད་པ་དེའི་ཕྱིར་གཞན་དུ་འགྱུར་བ་ཉིད་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ།།

དེའི་ཕྱིར་བརྟན[2]་པ་ཞེས་གསུངས་པ་ནི་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཉིད་སྟོང་པ་ཉིད་ཡོངས་སུ་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ཡིན་གྱི[3]། ངོ་བོ་ཉིད་ངེས་པར་མི་གནས་པ་སྟོན་པར་བྱེད་པ་ནི[4]་མ་ཡིན་ནོ།།

སྨྲས་པ། ཡང[5]་རེ་ཞིག་སྟོང་པ་ཉིད་ནི་ཡོད་དེ། གཉེན་པོ་མེད་པས[6]་ཅུང་ཟད་ཀྱང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས་སྟོང་པ་ཉིད་ཡོད་པའི་ཕྱིར་སྟོང་པ་ཉིད་མ་ཡིན་པ་ཡང་ཡོད་པར་འགྱུར་རོ།།

བཤད་པ། གཉེན་པོ་ལས་དངོས་པོ་རབ་ཏུ[7]་འགྲུབ་པར་འདོད་ན་ཡང་སྟོང་པ་ཡིན་པ་མི་འཐད་དེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། སྟོང་པ[8]་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།།

(42?)a2 ▼.. .. .. .i .. ..
.. .. .i .. .. + ○ .. [śū](n)[y](ābhāvā)[t*]

(ya)dy aśūnyaṃ bhav(e)t ki(ṃ)cit*
(syāc chūnyam a)[pi[1] kiṃ]cana ‹•›
[na] (k)[i](ṃcid asty aśūnyaṃ ca
kutaḥ śūn)y(aṃ) [bha]viṣyati • (13.7)

[ya]○**[d]i (kiṃci)[d aśūnya](ṃ)** [pra](si)[ddhaṃ syā](*t* • *tatpratipa*)kṣ(*am*

གལ་ཏེ་སྟོང་མིན་ཅུང་ཟད་ཡོད།།
སྟོང་པའང་▼ཅུང་ཟད་ཡོད་པར་འགྱུར།། D 219b
མི་སྟོང་ཅུང་ཟད་ཡོད་མིན་ན།།
སྟོང་པའང་ཡོད་པར་གལ་འགྱུར།། (13.7)

▼གལ་ཏེ་མི་སྟོང་པ་ཅུང་ཟད་ཅིག[9]་རབ་ཏུ་འགྲུབ[10]་པར་གྱུར་ན C 216b
ནི། ▼ དེའི་གཉེན་པོ་སྟོང་པ་ཡང་ཅུང་ཟད་ཡོད་པར་འགྱུར་བ G 337b

1 *(a)[pi]*: = dJ; LVP *iti*。

1 སྨྲ: DC སྨྲས 。
2 བརྟན: PNG རྟན。
3 གྱི: PNG གྱིས。
4 ནི: PN G ན。
5 ཡང: PN ཡོད; 应为 ཡོང?
6 པས: PNG པ。
7 DC 增加 ཡང。
8 སྟོང་པ: མི་སྟོང་པ 之误?
9 ཅིག: PNG གཅིག。
10 འགྲུབ: PNG གྲུབ。

api śūnyaṃ kiṃcana syāt* • *yadā*
(42?)a3 *sarvathā parīkṣyamāṇaṃ na* ***kiṃ***▽***cid***
a)[**śūnyam**] upapadya[te] ‹•› asat{t}y aśūnye **kuta** eva **śūnyaṃ bhaviṣyati** [•] [asati] (*ce*)dānī(ṃ) śūny(*e kutas*) [t](at)[p](ra)○(ti)[pakṣa](m a)[śūn]ya(ṃ) ka[lpayas]i • || (13.7)

ཞིག་ན། གང་གི་ཚེ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་བརྟགས་ན་མི་སྟོང་པ་ཅུང་ཟད་ཀྱང་ཡོད་པར་མི་འཐད་པ[1] དེའི་ཚེ་མི་སྟོང་[2]པ་མེད་ན་སྟོང་པ་ཡོད་པར་ག་ལ་འགྱུར། ད་སྟོང་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན་དེའི་གཉེན་▼པོ་སྟོང་པ་མ་ཡིན་པ་ཡོད་པར་ཇི་ལྟར་བརྟག། N 240a
(13.7)

(a)ttrāha yad e[va b]rav[ī]ṣi [tad e](va ne)[ṣyat](e) .. .. [tad]ā(n)īm evāvo[c]a[ḥ] ‹•›

[etat tū](ktaṃ) ○ [bh]a(ga)vatā
[ś]ū(n)[yat]āpa[r]i[dī]pa[kam iti] • (13.2cd)

(kim) e[tad] i(*dānīm eva bravīṣ*)[i] ‹•›

ya)[dy aśūnya]ṃ [bha]ve[t k]i(ṃ)cit
(42?)a4 syā(c chūnyam api ▽ kiṃca)[ne]ti • (13.7ab)

[ucyate] • [yukti]m a[ttra gṛ](h)āṇa mā (k)upaḥ •

[śūnya](tā) [sarvvad](ṛ)[ṣṭīnā](ṃ)
pro]ktā [n]i[ḥsa](raṇaṃ ji)[n](aiḥ) ○
[yeṣāṃ tu śūnyatādṛṣṭi]{ḥ}**[s**
tān a]sāddhyān babhāṣire • (13.8)

śūnyatā nāma **sarvvadṛṣṭīnāṃ** sarvvagrā[hāṇāṃ] .. .. (*niḥ*)[sṛ]○tiḥ parama[kāruṇi]kaiḥ **jin**[**ai**]**r** jagada[nu]gra-[hā](*ya yathābhūtadarśibhiḥ*) [**p**](**ro**)**kt**(**ā** •

སྨྲས་པ། ཁྱོད་གང་སྨྲ་བ་དེ་ཉིད་ཡང་མི་འདོད་དེ་སྐར།
བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་དེ་གསུངས་པ། །
སྟོང་[3]ཉིད་ཡོང་སུ་བསྟན་པ་ཡིན། ། (13.2cd)
ཞེས་སྨྲས་ལ། ད་[4]ནི།
གལ་ཏེ་སྟོང་མིན་ཅུང་ཟད་[5]ཡོད། །
སྟོང་པའང་ཅུང་ཟད་ཡོད་པར་འགྱུར། ། (13.7ab)
ཞེས་སྨྲའམ།
བཤད་པ། འདི་ལ་མ་ཁྲོ་བར་རིགས་པ་ཟུང་ཤིག[6]།
རྒྱལ་▼བ་རྣམས་ཀྱིས་སྟོང་ཉིད་ནི། । P 248b
ལྟ་ཀུན་ངེས་པར་འབྱིན་པར་གསུངས། །
གང་དག་སྟོང་པ་ཉིད་ལྟ་བ། །
དེ་དག་བསྒྲུབ་ཏུ་[7]མེད་པར་གསུངས། ། (13.8)
རྒྱལ་བ་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་གཟིགས་པ། ཐུགས་རྗེའི་དམ་པ་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ཀྱིས་འགྲོ་བ་རྣམས་ལ་ཕན་གདགས་པའི་ཕྱིར། སྟོང་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ་བ་ནི་[8]ལྟ་བ་ཀུན་གྱི་ཚུ་སྲིན

---

[1] པ: PNG པར。
[2] སྟོང: DC གཏོང。
[3] སྟོང: C སྟོང་པ。
[4] ད: DC དེ。
[5] DC 缺 ཅུང་ཟད。
[6] ཟུང་ཤིག: PNG གཟུང་ཞིག。
[7] ཏུ: PNG དུ。
[8] DC 增加 སྟོང་པ་ཉིད。

(42?)a5 sar)[vvadṛ]ṣṭigrā(hāṇāṃ) [vini]▽(*vṛttiḥ procyate • sā dṛṣṭi*)grā(havi)[nivṛtt]ir (*bhāva iti nopapadyate •*

འཛིན་ཁྲི་ཐམས་ཅད་ལས་ངེས་པར་འབྱིན་པ་ཡིན་པར་གསུངས
ཏེ། དེ་ནི་ལྟ་བའི་[1] ཆུ་སྲིན་འཛིན་ཁྲི་ཐམས་ཅད་བཟློག་པར་
གསུངས་པས། ལྟ་བའི་[2] ཆུ་སྲིན་འཛིན་ཁྲི་བཟློག་པ་དེ་[3] ནི་དངོས
པོར་མི་འཐད་དོ[4]།།

tadyathā kenacid mūḍhacittena) ○ (ga)[ndh]arvva(nagaraṃ naga)[ra]m i[t]i (*kṛta*)mateḥ saṃm[o]h[ā]pagamād yathābhūta[darśino] (*nagarabuddhir nivartate*) • na ca [na]○gara[buddh](i)-[n]i[vṛt](t)ir nāma [ka](śc)i(*d bhāvo vidyate* • abh)[ūtav]i(kal)[pāpa]gama(mā)[tram e]va(ṃ) ya[thābhūta] .. ..

དཔེར་ན་སེམས་རྨོངས་པ་འགའ་ཞིག་དྲི་ཟའི་གྲོང་ཁྱེར་ལ་[5] གྲོང་
ཁྱེར་རོ་སྙམ་པའི་བློ་གྲོས་བྱུང་བ་ལས་ཀུན་ཏུ་རྨོངས་པ་དང་བྲལ
ནས་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ་▼བཞིན་དུ་མཐོང་བའི་ཚེ། གྲོང་ཁྱེར་ G 338a
ཀྱི་བློ་ལོག་པ་ན་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་བློ་ལོག་པ་ཞེས་བྱ་བའི་དངོས་པོ་
འགའ་ཡང་མེད་དེ། ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ལ་རྣམ་པར་རྟོག་པ་དང་
བྲལ་བ་འབའ་ཞིག་ཏུ་ཟད་པ། དེ་བཞིན་དུ་[6] ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ
བཞིན་དུ་མཐོང་བ་དངོས་པོར་ལྟ་བའི་ཆུ་སྲིན་འཛིན་ཁྲི་གང་ཡིན
པ་ལས་ལོག་པའི་སྟོང་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ་བ་དེ་ནི་སྟོང་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ
བའི་[7] དངོས་པོ་འགའ་ཡང་མེད་དོ།།

(42?)a6 ▼+ + + + + + + + ...i .. .. + ... + + + + + + + + + + ○ .. .. .. + + + + + + + ... + ... ○ .. .. j[in]ā [asā](ddh)[y](ā eta) [i](t)i [b]a(bhāś)i(re) ..

གང་དག་སྟོང་པ་ཉིད་ཅེས་བརྗོད་པ་ཙམ་མ་[8] གཏོགས་པའི་ཕྱིར།
སྟོང་པ་ཉིད་ལ་དངོས་པོར་ལྟ་བ་དེ་དག་ནི་མ་རིགས་པའི་སྨན་▼པ་ D 220a
ཆེན་པོས་བློ་གྲོས་ཀྱི་མིག་བསྒྲིབས་པས་བསྒྲུབ་ཏུ་[9] རུང་བ་དང་།
བསྒྲུབ་ཏུ་[10] མི་རུང་བའི་དཔྱད་པ་སྨན་པ་ཆེན་པོ་རྒྱལ་བ་▼རྣམས་ C 217a
ཀྱིས་དེ་དག་ནི་བསྒྲུབ་ཏུ་[11] མི་▼རུང་བ་ཉིད་ཡིན་ནོ་ཞེས་ N 240b
གསུངས་སོ།།

---

1 བའི: PN བ。
2 G 增加 ལྟ་བའི。
3 P 缺 དེ。
4 དོ: PNG དེ。
5 P 缺 གྲོང་ཁྱེར་ལ。
6 དུ: C ཏུ。
7 བའི: DC བ。
8 P 缺 མ。
9 ཏུ: PNG དུ。
10 ཏུ: PN དུ。
11 ཏུ: PNG དུ。

(42?)b1 ▼(kiṃ kā)[r](a)[ṇ](aṃ) • y(e)[ṣ]ām (a)yam abhiniveśaḥ sv(e)na bhāve[na] bhā[vā] [v]id[ya](*ṃ*)[ta] iti [•] (teṣā)[m a]n(e)na śūnyatābhidhā○nena p(r)a[t]ī[tyasamu-tpādena] (h)[e](tupratya)[yava]śād bh(ā)vaprajñapti[r] bhavati • na [bhā](*vāḥ svabhāvena vidyanta iti*) bhāvānā(ṃ) ○ svabhāvaśūnya[tve] pradarśyamāne śakyate s[o a]bhini(veśo) niva[rtta]yitu(ṃ) • **yeṣāṃ tu** śūnyatāyā[m] (*eva*
(42?)b2 *bhāvā*)▼[bhi]niveśas teṣāṃ kenānyena so 'bhiniveśaḥ .. ..[1] (*na śakyate* ni)[va]rttayi○[tum] (• *tadyathā na*) kiñci(*d asty ity ukte yas tad eva*) nakiñcid dehīty āha • [sa kathaṃ śakye](*tābhāvaṃ grāha*)[yitu](ṃ) [•] [ta]smāt **tān** da○śabalā api bhūtvā ma[hāka]ruṇā‹*ṃ*› «[pra](*tilabdhvā*)»[2] jinā asāddhyā eta iti [**ba**]**bhāṣire** •
(42?)b3 ye [tu] śūnyatā (a)[p]i ▼ śūnyeti paśyanti • teṣāṃ {..} tatvadṛ«(śāṃ)» (ś)ū(n)y(a)[tāsi](d)[dhi](ḥ ||) ◎ || (13.8)

(śū)nya[tāparī](k)[ṣā][3] (tt)[r](a)[yo]-(daśamaṃ) [pra]kara○[ṇam] || ◎ ||

ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། གང་དག་དངོས་པོ་རྣམས་རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་[1]ཞེས་མངོན་པར་ཞེན་པ་དེ་དག་ལ་སྟོང་པ་ཉིད་ཅེས་བརྗོད་པ་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་འདིས་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་གྱི་[2]དབང་གིས་[3]དངོས་པོར་གདགས་[4]པ་ཡིན་གྱི། དངོས་པོ་རྣམས་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཉིད་དུ་རབ་ཏུ་བསྟན་པ་ན་མངོན་▼པར་ཞེན་པ་དེ་ P 249a
བཟློག་པར་ནུས་ཀྱི། གང་དག་སྟོང་པ་ཉིད་ལ་དངོས་པོ་ཉིད་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པ་དེ་དག་ལ་[5]ནི། གཞན་གང་གིས་ཀྱང་མངོན་པར་ཞེན་པ་དེ་བཟློག་པར་▼མི་ནུས་ཏེ། དཔེར་ན་ཅི་ཡང་མེད་ G 338b
དོ་ཞེས་སྨྲས་པ་ན་[6]ཅི་ཡང་མེད་པ་དེ་ཉིད་བྱིན་[7]ཅིག་ཅེས་ཟེར་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ལ་མེད་པ་ཉིད་འཛིན་དུ་གཞུག་པར་ཇི་ལྟར་ནུས་པ་བཞིན་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན་དེ་དག་[8]ནི་རྒྱལ་བ་སྟོབས་བཅུ་དང་ལྡན་པར་གྱུར་པ། ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་མངའ་བས་ཀྱང་བསྒྲུབ་ཏུ་[9]མི་རུང་བ་ཉིད་དུ་གསུངས་སོ། །

གང་དག་གིས་སྟོང་པ་ཉིད་ཀྱང་སྟོང་པར་མཐོང་བ་དེ་ཁོ་ན་མཐོང་བ་དེ་དག་ལ་ནི་སྟོང་པ་ཉིད་དུ་གྲུབ་པོ། ། (13.8)

དེ་ཁོ་ན་ཉིད་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཅུ་གསུམ་པའོ། །

---

[1] 根据 BP，这里难以辨识的几个字可能是衍文。

[2] 此 4 字写于底边空处。虽然在行文中没有找到插入标符，根据藏译应置于此处。

[3] *(śū)nya[tāparī](k)[ṣā]*: ≠ ABh, BP, PP དེ་ཁོ་ན་ཉིད་བརྟག་པ (= *tattvaparīkṣā*)；LVP *saṃskāraparīkṣā*; PSP འདུ་བྱེད་བརྟག་པ;《青目》、《般若灯》汉、《安慧》: 觀行。

[1] ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ : P ཡོད་མ་ཡིན་ནོ；应为 ཡོད་པའོ。参 BP_{Ms} *sv(e)na bhāve[na] bhā[vā] [v]id[ya](ṃ)[ta] iti*。

[2] གྱི: PNG གྱིས。

[3] གིས: PNG གི。

[4] གདགས: DC བརྟགས。

[5] G 增加 སྟོང་པ་ཉིད་དུ་མངོན་པར་ཞེན་པ་དེ་དག་ལ。

[6] ན: N ནི。

[7] བྱིན: C ཕྱིན。

[8] དག: DC བས。

[9] ཏུ: PNG དུ。

(*āha na svabhāva*)śūny[ā] bhāvā vidyanta
eva bhāv(e)[ṣu] [s]va[bhāvāḥ] ‹•› [kutaḥ] ‹•›
[sa](ṃ)sar[ggā]«pa»deśāt* ‹•› iha tattra ○
tattra bhagavatābhihitaṃ • ttrayāṇāṃ
rūpavi[jñāna](ca)[kṣ](*uṣāṃ saṃgat*)iḥ
(42?)b4 sparśa iti • (*tathā*) ▼ śabdaśrottra{{śabda}}-
vijñānādīnām api • tathokta[m a]nunaya-
pratighāvidyāsaṃyojanena saṃyu○kta iti
• na [cāsati bhāva]svabhāve saṃsargga
upapadyate • kathaṃ hi nāma
[n]iḥs(v)abhāvānāṃ bhāvānāṃ
saṃsarggaḥ ○ syāt* ‹•› tasmād vidyate
bhāvasvabhāva iti ||

སྨྲས་པ། དངོས་པོ་རྣམས་ངོ་བོ་ཉིད་སྟོང་པ་ཉིད་མ་ཡིན་གྱི།
དངོས་པོ་རྣམས་ངོ་བོ་ཉིད་ཡོད་པ་ཁོ་ན་ཡིན་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན།
ཕྲད་པ་བསྟན་པའི་ཕྱིར་རོ།། འདི་ལ་བཅོམ་ལྡན་འདས་དེ་དང་[1]
དེར་གཟུགས་དང་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དང་མིག་གསུམ་ཕྲད་པ་ནི་
རེག་པའོ།། སྒྲ་དང་། རྣམ་པར་ཤེས་པ་དང་རྣ་བ་ལ་སོགས་པ་
དག་ཀྱང་དེ་བཞིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་སོ།། དེ་བཞིན་དུ་རྗེས་སུ་
ཆགས་པ་དང་། ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་མ་རིག་པའི་ཀུན་ཏུ་སྦྱོར་བ་དག་
གིས་ཀུན་ཏུ་སྦྱར་ཏོ་ཞེས་གསུངས་སོ།། དངོས་པོ་རྣམས་ལ་ངོ་
བོ་ཉིད་མེད་ན་ཕྲད་པར་མི་འཐད་དེ། འདི་ལྟར་དངོས་པོ་ངོ་བོ་
ཉིད་མེད་པ་རྣམས་ཇི་ལྟར་ཕྲད་པར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟ་བས་ན་
དངོས་པོ་རྣམས་ངོ་བོ་ཉིད་ཡོད་པ་ཁོ་ན་ཡིན་ནོ།།

ucya(te • *syād bhāvasvabhāvo yadi*)
(42?)b5 [bhāvānā](ṃ) ▼ saṃsargga evopapadyeta •
naiva sa bhāvānāṃ [sa](ṃ)sargga
upapadyate • kuta eṣāṃ svabhāvo ○
bhaviṣyati • tat katham iti • ||

▼བཤད་པ། གལ་ཏེ་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་[2]ཕྲད་▼པ་ཉིད་འཐད་ན་ D 220b N 241a
ནི། དངོས་པོ་▼རྣམས་ངོ་བོ་ཉིད་ཡོད་པར་[3]▼འགྱུར་བ་ཞིག་ན། C 217b G 339a
དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་ཕྲད་པ་ཉིད་མི་འཐད་པས་ངོ་བོ་ཉིད་ཡོད་པར་
ག་ལ་འགྱུར། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

draṣṭavyaṃ darśanaṃ draṣṭā
trīṇy etāni dviśo dviśaḥ ‹•›
sarvvaśaś ca na saṃsarggam
anyonye○na vraja{ṃ}nty uta • (14.1)

བལྟ་བྱ་ལྟ་བ་ལྟ་བ་པོ།།
གསུམ་པོ་དེ་དག་གཉིས་གཉིས་དང་།།
ཐམས་ཅད་ཀྱང་ནི་ཕན་ཚུན་དུ།།
ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ཡོད་མ་ཡིན།། (14.1)

draṣṭavyaṃ darśanaṃ draṣṭā ca •
e[tān]i tt[r]īṇi «(*dve*)» d[v]e ca sarvvāṇi ca
(42?)b6 **nānyonyena** ▼ saha saṃsarggaṃ
gacchaṃti • na dra[ṣṭa]vyaṃ ca darśanaṃ
ca saṃsarggaṃ gacchataḥ ‹•› na
draṣṭavyaṃ ca draṣṭā ca « [na] darśanañ

བལྟ་བར་བྱ་བ་དང་། ལྟ་བ་དང་། ལྟ་བ་པོ་གསུམ་པོ་▼དེ་དག་ནི་ P 249b
གཉིས་གཉིས་དང་། ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཕན་ཚུན་དུ་ཕྲད་པར་མི་
འགྱུར་ཏེ། བལྟ་བར་བྱ་བ་དང་ལྟ་བ་ཡང་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་ལ།
བལྟ་བར་བྱ་བ་དང་ལྟ་བ་པོ་ཡང་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར། ལྟ་[4]བ་དང་

[1] དང: PN དག。
[2] ཀྱི: DC ཀྱིས。
[3] PNG 增加 ཡང。
[4] ལྟ: PN བལྟ。

[c]a d(ṛ)ṣ(ṭ)ā ca» na draṣṭa○vyaṃ darśanaṃ ca draṣṭā ca «saṃsargaṃ gac[ch]aṃ[ti]» || (14.1)

ལྟ་བ་པོ་ཡང་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར། བལྟ་བར་བྱ་བ་དང་ལྟ་བ་དང་ལྟ་བ་པོ་ཡང་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་རོ།། (14.1)

evaṃ rāgaś ca raktaś ca
rañjanīyaṃ ca dṛśyatāṃ •
(tr)[ai](dh)e(na śeṣāḥ) [kl](e)[śāś ca]
śeṣāṇy ā○yatanāni ca • ‹||› (14.2)

དེ་བཞིན་འདོད་ཆགས་ཆགས་པ་དང་།།
ཆགས་པར་འགྱུར་[1] དང་ཉོན་མོངས་པ།
ལྷག་མ་རྣམས་དང་སྐྱེ་མཆེད་ཀྱི།།
ལྷག་མ་འང་རྣམ་པ་གསུམ་གྱིས་ལྟ[2]།། (14.2)

yathā draṣṭavyaṃ ca darśa[naṃ ca] (*draṣṭā ca dviśo*) dviśaḥ sarvaśa[ś] (ca nāny)[o]▾(*nyena saha saṃsargaṃ gacchanti*)

ཇི་ལྟར་བལྟ་བར་བྱ་བ་དང་། ལྟ་བ་དང་། ལྟ་བ་པོ་དག་གཉིས་གཉིས་དང་ཐམས་ཅད[3] ཕན་ཚུན་ལྷན་ཅིག་ཏུ་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་བ་དེ[4] བཞིན་དུ་འདོད་ཆགས་དང་ཆགས་པ་དང་། ཆགས་པར་འགྱུར་བ་དག་ཀྱང་གཉིས་གཉིས་དང་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཕན་ཚུན་ལྷན་ཅིག་ཏུ་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། འདོད་ཆགས་དང་ཆགས་པ་ཡང་[5] ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་ལ། འདོད་ཆགས་དང་ཆགས་པར་འགྱུར་བ་ཡང་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར། ཆགས་པ་དང་ཆགས་པར་འགྱུར་བ་ཡང་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར། འདོད་ཆགས་དང་ཆགས་▾ G 339b
པ་དང་ཆགས་པར་འགྱུར་བ་ཡང་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་རོ།། དེ་བཞིན་དུ་ཉོན་མོངས་པ་ལྷག་མ་ཞེ་སྡང་ལ་སོགས་པ་རྣམས་དང་། སྐྱེ་མཆེད་ཀྱི་ལྷག་མ་སྒྲ་དང་རྣ་བ་དང་། ཉན་པ་པོ་ལ་སོགས་པ་དག་ཀྱང་གཉིས་གཉིས་དང་། ཐམས་ཅད[6] ཀྱང་ཕན་ཚུན་ལྷན་ཅིག་ཏུ་ཕྲད་པར་མི་འགྱུར་རོ།། (14.2)

1 PNG 增加 བ。
2 ལྟ: PNG བལྟ。
3 DC 缺 ཐམས་ཅད。
4 PNG 缺 དེ。
5 ཡང: DC དང。
6 DC 增加 དག。

[此处约缺失 25 叶]

…

(68?)a1 ▽**(na hy adṛṣṭvā ca dṛṣṭvā ca**
hetur janayate phalaṃ[1] || 20.11cd)

[i]ha yadi hetuḥ phalaṃ janayet* ‹•› dṛṣṭvā vā janayed adṛ○ṣṭvā vā • ubh(a)y(a)th[ā] ca n[o]p(a)p(a)dy(a)t[e] • katham iti • yadi tāvad dṛṣṭvā janayed eva(ṃ) sati j[ā]ta[ṃ] janay(a)t(ī)ty

……

ཅི་སྟེ་དེ་[1]འབྲས་མ་[2]འབྲེལ་ན།།

འབྲས་བུ་གང་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད།། (20.11ab)

ཅི་སྟེ་རྒྱུ་དེ་འབྲས་བུ་དང་མ་འབྲེལ་བ་འབྲས་བུ་དང་མི་ལྡན་པས་འབྲས་བུ་[3]སྐྱེད་པར་བྱེད་པར་[4]སེམས་ན། ཁྱོད་ཀྱི་▼འབྲས་བུ་ G 388a
གང་ཞིག་རྒྱུས་སྐྱེད་[5]པར་བྱེད་པ་དེ་སྨྲོས་ཤིག། གང་གི་ཚེ་འབྲས་བུ་མ་སྐྱེས་པའི་ཕྱིར་མེད་པ་ལ་འབྲས་བུ་ཞེས་བྱ་བ་ཉིད་ཀྱང་མེད་པ་དེའི་ཚེ་རྒྱུས་འབྲས་བུ་སྐྱེད་[6]པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་འཐད་པར་འགྱུར། ཅི་སྟེ་ཡང་མེད་ཀྱང་དེ་ལ་དེ་སྐད་ཅེས་[7]སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་མཐུ་ཉིད་ཡོད་པར་གྱུར་ན་ནི་དེས་རི་བོང་གི་རྭ་ཡང་བསྐྱེད་པར་འགྱུར་བར་ཐེ་ཚོམ་མེད་དོ།།

ཡང་[8]གཞན་ཡང་།

རྒྱུས་ནི་མཐོང་དང་མ་མཐོང་བར།།

འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ།། (20.11cd)

འདི་ལ་གལ་ཏེ་རྒྱུས་འབྲས་བུ་བསྐྱེད་པར་གྱུར་ན་མཐོང་ནས་སམ་མ་མཐོང་བར་སྐྱེད་[9]པར་འགྱུར་གྲང་ན། གཉི་ག་ལྟར་ཡང་མི་འཐད་[10]དོ།། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན། གལ་ཏེ་རེ་ཞིག་མཐོང་

---

1 参第 89 页第 2 行；以及第一部分 § 3.1.3。

1 དེ: DC རྒྱུ。
2 མ: DC མི。
3 བུ: DC བུར。
4 སྐྱེད་པར་བྱེད་པར: PNG བསྐྱེད་པར。
5, 6 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
7 PNG 缺 སྐད་ཅེས。
8 P 缺 ཡང。
9 སྐྱེད: PN བསྐྱེད。
10 འཐད: G ཐད。

āgata[ṃ] bhavati ‹•› ○ n(a) hy (a)[j](ā)t(aṃ) dṛśy(a)t(a) iti j(ā)t(a)sy(a) k[i]m puna[r janayitavyam] iti • ath[ā]py (a)dṛṣṭvā hetuḥ ph(a)l(aṃ)
(68?)a2 j(a)n(a)y(a)t(ī)[ti] ▽ (*kalpyate* • *tathāpi hetur yad yad na paśyati tat ta*)d utpādayet* na cotpādayati • tasmād **adṛṣṭvā**pi **hetuḥ** ○ **phalaṃ** notpādayati • (20.11)

ནས་[1]སྐྱེད་[2]པར་འགྱུར་ན། དེ་ལྟར་[3]ན་སྐྱེས་པ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པར་འགྱུར་ཏེ། འདི་ལྟར་མ་སྐྱེས་པ་ནི་མཐོང་བར་མི་འགྱུར་ལ། སྐྱེས་པ་ལ་ནི་ཡང་བསྐྱེད་[4]པར་བྱ་མི་དགོས་སོ།། ཅི་སྟེ་ཡང་རྒྱུས་མ་མཐོང་བར་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པར་རྟོག་ན། དེ་ལྟ་ན་ཡང་རྒྱུས་གང་དང་གང་མ་མཐོང་བ་དེ་དང་དེ་སྐྱེད་[5]པར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན་སྐྱེད་པར་ཡང་མི་བྱེད་དེ། དེ་ལྟ་བས་ན་རྒྱུས་མ་མཐོང་བར་ཡང་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་མི་བྱེད་དོ།། (20.11)

kiṃ ca bhūyaḥ ‹•› iha yadi hetuḥ phalaṃ janayet* « (*sam*)prāpya jana[ye]t*» ‹•› na ca phalahetvoḥ saṃgatiḥ kathaṃcid apy upapadya○te ‹•› katham iti

nātītasya hy atītena
phalasya saha hetunā •
nājātena na jātena
saṃgatir jjātu vidyate || (20.12)

ཡང་གཞན་ཡང་། འདི་ལ་གལ་ཏེ་རྒྱུས་[6]འབྲས་བུ་བསྐྱེད་པར་གྱུར་ན། ཕྲད་[7]ནས་སྐྱེད་[8]པར་འགྱུར་གྲང་ན། འབྲས་བུ་དང་རྒྱུ་དག་ཕྲད་པ་ནི་ཇི་ལྟར་ཡང་མི་འཐད་དོ།། ཇི་ལྟར་ཞེ་ན།

འབྲས་བུ་འདས་པ་རྒྱུ་འདས་དང་།།
མ་སྐྱེས་པ་དང་སྐྱེས་པ་དང་།།
ལྷན་▼ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནི།། G 388b
ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ།། (20.12)

(68?)a3 ▼(*atītasya phalasyātītena cājātena ca* **he**)**tunā saṃgatir na vidyate** • atītānāgatayoḥ phalahe○tvor abhāvād ‹•› **atītasya ‹phalasya› jātena hetunā saṃgatir na vidyate** ‹•› phalābhā‹vā›t* ‹•› (20.12)

འབྲས་བུ་འདས་པ་ནི་རྒྱུ་▼འདས་པ་དང་མ་སྐྱེས་པ་དང་ལྷན་ D 253a
▼ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། འདས་པ་ C 250a
▼དང་མ་འོངས་▼པ་དག་གི་འབྲས་བུ་དང་རྒྱུ་དག་མེད་པའི་ N 277b P 286a
ཕྱིར་རོ།། འབྲས་བུ་འདས་པ་དང་རྒྱུ་སྐྱེས་པ་ཡང་ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། འབྲས་བུ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ།། (20.12)

---

1 ནས: DC བས 。
2 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
3 ལྟར: PNG ལྟ。
4 བསྐྱེད: PNG སྐྱེད。
5 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
6 རྒྱུས: PNG རྒྱུ。
7 ཕྲད: C གྲད。
8 སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

nājātasya[1] hy ajātena
phalasya saha hetunā • ○
nātītena na jātena
saṃgatir jjātu vidyate • ‹||› (20.13)

འབྲས་བུ་མ་སྐྱེས་[1]རྒྱུ་མ་སྐྱེས། །
འདས་པ་དང་ནི་སྐྱེས་པ་དང་། །
ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནི། །
ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། ། (20.13)

ajātasya phalasyājātena cātītena ca
(68?)a4 **hetunā** ▼ (*saṃgatir na vidyate* • *atītānāgatayoḥ*) phalahetvor abhāvāt* ‹•› **ajātasya phalasya jātena he○tunā saṃgatir nna vidyate** • phalābhāvāt* ‹•› (20.13)

འབྲས་བུ་མ་སྐྱེས་པ་ནི་རྒྱུ་མ་སྐྱེས་པ་དང་འདས་པ་དང་ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་དག་གི་འབྲས་བུ་དང་རྒྱུ་དག་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། ། འབྲས་བུ་མ་སྐྱེས་པ་དང་རྒྱུ་སྐྱེས་པ་ཡང་ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། འབྲས་བུ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །
(20.13)

na jātasya[2] hi jātena
phalasya saha hetunā •
nājātena ‹na› naṣṭena
saṃ○gatir jātu vidyate • ‹||› (20.14)

འབྲས་བུ་སྐྱེས་པ་རྒྱུ་སྐྱེས་དང་། །
མ་སྐྱེས་པ་དང་འདས་པ་དང་། །
ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནི། །
ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། ། (20.14)

jātasya phalasya jātena hetunā saṃgatir na vidyate • ayaṃ ‹asya› hetur
(68?)a5 idam asya ▼ (*phalam ity evaṃ hetuphalayor anupapa*)tt(e)ḥ evaṃbhūtayoś ca saṃgaty‹an›upapatteḥ ‹•› (jā)[**tasya phala**]**sya** ○ **ajātena** cātītena ca **hetunā saṃgatir na vidyate** • atītānāgatayor hetvor abhāvāt* ‹•› (20.14)

འབྲས་བུ་སྐྱེས་པ་ནི་རྒྱུ་སྐྱེས་པ་དང་ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནམ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། འདི་ནི་འདིའི་རྒྱུའོ་འདི་ནི་འདིའི་འབྲས་བུའོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟར་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་དག་ཏུ་མི་འཐད་པའི་ཕྱིར་དང་། དེ་ལྟར་གྱུར་པ་དག་ལ་ཕྲད་པ་ཡང་མི་འཐད་པའི་ཕྱིར་རོ། ། འབྲས་བུ་སྐྱེས་པ་དང་རྒྱུ་མ་སྐྱེས་པ་དང་འདས་པ་དང་ཡང་ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་ནམ་ ▼ ཡང་ཡོད་པ་མ་ G 389a
ཡིན་ཏེ། འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་དག་གི་རྒྱུ་དག་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། ། (20.14)

asatyāṃ saṃgatau hetuḥ ○
kathaṃ janayate phalaṃ • (20.15ab)

ཕྲད་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། །
རྒྱུས་ནི་འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་[2]། ། (20.15ab)

[1] 参第一部分 § 3.2.5，以及第 89 页注 3。
[2] 参第一部分 § 3.2.5，以及第 89 页注 4。

[1] སྐྱེས: N སྐྱེད。
[2] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

tad evam atītānāgatavarttamānasya «phalasya» atītānāgatavarttamānena
(68?)a6 hetunā ▼ (*sarvathāpy anupapadyamānā-yāṃ*) **saṃgatau katham** idam upapatsyate **hetuḥ phalaṃ** janayatī○ti •

satyāṃ vā «(saṃ)»gatau hetuḥ
kathaṃ janayate phalaṃ • (20.15cd)

athānupapadyamānāpi hetuphalasaṃgatiḥ kalpyate • ○ tathāpi kathaṃ hetuḥ sad eva tat phalaṃ janayet*[1] ‹•› na hi sataḥ punaḥ janayitavyam asti • (20.15)

(68?)b1 ▽(*kiṃ ca bhūyaḥ*
hetuḥ) [**phal**](e)[**na śūnyaś c**](e)[**t**
katha]**ṃ** [**janaya**]**te pha**[**la**]**ṃ** • (20.16ab)

+ + ... ○ + + + + + + + + + + +
+ + + + + + + + + + + + +
+ .. .. + +
○ .. .. + + ...
+ + ... + + + + + + + +

དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་འབྲས་བུ་འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་དང་ད་ལྟར་དང་[1] རྒྱུ་འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་དང་ད་ལྟར་དུ་ལྡན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ་ཡང་མི་འཐད་ན། རྒྱུས་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་ཇི་ལྟར་འཐད་པར་འགྱུར[2]།

ཕྲད་པ་ཡོད་པ[3]་ཡིན་ན་ཡང་། །
རྒྱུས་ནི་འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད[4]། །(20.15cd)

ཅི་སྟེ་མི་འཐད་[5]བཞིན་དུ་ཡང་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་ཕྲད་[6]པར་རྟོག་ན། དེ་ལྟ་ན་ཡང་རྒྱུ་ཡོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་འབྲས་བུ་དེ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་[7]པར་འགྱུར། འདི་ལྟར་ཡོད་པ་ལ་ནི་ཡང་བསྐྱེད་པར་བྱ་བ་མེད་དེ་རྒྱུའི་བྱ་བ་▼ཡང་མེད་དོ། །(20.15) N 278a

ཡང་གཞན་ཡང་།

གལ་▼ཏེ་འབྲས་བུས་སྟོང་པའི་རྒྱུས[8]། ། P 286b
ཇི་ལྟར་▼འབྲས་བུ[9]་སྐྱེད་པར་བྱེད། །(20.16ab) D 253b C 250b

འདི་ལ་གལ་ཏེ་རྒྱུས་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད་ན། དེ་འབྲས་བུའི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་སྟོང་པ་འམ། མི་སྟོང་པས་འབྲས་བུ་དེ་སྐྱེད་པར་བྱེད་གྲང་ན། དེ་ལ་རེ་ཞིག་གལ་ཏེ་འབྲས་བུའི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་སྟོང་པའི་རྒྱུས་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད་པར་རྟོག་ན་དེ་ནི་[10]ཇི་ལྟར་ཡང་མི་འཐད་དོ། །ཅི་སྟེ་འཐད་ན་ནི་བྱི་མས་ཀྱང་ཏིལ་མར་དང་། ཚུས་ཀྱང་མར་སྐྱེད[11]་པར་འགྱུར་རོ། །ཡང་ན་བྱེ་མ་དང་

---

[1] *kathaṃ hetuḥ sad eva tat phalaṃ janayet**: ≠ BP རྒྱུ་ཡོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་འབྲས་བུ་དེ་ཇི་ལྟར་སྐྱེད་པར་འགྱུར (= *kathaṃ hetuḥ sann eva tat phalaṃ janayet*)。

[1] དང: PNG ཡང。
[2] DC 增加 ན。
[3] PNG 增加 ས。
[4] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
[5] PNG 增加 དེ。
[6] ཕྲད: PN འཕྲད。
[7] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
[8] རྒྱུས: PNG རྒྱུ。
[9] P 缺 ཝ。
[10] DC 增加 དེ。
[11] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

(68?)b2 ▼+ + + + + + + + + + + + + + +
+.. .. .i .. .. + + ... ○ +
+ + ... + dadhny eva na[va]nītaṃ
[bha]rati no[da](kā)[t*] ‹•› tasmān naita(d
u)pa[padya]t(e) • śū[nya]ḥ pha[lā](tmanā)
○ he[t]u[ḥ] pha(lañ) [ja](na)[ya]tī(t)i (•)

ཏིལ་དག་ལ་ཡང་ཏིལ་མར་མེད་[1]ལ། ཆུ་དང་ཞོ་དག་ལ་ཡང་
མར་མེད་པར་འདུག་ན། ཏིལ་ཉིད་ལས་ཏིལ་མར་འབྱུང་ལ། བྱེ་
མ་ལས་མི་འབྱུང་བ་དང་། ཞོ་ཉིད་ལས་མར་འབྱུང་ལ། ▼ཆུ་ G 389b
ལས་མི་འབྱུང་བ་ལ་ཁྱད་པར་ཅི་ཡོད། དེ་ལྟ་བས་ན་འབྲས་བུའི་
བདག་ཉིད་ཀྱིས་[2]སྟོང་པའི་རྒྱུས་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་
བྱ་བ་དེ་མི་འཐད་དོ། །

(ta)[trait]a(t) [s]yā[d a](ś)[ūnyaḥ
pha](lātmanā hetuḥ phalaṃ janayat)ī[ty
a](tra *brūmaḥ* •

(68?)b3 ▽**hetuḥ phalenāśūnyaś cet**
kathaṃ janayate phalaṃ || (20.16cd)

དེ་ལ་འདི་སྙམ་དུ་འབྲས་བུའི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་[3]མི་སྟོང་པའི་[4]
འབྲས་བུ་སྐྱེད་[5]པར་སེམས་ན། དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

གལ་ཏེ་འབྲས་བུ་མི་སྟོང་རྒྱུས་[6]། །
ཇི་ལྟར་འབྲས་བུ་སྐྱེད་པར་བྱེད། ། (20.16cd)

[ya]di (***hetur*** *eva phalātman***āś**)[**ūnyaḥ**]
[**kath**]**aṃ** [ta]t **pha**[**laṃ**] (**ja**)○[**nayat**]**ī**[ty
upapadyate] • yadā sa«ta» [va] de[1]
phala[s]ya svabhāvenāśūnyaḥ ‹•› na ca
[jā]tasya punar jana[y](ita)vyam asti ○
[tasm](ā)[d] (e)tad apy anurodhi .. ..
[grā]hya[m a]śūnya[ḥ] phalātmanā hetuḥ
[phala](*ṃ janayatīti*)

གལ་ཏེ་འབྲས་བུའི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་[7]མི་སྟོང་པའི་རྒྱུ་ཉིད་ཡིན་
ན། དེས་ཇི་ལྟར་འབྲས་བུ་དེ་སྐྱེད་[8]པར་འཐད། གང་གི་ཚེ་འབྲས་
བུ་ཡོད་པ་ཉིད་ཡིན་ན་དེ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་[9]སྟོང་པ་མ་ཡིན་ལ་[10]།
སྐྱེས་ཟིན་པ་ལ་ནི་ཡང་བསྐྱེད་པར་བྱ་བ་མེད་དེ། དེ་ལྟ་བས་ན་
འབྲས་བུའི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་མི་སྟོང་པའི་རྒྱུས་འབྲས་བུ་སྐྱེད་[11]
པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཡང་སྐྱེ་བོ་ངོ་[12]བཟློག་མི་ཡོད་པས་
གཟུང་བར་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །

---

[1] *sa«ta» [va] de* : *sata eva* 之误？参前页梵文第 10–11 行。

[1] མེད: P མེ。
[2] ཀྱིས: C གྱིས。
[3] ཀྱིས: C གྱིས。
[4] PNGDC 同，此处应补 རྒྱུས。
[5] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
[6] རྒྱུས: PNG རྒྱུ。
[7] ཀྱིས: C གྱིས。
[8] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。
[9] ཀྱིས: PNG ཀྱི。
[10] ལ: DC པ。
[11] སྐྱེད: G བསྐྱེད。
[12] བོ་ངོ: PG ངོ་བོ。

(68?)b4 ▽(*kiṃ ca bhūyaḥ • iha yad dhetuḥ phalaṃ janayatīti tad a*)pi [svabhā](ven)āśū[nya](*ṃ vo*)tpa[dyet](a) [n]i[r]uddhy[e]○ta ca [śūn]ya[ṃ] vā ‹•› tattra (*vaya*)ṃ b(rū)maḥ ||

phalaṃ notpadya[te][1] **'śūnyam**
aśūnyaṃ na nirotsyate •
[**a**]**ni**[**ruddha**]**m anutpa**[**nn**]**am**
aśūnyaṃ ○ **tad bhaviṣyati** • ‹||› (20.17)

yat **phalaṃ** svabhāven**āśūnyaṃ** svātmanāvasthitaṃ • ta[n **nai**]v**otpa**(***dyate nā****pi* ***nirotsyate*** • *kutaḥ* •
(68?)b5 ▽*svātmanāvasthitatvāt** • *na hi svabhāvasya vikāra* upa)[padya](te • *tasmāt* ***tat*** *phalam* ***a***)**śūnya**[**m** iti parikalp]ya○mānaṃ nit[y]at(v)ā[d **aniruddha**](**m a**)**nutpannaṃ** ca [te **bhav**]**iṣyati** • ta[smā]n **nā**[**śūn**]**ya**(**ṃ**) [**phala**]**m utpa**[**dyate** • **nā**]pi [**n**]**i**(**rotsya**)[**te**] • ○ (20.17)

ཡང་གཞན་ཡང་། འདི་ལ་རྒྱུས་འབྲས་བུ་སྐྱེད་[1]དོ་ཞེས་བྱ་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡང་། ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་མི་སྟོང་པའམ་སྟོང་པ་ཞིག་སྐྱེ་བ་དང་འགག་པར་འགྱུར་གྲང་ན། དེ་ལ་ཁོ་བོས་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

འབྲས་བུ་མི་སྟོང་སྐྱེ་མི་འགྱུར། །
མི་སྟོང་འགག་པར་མི་འགྱུར་རོ། །
མི་སྟོང་དེ་ནི་མ་འགགས་དང་། །
མ་སྐྱེས་▼པར་ཡང་འགྱུར་བ་ཡིན། ། (20.17) N 278b

▼འབྲས་བུ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་མི་སྟོང་པ་[2]རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་ P 287a
ངེས་པར་གནས་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར་འགག་
པར་ཡང་མི་འགྱུར་ཏེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། རང་གི་▼བདག་ཉིད་ G 390a
ཀྱིས་[3]ངེས་པར་གནས་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདི་ལྟར་རང་བཞིན་ལ་ནི་
འགྱུར་བ་མི་འཐད་▼པས། ▼དེའི་ཕྱིར་འབྲས་བུ་དེ་[4]མི་སྟོང་པར་ D 254a
ཡོངས་སུ་རྟོག་ན། རྟག་པའི་ཕྱིར་ཁྱོད་ཀྱི་དེ་ནི་མ་འགགས་པ་ C 251a
དང་མ་སྐྱེས་པར་ཡང་འགྱུར་རོ། ། དེ་ལྟ་བས་ན་འབྲས་བུ་མི་
སྟོང་པ་ནི་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར་ཞིང་འགག་པར་ཡང་མི་འགྱུར་རོ། །
(20.17)

ta[ttraitat syāt* śūn]yaṃ phala[m u]tpadyate ca niruddh[y]ate [cety a]ttra brūmaḥ ‹•›

[**ka**](**tham utpatsyate śūnyaṃ**
(68?)b6 ▽**kathaṃ śūnyaṃ nirotsyate •**
śūnyam apy aniruddhaṃ)
[**tad anutpannaṃ prasaj**]**y**[**ate** ||] (20.18)

དེ་ལ་འདི་སྙམ་དུ་འབྲས་བུ་སྟོང་པ་སྐྱེ་བ་དང་འགག་པར་འགྱུར་བར་སེམས་ན། དེ་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ།

སྟོང་པ་ཇི་ལྟར་སྐྱེ་འགྱུར་ཞིང་། །
སྟོང་པ་ཇི་ལྟར་འགག་པར་འགྱུར། །
སྟོང་པ་དེ་ཡང་མ་འགགས་དང་། །
མ་སྐྱེས་པར་[5]ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར། ། (20.18)

[1] *notpadya[te]*: = MK_{Ms}; dJ, LVP *notpatsyate*; 参第 89 页注 7。

[1] སྐྱེད: PNG བསྐྱེད。

[2] པ: PNGDC བ。

[3] ཀྱིས: C གྱིས。

[4] PNG 增加 ནི。

[5] པར: DC པ。

(*yat phalaṃ svabhāvena*) ○ (***śūnyam** ātmanāpra*)[s](i)[ddh](aṃ tat **katham** u)[tpatsya](te **kathaṃ**) [**nirotsyate**] • [atha] .. .. + + + + + + + ... ○ .. .. .. + + + + + + ... + ... + + + ... + + + + + + + + + + + +

འབྲས་བུ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྟོང་པ་བདག་ཉིད་ཀྱིས་[1] རབ་ཏུ་མ་གྲུབ་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་[2] ཇི་ལྟར་སྐྱེ་བར་འགྱུར་ཞིང་། ཇི་ལྟར་འགག་པར་འགྱུར། ཅི་སྟེ་འབྲས་བུ་དེ་[3] ངོ་བོ་ཉིད་མེད་ཀྱང་སྐྱེ་བ་དང་འགག་པར་རྣམ་པར་རྟོག་ན་དེ་ལ་སྨྲ་བར་བྱ་དགོས་ཏེ། ཅི་དེ་[4] འབྲས་བུའི་ངོ་བོ་[5] མ་གཏོགས་པ་གཞན་ཞིག་སྐྱེ་བ་དང་འགག་པར་འགྱུར་རམ། ཅི་སྟེ་འབྲས་བུའི་དངོས་པོ་མ་གཏོགས་པ་གཞན་ཞིག་སྐྱེ་བར་འགྱུར་ན་ནི་དེས། འབྲས་བུ་ལ་ཅིར་འགྱུར་ཏེ། འདི་ལྟར་འབྲས་བུ་མ་[6] ཡིན་པ་སྐྱེ་བ་འབྲས་བུར་མི་འགྱུར། དེ་ལྟ་བས་ན་འབྲས་བུ་དེ་སྟོང་པར་ཡོངས་སུ་རྟོགས་[7] ན་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་མ་འགགས་པ་དང་མ་སྐྱེས་པར་ཡང་ཐལ་བར་འགྱུར་བས། དེ་ཡང་མི་འདོད་དོ།། དེ་ལྟ་བས་ན་འབྲས་བུ་སྟོང་པ་ཡང་སྐྱེ་བར་མི་འགྱུར་ཞིང་འགག་པར་ཡང་མི་▼འགྱུར་རོ།། (20.18) G 390b

1 ཀྱིས: C གྱིས。
2 དེ: DC དེས。
3 PNG 缺 དེ。
4 དེ: DC སྟེ。
5 PNGDC ངོ་བོ; 应为 དངོས་པོ; 参第 6 行。
6 བུ་མ: DC བུར。
7 རྟོགས: PN རྟོག。

《中论佛护释》梵藏索引

说 明

（1）由于梵文写本中的正字法并不规范与统一，索引中的某些词条依古典正字法做了修改。

（2）中文的简要释义是梵文词汇出现位置的含义。

（3）页数后的上标数字表示行数。

（4）校勘本中重构部分的词汇不纳入索引。

A

akarmaka 无功用者 ལས་མེད་པ 137, 138, 139

agata 未行处 མ་སོང་བ 94, 100, 101, 102, 103, 118

agatika 无行动 འགྲོ་བ་མེད་པ 97

agantṛ 非行者 འགྲོ་བ་པོ་མ་ཡིན་པ，འགྲོ་བ་པོ་མིན，འགྲོ་པོ་མིན 95, 96, 98, 99, 103, 104

agni 火 མེ 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143

ajanita 未被生 མ་སྐྱེད, མ་བསྐྱེད་པ 112

ajāta 未生 མ་བཙས་པ 103; མ་སྐྱེས་པ 112, 113, 130, 151, 152

√añj ajyate 促成，使显现 མངོན་པ 97

atīta 过去 འདས་པ 151, 152, 153

ato ’nyathā 此外 དེ་ལས་གཞན་པ 119, 134

atha vā 或者 ཡང་ན 117, 123

atha ཅི་སྟེ 107, 109, 111, 116, 119, 121, 122, 124, 128, 129, 141, 151, 153, 156; ཡང 136

adoṣa 无过失 ཉེས་པ་མེད 107

anantaram 无间，立刻 མ་ཐག་ཏུ 100

anabhinirvṛtta 未生成 མངོན་པར་མ་གྲུབ་པ 108, 109

anavasthadoṣaprasaṅga 成无穷过 ཐུག་པ་མེད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར 110

anavasthā 无穷 ཐུག་པ་མེད་པ 111, 121, 129

anavasthiti 无穷尽 ཐུག་པ་མེད་པ 121, 129

anāgata 未来 མ་འོངས་པ 151, 152, 153

anārambha 无功用 མ་བརྩམས་པ 100

anāśraya 无依托 རྟེན་མེད་པ 99

anityatā 无常性 མི་རྟག་པ 109

aniruddha 未灭 མ་འགགས་པ 128, 129, 155

anirvāṇa 不熄灭 མི་འཆ 140, 141

aniṣṭa 不被认许 མི་འདོད 94, 98

anugraha 利益 ཕན་གདགས་པ 145

anutpanna 未生 མ་སྐྱེས，མ་སྐྱེས་པ 117, 118, 119, 120, 125, 128, 130, 155

anunaya 爱着 རྗེས་སུ་ཆགས་པ 148

anupapatti 不容有，不可能 མི་འཐད་པ 96, 104, 137, 141, 152

anuṣakta 跟随，相连 རྗེས་སུ་འབྲེལ་པ 109

anuṣaṅga 跟随，相连 རྗེས་སུ་འབྲེལ་པ 109

anekadoṣaprasaṅga 成多过失 སྐྱོན་དུ་མ་ཡོད་པ 94; སྐྱོན་དུ་མར་ཐལ་བར་འགྱུར་བ 133

anairyāṇika 非出离 ངེས་པར་འབྱུང་བ་མ་ཡིན་པ 111

anairyāṇikatā 非出离性 ངེས་པར་འབྱུང་བ་མ་ཡིན་པ་ཉིད 111

antagata 已至终点，结束 འགྲོ་བ་མཐར་ཕྱིན་པ 101
andhakāra 黑暗 མུན་པ 114, 115
anya 其他 གཞན 96, 98, 104, 107, 113, 121[16, 18, 19], 129, 130, 136, 138, 140, 141, 142; གཞན་ཞིག 121[9, 11], 129[8]
anyatama 任何一个 གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག 110
anyatva 异性 གཞན་ཉིད 138, 139, 140, 142
anyathā 见 ato ’nyathā 条
anyonyena 相互 གཅིག་གིས་གཅིག 142, ཕན་ཚུན་དུ 148
anv-√iṣ **anveṣate** 寻求 ཚོལ 131
apagama 离 དང་བྲལ་བ 146
apa-√diś **apadiśyate** 指称，归推 བསྟན་པ 106
apadiṣṭa 所指称，所归推 བསྟན, བསྟན་པ 105, 111, 125, 139
apadeśa 指明，归推 བསྟན བསྟན་པ 105, 122, 130, 138, 148
apekṣa 观待 ལྟོས་པ 106, 137, 138, 139, 143
apekṣya 观待 ལྟོས་པ，ལྟོས་ནས 95, 143
apradīpanahetuka འབར་བྱེད་མེད་པའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བ 不以点燃为因者 137, 138
aprāpta 未至 མ་སོང 101, མ་ཕྲད་པ, ཕྲད་མེད, ཕྲད་པ་མེད 115, 140, 141
aprāpti 未至 མ་ཕྲད་པ 116
aprāpya 未至 ཕྲད་པ་མེད་མ་ཕྲད་པ 116
abhagna 未灭 མ་ཞིག་པ 109
abhāva 无 མེད་པ 99, 104, 109, 125, 139, 151, 152
abhāvāt 由无有故 མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། 99, 104, 125, 151, 152
abhidhāna 命名 བརྗོད་པ 100; ཅེས་བརྗོད་པ 147
abhinirvṛtta 生成 མངོན་པར་གྲུབ་པ 109
abhinirvṛttika 能生成者 མངོན་པར་གྲུབ་པ 107
abhiniveśa 执着 མངོན་པར་ཞེན་པ 147
abhipreta 认为 སེམས 132
abhihita 已说 བསྟན་ཟིན 94, 110; གསུངས 148
artha 意义 ཐ་ཚིག 97, 108, 138; དོན 100, 133, 134
alam 足够，能够 ནུས 108
avakāśa 空间 གོ་སྐབས 102
avayava 分，部分 ཡན་ལག 134, 135
avayavin 有分 ཡན་ལག་ཅན 134, 135
avasāna 至边际，终止 མཐར་ཕྱིན་པ 101
avasthita 驻立 སྡོད་པ 100, 102; 住，存在 གནས་སྐབས 140; ངེས་པར་གནས་པ 155
avidyamāna 无 མེད་པ 127, 136, 137
avidyā 无明 མ་རིག་པ 148
avekṣya 观待 ལྟོས་ནས 101
asaṃśaya 无疑 ཐེ་ཚོམ་མེད་པ 116
asaṃskṛta 无为 འདུས་མ་བྱས 105, 106, 107, 108, 110, 131, 132
asattva 无，不存在性 མེད་པ 119; མེད་པ་ཉིད 127
asadbhāva 非实有 དངོས་པོ་མེད་པ 127
asadbhūta 非实有 མ་ཡིན་པར་གྱུར་པ 133, 134, 135
asambhava 不共存 མི་སྲིད་པ 115
asāddhya 不可教化 བསྒྲུབ་ཏུ་མེད་པ，བསྒྲུབ་ཏུ་མི་རུང་བ 145, 147
√ah
āttha [你]说 ཟེར་བ 115
āha 有言，[敌方]说 སྨྲས་པ 94, 95, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 109,

110, 112, 114, 124, 125, 130, 131, 136, , 138, 140, 141, 142, 143, 145, 147; ཟེར 137 tatra bhavān kim āhêti, དེ་ལ་ཁྱོད་ཅི་ཟེར།

ahetuka 无因者 རྒྱུ་མེད་པ་ལས་བྱུང་བ 141

Ā

ākhya 名称，名为 ཞེས་བྱ་བ 109

āgata 至，成为 འགྱུར 151

ā-√cakṣ **ācakṣva** [请你]说 སྨྲོས་ཤིག 101, 115, 132

ātman 自身 བདག་ཉིད 110, 111, 113, 128[20], 154; རང 128[6]

ātmanā- 以自身为[加序数词] བདག་ཉིད་དང 110[14], 111[14]

āditya 太阳 ཉི་མ 131

ādhāra 支撑物 གཞི 107

āpekṣikī 观待 ལྟོས 136,

āyatana 处 སྐྱེ་མཆེད 6

ā-√rabh **ārabhyate** 发动，开始 རྩོམ，རྩོམ་པ 100, 101, 120

āvṛti 覆 བསྒྲིབས་པ 114

āśraya 依托 བརྟེན་པ 94, 95, 108

āśritya 依 བརྟེན་ནས 120

I

icchat 许，认为 འདོད་པ 97

iti arthaḥ …之意 ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་ཚིག་གོ། 97, 108, 138

ittham 这样的 འདི་ལྟར 122, 130

idānīm 现在 ད, ད་ནི 98, 101, 104, 109, 111, 119, 145; 121 འོན; [无藏译对应] 95,

idhyamāna 正燃 སྲེག་བཞིན，བསྲེག་བཞིན་པ 139, 140, 142

indhana 薪，可燃物 བུད་ཤིང 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143

√iṣ

icchati 认许，认为 འདོད་པ 132

icchasi [你]认为 འདོད 131

iṣyate 被认许 འདོད 145

iṣṭa 所认许 འདོད་པ 93, 96, 98, 108, 109, 121, 123, 129

ihastha 居于此处 འདི་ན་འདུག་པ 116

U

ukta 所说 སྨྲས་པ 99, 117, 127; བཤད་པ 136, 138, 141

uttarabuddhi 后来的想法 ཕྱོ་ཕྱིས 100

uttaralubdhaka 后来的执着者 [无藏译对应] 101

uttiṣṭhat 站起 ལངས་བ 101

utpatti 生起 སྐྱེད་པར་བྱེད་པ 111; སྐྱེ་བ 120, 122, 123, 124

ut-√pad

utpadyatām 当生 སྐྱེ་བར་འགྱུར 121, 129

utpadyate 生起 སྐྱེ་བ 110, 111; སྐྱེད་བྱེད, སྐྱེད་པར་བྱེད 118, 119, 120, 124, 125; སྐྱེ 122

utpadyeta 当生 སྐྱེད་ པར་འགྱུར 119; སྐྱེ་བར་ འགྱུར 155

utpadyamāna 正生 སྐྱེ་བ 111; སྐྱེ་བཞིན་པ 113,

115, 118, 119, 120, 121, 124, 125

utpanna 已生 སྐྱེས 117, 118, 119, 121, 122, 128, 129

utpāda 生 སྐྱེ 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 125, 128, 129, 130, 131

utpādakasthāpakabhaṅgaka 能生、住、灭者 སྐྱེ་བ་དང་གནས་པ་དང་འཇིག་པར་བྱེད་པ 107

utpādana 生 འབྱུང་བ 139

utpādita བསྐྱེད་པ 112, 119

udaka 水 ཆུ 154

up-√pad

upapatsyate 可能，容有 འཐད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར， འཐད་པར་འགྱུར 96, 104, 128, 129, 142, 153

upapadyate 可能，容有 འཐད་པ，འཐད་པར་འགྱུར 93, 94, 96, 97, 98, 99, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 117, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 136, 139, 140, 141, 145, 148, 150, 154, 155

upapadyeta 可能，容有 འཐད་པར་འགྱུར， འཐད་པ， 127, 148

upapādita 已成立，已说 བསྟན་པ，བསྟན་ཟིན 123, 132

upayukta 结合 ཉེ་བར་སྦྱར་བ 97

upalabdhi 可得 དམིགས， སྣང་བ 116

up-√labh

upalabhyate 可得 དམིགས་པ 94, 116

upalabhyante 可得 སྣང་བས 116

upalabhyeta 可得 དམིགས་པར་ འགྱུར 116

upa-ā-√dā **upādatte** 取 ཉེ་བར་ལེན་པ 133

upādātṛ 取者 ཉེ་བར་ལེན་པ་པོ 132, 133, 137

upādāna 取 ཉེ་བར་བླངས་པ ཉེ་བར་བླང་བ 132, 133, 136[19], 137; ཉེ་བར་ལེན་པ 134, 136[11]

ubha 两者 གཉིག 113

ubhaya 两者 གཉིག 97, གཉིས 123

ubhayathā 两者都 གཉིག 117, 128; གཉིག་ལྟར 150

ulkā 炬 སྒྲོན་མ 131

E

ekadeśastha 居于一处 ཕྱོགས་གཅིག་ན་འདུག་པ 141

ekaikaśas 一个一个地 རེ་རེ་ལ 108

evam 如此，这样 དེ་ལྟར 94, 102, 104, 109, 111[13], 129, 130, 136, 137, 153; འདི་ལྟར 113[13]; དེ་ལྟ་བུ 134[7], 138; དེ་བཞིན 136[11], 149; དེ་བཞིན་དུ 104, 106, 113[27], 132, 133, 134[11, 18]; 135; དེ་སྐད 136[22]

evaṃvidha 这样的 རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུ 139

evaṃbhūta 这样的 དེ་ལྟར་གྱུར 152

evaṃ sati/saty evam 这样，在此情况下 དེ་ལྟ་ཡིན་ན 116[27], 138, 150; དེ་ལྟར་ན 116[6]; དེ་ལྟ་ན 121, 129

K

katarat 哪个 གང་ཡིན 94; གང་ཞིག་ཡིན 143

kathaṃcana 无论如何 ཇི་ལྟ་བུར་ཡང 118

kathaṃcid 无论如何 ཇི་ལྟར་ཡང 120, 130, 151

kadācid 任何时 ནམ་ཡང 109, 118

karaṇa 字 ཞེས་བྱ་བ 133

kartavya 需作 དགོས 122, 130

kartṛ 做者 བྱེད་པོ, བྱེད་པ་པོ 132, 133, 134, 136

karma 业，功用 བྱ་བ 108, ལས 132, 133, 134, 135, 136, 138

kalpanā 计执 རྟོག་པ 122, 130

kalpanāmātra 唯是妄执 རྟོག་པ་ཙམ་དུ་ཟད 113, 130

kalpyamāna 计执 བརྟགས 98

kāmam 就是[加重语气] ཉིད 113, 142

kāraka 做者 བྱེད་པ་པ 132, 133, 135

kāraṇa 原因 ཕྱིར 107, 114, 119, 136, 141, 147; རྒྱུ 134, 135

kārya 果 འབྲས་བུ 134, 135

kiṃ ca bhūyaḥ 另外，复次 ཡང་གཞན་ཡང་། 97, 105, 151

kiṃcana 一点 ཅུང་ཟད 144

kiṃcid 一点，任何 ཅུང་ཟད, ཅུང་ཟད་ཀྱང, ཅུང་ཟད་ཅིག 95[4], 119, 144, 145; ཅི་ཡང 99[13], 107, 147; འགའ་ཡང 95[7]

√kup **kupas** (akupas, aor.) 怒 ཁྲོ་བ 145

kūṭastha 常住 ཐེར་ཟུག་ཏུ་གནས་པ 141

√kṛ

karoti 做 བྱེད 133; སྐྱེད 134

karosi [你]做 བྱེད་ཀྱི 130

kriyate བྱེད་པ 122, 130

kṛtya 所作 བྱ་བ 109

kṛtvā 做已 བྱས་པས 97

√kḷp **kalpyate** 被计执 བརྟགས་པ 93; རྟོག 128, 153, 155

kenacid 136, 140

kevalam 仅只 འབའ་ཞིག 110, 111

kriyā 事，动作 བྱ་བ 120

kriyāprārambha 动作之发动 བྱ་བ་རྩོམ་པ 100

kleśa 烦恼 ཉོན་མོངས་པ 149

kvacid 某处 ལ་ལ་ནི 116

kṣīṇadoṣa 过失灭 ཉེས་པ་ཟད་པ 123

G

gata 已行处 སོང་བ 94, 100, 101, 102, 103, 118

gati 行动 འགྲོ་བ 104

gatiyukta 与行动结合 འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པ 97, 98, 101

gatiyoga 与行动结合 འགྲོ་བ་དང་ལྡན་པ 101, 104

gantṛ 行者 འགྲོ་བ་པོ, འགྲོ་པོ 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104

gandharvanagara 干达婆城 དྲི་ཟའི་གྲོང་ཁྱེར 146

√gam

gacchatas 成为 148

gacchati 行走 འགྲོའོ, འགྲོ, འགྲོ་འགྱུར, འགྲོ་བར་འགྱུར 95, 96, 97, 98, 99

gacchate 行走 འགྲོ 96

gacchanti 成为 འགྱུར 148, 149

gacchet 行走 འགྲོ 95

gantum 行走 འགྲོ, འགྲོ་བ 100, 101

gamyate 被行 འགྲོ་བ, འགྲོ་བ་ཡོད 93, 94, 100, 118

gamana 行动 འགྲོ་བ 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104

gamikriyā 行之动作 འགྲོ་བའི་བྱ་བ 96, 97, 100, 101, 118

gamyamāna 正行处 བགོམ，བགོམས་པ 93, 94, 100, 101, 102, 118
guṇa 德 ཡོན་ཏན 134, 135
guṇin 有德 ཡོན་ཏན་ཅན 134, 135
Gupta 笈多 [不定指人名] གུ་པྟ 99
√grah gṛhāṇa [你]应承认 ཟུང་ཤིག 145
grāha 执着，海怪 ཆུ་སྲིན་འཛིན་ཁྲི 145, 146
grāhya 被执取 གཟུང་བར་བྱ 154

GH

ghaṭa 罐 བུམ་པ 106, 107, 108, 109, 113

C

cakṣu མིག 眼 148
cintā 思，想法 གསལ་བ (བསམ་པ之误?) 99; བསམ་པ 140, 142
Caitra 制多罗 [不定指人名] ཙཻ་ཏྲ 99

CH

√chad
chādayati 遮蔽 སྒྲིབ་པ，སྒྲིབ་པར་བྱེད 116
chādayiṣyati 将遮蔽 སྒྲིབ་པར་འགྱུར་བ 116
chādayet 遮蔽 སྒྲིབ་པར་བྱེད 116
√chid chettum 砍 བཅད་པ 127

J

√jan
janayati 生 སྐྱེད་པ，སྐྱེད་པར་བྱེད，སྐྱེད་པར་བྱེད་པར་འགྱུར 112, 150, 151, 154
janayate (m.c.) 生 སྐྱེད, སྐྱེད་པར་བྱེད 110, 112, 128, 150, 152, 153, 154
janayiṣyati 将生 སྐྱེད་པར་བྱེད 112, 113
janayet 生 སྐྱེད, སྐྱེད་པར་བྱེད 117, 128; བསྐྱེད་པར་གྱུར，སྐྱེད་པར་འགྱུར 150, 151, 153
janayitavyam 需生 བསྐྱེད་པར་བྱ，བསྐྱེད་པར་བྱ་བ 151, 153, 154
janikriyā 生之事 སྐྱེ་བའི་བྱ་བ 118
janita 被生 བསྐྱེད་པ 112
jarā 老 རྒ་བ 111
jāta 已生 སྐྱེས་པ 128, 150, 151, 152; སྐྱེས་ཟིན་པ 154
jātu [加重否定语气] ནམ་ཡང 151, 152
jina 佛 རྒྱལ་བ 145, 147
√jñā jānāti 认识 ཤེས་པ 100

T

tattvadṛś 真实见 དེ་ཁོ་ན་མཐོང་བ 147
tadavastha 同样，依旧 དེ་དག་སོ་ན་གནས 140
tad evam 如是，因此 དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར 94, 104, 130, 153
tamas 黑暗 མུན，མུན་པ 115, 116, 117
tamovadha 消除黑暗 མུན་པ་སེལ་བ 114, 115
tāvaka 你的 ཁྱོད་ཀྱི 142,
tāvat 暂且，先 རེ་ཞིག 96, 103, 104[1, 7, 16], 104, 106, 108, 109, 111, 119, 122, 123, 126, 127, 129, 150; ཇེ 115, 132; ཀོན 104[5], [无藏译对应] 98
tāvanmātra 仅此 དེ་ཙམ 140
tiraskṛta 离 བསལ་གྱུར，བསལ་བར་གྱུར 142
tiraskṛtya 离 མེད་པར 93, མེད་གྱུར 94,
tulya 相同 མཚུངས་པ 106, 134; འདྲ་བ 116
tṛtīya 第三 གསུམ་པ 96, 98, 99, 104
traidha 三种 རྣམ་པ་གསུམ 149

D

dadhan 酪 ཞོ 154
darśana 见 ལྟ，ལྟ་བ 136, 137, 148, 149

√dah

dahati 燃烧 སྲེག་པ 135, 138, 141

dahet 燃烧 སྲེག་པར་འགྱུར 141

dhakṣyati 将烧 སྲེག་པར་འགྱུར 140, 141

dahat 燃烧着的 བསྲེགས, སྲེག 140, 141

dīpa 灯 མར་མེ 114

√dṛś

paśyanti 看 མཐོང་བ 147

paśyāmas [我们]看 མཐོང 132

paśyet 看 134

dṛśyatām 当看待 ལྟ 149

dṛśyate 被见 སྣང་བ 102; མཐོང་བ 151

dṛśyamāna 被见 སྣང་བ 102

dṛṣṭā 见者 ལྟ་བོ 149

dṛṣṭi 见 ལྟ, ལྟ་བ 145, 146

dṛṣṭvā 见 མཐོང, མཐོང་ནས 150, 151

doṣa 过失 སྐྱོན 93, 97, 139; ཉེས་པ 106

doṣaprasaṅga 成过失 སྐྱོན་དུ་ཐལ་བར་འགྱུར་བ 134, 140

doṣotpatti 过失生 ཉེས་པ་སྐྱེ་བ 123

draṣṭavyam 当知 བལྟ་བར་བྱ 134

draṣṭavya 所见 བལྟ་བྱ, བལྟ་བར་བྱ་བ 148, 149

dvitīya 第二 གཉིས་པ 93, 127

dviśo dviśaḥ 两两 གཉིས་གཉིས་དང 148, 149

DH

dharma 法 ཆོས 110, 111, 124

N

nagara 城 གྲོང་ཁྱེར 146

nanu 99, 100, 116

navanīta 生酥 མར 154

naṣṭa 已灭 འདས་པ 152

niḥsaraṇa 出离 ངེས་པར་འབྱིན་པ 145

niḥsvabhāva 无自性 ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པ 148

nitya 常 ཁོར་རྒྱུག་ཏུ 109; རྟག་ཏུ 116

nityatva 常 རྟག་པ 155

nityapradīpta 常燃 རྟག་ཏུ་འབར་བ 137, 138, 139

nirapekṣa 无观待 ལྟོས་པ་མེད་པ 138

niruddha 已灭 འགགས་པ 127, 128, 129

ni-√rudh

nirudhyatām 应灭 འགགས 129; འགག་པར་འགྱུར 130

nirudhyate 灭 འགག་པ, འགག་པར་འགྱུར 124, 125, 127, 129, 130, 155

nirudhyeta 灭 འགག་པར་འགྱུར 155

nirotsyate 将灭 འགག་པར་འགྱུར 155, 156

nirodhayati 使灭 འགག་པར་བྱེད་པ 128

nirodhayet 使灭 འགག་པར་བྱེད་པ 129

nirudhyamāna 正灭 འགག་བཞིན, འགག་བཞིན་པ 124

nirodha 灭 འགག་པ 124, 126, 127, 128, 129, 130

nirvartate 生 བསྒྲུབ་པ 124

nir-√vā **nirvāsyati** 熄灭 འཆི་བར་མི་འགྱུར 140, 141

nirvāṇa 涅槃 མྱ་ངན་ལས་འདས་པ 107; 熄灭 འཆི་བ 141

nirvṛta 止息 ཞི་བ 115

ni-√vṛt **nivartayitum** 令止息 བཟློག་པ 147

nivṛtti 停止，止息 འདས, འདས་ཟིན 100, 118; ལོག་པ 104, 164

niṣpanna 已生，已成 གྲུབ་པ 143

niṣpādayamāna 能生 སྐྱེད་པར་བྱེད་པ 134

niṣpādyamāna 被生 སྐྱེད་པར་བྱ་བ 134

nihata 消除 སེལ་བྱེད 116

ni-√han

  nihaniṣyati 将消除 བསལ་འགྱུར 116

  nihanyāt 消除 བསལ་བར་འགྱུར 116

no 不 101

nairyāṇika 出离 ངེས་པར་འབྱུང་བ 110, 111

P

pakṣa 方, 一方观点 ཕྱོགས 97, 105, 133, 134

paṭa 布 སྣམ་བ 106, 113

paratra 其他处 གཞན་ལ 138, 141

paramakāruṇika 具最胜悲 ཐུགས་རྗེའི་དམ་པ་དང་ལྡན་པ 145

paraspara 相互 གཅིག་གིས་གཅིག 111; ཕན་ཚུན 143

parātman 他体 གཞན， གཞན་གྱི་བདག་ཉིད 127, 128, 129

parikalpyamāna 计执 ཡོངས་སུ་རྟོག 155

pari-√kḷp **parikalpyate** 计执 ཡོངས་སུ་བརྟག་པ 100; ཡོངས་སུ་རྟོག 106, 107

parīkṣā 考察，观 བརྟག་པ 136, 147

parīkṣita 考察 བརྟགས 102

parīkṣyamāṇa 考察 བརྟགས 130

parīta 遍充 ཁྱབ 139, 140

parīvāra 周，圈 འཁོར 111

paryāpta 充足 ཚོག་པ 108

pitṛ 父 ཕ 107

punarārambha 再次努力 རྩོམ་པ 137, 138, 139, 140, 151, 153, 154

purastāt 之前 སྔར 133

puruṣa 男人 སྐྱེས་པ 142

pūrva 前 སྔར 100; སྔོངས 105; སྔོང་ད 123; དང་པོ 143

pūrvavat 如前 སྔ་མ་བཞིན་དུ 98

pṛthak 别，异 ཐ་དད་པ 95

pṛthagbhūta 别存 ཐ་དད་དུ་གྱུར་པ， ཐ་དད་པར་ གྱུར་པ 94, 95

prakaraṇa 品 རབ་ཏུ་བྱེད་པ 136, 147

prakāra 品类，形式 རྣམ་པ 102, 133, 134, 136

pra-√kāś

  prakāśayati 照显 སྣང་བར་བྱེད་པ 113, 116, 117

  prakāśayate (m.c.) 照显 སྣང་བར་བྱེད་པ 114

  prakāśyate 被照 སྣང་བར་བྱ་བ 114

prakāśa 显 སྣང་བ， སྣང་བྱེད་པ 114, 115

prakāśana 显 སྣང་བར་བྱེད་པ 114

prakḷpti 计执 བརྟགས 108; བརྟག་པ 123

pra-√jñā **prajñapyate** 被施设 གདགས་པ 132, 135, 136; གདགས་པར་བྱ 137

pratigha 嗔恚 ཁོང་ཁྲོ་བ 148

pratītya 依，为缘 བརྟེན་ནས 132, 135, 136

pratītyasamutpāda 缘起 རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ 147

pratipakṣa 对分, 对立面 གཉེན་པ 103[5, 8], 116, 117, 131, 132, 145; མི་མཐུན་པ 103[10, 11, 12]

pratiṣiddha 遮止，破除 བཀག་ཟིན་པ 105

pratyaya 缘 རྐྱེན 120

pratyākhyāta 否认, 破除 དགག་པ, བཀག་པ 123

pratyākhyāya 否认，破除 སྤྲངས 94[2]; མེད་པ 94[19]; མ་ གཏོགས་པ 136

pradarśayitavya 应被显示 བསྟན་པར་བྱ 134
pradarśyamāna 所显示 རབ་ཏུ་བསྟན་པས 147
pradīpa 灯 མར་མེ 113, 114, 115, 116, 117
pradīpana 点燃，燃烧 འབར་བྱེད, འབར་བར་ བྱེད་པ 137, 138, 139
pradīpta 燃烧 འབར་བ 137, 138, 139
prapañca 戏论 སྤྲོས་པ 95
prayojana 目的 kiṃ prayojanam 为什么? ཅི་ཞིག་བྱ། 123
pra-√vṛt **pravartate** 启动，开始 འགྲོབ 100, 142
pravṛtti 转起，开始 འཇུག་པ 100, 105
prasakta 成过失 ཐལ་འགྱུར， ཐལ་བར་འགྱུར་བ 93, 94
prasaṅga 成过失 ཐལ་བར་འགྱུར་བ 94, 98, 101, 110, 119, 133, 134, 139, 140
pra-√sañj
  prasajyate 成过失 ཐལ་བར་འགྱུར་བ 93, 96, 97, 98, 108, 116, 121, 129, 138, 139, 155; འགྱུར 139[8]
  prasajyeta 成过失 ཐལ་བར་འགྱུར 121
  prasajyete 成过失 ཐལ་འགྱུར, ཐལ་བར་འགྱུར་བ， ཐལ་བར་གྱུར 93, 94, 97, 98
prasiddha 成立 རབ་ཏུ་གྲུབ་པ， རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་འགྱུར95, 125, 131, 132, 144
prasiddhi 成立 རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་གྱུར， རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་འགྱུར， རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་འགྱུར 95, 106, 131, 132
pra-√sidh
  prasidhyati 成立 རབ་ཏུ་ འགྲུབ་པ 95, 99
  prasidhyanti 成立 རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་ འགྱུར 131
  prasetsyati 成立 རབ་ཏུ་འགྲུབ་པར་འགྱུར, རབ་ཏུ་གྲུབ་པར་འགྱུར་བ 95, 132
prāk 前 སྔ་རོལ 101, 136, 137, 140; སྔར 105
prāg abhihitam 前文已陈 སྔར་བསྟན་ཟིན་ཏོ།། 94, 110
prādhānya 重要 གཙོ་བོ 134
prāpti 至 ཕྲད་པ 141
pra-√āp
  prāpnute 至 ཕྲད་པ ཕྲད་པར་འགྱུར 115,
  prāpnuyāt 至 ཕྲད་པ， ཕྲད་པར་འགྱུར 141, 142
  prāpnoti 至 ཕྲད་པ ཕྲད་པར་འགྱུར 115, 141, 142
  prāpsyati 将至 ཕྲད་པར་འགྱུར 141
  prāpsyate (m.c.) 将至 མི་ཕྲད 140
prāpya 至 ཕྲད་ནས 151
prokta 说 གསུངས 145

PH

phala 果 འབྲས་བུ 150, 151, 152, 153, 154, 155

B

buddhi 慧，想法，观点 བློ 100, 146
√brū
  bravīṣi [你]说 བརྗོད 100, སྨྲབ 145
  brūmas [我们]说 སྨྲ 94, བཤད་པར་བྱ 107, 121, 122, 124, 127, 129, 139, 155; སྨྲས་པ 114; སྨྲ་བར་བྱ 136, 141

BH

bhagna 已灭 ཞིག་པ 109

bhaṅga 灭 འཇིག་པ 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 124, 130, 131

bhaṅgaka 参见 utpādakasthāpakabhaṅgaka 词条

bhavān 您 ཁྱེད 101; ཁྱོད 100, 103, 124, 130, 131, 137, 140

√bhāṣ babhāṣire 已说 གསུངས 145, 147

√bhid bhinatti 毁，灭 འཇིག་པ 107

bhūyas 参见 kiṃ ca bhūyaḥ

√bhṛ bharati 出 འབྱུང 154

M

mata 想法 སྙམ་པ 97, 122, 124, 129

mati 想法 སྙམ་པ 146

mahākaruṇa 大悲 ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ 147

mā bhūt 不是，莫要 མི་རུང་ངོ 97; མི་རུང་དུ་ཟིན་ཀྱང 130; མ་ཡིན 142

mithyāvimukti 邪解脱 ལོག་པའི་རྣམ་པར་གྲོལ་བ 110, 111,

mudgara 锤子 107

mūla 根本 རྩ་བ 110, 111, 112, 113

maula 根本 རྩ，རྩ་བ 110, 112

Y

yatkiṃcid 毫无意义 ཀྱིན 99, 122

yathābhūta 如实 ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ 146

yathā ... evam ... 如同…如是… ཇི་ལྟར ... དེ་བཞིན་དུ ... 106, 113[27], 132, 135

yujyate 合理 na yujyate ཐལ་འགྱུར 97; རིགས་པ 122, 123

yoga 结合 ལྡན་པ，ལྡན་པར་འགྱུར 93, 94, 95, 101, 104, 119, 140

R

rakta 贪着者 ཆགས་པ 149

rañjanīya 所贪 ཆགས་པར་འགྱུར 149

rahita 离 དང་བྲལ་བ 107, 120

rāga 贪着 འདོད་ཆགས 149

rūpa 色 གཟུགས 148

L

√lakṣ

lakṣayati 能表现 མཚོན་པར་བྱེད 135

lakṣyate 被表现 མཚོན་པར་བྱེད་པ 107

lakṣyeta 被表现 མཚོན་པར་བྱེད 107

lakṣya 可相，可表现 མཚན་ཉིད་ཀྱི་གཞི 134, 135, 136

lakṣaṇa 相，特征 མཚན་ཉིད 105, 106, 107, 108, 109, 110, 124, 125, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136

V

√vad vadanti 说 སྨྲ 136

√varṇ varṇayati 描述 སྒྲོགས 130

vartamāna 现在 ད་ལྟར 153

vikalpa 分别 རྣམ་པར་རྟོག་པ 146

vi-√kḷp vikalpyate 分别 རྣམ་པར་བརྟག 102

vijñāna 识 རྣམ་པར་ཤེས་པ 110, 148

√vid, 6 vidyate 有，可得 ཡོད་པ 94, 100, 101, 103, 125, 127, 130, 131, 136, 143, 147, 148, 151, 152

√vid, 2 vidyāt 当知 ཤེས་པར་བྱ 136

vidhi 规则，类型 བྱ་བ 108

vināśa 灭坏 ཞིག་པ 109

vinivṛtti 止 བཟློག་པ 146

vi-√bhū vibhāvayet 理解，看待 ཤེས་པར་བྱ 133
vimukti 解脱 ཡང་དག་པའི་རྣམ་པར་གྲོལ་བ 111
vimṛśyamāna 推求 བརྟགས་པ 102
virodhin 相违 མི་མཐུན་པ 104, 127
viśeṣa 差别,殊异 ཁྱད་པར 106, 107, 116, 122, 130
viṣama 不等，不正 མི་མཐུན་པ 133
vi-√spand vispandate 动 སྒྲིད་པར་བྱེད་པ 102
vispandamāna 动 བསྒྲིད་པ 102
√vṛt vartate 转起 འཇུག་པ 94, 134, 135; གནས་པ 116; འབྱུང 140, 142
vedanā 受 ཚོར་བ 136, 137
vaiyarthya 无意义 དོན་མེད་པ 137, 138, 139
vyavasthita 所处，位于 འདུག་པ 114, 115; 住，存在 གནས་པ 136, 137,
vyasta 分散地，个别地 སོས, སོ་སོབ 108, 109
vyāhata 矛盾，相违 ཉམས་པ 125
vyutsarga 破，遮遣 བསལ 132, 133
vyudāsa 遮遣 བཀག་པ, བསལ་བ 133
√vraj vrajanti 成为 འགྱུར་བ 148

Ś

√śak
śaknuyāt 能 ནུས 113
śaknoti 能 ནུས 113
śakyate 能 ནུས 100, 147
śakya 能 ནུས་པ 127
śabda 声 སྒྲ 148
śaśaviṣāṇa 兔角 རི་བོང་གི་རྭ 119
śiras 头 མགོ 127
śūnya 空 སྟོང་པ 144, 145, 147, 148, 153, 154, 155
śūnyatā 空性 སྟོང་པ་ཉིད, སྟོང་ཉིད 145, 147
śeṣa 其馀 ལྷག་མ 133, 134, 149
śravaṇa 听 ཉན, ཉན་པ 136, 137
śrotra 能听，耳 རྣ་བ 148

S

saṃyukta 结缚 ཀུན་དུ་སྦྱོར 148
saṃyojana 结缚 ཀུན་དུ་སྦྱོར་བ 148
saṃsarga 聚，和合 ཕྲད་པ 148, 149
saṃskṛta 有为 འདུས་བྱས 105, 106, 107, 108, 109, 110, 130, 131, 132
saṃgati 会合 ཕྲད་པ, ལྷན་ཅིག་ཕྲད་པར་འགྱུར་བ 151, 152, 153
saṃjñā 名称 མིང 100
sattva 有，存在性 ཡོད་པ་ཉིད 127
sadbhāva 实有 ཡོད་པ 100, 101, 103, 105, 131; དངོས་པོ་ཡོད་པ 127
sadbhūta 实有 ཡིན་པར་གྱུར་པ 133, 134, 135
saṃ-√tap saṃtapyate 煎迫，痛苦 སྡུང་ན་བྱེད 103
samanvāgama 具有 ལྡན་པ 111
samartha 能 ནུས 108
samasta 总，聚 འདུས་པ 108, 109
samāveśa 共住 འདུག་པ 104
samāhāra 聚集 ཚོགས་པ 105
sampada 圆满，好 ལེགས་སོ 130
sam-pra-√kāś
samprakāśayati 照显 སྣང་བར་བྱེད་པ 113
samprakāśayate (m.c.) 照显 སྣང་བར་བྱེད་གྱུར 116
sam-pra-√āp samprāpnoti 至 ཕྲད་པ 142

sam-√bandh sambadhyate 关联 སྦྱར 105

sammoha 愚痴 ཀུན་ཏུ་རྨོངས 146

sammohita 愚痴 སེམས་རྨོངས 100

sarvathā 一切 ཐམས་ཅད་དུ 102

sarvalokastha 存于一切世界 འཇིག་རྟེན་ཀུན་ན་གནས་པ 116

sarvaśas 一切 ཐམས་ཅད 148

sasya 谷物，收成 ལོ་ཏོག (藏译中误作ལོག་རྟོག) 130

saha 俱 བཅས 105; [无藏文对应] 148, 151, 152

sāpekṣa 有观待 ལྟོས་པ་དང་བཅས་པ 138

sāmānya 共 སྤྱི 105, 130; སྤྱིར 106

sāsnālāṅgūlakakudviṣāṇa [牛之]嗉、尾、瘤、角 ལྐོག་ཤལ་དང་མཇུག་མ་དང་ནོག་དང་(རྨིག་པ་དང་)རྭ 130

siddha 成立 འགྲུབ 103, 132

siddhi 成立 འགྲུབ་པ, གྲུབ་པར་གྱུར་པ 131, 132, 133 136, 143

√sidh

sidhyati 成立 གྲུབ་པ 96, 132

setsyati 成立 འགྲུབ 131

strī 女人 བུད་མེད 142

√sthā

tiṣṭhati 驻立 སྡོད་པ, སྡོད་པར་འགྱུར 104, 125, 126

tiṣṭhate (m.c.) 驻立 སྡོད 104; གནས་པ 125

tiṣṭhet 驻立 གནས 125

sthāsyati 将驻立 གནས་པར་འགྱུར 141

sthāsyate 将驻立 གནས 140,

sthāna 驻立 སྡོད་པ 100, 103, 104; གནས་པ 126

sthāpaka 参见 utpādakasthāpakabhaṅgaka 词条

sthita 已住，止 སྡོད་པ 101; གནས་པ 125, 126, 130

sthiti 住 གནས་པ 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 125, 130, 131

sparśa 触 རེག་པ 148

svaparātman 自他之体 རང་དང་གཞན，རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས，རང་དང་གཞན་གྱི་དངོས་པོ，རང་དང་གཞན་གྱི་བདག་ཉིད 113, 114, 115, 116, 117

svaputramukha 自己儿子的面容 རང་གི་བུ་ངོ 100

svabhāva 自性 ངོ་བོ་ཉིད 147, 148, 154, 155

svaya 自身 རང་ཉིད 107, 112, 113

svaliṅgavat 住自相 རང་གི་བརྟགས་དང་ལྡན་པ，རང་གི་རྟགས་དང་ལྡན་པ 140, 141

svātman 自体 རང་གི་བདག་ཉིད 117, 125, 128, 129, 155; དེ་ཉིད 127

H

hata 消除 སེལ་བར་བྱེད་བ 114, 115, 116

√han hanyāt 消除 སེལ་བར་བྱེད་པ 116

hanta [语气词] འོན 103

hetu 因 གཏན་ཚིགས 100, 122, 130, 133; རྒྱུ 120, 138, 147, 150, 151, 152, 153, 154

hetupratyaya 因和缘 རྒྱུ་དང་རྐྱེན 120, 147

附录 西藏自治区存中观梵文写本初步概览[1]

中观学是佛教思想史上最具影响力的流派之一，然而其存留至今的梵文本却并不丰富。在很多情况下，现代学者不得不依靠藏汉译本来开展研究。本书所研究的两部梵本的发现促使笔者疑问，究竟还有多少珍贵的中观梵本依旧尘封于西藏，而同时学者们却在绞尽脑汁地透过藏汉翻译来揣测梵典原文。因此，基于目前所能掌握的资料，本章试就西藏所存中观梵本做一初步概览。

藏地自 7 世纪佛教规模初具，便开始从印度、尼泊尔以及于阗、汉地输入人才与典籍展开翻译事业。9 世纪朗达玛灭佛，这些梵文写本的命运不得而知，但目前极少在西藏发现 9 世纪之前的写本，可见灾祸之烈。10 世纪后弘期开始，梵文写本又开始在各大寺院汇集。此后直至佛教在印度本土灭亡，写本仍不断输入，遂使得西藏成为梵文写本的宝库。翻译阶段结束之后，梵学传统在藏地逐渐隐没，梵本被束之高阁而鲜有参阅。重叩宝库之门缘自上世纪三四十年代的印度学僧罗睺罗（Rāhula Sāṅkṛtyāyana，1893−1963）与意大利学者图齐(Giuseppe Tucci, 1894−1984)。罗睺罗曾于 1929 年至 1938 年间 4 次入藏，在夏鲁寺（Zha lu）、俄尔寺（Ngor）、萨迦寺（Sa Skya）等处发现了大量梵文写本，并发表了调查报告和写本目录（Sāṅkṛtyāyana 1935, 1937, 1938）。其目录实录写本 368 部，由于 180 至 184 号编号重复，共编为 363 号。罗睺罗将这些写本的照片和手抄稿带回印度。黑白负片现在属于比哈尔学会（Bihar Research Society）所有，存放于巴特纳博物馆[2]。得益于这项发现和这批珍贵照片，20 世纪的佛教学界掀起了一股研究写本的热潮。罗睺罗所作的校勘本陆续发表[3]，28 册的《西藏梵本丛书》也得以

---

[1] 本章的英文版曾作为论文发表，见 Ye 2009，此处略有修改补充。

[2] 关于这批资料的现存状况参 Much 1988, 12。上世纪 70 年代哥廷根大学曾购得一套照片，目录见 Bandurski 1994；Bretfeld 1997。

[3] Rāhula Sāṅkṛtyāyana. “Dharmakīrteḥ Pramāṇavārtikasya Bhāṣyaṃ Vārtikālaṃkāraḥ Prajñākaraguptasya.” JBORS 21, pt. 2 (1935).

———. “*Vādanyāya* of Dharmakīrti with the Commentary of Śāntarakṣita.” JBORS 21, 22 (1935, 1936): Appendix.

———. “*Pramāṇavārttikavṛttikam* of Ācārya Dharmakīrti”, JBORS 24 (1938): Appendix

———. “*Pramāṇavārttikavṛtti* of Dharmakīrti, with a Commentary by Manorathanandin.” JBORS 24−26, (1938−40): Appendix.

K. P. Jayaswal and Rāhula Sāṅkṛtyāyana,“*Adhyarddhaśataka*, Hymn of One Hundred-fifty [Verses] by Mātṛceṭa,” JBORS 23 (1937): Appendix.

———. “*Vigrahavyāvarttanī* by Ācārya Nāgārjuna with the Author’s Own Commentary,” JBORS 23 (1937): Appendix.

出版[1]。在各国学者努力下，这批写本照片中的重要著作大多得以校勘出版。另一早期调研梵本的学者图齐，于 1926 至 1949 年间在尼泊尔和西藏等地寻访，足迹至萨迦、夏鲁、俄尔等寺院，也拍摄了大量写本照片，其简目近年才公布（Sferra 2000）。图齐回国后校勘出版了一些较小篇幅的写本（Tucci 1956, 1958, 1971）。现

[1] *Tibetan Sanskrit Works Series*. Patna: K. P. Jayaswal Research Institute, 1953−1991. 其中也包含一些非写本校勘的研究著作：

1. Rāhula Sāṅkṛtyāyana. *Pramāṇavārtikabhāṣya of Prajñākaragupta*. 1953.
   pt. 2, A. S. Altekar. *Indices to Pramāṇavārtikabhāṣya of Prajñākaragupta*. 1955.
2. D. Malavania. *Dharmottarapradīpa: Being a Sub-Commentary on Dharmottara's Nyāyabindu-ṭīkā, a Commentary on Dharmakīrti's Nyāyabindu*. 1955, 2nd ed. 1971.
3. A. Thakur. *Ratnakīrtinibandhāvali: Buddhist Nyāya Works of Ratnakīrti*. 1957, 2nd ed. 1975.
4. P. S. Jaini. *Abhidharmadīpa with vibhāṣāprabhāvṛtti.* 2nd ed. 1977.
5. A. Thakur. *Jñānaśrīmitranibandhāvali: Buddhist Philosophical Works of Jñānaśrīmitra*. 1987.
6. B. Jinānand. *Upasaṃpadājñāpatiḥ*. 1961.
7. N. Dutt. *Bodhisattvabhūmiḥ: Being the 15th Section of Asaṅgapāda's Yogācārabhūmiḥ*. 2nd ed. 1978.
8. P. Pradhan and A. Haldar. *Abhidharmakośabhāṣyam of Vasubandhu*. 1967. rev. 2nd ed. 1975.
9. B. Jinānanda. *Abhisamācārikā [Bhikṣuprakīrṇaka]*.1969.
10. N. Tatia and A. Thakur. *Madhyāntavibhāgabhāṣyam*. 1967.
11. Sanghasena. *Sphuṭārthā Śrīghanācārasaṃgrahaṭīkā*. 1968.
12. G. Roth. *Bhikṣuṇī-vinaya: Including Bhikṣuṇī-prakīrṇaka and a Summary of the Bhikṣu-prakīrṇaka of the Ārya-mahāsāṃghika-lokottaravādin*. 1970.
13. N. H. Samtani. *The Arthaviniścaya-sūtra & Its Commentary (Nibandhana): Written by Bhikṣu Vīryaśrīdatta of Śrī-Nālandāvihāra*. 1971.
14. K. Shukla. *Śrāvakabhūmi of Ācārya Asaṅga*. 1973.
15. A. Thakur. *Aśokanibandhau Avayavinirākaraṇaṃ Sāmānyadūṣaṇaṃ ca*. 1974.
16. A. Thakur. *Prātimokṣasūtram*. 1975.
17. N. Tatia. *Abhidharmasamuccaya-bhāṣyam*. 1976.
18. P. S. Jaini. *Sāratamā: A Pañjikā on the Aṣṭasāhasrikā Prajñāpāramitā Sūtra.* 1979.
19. N. S. Shukla. *The Buddhist Hybrid Sanskrit Dharmapada.* 1979.
20. A. P. Shastri. *Tarkarahasya*. 1979.
21. Akira Hirakawa. *Monastic Discipline for the Buddhist Nuns*. 1982.
22. P. V. Bapat and V.V. Gokhale. *Vinaya Sūtra and Auto-commentary on the Same by Guṇaprabha*. 1982.
23. S. Jha. *The Abhidharmakośa of Vasubandhu: an English Translation of the Sankrit Text Edited by Dr. Prahlad Pradhan and the Commentary Annotated and rendered into French from the Chinese by Dr. Louis de La Vallée Poussin*. 1983.
24. S. Singh. *A study of the Sphuṭārthā Śrīghanācārasaṅgraha-ṭīkā*. 1983.
25. C. Chakravarti. *Guhyasamājatantrapradīpodyotanaṭīkā Ṣaṭakoṭīvyākhyā*. 1984.
26. M. Prasad. *A Comparative Study of Abhisamācārikā*. 1984.
27. S. K. Pathak. *The Album of the Tibetan Art Collections: Collected by Pt. Rahula Samkrityayana from the Ṅor Zhalu and other Monasteries in 1928-1929 and 1934*. 1986.
28. K. Shukla. *Śrāvakabhūmi of Ācārya Asaṅga, Part II.* 1991.

在，意大利非洲与东方研究所（Istituto Italiano per l'Africa e l'Oriente）、汉堡大学亚非研究所（Asien-Afrika-Institut [Universität Hamburg]）和尼泊尔研究中心（Nepal Research Centre）开始合作研究出版这些写本照片，在《罗马东方丛书》之下开立了“佛教写本”（Manuscripta Buddhica）子系列，已经出版一册[1]。

解放后西藏自治区的写本调研整理情况，笔者获得的信息不是十分详尽，主要来自奥地利学者施坦因凯勒（Steinkellner 2004）和罗炤（2009[2]）的文章，这里作简要介绍：

约在 1959 至 1962 年间，自治区梵文写本调查组曾赴各大寺院大范围调查编目，由于没有梵文专家参与，当时的调查报告只录有叶数和形制，少数录有藏文标题。可惜的是，据说当时的调查报告现存已不完整。现在能看到写本中经常夹有带编号的字条，就是那时作的工作。1962 年，调查组将夏鲁、俄尔、萨迦等寺收藏的大部分写本集中至布达拉宫，部分至罗布林卡（Nor bu gling ka），因此这些写本在“文革”中均未遭破坏。根据其后的编目情况，这些写本可以大致分为两个部分。

第一部分一般称为“原民族宫藏梵文写本”，主要来自夏鲁寺。1959 年夏鲁寺所藏梵文写本已经被运至布达拉宫，其中的 259 函于 1961 年被征调至北京，存于民族文化宫图书馆。这些写本中的相当一部分也出现在罗睺罗目录之中。在 60 年代初极其艰苦的环境下，王森先生为这批写本编排了目录。笔者看到的《王森目录》是 1985 年的内部刊印本[3]。目录共列为 259 号。该目录虽然较简略，只包括梵语和汉语标题以及叶数，却使得我们可以完整地了解这批写本的藏量。关于形制、字体、题记等信息，可以查证罗睺罗的目录。1993 年这批写本被运回西藏，现存于拉萨的西藏博物馆。北京大学梵文贝叶经与佛教文献研究所存有一套这批写本的缩微胶卷。

关于另一部分写本，1983 年，应西藏自治区政府的邀请，并受季羡林先生的托付，罗炤先生赴西藏各地对存留的梵文写本进行调查编目，至 1985 年完成。目录分为日喀则地区（白居寺、扎什伦布寺、萨迦寺）、山南地区文管会、罗布林卡(附哲蚌寺贝叶一函)和布达拉宫藏品共 4 本[4]。《罗炤目录》所载写本数量庞大，绝大多数是首次披露，而且载录详细，包含了写本字体、材质、外观以及题记等

[1] Francesco Sferra, ed. *Sanskrit Texts from Giuseppe Tucci's Collection, Part I*, Manuscripta Buddhica 1. Roma: Istituto Italiano per l'Africa e l'Oriente, 2008.

[2] 另有日译（松田和信 2008）和英文版（Luo 2009）

[3] 曾作为 Hu-von Hinüber 2006 的附录在德国影印出版。

[4] 该目录尚未公开发表。这里笔者要特别感谢罗炤先生提供这一珍贵资料并授权笔者披露其中的重要信息。

信息，成为日后西藏写本调研的重要依据，传到西方后，再次在国际上掀起关注与研究西藏梵文写本的热潮。1987 年，这批写本中的大部分被拍摄成缩微胶卷，存于中国藏学研究中心。桑德为这批照片编制简目，一般称《桑德目录》。近年来，藏学研究中心与奥地利科学院合作校勘这些照片，已出版多辑《西藏自治区梵文文本系列丛书》。据悉目前藏学研究中心还在扩大与欧洲、日本学者的合作，另外，通过西藏文物部门，日本大正大学也曾拍摄存于西藏的写本原件并出版了一些研究著作，这里不再一一介绍。

由上述可见，综合《王森目录》、《罗炤目录》和罗睺罗的目录，基本可以掌握目前已知的西藏梵本的全貌。下面对中观梵本的概述，也主要基于这三个来源。受限于多方面条件不足，下列条目肯定不能涵盖周全。《罗炤目录》中所录的所有写本以及其他来源的某些写本，都还没有对笔者开放，既无照片也见不到原件，相关信息只能录自第二手资料，因此称为“初步概览”。希望在不远的将来，这些存于西藏的珍贵写本能够为学者尤其是中国学者所利用，为已有的刊本提供精校旁证，为不全的刊本提供补充，甚至为尚无梵本可供研究的文献首次提供梵文本。

下列著作的选列标准有二：① 其作者是中观论师；② 著作内容本身不涉及密教。这样的标准能够在一定程度上避免涉入著作真伪的问题。另外，作为《般若经》注疏的现观庄严（*Abhisamayālaṃkāra*）类著作，虽然也与中观思想相关，以其数量之大和相对独立性，此处不具。由于目前能够参阅《罗炤目录》的学者还比较少，因此题记凡有所录也一并抄出[1]，一些梵文题记的译文为笔者添加。

1. 龙树

在现存的梵、汉、藏文献中，署名龙树的著作超过百种。一般将密教类著述视作托伪或是出自同名作者。而对于非密教类的著作，其内容题材从哲学义理、佛经注疏到劝诫讽诵、诗歌赞颂，判断其真伪仍是学术界的难题。下列某些龙树的著作或不免于质疑。

1.1 《中论》（*Mūlamadhyamakakārikā*）

1.1.1 贝叶，3 叶（存 5、7、8 叶，不全），尺寸不详，6 行，后笈多字体东印度变体，约 550−650（字体学断代，详见本书第三章），与写本 3 同属一函并出自同一抄手，原民族宫藏，现藏于拉萨西藏博物馆（《王森目录》，第 17 号）；校勘本见本书第二部分。

[1] 汉堡大学 Harunaga Isaacson 教授曾就一些题记的读法向笔者提供了宝贵建议，文中无法一一提及，此处一并致以谢忱。

1.1.2 贝叶，16 叶（完整 27 品），31.8 × 5.4 厘米，7 行，“达利迦体”（*Dhārikā*）[1]， 罗炤编目时存于拉萨哲蚌寺（Drepung）（见《罗炤目录①》，127)。

> 首叶有藏文题记：*dbu ma'i rab tu byed pa / slob dpon chen po'i spyan sngar dbus ma rtsa ba shes rab gnyos pas 'phulo /* 其中的*gnyos*字不很清楚，也有可能是*gnyis*，估计是*gnyos*的可能性大，大概此书是公元 11 世纪时的译师gNyos Lo tsa ba从印度取来的[2]。

上述两部写本是已知仅有的《中论颂》独立颂文抄本。写本 1.1.1 的残存叶上保存了 107 颂,约占总量的四分之一（详见本书绪论）。该写本年代较早，有多处与普散、狄雍刊本不同，这些异读或是优于原来的文本，或是提供不同传本的痕迹（详见第一部分第三章）。在 2003 年比定出这一写本时，笔者以为这是单独传抄的《中论颂》梵本的首次发现，其后笔者在文章（Ye 2007a, b）和会议报告中也是这样提及。但是，读到《罗炤目录》之后笔者才知道，首次发现应该是在 20 年前。罗炤先生于 1984 年编辑的目录中记述了哲蚌寺藏《中论颂》的完整贝叶抄本（1.1.2），在此谨向罗炤先生致以敬意。这一完整写本将来如果公开，定会为我们提供更多的宝贵信息。

1.2 《宝鬘论》（*Ratnāvālī*）贝叶，33 叶（完整，只有第 15 叶有页码），5 行，30.6 × 5.5 厘米，兰札体（Rañjanā），罗炤编目时存于拉萨哲蚌寺（见《罗炤目录①》，128[3]）。

基于加德满都Mahārāja Joodha Sham Shere的私人收藏的一件贝叶写本[4]，图齐首次校勘了《宝鬘论》的梵本（Tucci 1934, 1936）。由于此写本并不完整，图齐刊本只包含了第 1 品第 1−77 颂、第 2 品第 1−46 颂和第 4 品第 1−100 颂。依据尼泊尔国家档案馆的另一件纸质写本（NGMPP reel no. B 90/13），迪兹（Siglinde Dietz）

---

[1] 《罗炤目录》中梵文字体命名依照西藏传统。比对《西藏自治区梵文文本系列丛书》中刊出的照片样本，可以大致推断所谓“达利迦体”相当于前孟加拉体（Proto-Bengālī），“笈多体”则相当于尼泊尔钩体（Nepalese hooked）。后文的字体标注遵照罗炤原文，不再一一说明。

[2] 罗炤指出的 gNyos Lo tsa ba 指诺迥波译师（gNyos 'byung po Lo tsā ba），他与玛尔巴（Mar pa 1012−1097）同时代。参郭和卿 1985，228−29（书中“柳郡波”即 gNyos 'byung po 的译名），以及 Roerich 1949, 373。然而，gnyos pa 是否就是 gNyos 'byung po 尚存疑问。

[3] 罗炤所录梵文题目为 *Āryaratnāvatnā nāma parikathā*，藏文 *dbu ma rin phreng or rgyal po la gdams pa rin chen phreng ba*。他进一步指出：“*avatnā* 可能有笔误，应为 *avataṃsa*（鬘，藏文为 *phreng ba*）。”显然，这应该是 *Ratnāvālī* 之误。

[4] 该写本目前收藏于加德满都的尼泊尔国家档案馆(National Archives, Kathmandu，NGMPP reel no. B 23/23），哈恩曾著文检视其中的异读（Hahn 1987）。

发表了《宝鬘论》第 5 品的校勘本，包含了该品第 1–55ab颂和第 79–100ab颂（见 Dietz 1980）。此纸质写本很可能与前述图齐所用贝叶本来自同一源头。两者有着共同的缺失部分，而比对二者的异读并不能证明其中一个的来源早于另一个（参 Hahn 1982, introd., 8）。在迪兹刊本的基础上，参照前述的纸质写本以及其他梵文著作中的引用，哈恩发表了目前为止最新的校勘本，共包含了 $302^3/_4$ 颂（参Hahn 1982, 25），约占全文（500 颂）的五分之三。

《罗炤目录》中记载，写本 1.2 是完整本。据目录上报告的叶数和行数估算，这是完全有可能的。因此，目前缺失的另外五分之二的梵本将来有可能由这部写本来补全。

1.3 《回诤论》（*Vigrahavyāvartanī*） 贝叶，7 叶（完整），8 行，$22^1/_4 \times 2^1/_4$ 英寸，藏文无头字体（*dBu med*），罗睺罗访藏时存于夏鲁寺，原民族宫藏，现藏于拉萨西藏博物馆（Sāṅkṛtyāyana 1937, 36;《王森目录》, 第 30 号）； 校勘本： Jayaswal and Sāṅkṛtyāyana 1937；Johnston and Kunst 1948–1951；Lindtner 1982c, 76–86；Yonezawa 2008；图版：大正大学 2001。

1.4《因缘心论》（*Pratītyasamutpādahṛdaya*） 纸本，不完整，1949 年郭克雷（Vasudev V. Gokhale）访藏时存于功德林，曾为 14 世纪时中印度班智达 Lokottara 所有。校勘本：Gokhale 1955。

该写本由郭克雷发现并于 1955 年校勘出版,包含了 5 首偈颂和前 3 颂的注释。基于吉尔吉特出土的用前夏拉达字体（Proto-Śāradā）书写的梵本，1978 年郭克雷发表了另一个刊本，包含了所有的偈颂和大部分注释（Gokhale 1978）。目前最新的校勘本见 Gyaltsen Namdol 1997。

1.5《四赞》（*Catuḥstava*）:《出世赞》（*Lokātītastava*）、《无喻赞》（*Niraupamyastava*）、《不思议赞》（*Acintyastava*）、《胜义赞》（*Paramārthastava*）

1.5.1 纸本，13、14 世纪前后的孟加拉字体，1949 年郭克雷访藏时存于功德林（参 Lindtner 1982c, 123–124）。

1.5.2 贝叶，25 叶（完整），2–4 行，20.9 × 3.3 厘米（长宽不等），城体（Nāgarī），罗炤编目时存于罗布林卡（《罗炤目录①》， 6;《桑德目录》, 第 5 卷，第 88/2 号）。

扉叶藏文题词：*'jig rten las 'das par bstod pa la sogs* /

1.5.3 贝叶，10 叶，5–6 行，28.5 × 4.9 厘米，“达利迦”体，包含《出世赞》、《无喻赞》和《不思议赞》，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，28；

《桑德目录》，第 6 卷，第 121/6/1 号）。

题记： *Pīṭhīpatyācāryaśrīmadbuddhasenadevapādānām ajyudarājye*[1] *saṃ 8 Māgha dine 5*。
译文：辟提国（Pīṭhī，今菩提伽耶附近）之主佛陀赛那（Buddhasena）尊者之不朽统治之下的第 8 年 Māgha 月（相当于 1、2 月）第 5 日。

根据所提及的国王佛陀赛那推断，该写本抄写年代约为 13 世纪（参 Majumdar 1943, 259–260）。

1.5.4 《四赞》（***Catuḥstotra***），贝叶，7 叶（不完整，《出世赞》第 1–3 叶；《无喻赞》第 3–4 叶，《不思议赞》第 4–7 叶；《胜义赞》第 7 叶，仅存开头），31.9 × 5 厘米，介于“达利迦”与“笈多”体之间的一种斜体，与写本 1.5.7 同属一函并出自同一抄手，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，41；《桑德目录》，第 6 卷，第 129/5 号）。

内夹纸条上写：“编号 33，张数 54，霞鲁”。

1.5.5 《四赞》（***Catuḥstotra***），贝叶，包含在一部 95 叶的写本之中（《心清净论》（*Cittaviśuddhi*）第 1–14 叶；《出世赞》第 15–17 叶；《无喻赞》第 17–19 叶；《不思议赞》第 19–23 叶；《胜义赞》第 23–24 叶；《明鬘论》（*Ālokamālā*）第 40–59 叶），5–7 行，19.6 × 3.5 厘米，铁笔刻写染靛青“达利迦”体，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，172；《桑德目录》，第 3 卷，第 57/1/2–5 号）。

1.5.6 《四赞略义》（***Catuḥstavasamāsārtha***），**甘露藏**（**Amṛtākara**）**著**，贝叶，1 叶（不完整，缺《出世赞》的注释以及《无喻赞》注释的开头部分），图齐访藏之时存于俄尔寺，校勘本：Tucci 1956, 233–246。

1.5.7 《四赞广注》（***Catuḥstotravivaraṇa***，***bstod pa bzhi'i rgyas 'grel***），贝叶，47 叶（完整），5 行，31.9 × 5 厘米，介于“达利迦”与“笈多”体之间的一种斜体，与写本 1.5.4 同属一函并出自同一抄手（《罗炤目录②》，丹珠尔，41；《桑德目录》，第 6 卷，第 129/5 号），尚未有校勘。

结尾有如下梵文题记：*saṃvat 38*[2] *Nayayalo*[3] *Kalipattanāvasthiteṭeḍoguhāyāṃ teṭadeśīya*[4]

---

[1] *ajyudarājye* 可能是 ***akṣay****arājye* 之误。

[2] 根据雄东 · 多吉坚赞（参下页注 1）与迦耶毗摩提婆（参下页注 4），可以推断该写本约抄于 13 世纪 60 年代，按照尼泊尔纪年则为 380 至 390 前后。因此，如果这篇题记使用的是后期尼泊尔写本中常用的尼泊尔纪年法的话，这里出现的数字 38 很可能是缺少了个位数字。

[3] *nayayalo*: *Nayapāle* 或 *Nayapāla-*之误？意为“尼泊尔”。

[4] *teṭadeśīya*: *Bhoṭadeśīya* 之误，意为“以西藏为出身地”。

（以上辨认，转写有几处错误）*locavapaṇḍitabhikṣuśrīvajradhvajasya*[1] *saugatāvadhūtaśrībālabodhina*[2] *likhitapustakaṃ Pauṣṇakṛṣṭapratipādau*[3] *somavāsare mahārājādhirājaramyuvātsādbhavaśrījayabhīsadevasya rājyo*[4] *śubham asta sarvajagata parahitaniratā bhavanta bhūtagaṇaḥ*[5] ….

译文：于[尼泊尔纪年?]第 38?年，由驻锡于尼泊尔Kalipattana的ṭeḍo(?)洞室之中的藏族译师班智达比丘金刚幢（Vajradhvaja）所拥有，由佛教修行者波罗菩提（Bālabodhi）所写之经典。于Pauṣa月（公历 12 月至次年 1 月?）黑分之星期一，于大王圣王罗怙族之嗣迦耶毗摩提婆（Jayabhīmadeva）治下。愿一切世人得安乐，愿诸鬼神乐求利他……

根据一件尼泊尔写本，图齐刊出了《胜义赞》和《无喻赞》的梵本（Tucci 1932），后来他在俄尔寺发现了甘露藏所作《四赞略义》的梵文写本（1.5.6），并于 1956 年校勘出版（Tucci 1956, 233−246）。基于两部尼泊尔写本，和一件蒙古写本的转抄，以及郭克雷对写本 1.5.1 的手抄本，林特纳出版了另外两个赞颂《出世赞》和《不思议赞》的梵本（Lindtner 1982c, 121−161）。[6]由于梵文文本已由图齐和林特纳精校出版，上述《罗炤目录》揭载的四部《四赞》写本（1.5.2−5）除了有可能提供一些年代更早的异读之外，可能并无太大文献价值。但是《罗炤目录》中的《四赞广注》（1.5.7）却是一部首次发现而且目前尚不知注释者的作品。

1.6 《摄法论》（*Dharmasaṃgraha*），贝叶，6 叶（完整），5 行，30 × 4.5 厘米，“笈多”体，罗炤编目时存于哲蚌寺（《罗炤目录①》，129）。

首页有如下藏文题记：*dpal ldan Sa skya nas sog par bris pa yin /* 底叶亦有藏文题记，仅认出 *rgya dgar gyis phyag* …… 两条题记均为元朝时代的“长腿”草书藏文，且都十分模糊，是被人有意涂抹的。这些题记说明，这部贝叶经原属萨迦寺。

基于其他写本的梵文校勘本：Müller and Wenzel 1885。

---

[1] 该写本的所有人或供养人是金刚幢（Vajradhvaja）译师班智达，可能指雄东・多吉坚赞（Shong ston Rdo rje rgyal mtshan，1235−?），他曾于 1265 年赴尼泊尔（参黄明信、谢淑婧 1996，536）。

[2] °*bodhina*: °*bodhin**ā*** 之误。

[3] *Pauṣṇakṛṣṭapratipādau*: *Pau**ṣy**akṛṣ**ṇ**apratipādau* 之误？

[4] *mahārājādhirājaramyuvātsādbhavaśrījayabhīsadevasya rājyo*: °*ādhirāja-**raghuvaṃśo**dbhava-śrī-jayabhī**m**adevasya rājy**e*** 之误。尼泊尔玛拉（Malla）王朝的国王迦耶毗摩提婆（Jayabhīmadeva）于 1258 至 1271 年在位。

[5] *śubham asta sarvajagata parahita niratā bhavanta bhūtagaṇaḥ*: *śubham ast**u** sarvajagat**āṃ** parahitaniratā bhavant**u** bhūtagaṇ**ā**ḥ* 之误。

[6] 《四赞》新近的梵文刊本见 Gyaltsen Namdol 2001。

1.7 **《大乘二十颂》（*Mahāyānaviṃśika*）**，$20^2/_3 \times 2^1/_3$ 英寸，夏拉达体，罗睺罗访藏时藏于夏鲁寺（Sāṅkṛtyāyana 1935, 31），校勘本：Tucci 1956, 193−207。

2. 罗睺罗跋陀罗（Rāhulabhadra）

《无分别赞释》（*Nirvikalpastotravyākhya*，藏：*rNam par mi rtog pa'i bstod pa'i bshad pa*）贝叶，6 叶（不完整，缺第 2、3 叶），4 行，31.1 × 4.8 厘米，字体介于兰札与"达利迦"体之间，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，29；《桑德目录》，第 6 卷，第 121/7 号）；尚未有校勘。

第 4 叶背面文字中有如下记载：*Nirvikalpastutisamāsāśraḥ kṛtir iyam Āryanāgājunapādānāṃ*[1]。由此可知此书作者是龙树，而且前 4 叶为摄颂，后 4 叶为释论。

常用作般若类经典开篇偈颂的《般若波罗蜜多赞》（*Prajñāpāramitāstotra*）[2]，在藏译中署为龙树所造，但是学界根据早期文献证据，认为是罗睺罗跋陀罗的作品（参Ruegg 1981, 54；塚本啓祥等 1990, 185−186）。《布顿佛教史》中的"龙树所著十九种赞颂目录"列出了该作品的标题全称：*Shes rab kyi pha rol tu phyin pa'i rnam par mi rtog par bstod pa*（=**Prajñāpāramitānirvikalpastotra*，《般若波罗蜜多无分别赞》，见*Bu ston chos 'byung* 247；郭和卿 1986, 288）。普札版（Phu drag）甘珠尔将这部赞颂的梵名用藏文字母转写为：*Nir pi kal pa sta*，藏文标题为*rNam par mi rtog pa'i bstod pa*（见Hahn 1988, 53, 57）。在尼泊尔的凯瑟尔图书馆（Kaiser Library）还藏有一件 3 叶的同样内容的梵文写本（NGMPP reel no. C 21/7），标题为*Nirvikalpastuti*。这件写本也包含在图齐带回的照片目录之中（Sferra 2000, 412）。由上述名称的差异可以断定，罗炤记载的这部藏于布达拉宫的写本，就是《般若波罗蜜多赞》的一个注释，本颂为罗睺罗跋陀罗所作应无太大疑问，注释的作者目前还不得而知。

3. 佛护（Buddhapālita）

《中论佛护释》（*Buddhapālitamūlamadhyamakavṛtti*）

贝叶，11 叶（不完整、仅存第 9、10、21、23、24、26、29、33、36、42、68 叶），6 行，尺寸不详，后笈多字体东印度变体，约 550−650（字体学断代，详见本书第三章），与写本 1.1.1 同属一函并出自同一抄手，原民族宫藏，现藏于拉萨西藏博物馆（《王森目录》，第 17 号），校勘本见本书第二部分。

---

[1] 重构为 *Nirvikalpastutisamās**ārtha**ḥ kṛtir iyam Āryanāg**ār**junapādānāṃ*。译文：此乃圣龙树阿阇黎所作《无分别赞略义》。

[2] 最新梵本校勘见 Hahn 1988, 62−73。

4. 清辨（Bhāviveka）

《中观心论颂》（*Madhyamakahṛdayakārikā*）

4.1 贝叶，24 叶（不完整，缺第 18 叶），5−6 行，58 × 4.7 厘米，东部城体，约 11 世纪(?)，罗睺罗访藏时存于夏鲁寺，原民族宫藏，现藏于拉萨西藏博物馆（Sāṛkṛtyāyana 1937, 48, 55；《王森目录》，第 29 号；Sferra 2000, 410）。

校勘本：

第 1 品：Gokhale 1972, 41（第 4、5 颂）；Gokhale and Bahulkar 1985；

第 2 品：Gokhale 1972；

第 3 品：Gokhale 1962（第 275−284 颂）；Iida 1980, 52−242（第 1−136 颂）；江島恵教 1980, 259−361；

第 1−3 品：Heitmann 1998，2009；

第 4 品：Gokhale 1958, 179−180（第 7、56 颂），Eckel 2008, 303−388；

第 5 品：Iida 1966（第 1、7−9、27 颂）；Lindtner 1995；斎藤明 2007b；Eckel 2008, 389−445；

第 6 品：Nakada 1972（第 1−4 颂），1983（第 5−7 颂）；何欢欢 2011；

第 7 品：何欢欢 2011；

第 8 品：Gokhale 1958（第 1−16 颂）；Nakamura 1975（第 18−96 颂）；中村元 1981, 555−635; Qvarnström 1989, 1990；何欢欢 2011；

第 9 品：川崎信定 1973（第 1−17 颂），1985（第 132−138 颂），1992, 407−467，Kawasaki 1976（第 1−17 颂），Lindtner 1997, 2001a；

第 9 品：川崎信定 1992, 468−471；

第 1−11 品：Lindtner 2001b；Bahulkar 1994（郭克雷手抄笔记的影印）。

图版：蒋忠新 1991。

4.2 纸本，12 叶（完整，右端烧损约四分之一，左端也有稍许烧损），10 行，64.5 × 8.5 厘米，“达利迦”体，罗炤编目时藏于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，70）。

> 内夹纸条上写：*ga // dgyes pa'i rdo rje'i 'grel pa sogs / dha ri ka / rgyu 'brug shog (Rwa sgreng /)*。由此可知，这一函贝叶经原属热振寺，这种纸是不丹出产的。（《罗炤目录②》，丹珠尔，68）
>
> 题记：*ācāryānekaśāstrakarttamahābodhisattvabhāvita*. [...] 其第三品的题目是：*tattvāmṛtācatāratattvajñānaiṣaṇā*[1]，第四品是 *śrāvakatattvaniścayāvatāra*，第五品是：*yogācāratattvaviniścaya*。第一品、第二品的题目未找到，有可能是被烧掉了。（《罗炤目录②》，丹珠尔，70）

[1] 写本 2.4.1 中的第三品题目为 *tatvāmṛtāvatār**e** tatvajñānaiṣ**i**ṇā*（参江島恵教 1980，360）。

目前为止《中观心论颂》的所有梵文校勘本都是同一来源——有的是基于写本 4.1，有的是根据郭克雷对该写本的手抄稿。然而，写本 4.1 并不是完整本。由于缺失了第 18 叶，第 6 品第 49−64 颂以及第 7 品第 1−26 颂没有梵本可依。另外，第 9 品第 149−167 颂和第 10 品的标题以及第 1−12 颂都没能在这件写本中找到，但它们都存于藏译之中。考虑到这遗漏的 31 颂大致是 1 叶的容量，可以推测其原因可能是该写本抄写所依据的原本就已经缺损了 1 叶。《罗炤目录》揭载的写本 4.2 是一大发现，罗炤只找到了第 3−5 品的标题，他所说的“完整”，可能只是基于叶数而得出的结论。写本约四分之一的烧损确实可惜，但是，该残本将来不但可以为这一珍贵文献提供部分平行文本，而且还有希望补充写本 4.1 的缺失部分。

5. 月称（Candrakīrti）

5.1 《明句论》（***Prasannapadā***），贝叶，83 叶（不完整，缺第 10、16、43、86 叶，部分贝叶右端破损，约缺 7−8 个字。结尾相当于 LVP 593.5，无纪年题记），7−9 行，57 × 4.5 厘米，尼泊尔体(?)，罗炤编目时存于布达拉宫，(《罗炤目录②》，丹珠尔，129; 《桑德目录》, 第 7 卷，第 136/2 号；另参米沢嘉康 2004, 56；Yonezawa 2005, 160；MacDonald 2008, 23ff.)。

前面第一部分 § 1.3.2 中已经概述了 6 件具有精校价值的《明句论》写本，这里列出的写本 5.1 就是这 6 件精品中的一件，也是仅有的两部贝叶材质写本中的一件，其他的都是纸本，年代较晚。然而遗憾的是，这件也是目前《明句论》梵本中唯一不能为大多数学者所利用的写本。2004 年时日本学者米沢嘉康向学术界报告了该写本的存在（Yonezawa 2004, 56），并且在 2005 年的文章中对其做了简要描述（Yonezawa 2005, 160）。米沢嘉康被允许在布达拉宫查看这件写本并抄写，他的手抄本目前只是限于大正大学写本研究小组使用（参 MacDonald 2008, 24）。在米沢嘉康文章的基础上，参考大正大学的关于《明句论》第 1 品前三分之一的一篇学士论文，麦克唐纳 2008 年的文章中提供了一些该写本第 1 品的文本信息（MacDonald 2008, 24ff.）。根据米沢嘉康与麦克唐纳观点，这件写本保存了相当数量正确的而且是在其他写本中未见的读法。

5.2 《入中论》（***Madhyamakāvatāra***），贝叶，97 叶（缺第 2 叶），5 行，56.1 × 5 厘米，“笈多”体，罗炤编目时存于布达拉宫，(《罗炤目录②》，丹珠尔，128;《桑德目录》，第 7 卷，第 136/1 号）。

这件写本是目前已知的唯一一件《入中论》的梵本。据悉中国藏学研究中心与奥地利科学院正在合作校勘，将在《西藏自治区梵文文本系列丛书》中出版。

6. 寂天 (Śantideva)

6.1 《学处要集论》(*Śikṣāsamuccaya*)

6.1.1 材质不详，1 叶（不完整），2 行，$22^1/_2 \times 2$ 英寸，“摩揭陀”体（Māgadhi），罗睺罗访藏时存于萨迦寺（Sāṅkṛtyāyana 1937, 32）。

只存两行。题记：*puṇyavṛddhi samāptaḥ* / *samāptaś cāyaṃ bodhisatvavinayaḥ* // *anekasūtroddhṛttaḥ* // *Śikṣāsamuccaya iti* // *śrīmatkum(ā)rapāladevarājye samvat 3*[1] *agrahaṇadine* /。

6.1.2 贝叶，153 页（不完整，缺第 149、150 叶以及第 153 叶以后诸页），5 行，57 × 5.3 厘米，“达利迦”字体，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，130）。

第 147 叶上有第 18 品“正念三宝品”的题目 —— *Ratnatrayānusmṛtināmāṣṭādaśaḥ paricchedaḥ*。正文中未署作者名字，第 1 叶正面有藏文题记：*rgyal sras zhi ba lhas mdzad pa'i bslab pa kun las btus yin zhabs bag tsam ma tshang ba 'dug* 由此可知，此书作者是公元 7－8 世纪的印度佛教大师寂天（Śantideva），并且这部贝叶写本很早以前就不完整，缺少了一小部分。

6.1.3 贝叶，193 叶（完整），6–8 行，33.9 × 5 厘米，“达利迦”体，罗炤编目时存于布达拉宫，(《罗炤目录②》，丹珠尔，132；《桑德目录》，第 6 卷，第 123 号)。

结尾写有如下梵文题记：

Kāmarūpadeśa[2]*saṃrājasīṃhadhīya*[3]*śākyabhikṣupaṇḍitaśrījinendrabhadrasya yad atra puṇyaṃ ... Śakanṛpater atītānde*[4] *likhitaṃ 1230 Āśvinavadi 13 Śukrevaratīśrārmāvasthitau*[5] *Gayāndāranekhikā*[6] *śrīvāgīśvarapāleneti*。另外还有另一种笔迹的梵文题记：*mahāmahantakamahāsāmantādhiyati*[7] *mahārājādhirājatrāgaṇeśūrānāṃ*[8] *galamagahidyāpāṭacāpitalidhryārānakasalapāṃ utamāṃ. Śrīcandrapāninā ghateyaṃ…*（以上辨认，转写有多处错误，有些是原文有误）

---

1 纪年为波罗王朝的鸠摩罗波罗（Kumārapāla）在位第 3 年，约相当于 12 世纪 20 年代。

2 *Kāmarūpa*：迦摩缕波，古印度地名，大致相当于现在的阿萨姆邦（Assam）西部（参《西域记》，第 794 页）。

3 °*sīṃhadhīya*: °*si***ṃ***h***ā***dhi***p***a* 之误？

4 *atītānde*: *atītā***b***de* 之误。

5 *Śukrevaratīśrārmāvasthitau*: *Śukr***avāre** *t***ī***rth***ā***r***ā***māvasthitau* 之误？

6 *Gayāndāranekhikā*: *Gayā***dv***ārale***khaka** 之误？

7 °*ādhiyati*: °*ādhi***p***ati* 之误。

8 *trāgaṇeśūrānāṃ*: *śrīgaṇeś***v***arānāṃ* 之误？

上列题记多处难解，试译如下：

迦摩缕波国之王、狮主、释迦比丘、班智达吉年陀罗跋陀罗（Jinendrabhadra）所拥有。若有功德……塞迦（Śaka）之王纪年已过 1230 年 [= 公元 1308 年]，于Āśvina月（雨季）之黑分第 13 日星期 5，住于tīrthārāma(?)，由Gayā**d**vāra(?)的抄写者伐笈湿伐罗波罗（Vāgīśvarapāla）所写。

另一种笔迹的题记意义不明。

基于其他写本的校勘本：Bendall 1897−1902；Vaidya 1961；Joshi 1965。

6.2 《入菩提行论》（*Bodhicaryāvatāra*）

6.2.1 材质不详，14 叶（不完整），12×1$^{2}/_{3}$ 英寸，“摩揭陀”体，罗睺罗访藏时存于俄尔寺（Sāṅkṛtyāyana 1935, 37）。

6.2.2 贝叶，23 叶（完整 10 品），6 行，22 × 2 英寸，前孟加拉体，罗睺罗访藏时存于萨迦寺，原民族宫藏，现藏于拉萨西藏博物馆（Sāṅkṛtyāyana 1937, 24；《王森目录》，第 124 号）。

6.2.3 纸本，71 叶（不完整，缺第 8、9、31、42、50、59 叶，包含 10 品），5 行，东部城体，原民族宫藏，现藏于拉萨西藏博物馆（《王森目录》，第 213 号）。

6.2.4 纸本，38 叶（不完整，缺第 17 叶），8 行，29.9 × 6.3 厘米，“笈多”体，罗炤编目时存于罗布林卡（《罗炤目录①》，120）

6.2.5 贝叶，58 叶（不完整，缺第 27、38、39、60 叶，包含 10 品），5 行，30.2 × 4.9 厘米，“笈多”体，罗炤编目时存于哲蚌寺（《罗炤目录①》，130）。

底叶有藏文题记：*sgu rum dpe gang gi rgya dpe* / 可知它是从印度取来的，原藏萨迦寺中的古如寺图书馆。

6.2.6 贝叶，67 叶（完整 10 品），5 行，29.1 × 5.4 厘米，“达利迦”体，罗炤编目时存于哲蚌寺（《罗炤目录①》，130）。

6.2.7 *Caryāvatāra*, 贝叶，69 叶（完整）， 5 行，32.2 × 5.6 厘米， 字体接近“笈多”体，首叶正面藏文有题记：*spyod 'jug gi bzhung*，罗炤编目时存于山南地区文管会(《罗炤目录③》, 第 4 号)。基于其他写本的校勘本：Minayev 1890；Śastri 1894；Bhattacharya 1960，等等。

据《罗炤目录②》所载，在布达拉宫还有一件草书藏文书写的《入菩提行论广释》，末尾题记表明：该文献作者为智藏慧（Prajñākaramati），由杂弥 · 桑杰札（Tsa mi Sangs rgyas grags pa）书写，交付嘎若 · 楚臣迥乃（Ga rod Tshul

khrims ’byung gnas)译师[1]， 文本由印度人善慧（Sumati）和西藏译师法称（Dharmakīrti）翻译。目录中的描述信息如下：

Byang chub kyi spyod pa la ’jug pa’i rgya cher bshad pa, 贝叶，170 叶，6–7 行， 30.5 × 6 厘米，Tshug thung 体草书藏文，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，211；《桑德目录》，第 8 卷，第 172/3 号）。

> 题记：*dge slong mkhas pa chen po Shes rab ’byung gnas blo gros kyi(s) mdzad pa / bla ma Tsa mi’i phyag gi bris phyag dpe’o / Ga rod Lo tstsa ba ba* [原文如此] *la gnang ba’o / mkhas pa chen po Su ma ti dang Lo tsa ba Dhar ma gir tis bsgyur ba’o /*

7. 莲花戒（Kamalaśīla）

《修习次第》（***Bhāvanākrama***），贝叶，27 叶[2]（不完整，仅存初篇，缺首页），6 行，12 × 2 英寸，东部城体，罗睺罗访藏时存于夏鲁寺，原民族宫藏，现藏拉萨西藏博物馆（Sāṅkṛtyāyana 1937, 39；Sferra 2000, 410；《王森目录》，第 97 号）；校勘本：Tucci 1958, 187–229。

8. 迦钵罗（Kambala）

8.1 《明鬘论》（***Ālokamālā***），贝叶， 包含在一部 95 叶的写本之中（参见写本 1.5.5），20 叶，5–7 行，19.6 × 3.5 厘米，铁笔刻写染靛青“达利迦”体，共 279 颂，题记中署明作者为Kambalāmbara，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，174；《桑德目录》，第 3 卷，第 57/1/10 号）。校勘本（基于东京大学藏本[3]）：Lindtner 1982a, 1985。

目前《明鬘论》梵文写本仅存两部，东京大学图书馆藏品已经被校勘，《罗炤目录》记载的这件还有待利用以核对异文。

8.2 智友（**Prajñāmitra**）**《明鬘论释》**（***Ālokamālāpañjikā*****，*****snang ba’i phreng ba’i dka’ ’grel***），贝叶，35 叶（完整），6–7 行，19.8 × 3.6 厘米，字体不详，铁笔刻写，罗炤编目时存于布达拉宫，（《罗炤目录②》，丹珠尔，177；《桑德目录》第 3 卷，

---

[1] 嘎若 · 楚臣迥乃曾赴印度摩揭陀依止杂弥 · 桑杰札学习 10 年（约 1126–1136），参 Roerich 1949, 1053；黄明信、谢淑婧 1996，432；郭和卿 1985，62。

[2] 罗睺罗误录为 36 叶（Sāṅkṛtyāyana 1937, 39）。

[3] Tokyo no. 59，贝叶，26 叶， 5 行，$10^7/_8 \times 1^7/_8$ 英寸，尼泊尔体，描述参Matsunami 1965, 26；图版下载：http://utlsktms.ioc.u-tokyo.ac.jp。

第 57/2 号）；尚未校勘。

这是已知唯一的一部《明鬘论释》写本，无藏、汉译本。

9. 无畏藏护（Abhayākaragupta）

9.1 《中观花蕾》（***Madhyamakamañjarī*，*dBu ma snye ma***），贝叶，47 叶（完整，第 25 叶左端有残损），7 行， 56.4 × 4.5 厘米，“达利迦”体，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，155；《桑德目录》，第 5 卷，第 91/1 号）；尚未校勘。

这是唯一已知的《中观花蕾》的梵本，并且没有藏、汉译本。该文献在同一作者的《牟尼意庄严论》中曾被提及[1]。

9.2 《牟尼意庄严论》（***Munimatālaṃkāra***），贝叶，202 叶（完整），4–5 行，62 × 5.8 厘米，字体介于“笈多”与“达利迦”之间，罗炤编目时存于布达拉宫（《罗炤目录②》，丹珠尔，202；《桑德目录》，第 4 卷，第 86 号），未有校勘。

题记：
śūrir Vikramaśīlasyābhayo marmaspṛśaṃ girāṃ
rājye Śrīrāmapālasya triṅśadave[2] (')*karod imāḥ*[3]
sārdhapañcasahasrīyaṃ paṇḍitaḥ piṇḍitā pramā
prakāṇḍamaṇḍanāyāsya prameva hṛdi vāstavī
5500 … *bhikṣupaṇḍitāśrīcchya(?)kalvaccāvas*[4] *teṣāṃ yad ataḥ(traḥ)*[5] *puṇyam* …

题记中的这两首偈颂在该论藏译的末尾也可以找到：

P 5299, dBu ma, Ha 397b6; D 3903, dBu ma, A 292b5

rNam gnon tshul mkhas 'jigs med kyi //
gnad[6] *la reg pa'i tshul 'di ni //*
dPal ldan dga' skyong rgyal srid kyi //

---

[1] 见 D 3903, dBu ma, A 145b6，感谢 Matthew T. Kapstein 教授向笔者提供这一信息。

[2] *triṅśadave*: *triṃśadabde* 之误。

[3] *imāḥ*: *imāṃ* 之误?

[4] *bhikṣupaṇḍitāśrīcchya(?)kalvaccāvas*: *bhikṣu-paṇḍit**a**-śrī-cchyaka-lvaccāvas* 之误。*cchyaka* 可能指恰却杰巴译师（Chag Lo tsā ba Chos rje dpal，也称 Dharmasvāmin, 1197–1264)，他曾在 13 世纪 30 年代赴印度和尼泊尔朝圣，并留下藏文传录（参 Roerich 1959, xl–xlii）。

[5] *ataḥ(traḥ)*: *atra* 之误。

[6] *gnad*: D *gnas*。

sum cu'i lo la byas pa yin //
phyed dang bcas pa'i stong phrag lnga //
mkhas pa rnams kyis sdom pa'i tshad //
bsngags 'os brgyan pa'i ched du 'di'i //
tshad bzhin snying la dngos po rnams //
zhes pa'o //

由此偈颂可知，《牟尼意庄严论》是无畏藏护于罗摩波罗（Rāmapāla）在位第30年所作，亦即公元1106年或1113年（参 Bühnemann 1991, xvi）。

10.《相论疏》（***Lakṣaṇaṭīkā*,** 《明句论》、《入中论释》和《四百论释》的梵文笔记），贝叶，18叶（不完整），22¼ × 2¼ 英寸，7–8行，前孟加拉体和藏文无头体（dBu med），约1090–1125年（参 Yonezawa 2001a, 8），罗睺罗访藏时存于夏鲁寺，原民族宫藏，现存于拉萨西藏博物馆（Sāṅkṛtyāyana 1937, 35；《王森目录》, 第25–27号）；校勘本：Yonezawa 1999, Yonezawa 2001b, Yonezawa 2004, 2005, 2006, 2007a, b, 2009, 2010；Suzuki 2004；图版：大正大学 2001。

该写本是对《明句论》、《入中论释》（*Madhyamakāvatārabhāṣya*）和《四百论释》（*Catuḥśatakaṭīkā*）的一个简注，或者说是学习笔记。有可能是12世纪初西藏译师法称（Dharmakīrti 或 Dharma grags）在无畏藏护的指导下所作（参 Yonezawa 2001a）。该文本中引用了一些《明句论》语句，虽然都是零碎的片段，有时候却保存了唯一的正确读法，能够纠正《明句论》的其他写本中的讹误。而且，该写本还存留了一些有价值的梵语词汇。例如，清辨的梵名写作“Bhāviveka”而不是早前学者们常用的“Bhāvaviveka”，这印证了江島惠教的猜测（江島惠教 1991）。另外，一般认为自续派是印度中观派的分支，而其梵名“Svātantrika”及其历史记载以前只见于藏文材料。该写本中有“Svatantrasā‹dha›navādin”的说法，是该词汇在梵文文献中的首次出现（参 Yonezawa 1999, 1022; 2004, 119）。

引用文献

中文

程恭让 2007 原载:《吉藏八不中道说辨正》,《哲学研究》2005 年第 1 期。修订版收入:程恭让,《华梵之间》,中国社会科学出版社,2007 年,第 252–258 页。

褚俊杰 1994 《〈根本中论无畏疏〉解读(序品 · 初品)——兼论藏译佛典的语言特点及其学术价值》,《中国藏学》,1994 年第 2 期,第 77–92,41 页。

方怡蓉 2006 "《明句論 · 第二十三品觀顛倒品》之注釋研究",碩士論文,中華佛學研究所。

郭和卿 1986 郭和卿译,布顿著《佛教史大宝藏论》,民族出版社。

1985 郭和卿译,廓诺 · 迅鲁伯著《青史》,西藏人民出版社,1985 年,2003 年第 2 版。

何欢欢 2008 《〈中论〉"皈敬颂"汉藏对比释读》,《西藏研究》,2008 年第 1 期,第 31–53 页。

2011 "〈中观心论〉及其古注〈思择炎〉对外道思想批判的研究", 博士论文,北京大学哲学系。

黄明信、谢淑婧

1996 《藏族历史人物年代手册》(藏文),民族出版社。

蔣忠新 1991 《梵文〈思擇焰經〉抄本影印版》,李錚、蔣忠新编《季羡林教授八十華誕紀念論文集》,江西人民出版社,第 111–118 页。

罗炤 2009 《西藏梵文贝叶经的编目情况及二十余年的曲折经过》, Ernst Steinkellner, Duan Qing, Helmut Krasser, ed. *Sanskrit manuscripts in China. Proceedings of a panel at the 2008 Beijing Seminar on Tibetan Studies, October 13 to 17*, 309–337. Beijing: China Tibetology Publishing House。

釋惠敏、釋果徹

1995 《生命緣起觀——梵本〈淨明句論 · 第二十六品觀十二支分〉初探》,臺北東初出版社。

釋證融 1994 "《淨明句論 · 第十五品觀自性》譯註",碩士論文,中華佛學研究所。

釋自拙 1995 "梵本《淨明句論 · 第三品觀眼根等》初探",碩士論文,中華佛學研究所。

萬金川 1997 《中觀學知見書目舉隅》,《香光莊嚴》(臺灣),1997 年第 52 期,第 78–92 页。收入:萬金川:《中觀思想講錄》,臺灣香光書鄉出版社,1998 年。

叶少勇 2010 《新发现的梵文贝叶写本〈中论颂〉与〈佛护释〉》,《北京大学学报(哲学社会科学版)》第 47 卷第 1 期,第 99–107 页。

2011 《〈中论颂〉——梵藏汉合校 · 导读 · 译注》,中西书局。

游芬芳 2003 "《淨明句論 · 第十三品》「行之考察」譯注與研究",碩士論文,華梵大學東方人文思想研究所。

张建木 1988 张建木译,多罗那它著《印度佛教史》,四川民族出版社。

日文 （依假名排序）

池田澄達　1932　『根本中論疏無畏論譯註』，東洋文庫論叢 16。

一郷正道　1967a　「中観派と数論派との対論：『般若灯論』第十八章における」『印度学仏教学研究』15-2，250−260。

　1967b　「中観派と勝論・正理学派の対論」『東方学』34， 1−20。

巌城孝憲　1989　「中論ブッダパーリタ釈第 18 章和訳」『藤田宏達博士還暦記念論集：インド哲学と仏教』，457−472。

宇井伯寿　1929　「玄奘以前の印度诸论师の年代」『印度哲学研究』5，109−161。

江島恵教　1980　『中観思想の展開：Bhāvavivek 研究』，東京：春秋社。

　1991　「Bhāvaviveka/Bhavya/Bhāviveka」『印度学仏教学研究』38-2, 838−46。

大竹照真 1931−1936　「中論仏護釈和訳」『密教研究』42(1931): 152−160；45(1932): 82−90；59(1936): 77−86。

奥住毅　1979　「『ブッダパーリタ根本中註釈書』第一章和訳」『二松学舎大学東洋学研究所集刊』10，139−166。

　1985　「『ブッダパーリタ根本中註釈書』第二章和訳」『東方』1，130−154。

　1988　『中論註釈書の研究：チャンドラキ－ルティ「プラサンナパダ－」和訳』，大蔵出版。

　2000　「『ブッダパーリタ中論註釈書』第十八章(「我と法との考察」)和訳」『加藤純章博士還暦記念論集：アビダルマ仏教とインド思想』，251−266。

梶山雄一　1978　「『知恵のともしび（中論清弁釈）』第十八章　自我と対象の研究」『大乗仏典』（世界の名著 2），東京：中央公論社，287−328。

　1979a　「『智恵のともしび』第十五章（試訳）」『伊藤真城・田中順照両教授頌徳記念：仏教学論文集』（高野山大学仏教学研究室編），東方出版，181−202。

　1979b　「バーヴァヴィヴェーカの業思想・『般若灯論』第十七章の和訳」『業思想研究』，平楽寺書店，305−358。

　1980　「『知恵のともしび』第二十五章（前段の試訳）」『松尾義海博士古稀記念論集：密教と印度思想』，京都：種智院大学密教学会，40−68。

金子芳夫　1980　「蔵文『仏護根本中論註』抄訳・訳注」『中央学術研究所紀要』9，25−52。

川崎信定　1973　「バヴィヤの伝えるミーマーンサー思想」『中村元博士還暦記念論集：インド思想と仏教』，東京：春秋社，71−86。

　1985　「肉食とBhāvaviveka」『東方』1，174−184。

　1992　『一切智思想の研究』，東京：春秋社。

岸根敏幸　2001a　「『プラサンナパダー』第 24 章「聖なる真理の考究」校訂テキスト（1）」『福岡大学人文論叢』33(2)，1003−1024。

　2001b　「『プラサンナパダー』第 24 章「聖なる真理の考究」校訂テキスト（2）」『福岡大学人文論叢』33(3)，1076−1782。

2002　「『プラサンナパダー』第 24 章「聖なる真理の考究」校訂テキスト（3）」『福岡大学人文論叢』34(1)，197–232。

斎藤明　1982　「『中論頌』解釈の異同をめぐって－第 13 章「真実の考察」を中心として－」『仏教学』14，65–88。

1985　「中観系資料」『敦煌胡語文献』（講座敦煌 6，山口瑞鳳編），大東出版社，311–347。

1987a　「『根本中論』チベット訳批判」『仏教学創刊十周年記念特輯：仏教研究の諸問題』，東京：山喜房，246–221。

1987b　「根本中論テクスト考」『高崎直道博士還暦記念論集：インド学仏教学論集』，東京：春秋社，764–755。

1988　「<初期>中観派とブッダパーリタ」『仏教学』24, 29–51。

2003a　「『無畏論』の著者と成立をめぐる諸問題」『印度学仏教学研究』51-2，863–869。

2003b　「『無畏論』とその成立年代:『般若経』の引用を手がかりとして」『印度学』45，1–29。

2006　「[海外東方学界消息] 第14回国際仏教学会に出席して」『東方学』111，147–153。

2007a　「*lTa ba'i khyad par* における『経（部）中観』の意味」『印度学仏教学研究』55-2，918–910。

2007b　『中観心論』および『論理炎論』第 5 章「瑜伽行派の真実[説]の[批判的]確定」試訳,『大乗仏教の起源と実態に関する総合的研究（平成 15-18 年度科学研究費補助金・基盤研究(B)(2) 研究成果報告書）』, 東京大学，201–269。

大正大学　2001　『チベット・ウメ字転写梵文写本集成影印版』，東京。

立川武蔵　1982　「清弁著『智恵のともしび』第II章和訳・解説（I）」『名古屋大学文学部研究論集・哲学』28，1–26。

1983a　「清弁著『智恵のともしび』第 II 章和訳・解説（II）」『名古屋大学文学部研究論集・哲学』29，31–58。

1983b　「清弁著『智恵のともしび』第 II 章和訳・解説（III）」『Nagoya Studies in Indian Culture and Buddhism (Saṃbhāṣā)』5，111–128。

1984　「清弁著『智恵のともしび』第 II 章和訳・解説（IV-1）」『名古屋大学文学部研究論集・哲学』30，1–22。

1985a　「清弁著『智恵のともしび』第 II 章和訳・解説（IV-2）」『Nagoya Studies in Indian Culture and Buddhism (Saṃbhāṣā)』6（宮坂宥勝教授退官記念号），44–55。

1985b　「清弁著『智恵のともしび』第 II 章和訳・解説（V）」『名古屋大学文学部研究論集・哲学』31，21–41。

丹治昭義　1988–2006『中論釈・明らかなことば I，II』，関西大学東西学術研究所。

塚本啓祥等 1990　塚本啓祥・松長有慶・磯田熙文『梵語仏典の研究 III 論書篇』，京都：平樂寺書店。

寺本婉雅　1937　『龍樹造・中論無畏疏』，大東出版社。
中村元　1981　『初期のヴェーダーンタ哲学』(第３刷), 岩波書店。
那須真裕美 2000　「Prajñāpradīpa-ṭīkā 第 24 章の試訳』『龍谷大学大学院文学研究科紀要』21，33−49；22，20−38。
西川高史　1984　「Prajñāpradīpa 第 19 章における諸註釈書の引用について: 批判を中心として」『駒沢大学大学院・仏教学研究会年報』17，7−13。
能仁正顕　1987　「清弁著『般若灯論』第三章和訳研究』『龍谷大学大学院紀要』8, 1−15。
1992　「『知恵のともしび』第一章の和訳（1）」『仏教と福祉の研究』(竜谷大学短期大学部編)。
1996　「『知恵のともしび』第 1 章の和訳(2)：縁の考察」『仏教学研究』52，85−103。
2002　「『知恵のともしび』第 1 章の和訳(3)：縁の考察」『仏教学研究』56，70−93,。
2006　「『知恵のともしび』第 1 章の和訳(4)：縁の考察」『仏教学研究』60・61，15−43,。
古坂紘一　1976　「大乗仏教における二諦説の一考察：『般若灯論』観聖諦品を中心として」『大阪教育大学紀要』第 I 部門 25，117−131。
1980−1981　「中観における輪廻観の否定」『大阪教育大学紀要』第 I 部門 29-2/3(1980): 171−184；30-1/2(1981): 1−14。
本多恵　1988　『チャンドラキ－ルティ中論註和訳』，東京：国書刊行会。
松田和信　2008　松田和信（訳）「チベット自治区に保存された梵文写本の目録編纂—その二十有余年の纡余曲折—』『佛教学セミナー』88, 128(25)−117(36)。
松本史朗　1981　「*lTa ba'i khyad par* における中観理解について」『曹洞宗研究員研究生研究纪要』 13，93−124。
三谷真澄　1988　「中論『仏護註』第二十二章和訳」『龍谷大学大学院紀要』9　文学研究科，22−40。
1996　「中論『仏護註』第十七章和訳：業と果報の考察」『仏教学研究 / 龍谷大学仏教学会』52，56−84。
望月海慧　1992　「『般若灯論』第 10 章試訳」『棲神』(身延山短期大学学会) 64，1−38。
1989　「『般若灯論』第 11 章試訳』『棲神』(身延山短期大学学会) 61, 25−49,。
1990a　「『般若灯論』第 12 章試訳」『棲神』(身延山短期大学学会) 62，1−27。
1990b　「『般若灯論』第 13 章試訳」『立正大学大学院年報』7，69−86。
1991　「『般若灯論』第 14 章試訳」『棲神』(身延山短期大学学会) 63, 47−65。
安井広済　1961　『中観思想の研究』，法蔵館。
山口益　1944　「中論偈の諸本對照研究要論」『中觀佛教論攷』，京都: 弘文堂書房，3−28。
大和昌平　1990　「『十地経』第六現前地の研究」，仏教大学大学院修士論文。
米沢嘉康　2004　「Prasannapadā 19.3−7 の解釈について」『仏教学』46，55−75。

西文

Agrawala 1983 P. K. Agrawala. *Imperial Gupta Epigraphs*, Shilpa Series 2. Varanasi: Books Asia.

Ames 1986a William L. Ames. "Bhāvaviveka's *Prajñāpradīpa*: Six Chapters (3, 4, 5, 17, 23, 26)." Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Washington.

1986b "Buddhapālita's Exposition of the Madhyamika." JIP 14: 313–48.

1993–1994 "Bhāvaviveka's *Prajñāpradīpa*: A Translation of Chapter One: 'Examination of Causal Conditions' (Pratyaya)." JIP 21 (1993): 209–259; 22 (1994): 93–135.

1995 "Bhāvaviveka's *Prajñāpradīpa*: A Translation of Chapter Two: 'Examination of the Traversed, the Untraversed, and that Which is Being Traversed'." JIP 23: 295–365.

1999 "Bhāvaviveka's *Prajñāpradīpa*: A Translation of Chapter Three, Four and Five: Examining the Āyatanas, Aggregates and Elements." *Buddhist Literature* 1: 1–119.

2000 "Bhāvaviveka's *Prajñāpradīpa*: A Translation of Chapter Six, Examination of Desire and the One Who Desires, and Chapter Seven, Examination of Origination, Duration and Cessation." *Buddhist Literature* 2: 1–91.

Bühnemann 1991 Gudrun Bühnemann. "Some Remarks on the Author Abhayākaragupta and his works." In *Niṣpannayogāvalī: Two Sanskrit Manuscripts from Nepal*, Bibliotheca Codicum Asiaticorum, edited by Gudrun Bühnemann and Musashi Tachikawa. Tokyo: Centre for East Asian Cultural Studies, xiii–xx.

Bahulkar 1994 Shrikant S. Bahulkar. "The *Madhyamaka-hṛdaya-kārikā* of Bhāvaviveka: A Photographic Reproduction of Prof. V. V. Gokhale's Copy." *Nagoya Studies in Indian Culture and Buddhism (Saṃbhāṣā)* 15: 1–49.

Bandurski 1994 Frank Bandurski. "Übersicht über die Göttinger Sammlungen der von Rāhula Sāṅkṛtyāyana in Tibet aufgefundenen buddhistischen Sanskrit-Texte: Funde buddhistischer Sanskrit-Handschriften, III." In *Untersuchungen zur buddhistischen Literatur*, Sanskrit-Wörterbuch der buddhistischen Texte aus den Turfan-Funden, Beiheft 5, edited by Heinz Bechert. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 9–126.

Bendall 1883 Cecil Bendall. *Catalogue of the Buddhist Sanskrit manuscripts in the University library, Cambridge*. Cambridge.

1897–1902 *Śikṣāsamuccaya: A compendium of Buddhistic teaching compiled by Śāntideva chiefly from earlier Mahāyāna-sūtras*, Bibliotheca Buddhica 1. St. Petersbourg: Commissionnaires de l'Académie Impériale des Sciences. Reprint, Delhi: Motilal Banarsidass.

Bhattacharya 1960 Vidhushekhara Bhattacharya. *Bodhicaryāvatāra*, Bibliotheca Indica 280. Calcutta.

Bretfeld 1997 Sven Bretfeld. "Nachträge zur „Übersicht über die Göttinger Sammlungen der von Rāhula Sāṅkṛtyāyana in Tibet aufgefundenen buddhistischen Sanskrit-Texte" von Frank Bandurski." In *Untersuchungen zur buddhistischen Literatur II*, Sanskrit-Wörterbuch der buddhistischen Texte aus den Turfan-Funden, Beiheft 8, edited by Heinz Bechert, Sven Bretfeld and Petra Kieffer-Pülz, 41–46. Göttingen.

Chimpa and Chattopadhyaya

1970 Lama Chimpa and Alaka Chattopadhyaya. *Tāranātha's History of Buddhism in India*. Edited by Debiprasad Chattopadhyaya. Simla. Reprint, Delhi: Motilal Banarsidass, 1990.

Dani 1986 Ahmad Hasan Dani. *Indian Palaeography*. 2nd ed. Delhi: Munshiram Manoharlal.

Das and Sastri

1894–1897 Chandra Das and Chandra Sastri. *Mādhyamika Vṛtti: The Philosophy of the Mahāyāna School Containing the Aphorisms of Nāgārjuna with Its Commentary of Āchārya Chandrakīrti*. Calcutta: Buddhist Text Society of India.

de Jong 1949 Jan Willem de Jong. *Cinq chapitres de la Prasannapadā*, Buddhica 9. Paris: Paul Geuthner.

1962 "La *Madhyamakaśāstrastuti* de Candrakīrti." *Oriens Extremus* 91, 47–56.

1977 *Nāgārjuna: Mūlamadhyamakakārikāḥ*. Madras: Adyar Library and Research Centre.

1978 "Textcritical notes on the *Prasannapadā*." IIJ 20: 25–59, 217–252.

Dietz 1980 Siglinde Dietz. "The Fifth Chapter of Nāgārjuna's *Ratnāvalī*." *Journal of the Nepal Research Centre, 4 [Humanities]*: 189–220.

Dutt 1931 Nalinaksha Dutt. "Notes on the Nāgārjunakoṇḍa Inscriptions." *Indian Historical Quarterly* 7: 636–653.

Eckel 1980 Malcolm David Eckel. "A Question of Nihilism: Bhāvaviveka's Response to the Fundamental Problem of Mādhyamika Philosophy." Unpublished Ph.D. Dissertation, Harvard University.

1985 "Bhāvaiveka's Critique of Yogācāra Philosophy in Chapter XXV of the *Prajñāpradīpa*." In *Miscellanea Buddhica*, Indiske Studier 5, edited by Christian Lindtner, Copenhagen: Akademisk Forlag, 25–75.

2008 *Bhāviveka and His Buddhist Opponents*, Harvard Oriental Series 70. Harvard University Press.

Fehér 1984 Judit Fehér. "Buddhapālita's *Mūlamadhyamakavṛtti*: Arrival and Spread of Prāsaṅgika-Mādhyamika Literature in Tibet." In *Tibetan and Buddhist Studies: Commemorating the 200th Anniversary of the Birth of Alexander Csoma de Kőrös, vol. 2*, edited by Louis Ligeti, Budapest: Akadémiai Kiadó, 211–240.

Frauwallner 1969 Erich Frauwallner. *Die Philosophie des Buddhismus*. 3 rev. ed., Philosophische Studientexte. Texte der indischen Philosophie 2. Berlin.

Gnoli 1956 Raniero Gnoli. *Nepalese Inscriptions in Gupta Characters*, SOR 10. Roma: Istituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente.

Gokhale 1955 Vasudev V Gokhale. "Der Sanskrit-Text von Nāgārjuna's *Pratītyasamutpādahṛdayakārikā*." In *Studia Indologica: Festschrift für Willibald Kirfel zur Vollendung seines 70. Lebensjahres*, Bonner Orientalistische Studien 3, edited by Otto Spies, Bonn, 101–106.

1958 "The Vedānta-Philosophy Described by Bhavya in his *Madhyamaka-hṛdaya*." IIJ 2, no. 3: 165–180.

1962 “Masters of Buddhism Adore the Brahman Through Non-adoration (Bhavya, *Madhyamaka- hṛdaya*, III).” IIJ 5, no. 4: 271−275.

1972 “The Second Chapter of Bhavya’s *Madhyamakahṛdaya* (Taking the Vow of an Ascetic).” IIJ 14, no. 1, 2: 40−45.

1978 “Encore: The *Pratītyasamutpādahṛdayakārikā* of Nāgārjuna.” In *Principal V. S. Apte com- memoration volume*, edited by M. G. Dhadphale, Poona, 62−68.

Gokhale and Bahulkar

1985 Vasudev V. Gokhale and Shrikant S. Bahulkar. “*Madhyamaka-hṛdaya-kārikā Tarkajvālā*, Chapter I.” In *Miscellanea Buddhica*, Indiske Studier 5, edited by Christian Lindtner, 76−108. Copenhagen: Akademisk Forlag.

Goshima 2008 Kiyotaka Goshima. “Who was Ch’ing mu (“Blue-Eyes”).” ARIRIAB 11: 325−334.

Granoff 1988 Phyllis Granoff. “Jain Biographies of Nāgārjuna: Notes on the Composing of a Biography in Medieval India.” In *Monks and Magicians: Religious Biographies in Aisa*, edited by Phyllis Granoff and Koichi Shinohara, Oakville, Ontario: Mosaic Press, 45−61.

Gyaltsen Namdol

1997 *Pratītyasamutpādahṛdaya and Āryadharmadhātugarbhavivaraṇa of Ācārya Nāgārjuna*, Bibliotheca Indo-Tibetica Series 39. Sarnath: Central Institute of Higher Tibetan Studies.

2001 *Catuḥstavaḥ of Ācārya Nāgārjuna: Sanskrit text with Tibetan version and Hindi Translation*, Bibliotheca Indo-Tibetica Series 50. Sarnath: Central Institute of Higher Tibetan Studies.

Hahn 1982 Michael Hahn, ed. *Nāgārjuna’s Ratnāvalī: Vol. 1. The basic texts (Sankrit, Tibetan, Chinese)*. Bonn: Indica et Tibetica Verlag.

1987 “Das älteste Manuskript von Nāgārjunas *Ratnāvalī*.” *Studien zur Indologie und Iranistik* 13/14: 77−100.

1988 “Bemerkungen zu zwei Texten aus dem Phudrag-Kanjur.” In *Indology and Indo-Tibetology: Thirty Years of Indian and Indo-Tibetan Studies in Bonn*, Indica et Tibetica 13, edited by Helmut Eimer, Bonn: Indica et Tibetica Verlag, 53−80.

Heitmann 1998 Annette L Heitmann. *Textkritischer Beitrag zu Bhavyas Madhyamakahṛdayakārikā, Kapitel 1−3, Ausgabe des Textes nach indischen und tibetischen Quellen*. Copenhagen: Videnskabsbutikkens Forlag.

2009 *Buddhistische Lehre Indiens. Textedition und -kritik von Bhavyas Madhyamakahṛdayakārikā I–III.* Hamburg: Ver lag Dr. Kovač, 2009.

Hikata 1983 Ryusho Hikata, ed. *Suvikrāntavikrāmi-paripṛcchā Prajñāpāramitā-sūtra, edited with an Introductory Essay*. Fukuoka: Kyushu University, 1958. Reprint, Kyoto: Rinsen Book Co.

Hu-von Hinüber 2006 Haiyan Hu-von Hinüber. “Some remarks on the Sanskrit manuscript of the Mūlasarvāstivāda-Prātimokṣasūtra found in Tibet.” In *Jaina-itihāsa-ratna: Festschrift für Gustav Roth zum 90. Geburtstag*, Indica et Tibetica 47, edited by Ute Hüsken, Petra Kieffer-Pülz and Anne Peters, Marburg: Indica et Tibetica Verlag, 283−337.

Huntington 1986 Clair W. Huntington. "The *Akutobhayā* and Early Indian Madhyamaka." Unpublished Ph.D. dissertation, University of Michigan.

Iida 1966 Shotaro Iida. "Āgama (Scripture) and Yukti (Reason) in Bhāvaviveka." In 金倉博士古稀記念・印度学仏教学論集,京都: 平楽寺書店, 79–96.

1980 *Reason and Emptiness: A Study in Logic and Mysticism*. Tokyo: Hokuseido Press.

Inada 1970 Kenneth K. Inada. *Nāgārjuna: A Translation of his Mūlamadhyamakakārikā with an Introductory Essay*. Tokyo: Hokuseido Press.

Indraji and Bühler

1880 Bhagavānlāl Indraji and G. Bühler. "Inscriptions from Nepal." *Indian Antiquary* 9: 163–194.

Jan 1970 Jan Yün-hua. "Nāgārjuna, One or More? A New Interpretation of Buddhist Hagiography." *History of Religions* 10, no. 2: 139–155.

Jayaswal and Sāṅkṛtyāyana

1937 K. P. Jayaswal and Rāhula Sāṅkṛtyāyana. "*Vigrahavyāvarttanī* by Ācārya Nāgārjuna with the Author's Own Commentary." JBORS 23: Appendix.

Johnston 1935 E. H. Johnston, ed. *The Buddhacarita, or, Acts of the Buddha*, Panjab University Oriental Publications No. 31. Calcutta: Baptist Mission Press.

Johnston and Kunst

1948–1951 E. H. Johnston and Arnold Kunst. "The *Vigrahavyāvartanī* of Nāgārjuna with the Author's Commentary." *Mélanges chinois et bouddhiques* 9: 99–152.

Joshi 1965 Lal Mani Joshi. *Śāntideva's Śikṣāsamuccaya-kārikās, Edited and Translated into English with Explanatory note*. Sarnatha: Mulagandhakuti Vihara.

Kajiyama 1963–1964 Yuichi Kajiyama. "Bhāvaviveka's Prajñāpradīpaḥ (1. Kapitel)." *Wiener zeitschrift für die Kunde Süd-und Ostasiens und Archiv für Indische Philosophie* 7 (1963): 37–62; 8 (1964): 100–130. Reprint, Yuichi Kajiyama, *Studies in Buddhist Philosophy*. Edited by Katsumi Mimaki et al. Kyoto 1989, 417–474.

Kalupahana 1986 David J. Kalupahana. *Mūlamadhyamakakārikā of Nāgārjuna, the Philosophy of the Middle Way: Introduction, Sanskrit Text, English Translation and Annotation*. New York: State University of New York, 2006. Reprint, Delhi: Motilal Banarsidass.

Kawasaki 1976 Shinjo Kawasaki. "The Mīmāṃsā Chapter of Bhavya's *Madhyamaka-hṛdaya-kārikā*, Text and Translation: (1) Pūrva-pakṣa." 筑波大学哲学・思想学系論集 2: 1–16.

Kragh 2006 Ulrich Timme Kragh. *Early Buddhist Theories of Action and Result: A study of Karmaphalasambandha, Candrakīrti's Prasannapadā, Verses 17.1–20*, Wiener Studien zur tibetologie und Buddhismuskunde 64. Wien.

La Vallée Poussin

1903–1913 Louis de La Vallée Poussin, ed. *Madhyamakavṛttiḥ: Mūlamadhyamakakārikās (Mādhyamikasūtras) de Nāgārjuna avec la Prasannapadā Commentaire de Candrakīrti*, Bibliotheca Buddhica 4. St. Petersbourg: Commissionnaires de l'Académie Impériale des Sciences. Reprint, Delhi: Motilal Banarsidass, 1992.

Lamotte 1962 Étienne Lamotte. *L'enseignement de Vimalakīrti*. Louvain: Bibliothèque du Muséon.

Lindtner 1981 Christian Lindtner. "Buddhapālita on Emptiness: *Buddhapālita-mūla-madhyamakavṛtti XVIII*." IIJ 23: 187−217.

1982a "Adversaria Buddhica." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 26: 167−194.

1982b *Nāgārjunas Filosofiske Vaerker*, Indiske Studier 2. Copenhagen: Akademisk Forlag.

1982c *Nagarjuniana: Studies in the Writings and Philosophy of Nāgārjuna*. Copenhagen: Institute for indisk filologi. Reprint, Delhi: Motilal Banarsidass, 1987.

1984 "Bhavya's Controversy with Yogācāra in the Appendix to *Prajnāpradīpa*, Chapter XXV." In *Tibetan and Buddhist Studies: Commemorating the 200th Anniversary of the Birth of Alexander Csoma de Kőrös, vol. 2*, edited by Louis Ligeti, Budapest: Akadémiai Kiadó, 77−97.

1985 "A Treatise on Buddhist Idealism: Kambala's *Ālokamālā*." In *Miscellanea Buddhica*, Indiske Studier 5, edited by Christian Lindtner, Copenhagen: Akademisk Forlag, 109−221.

1986a "Bhavya, the Logician." *Adyar Library Bulletin* 50: 59−84.

1986b "Bhavya's Critique of Yogācāra in the *Madhyamakaratnapradīpa*, Chapter IV." In *Buddhist Logic and Epistemology*, edited by Bimal Krishna Matilal and Robert D. Evans, 239−263. Dordrecht.

1988 "Review of Saigusa Mitsuyoshi 三枝充悳, Chūron geju sōran 中論偈頌総覧, Tokyo: Daisan Bummeisha 第三文明社, 1986." *Cahiers d'Extrême-Asie* 4, Special Issue on Taoist Studies 1: 244−247.

1995 "Bhavya's *Madhyamakahṛdaya* (Pariccheda Five): Yogācāratattvaviniścayāvatāra." *Adyar Library Bulletin* 59: 37−65.

1997 "Bhavya on Mīmāṃsā." *Studia Indologiczne* 4, Proceedings of the International Seminar on Buddhist Studies, Liw, 25 June 1994: 91−123.

2001a *Bhavya on Mīmāṃsā: Mīmāṃsātattvanirṇayāvatāraḥ*, Adyar Library Pamphlet Series 54. Chennai: Adyar Library and Research Centre.

2001b ed. *Madhyamakahṛdayam of Bhavya*, Adyar Library Series 123. Chennai: Adyar Library and Research Centre.

Luo 2009 Luo Zhao. "*The Cataloguing of Sanskrit Manuscripts Preserved in the TAR: A Complicated Process That Has Lasted More Than Twenty Years*. " In *Sanskrit manuscripts in China. Proceedings of a panel at the 2008 Beijing Seminar on Tibetan Studies, October 13 to 17*, edited by Ernst Steinkellner, Duan Qing, and Helmut Krasser, Beijing: China Tibetology Publishing House, 225–233.

Mabbett 1998 Ian Mabbett. "The Problem of the Historical Nāgārjuna Revisited." *Journal of the American Oriental Society* 118, no. 3: 332−346.

MacDonald 2000 Anne MacDonald. "The *Prasannapadā*: More Manuscripts from Nepal." WZKS 44: 165−181.

2003 "The *Prasannapadā* Chapter One: Editions and Translations." Unpublished Ph.D. dissertation, University of Vienna.

2007 “Revisiting the *Mūlamadhyamakakārikā*: Text-Critical Proposals and Problems.” *Studies in Indian Philosophy and Buddhism* インド哲学仏教学研究 14: 25−55.

2008 “Recovering the *Prasannapadā*.” *Critical Review for Buddhist Studies*, Nonsan, Korea, vol. 3: 9−38.

Majumdar 1943 R. C. Majumdar, ed. *The History of Bengal, Vol. I, Hindu Period*. Dacca: University of Dacca. Reprint, Patna, 1971.

Matsuda 1996 Kazunobu Matsuda, ed. *Two Sanskrit Manuscripts of the Daśabhūmikasūtra Preserved at the National Archives, Kathmandu*, Bibliotheca Codicum Asiaticorum 10. Tokyo.

Matsunami 1965 Seiren Matsunami. *A Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Tokyo University Library*. Tokyo: Suzuki Research Foundation.

May 1959 Jacques May. *Candrakīrti, Prasannapadā Madhyamakavṛtti: Douze chapitres traduits du sanscrit et du tibétain, accompagnés d’une introduction, de notes et d’une édition critique de la version tibétaine*, Collection Jean Przyluski 2. Paris: Adrien-Maisonneuve.

Minayev 1890 I. P. Minayev. “*Bodhicaryāvatāra*.” *Zapiski Vostochnago Imperatorskago Russkago Arkheologicheskago Obshchestva* 4: 153−228.

Much 1988 Michael Torsten Much. *A Visit to Rāhula Sāṅkṛtyāyana’s Collection of Negatives at the Bihar Society: Texts from the Buddhist Epistemological School*. Wiener Studien zur Tibetologie und Buddhismuskunde 18. Wien.

Müller and Wenzel

1885 F. Max Müller and H. Wenzel. *The Dharmasaṃgraha: An Ancient Collection of Buddhist Technical Terms, Prepared for Publication by Kenjiu Kasawara, a Buddhist Priest from Japan*, Anecdota Oxoniensia, Aryan Series, Vol. 1, Pt. 5. Oxford.

Nagashima 2004 Jundo Nagashima. “The Distinction between Svātantrika and Prāsaṅgika in Late Madhyamaka: Atiśa and Bhavya as Prāsaṅgikas.” *Nagoya Studies in Indian Culture and Buddhism (Saṃbhāṣā)* 24: 65−98.

Nakada 1972 Naomichi Nakada. “The Sanskrit Text of the *Madhyamakahṛdaya-kārikā* (Dbu-maḥi sñiṅ-poḥi tshig-leḥur-byas-pa) and the Tibetan Text of the *Madhyamaka-hṛdaya-vṛtti-tarkajvālā* (Dbu-maḥi sñiṅ-poḥi ḥgrel-pa rtog-ge ḥbar-ba) ṣaṣṭhaḥ paricchedaḥ / Sāṁkhyatattvāvatāraḥ // (Part 1. Pūrva-pakṣa).” 鶴見女子大学短期大学部紀要 6: 145−155.

1983 “The Sanskrit Text of the *Madhyamaka-hṛdaya-kārikā* (Dbu-maḥi sñiṅ-poḥi tshig-leḥur byas-pa) and the Tibetan Text of the *Madhyamaka-hṛdaya-vṛtti-tarkajvālā* (Dbu-maḥi sñiṅ-poḥi ḥgrel-pa rtog-ge ḥbar-ba) ṣaṣṭhaḥ paricchedaḥ / Sāṃkhyatattvāvatāraḥ // (Part 2. Uttarapakṣa, (a) vv.5−7). ” 鶴見大学紀要 20: 1−3.

Nakamura 1975 Hajime Nakamura. “The Vedāntic Chapter of Bhavya’s *Madhyamakahṛdaya*.” *Adyar Library Bulletin* 39: 300−329.

Nietupski 1996 Paul Nietupski. “The Examination of Conditioned Entities and the Examination of Reality: Nāgārjuna’s *Prajñānāma Mūlamadhyamakakārikā* XIII, Bhāvaviveka’s *Prajñāpradīpa* XIII, and Candrakīrti’s *Prasannapadā* XIII.” JIP 24: 103−143

Petech	1988	Luciano Petech. "The Chronology of the Early Inscriptions of Nepal." In *Luciano Petech: Selected Papers on Asian History*, SOR 60, 149−59. Roma: Istituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente.
Qvarnström	1989	Olle Qvarnström. *Hindu Philosophy in Buddhist Perspective: The Vedāntatattvaviniścaya Chapter of Bhavya's Madhyamakahṛdayakārikā*, Lund Studies in African and Asian Religions 4. Lund.
	1990	"The Vedāntatattvaviniścaya-Chapter of Bhavya's *Madhyamakahṛdayakārikā*." WZKS 34: 181−198.
Ramesh	1984	K. V. Ramesh. *Indian Epigraphy*, vol. 1. Delhi: Sundeep Prakashan.
Regmi	1983	D. R. Regmi. *Inscriptions of Ancient Nepal*. New Delhi: Abhinav Publications.
Roerich	1949	George N. Roerich, trans. *The Blue Annals*. Calcutta: Royal Asiatic Society of Bengal.
Ruegg	1981	David Seyfort Ruegg. *The Literature of the Madhyamaka School of Philosophy in India*. Edited by Jan Gonda, A History of Indian Literature 7. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
	1982	"Toward a Chronology of the Madhyamaka School." In *Indological and Buddhist Studies: Volume in Honour of Professor J. W. de Jong on his Sixtieth Birthday*, edited by L. A. Hercus, F. B. J. Kuiper, T. Rajapatirana and E. R. Skrzypczak. Canberra: Australian National University. Reprint, Delhi: Sri Satguru, 1984.
	2002	*Two Prolegomena to Madhyamaka Philosophy: Candrakīrti's Prasannapadā Madhyamaka- vṛttiḥ on Madhyamakakārikā I.1 and Tsoṅ kha pa Blo bzaṅ grags pa / rGyal tshab Dar ma rin chen's dKa' gnad/gnas brgyad kyi zin bris, Annotated Translations*, Studies in Indian and Tibetan Madhyamaka Thought pt. 2. Wien.
Saito	1984	Akira Saito. "A study of the Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti." Unpublished doctoral dissertation, Australian National University.
	1985	"Textcritical Remarks on the *Mūlamadhyamakakārikā* as Cited in the *Prasannapadā*." IBK 33, no. 2: 846−842.
	1986	"A Note on the *Prajñā-nāma-mūlamadhyamakakārikā* of Nāgārjuna." IBK 35, no. 1: 487−484.
	1995	"Problems in Translating the *Mūlamadhyamakakārikā* as Cited in its Commentaries." In *Buddhist Translations: Problems and Perspectives*, Delhi: Manohar, 87−96.
	2006	"Is Nāgārjuna a Mādhyamika?" In 蓮華経と大乗経典の研究, edited by Kaishuku Mochi- zuki 望月海淑,東京: 山喜房仏書林, 153(662)−164(651).
Śākya	1973	Hemarāja Śākya. *Nepāla-lipi-prakāśa*. Kāṭhamāḍauṃ, vikrama saṃvat 2030 = 1973.
Sander	1968	Lore Sander. *Paläographisches zu den Sanskrithandschriften der Berliner Turfansammlung*, Verzaichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland, Supplementband 8. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.
	2002	"An Unusual *ye dharmā* Formula." In *Buddhist Manuscripts in the Schøyen Collecion II (Manuscripts in the Schøyen Collecion III)*, Oslo: Hermes Publishing, 337−349.

2007 “Confusion of Terms and Terms of Confusion in Indian Palaeography.” In *Expanding and Merging Horizons: Contributions to South Asian and Cross-Cultural Studies in Commemoration of Wilhelm Halbfass*, edited by Karin Preisendanz, Vienna: Austrian Academy of Sciences Press, 121–139.

Sāṅkṛtyāyana 1935 Rāhula Sāṅkṛtyāyana. “Sanskrit Palm-leaf Mss. in Tibet.” JBORS 21, no. 1: 21–43.

1937 “Second Search of Sanskrit Palm-leaf Mss. in Tibet.” JBORS 23, no. 1: 1–53.

1938 “Search for Sanskrit Mss. in Tibet.” JBORS 24, no. 4: 137–163.

Śastri 1894 Haraprasad Śastri. “Bodhicaryāvatāram.” *Journal of the Buddhist Text Society of India* 2, no. 1: 1–16; no. 2: 17–32.

Schayer 1931 Stanisław Schayer. *Ausgewählte Kapitel aus der Prasannapadā (V, XII, XIII, XV, XVI). Einleitung, Übersetzung und Anmerkungen*. Cracow.

Sferra 2000 Francesco Sferra. “Sanskrit Manuscripts and Photos of Sanskrit Manuscripts in Giuseppe Tucci’s Collection: A Preliminary Report.” In *On the Understanding of Other Cultures: Proceedings of the International Conference on Sanskrit and Related Studies to Commemorate the Centenary of the Birth of Stanisław Schayer (1899–1941)*, edited by Piotr Balcerowicz and Marek Mejor, Warsaw: Oriental Institute, Warsaw University, 397–447.

Siderits and Katsura

2006 Mark Siderits and Shoryu Katsura. “*Mūlamadhyamakakārikā* I–X.” *Journal of Indian and Tibetan Studies* 9/10: 129–185.

2008 “*Mūlamadhyamakakārikā* XI–XXI.” *Journal of Indian and Tibetan Studies* 12: 170–221.

2010 “*Mūlamadhyamakakārikā* XXII–XXVII.” *Journal of Indian and Tibetan Studies* 14: 216–258.

Sprung 1979 Mervyn Sprung. *Lucid Exposition of the Middle Way: The Essential Chapters from the Prasannapadā of Candrakīrti*. Boulder: Prajñā Press.

Stcherbatsky 1927 Theodore Stcherbatsky. *The Conception of Buddhist Nirvāṇa (with Sanskrit Text of Madhyamaka-Kārikā)*. Leningrad. Reprint, 2nd revised and enlarged edition, Delhi: Motilal Banarsidass, 1977.

Steinkellner 2004 Ernst Steinkellner. *A Tale of Leaves: on Sanskrit Manuscripts in Tibet, Their Past and Their Future*, 2003 Gonda Lecture. Amsterdam: Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences.

Streng 1967 Frederick J. Streng. *Emptiness: A Study in Religious Meaning*. Nashville: Abingdon Press.

Subramanian 1932 K. R. Subramanian. *Buddhist Remains in Andhra*. Madras: Diocesan Press.

Suzuki 2004 Koshin Suzuki. “A Transliteration of the Sanskrit Notes on the *Catuḥśatakaṭīkā* in the **Lakṣaṇaṭīkā*.” In *Gedenkschrift J.W. de Jong*, Studia Philologica Buddhica, Monograph Series 17, edited by H. W. Bodewitz and Minoru Hara, Tokyo: International Institute for Buddhist Studies, 189–206.

Tachikawa 1974 Musashi Tachikawa. “A Study of Buddhapālita’s *Mūlamadhyamakavṛtti* (1).” *Nagoya University Journal of the School of Letters* 名古屋大学文学部研究論集 63: 1–19.

Takaoka 1981 H. Takaoka, ed. *A Microfilm Catalogue of the Buddhist Manuscripts in Nepal*. Vol. 1. Nagoya: Buddhist Library.

Tucci 1932 Giuseppe Tucci. "Two hymns of the *Catuḥ-stava* of Nāgārjuna." JRAS: 309−325.

1934 "The *Ratnāvalī* of Nāgārjuna." JRAS: 307−325.

1936 "The *Ratnāvali* of Nāgārjuna." JRAS: 237−252, 423−435.

1956 *Minor Buddhist texts, Pt. 1*, SOR 9. Roma: Istituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente. Reprint, Delhi: Motilal Banarsidass, 1986.

1958 *Minor Buddhist texts, pt. 2*, SOR 9. Roma: Istituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente. Reprint, Kyoto: Rinsen Book, 1978; Delhi: Motilal Banarsidass, 1986.

1971 *Minor Buddhist texts, pt. 3*, SOR 43. Roma: Istituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente.

Uryuzu 1971 Ryushin Uryuzu. "Bhāvaviveka's *Prajñāpradīpa* (Chapter 24)." *Bulletin of the Faculty of General Education, Kinki University* 近畿大学教養部研究紀要 2, no. 2: 15−56.

Vaidya 1960 P. L. Vaidya, ed. *Madhyamakaśāstra of Nāgārjuna with the Commentary: Prasannapadā by Candrakīrti*, Buddhist Sanskrit Text 10. Darbhanga: Mithila Institute. Reprint, 1987.

1961 ed. *Śikṣāsamuccaya of Śāntideva*, Buddhist Sanskrit Text 11. Darbhanga: Mithila Institute.

Vose 2008 Kevin A. Vose. *Resurrecting Candrakīrti: Disputes in the Tibetan Creation of Prāsaṅgika*. Boston: Wisdom Publications.

Walleser 1911 Max Walleser. *Die Mittlere Lehre des Nagarjuna, nach der tibetischen Version ubertragen*. Heidelberg.

1914 ed. *Shes rab sgron ma / Prajñā-Pradīpaḥ: A Commentary on the Madhyamaka Sūtra by Bhāvaviveka*, Bibliotheca Indica 226. Calcutta: Asiatic Society of Bengal.

1913−1914 *Buddhapālita, Mūlamadhyamaka-vṛtti, Tibetische Übersetzung*, Bibliotheca Buddhica 16. St. Petersbourg: Commissionnaires de l'Académie Impériale des Sciences.

1923 "The Life of Nāgārjuna from Tibetan and Chinese Souces." In *Asia Major, Hirth Anniversary Volume*, London, 421−455. Reprint, Delhi: Nag Publishers, 1979.

Walser 2005 Joseph Walser. *Nāgārjuna in Context: Mahāyāna Buddhism and Early Indian Culture*. New York: Columbia University Press.

Winternitz 1933 S. Ketkar and H. Kohn, trans. Maurice Winternitz. *A History of Indian Literature: vol. 2 Buddhist Literature and Jaina Literature*. Calcutta. Reprint, Delhi: Munshiram Manoharlal, 3rd ed. 1991.

Ye 2007a Ye Shaoyong. "The *Mūlamadhyamakakārikā* and Buddhapālita's Commentary (1): Romanized Texts Based on the Newly Identified Sanskrit Manuscripts from Tibet." ARIRIAB 10: 117−147.

2007b "A Re-Examination of the *Mūlamadhyamakakārikā* on the Basis of the Newly Identified Sanskrit Manuscripts from Tibet." ARIRIAB 10: 149−170.

2008a "The *Mūlamadhyamakakārikā* and Buddhapālita's Commentary: Romanized Texts Based on the Newly Identified Sanskrit Manuscripts from Tibet (2)." ARIRIAB 11: 105−151.

2008b "A Paleographical Study of the Manuscripts of the *Mūlamadhyamakakārikā* and Buddhapālita's Commentary." ARIRIAB 11: 153−166.

2009 "A Preliminary Survey of Sanskrit Manuscripts of Madhyamaka Texts Preserved in the Tibet Autonomous Region." In *Sanskrit manuscripts in China. Proceedings of a panel at the 2008 Beijing Seminar on Tibetan Studies, October 13 to 17*, edited by Ernst Steinkellner, Duan Qing, and Helmut Krasser, Beijing: China Tibetology Publishing House, 309–337.

Yonezawa 1999 Yoshiyasu Yonezawa. "**Lakṣaṇaṭīkā*: A Sanskrit Manuscript of an Anonymous Commentary on the *Prasannapadā*." IBK 47, no. 2: 1024−1022.

2001a "General Survey." In *Introduction to the Facsimile Edition of a Collection of Sanskrit Palm-leaf Manuscripts in Tibetan dBu med Script*, edited by Study Group of Sanskrit Manuscripts in Tibetan *dBu med* Script, Tokyo: Institute for Comprehensive Studies of Buddhism, Taishō University, 3−8.

2001b "Sanskrit Notes on the *Madhyamakāvatārabhāṣya* Chapter I in the **Lakṣaṇaṭīkā*." IBK 49, no. 2: 994−992.

2004 "**Lakṣaṇaṭīkā*: Sanskrit Notes on the *Prasannapadā* (1)." JNIBS 27: 115−154.

2005 "**Lakṣaṇaṭīkā*: Sanskrit Notes on the *Prasannapadā* (2)." JNIBS 28: 159−179.

2006 "**Lakṣaṇaṭīkā*: Sanskrit Notes on the *Prasannapadā* (3)." JNIBS 29: 135−163.

2007a "**Lakṣaṇaṭīkā* Sanskrit Notes on the *Madhyamakāvatārabhāṣya* Chapter I Revised." In 松濤誠達先生古稀記念梵文学研究論集 [Essays on Sanskrit and Buddhist Culture: Prof. Y. Matsunami's Felicitation Volume Presented to him on his Seventieth Birthday], 東京: 大祥書籍, 583−598.

2007b "**Lakṣaṇaṭīkā*: Sanskrit Notes on the *Prasannapadā* (4)." JNIBS 30: 203−235.

2008 "*Vigrahavyāvartanī*: Sanskrit Transliteration and Tibetan Translation." JNIBS 31: 209−333.

2009 "**Lakṣaṇaṭīkā*: Sanskrit Notes on the *Prasannapadā* (5)." JNIBS 32: 139−156.

2010 "**Lakṣaṇaṭīkā*: Sanskrit Notes on the *Prasannapadā* (6)." JNIBS 33: 125−154.

Introduction for English Readers

The monograph is a revised version of a doctoral dissertation submitted to the Department of South Asian Studies, Peking University in June, 2009. It presents philological studies and critical Sanskrit editions of two incomplete Sanskrit manuscripts that have been recently identified from the collection of Sanskrit manuscripts formerly preserved in the China Ethnic Library, now stored at the Tibet Museum, Lhasa. They are the *Mūlamadhyamakakārikā* (MK) composed by Nāgārjuna in the 2nd or 3rd century CE, and the *Buddhapālita-mūlamadhyamaka-vṛtti* (BP), written by Buddhapālita in the 5th or 6th century. Previous versions of parts of this dissertation have been published in English (cf. Ye 2007a, b, 2008a, b, 2009).

Discovery of the manuscripts

Many Sanskrit manuscripts were lost due to the decline of Buddhism in India. In the past century scholars around the world discovered a considerable number of Sanskrit manuscripts from Nepal, Kashmir, Afghanistan and so on, which greatly promoted the study of Buddhist literature. The Tibet Autonomous Region might be the last treasury of Sanskrit manuscripts which has not yet been fully investigated. For a long time, the manuscripts in Tibet have received much attention from scholars. Nonetheless, they are still gathering dust on the shelves of monasteries or in the drawers of museums.

In 2003 while checking microfilms of manuscripts from Tibet with the help of my supervisor, Prof. Duan Qing, I was surprised to find fourteen palm-leaves that bore a very old script. These folios together with some others were cataloged by Wang Sen as “No. 17, Sanskrit miscellaneous leaves”, but their contents were not identified either in this or any other catalogues. After transliterating and comparing them with Tibetan texts, I was able to identify these folios as belonging to two manuscripts: three folios are from a separate copy of the MK, and eleven folios are from the BP.

The MK was a Sanskrit verse text written by Nāgārjuna (ca. 150–250), a renowned Indian Buddhist philosopher. This treatise is the fundamental text of the Mahāyāna Buddhism. It gives a systematic exposition of the theory of emptiness (*Śūnyatā*), which serves as a theoretical foundation for Mahāyāna Buddhism.

The remaining three folios of the above mentioned MK manuscript have preserved 107 verses (9.10–12, 10.1–16, 11.1–8, 12.1–8a, 17.29–33, 18.1–12, 19.1–6, 20.1–24, 21.1–21, 22.1–5), which amount to approximately one fourth of the whole work. According to an unpublished catalogue compiled by Luo Zhao, a complete manuscript of the MK is preserved at Drepung Monastery in Lhasa. This is the first independently

transmitted Sanskrit version of this work to have been found, but it is not accessible to scholars at present. Therefore the three folios reported here represent the only available manuscript of such a text.

The BP was a commentary on the MK and was named after its commentator, Buddhapālita (ca. 470−540). This is the only one of his works that has survived until today. Buddhapālita was a key figure in the history of development of the Madhyamaka thought.

For a long time the Sanskrit text of the BP was believed to have been lost and was only available through Tibetan translation. The remaining eleven folios of the aforementioned BP manuscript represent an unprecedented discovery. The incomplete manuscript contains 57 verses with commentary. It should be noted that the text of the Tibetan translation of the BP is almost identical to the *Akutobhayā* from chapters 23 to 27. Besides, the newly discovered folios do not include these chapters. Therefore, the question whether Buddhapālita had a different commentary on these five chapters remains. Counting in these chapters based on the Tibetan translation, the eleven folios comprise approximately one ninth of the whole work.

Date and region of the manuscripts

As the remaining folios of these two manuscripts do not bear a colophon that records the date, the paleographical features are the only dating evidences.

Indian scripts have undergone a gradual evolution from the early Brāhmī script in Aśoka inscriptions of the 3rd century BCE to the regional scripts after 10th century CE. This enables us to estimate the date and region of a certain script. After a comprehensive comparison, I found that the script of these two manuscripts exhibits features of suggestive of eastern scripts and resembles the characters used in Nepalese inscriptions. Since inscriptions often include dates, due to their function as a record of meritorious deeds, and in order to build up a reference frame, I selected more than thirty samples from the rubbings of Nepalese inscriptions from 5th to 8th centuries with an average interval of nine years. After matching each character of our manuscripts with the references, these two manuscripts could be roughly dated between the latter half of the 6th century and the first half of the 7th.

Judging from the date and region, this script should belong to the category of the so-called *Siddhamātṛkā*. Insomuch as the typical features, the geographical scope and the time frame of this term remains unclear, I avoid using it and adopt the region-time naming method instead. The script of these two manuscripts could be called an eastern variety of the post-Gupta script.

Based on this dating, the manuscripts would be the oldest of Madhyamaka text known so far. Most Sanskrit manuscripts found in Tibet are no earlier than the 10th century, and one of the reasons may be the suppression of Buddhism in Tibet in the 9th century. Therefore it is a surprise to find such ancient manuscripts in Tibet, which dated only around a hundred years after Buddhapālita's commentary was composed. It pushes forward the frontline of the study of Madhyamaka texts by at least five or six hundred years.

Textual examination

Although the Madhyamaka was one of the most influential schools in the history of Buddhist thought, not many Sanskrit manuscripts of its texts have survived until today. The Sanskrit text of the MK was only first known to the modern world through Candrakīrti's commentary of the 7th century, the *Prasannapadā* (PSP), which was edited by Louis de La Vallée Poussin at the beginning of the last century. In the century that followed, more than a dozen new manuscripts of the PSP have been discovered and scholars have made great efforts to suggest emendations to the verses embedded in La Vallée Poussin's edition. However, all the sources of the text are monogenic, namely, extracted from Candrakīrti's commentary. It is frustrating to read a text like the MK only through a commentary composed five hundred years later. What is more, most manuscripts that are available to us were copied another millennium later; the two earliest manuscripts are no earlier than the 12th century. Often scholars have to rely on the Tibetan and Chinese translations in order to make conjectures the original wording and meaning of Nāgārjuna and to sort out the dissents from different commentators. This situation is changed by the discovery of these two newly identified manuscripts.

These two manuscripts are not in good condition; a large number of leaves are missing, and several remaining folios are heavily damaged. It took me two years to finish the editions provided here and to reconstruct the gaps. The two manuscripts have preserved altogether about one hundred and fifty verses, which amount to approximately one third of the MK. Coming from a separate stemma and reflecting readings as early as the 6th or 7th century, these textual witnesses inject fresh blood into the materials for the study of Madhyamaka.

On the basis of these two newly identified manuscripts, we can not only conclude that nine verses of the MK in former editions require emendation, but also trace some hints of the work's textual lineage. It has been noticed earlier by scholars that discrepancies can be found in the same verse embedded in different commentaries in Tibetan and Chinese translations. Scholars therefore conjectured that these discrepancies

are not always the results of different translators, but of different versions of the original Sanskrit text. This is now confirmed by these two newly identified manuscripts.

The MK text embedded in different commentaries that are handed down to us through different languages can be roughly divided into two groups. To the first group belong the earlier commentaries: the *Mūlamadhyamaka-vṛtty-akutobhayā*, the *Zhonglun* (中论) written by so-called Piṅgala, the BP, the *Prajñāpradīpa*, and the *Dasheng zhongguan shilun* (大乘中观释论) written by Sthiramati. The second group consists of the PSP alone. After comparing the verses preserved in these two manuscripts with those cited in each commentary, I found seven discrepancies which show that the MK text in our two manuscripts is generally in accordance with that embedded in the earlier commentaries. It is worth noting that in the manuscript of the MK there are another five readings which can only be traced in the *Zhonglun* and the *Dasheng zhongguan shilun*, but not in the *Akutobhayā*, BP and *Prajñāpradīpa*. This shows that the stanzas found in the MK manuscript discovered at this time are not those extracted from the BP manuscript, but could rather be traced back to a separate lineage, despite the fact that the two manuscripts were bundled together and were most probably copied by the same scribe.

These textual discrepancies are merely fragmentary information; nevertheless, they have changed the criterion for the textual criticism of the MK. The criterion is no longer simply whether a reading is correct or not, but the textual lineage has to be taken into account. Therefore the philological task of scholars working on the MK is no longer to simply suggest emendations to former editions, but to draw a genealogy of its transmission.

图　版

《中论颂》梵文写本

5a

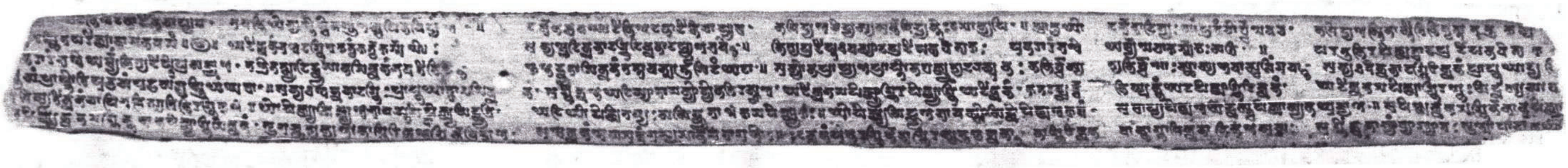

5b

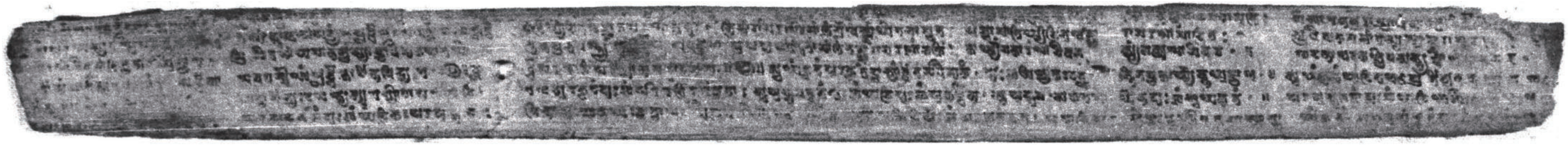

7a

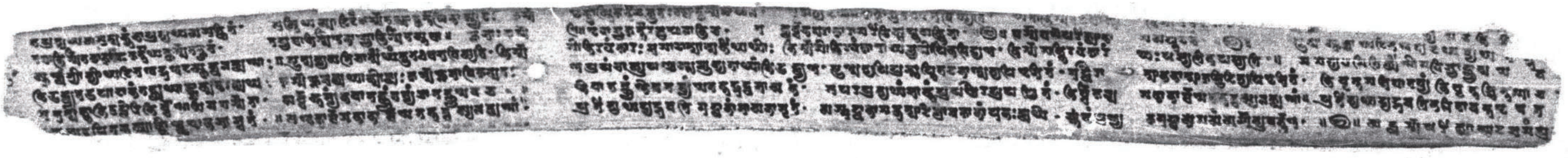

7b

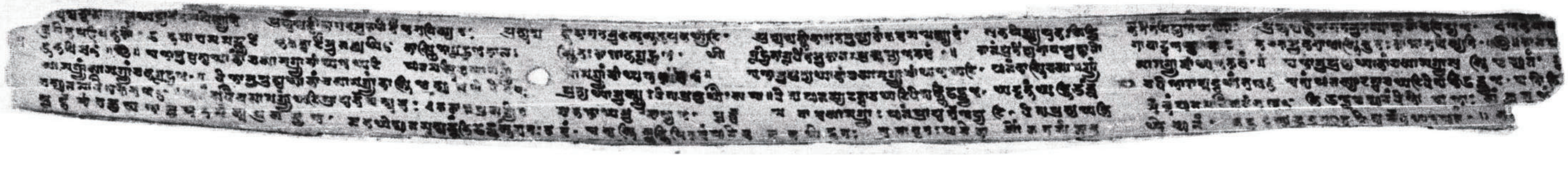

8a

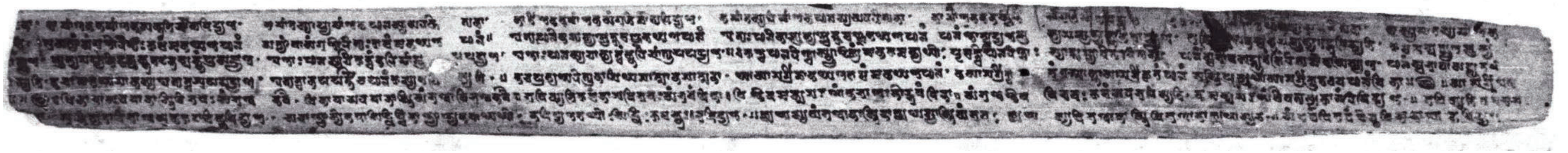

8b

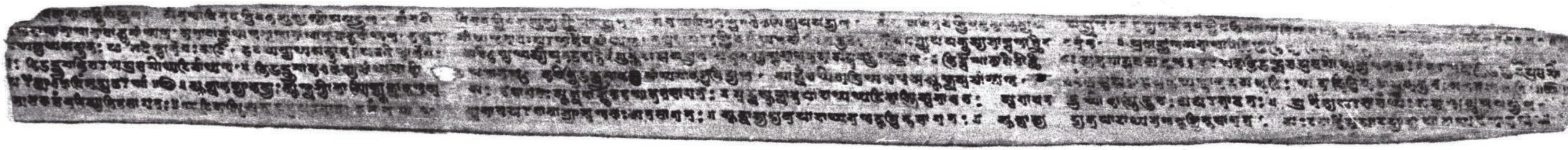

《中论佛护释》梵文写本

9a

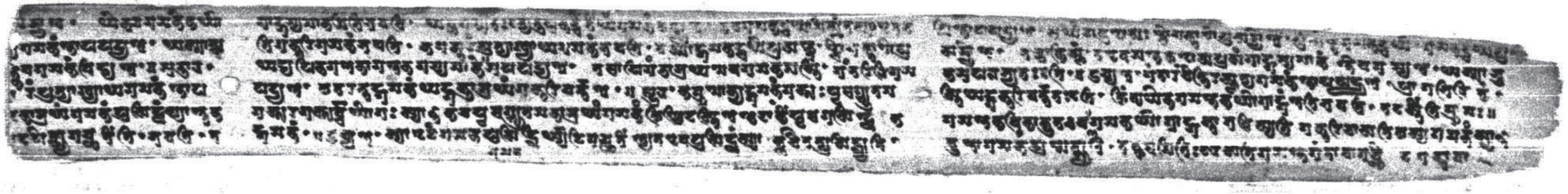

9b

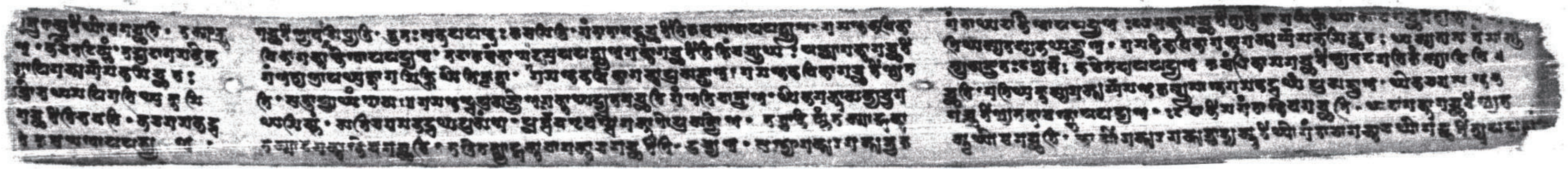

10a

10b

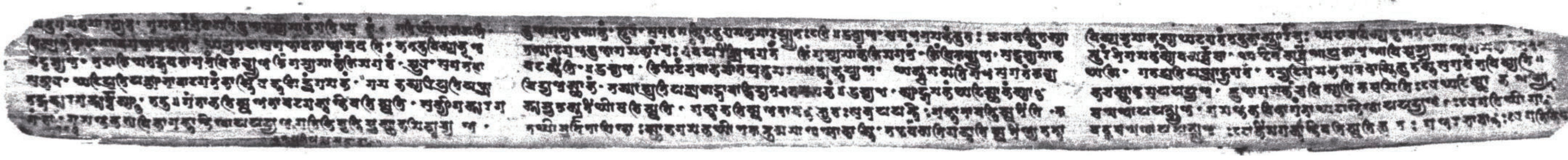

21a

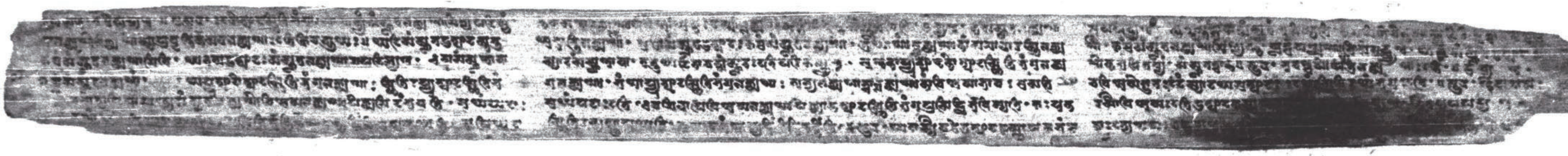

21b

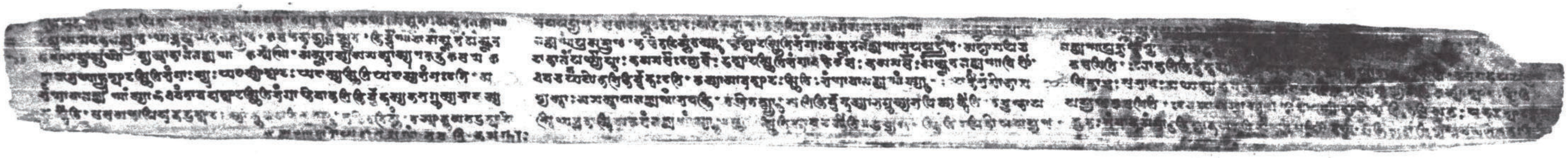

23a

23b

24a

24b

26a

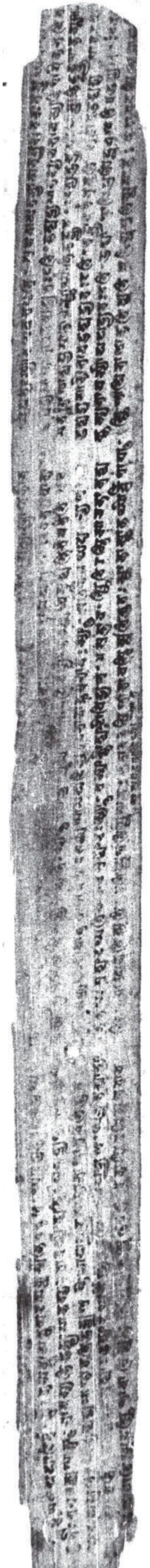
26b

29a

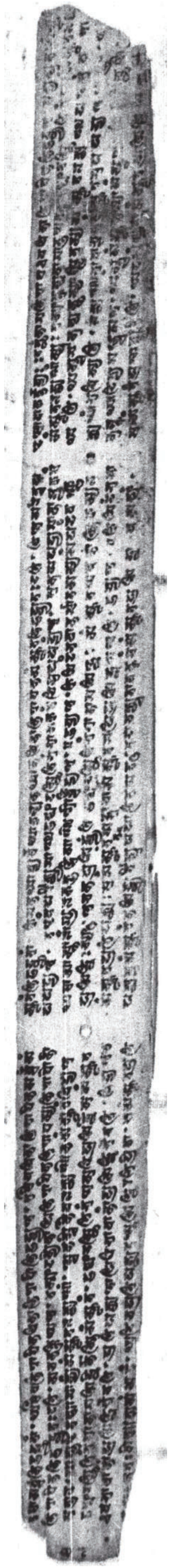
29b

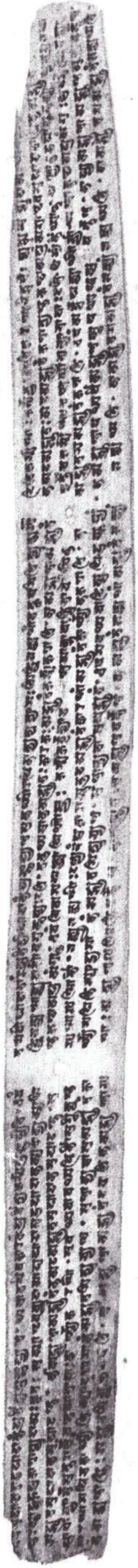

33a

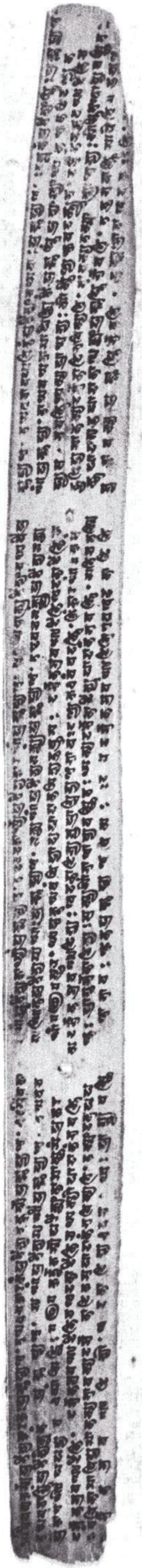

33b

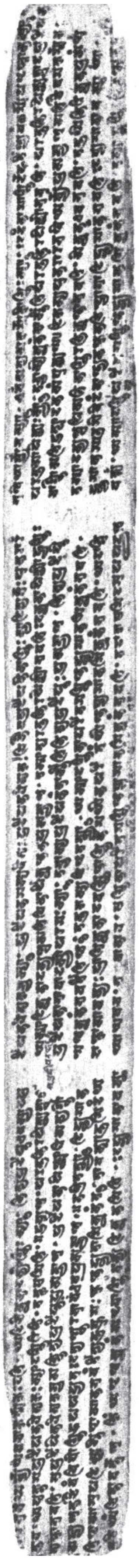

36a

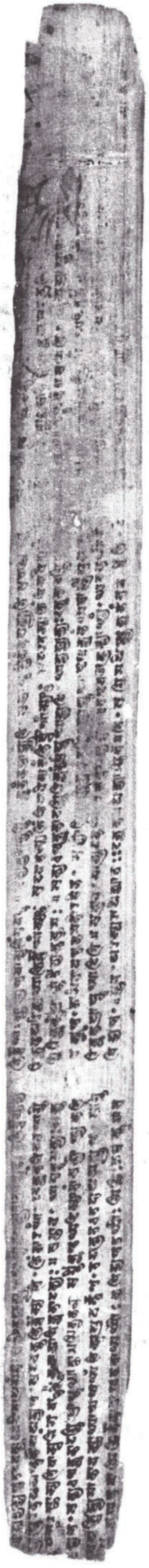

36b

42a

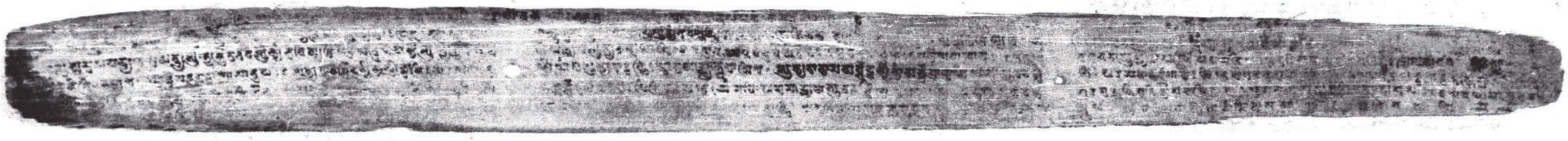

42b

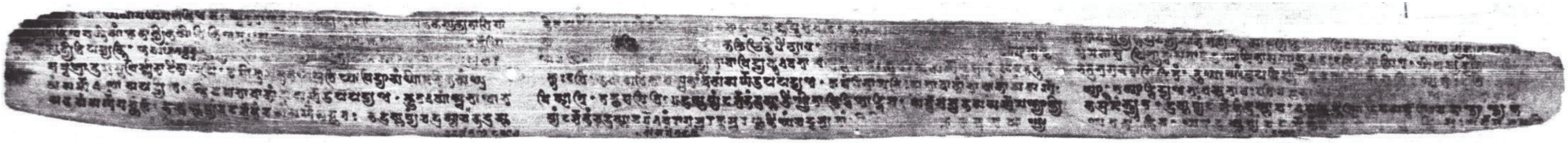

68a

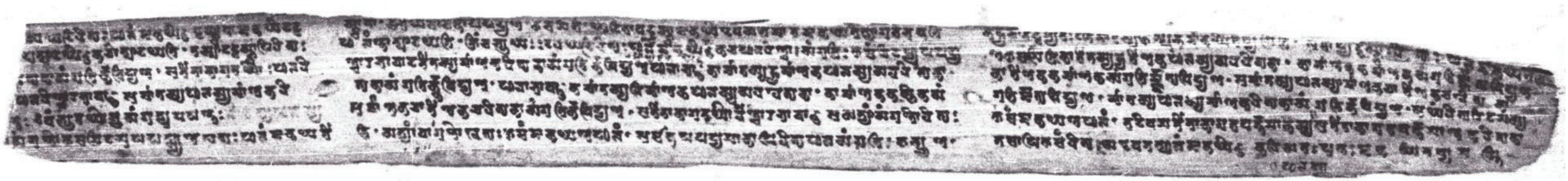
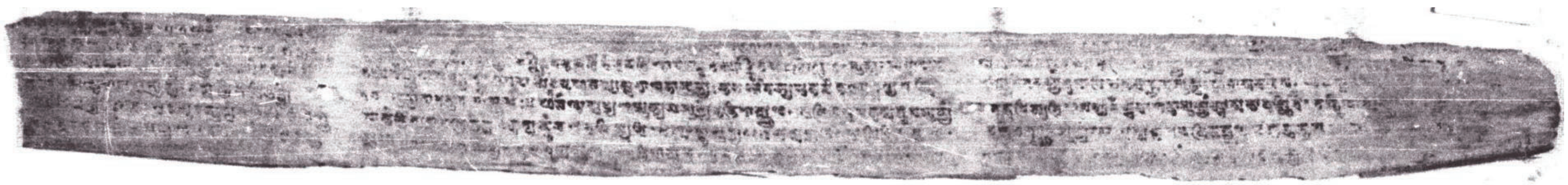
68b